JULIAN BARNES

o istorie a lumii în 10½ capitole

NEMIRA

Julian Barnes

O istorie a lumii în 10½ capitole

Traducere din limba engleză
Radu Paraschivescu

NEMIRA
2011

Colecție coordonată de
Ana Antonescu

NEMIRA
plăcerea lecturii
www.nemira.ro

O istorie a lumii în 10½ capitole
Julian Barnes

Julian Barnes
A HISTORY OF THE WORLD IN 10½ CHAPTERS
© Julian Barnes, 1989

© Nemira, 2011

Redactor: Dana Moroiu
Tehnoredactor: Alexandru Csukor
Coperta colecției: Dana Moroiu, Corneliu Alexandrescu

Orice reproducere totală sau parțială a acestei lucrări,
fără acordul scris al editorului, este strict interzisă
și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

ISBN ePUB: 978-606-579-540-2
ISBN PDF: 978-606-579-541-9
ISBN Print: 978-606-579-217-3

JULIAN BARNES s-a născut în Leicester, Anglia, în 1946. A studiat la City of London School între 1957 și 1964, apoi la Magdalen College, Oxford, absolvind (cu onoruri) în 1968 secția de limbi moderne. După încheierea studiilor, a lucrat ca lexicograf pentru *Oxford English Dictionary* timp de trei ani. Din 1977, a devenit redactor literar și a semnat recenzii în *New Statesmen* și *New Review*. Între 1979 și 1986 a realizat cronici de televiziune, mai întâi pentru *New Statesmen* și apoi pentru *Observer*.

Opera lui Julian Barnes numără peste cincisprezece volume de proză, povestiri scurte și eseuri, cariera sa literară fiind încununată de numeroase premii și distincții: Somerset Maugham Award pentru *Metroland* (1981), Geoffrey Faber Memorial Prize (1985), Prix Médicis pentru *Papagalul lui Flaubert* (1986), E.M. Forster Award (decernat de American Academy and Institute of Arts and Letters, 1986), Gutenberg Prize (1987), Grinzane Cavour Prize (1988), Prix Femina pentru *Trois* (1992). A fost de trei ori finalist la Booker Prize: în 1984 pentru *Papagalul lui Flaubert*, în 1998 pentru *Anglia, Anglia* și în 2005 pentru *Arthur & George*. Statul francez i-a acordat în 1988 titlul de Chevalier des Arts et des Lettres, în 1995 a fost numit Officier de l'Ordre des Arts et des Lettres, iar în 2004 a primit titlul de Commandeur de l'Ordre des Arts et des Lettres. De asemenea, în 1993 a primit Shakespeare Prize acordat de fundația FVS, iar în 2004 a primit Premiul Statului Austriac pentru Literatură Europeană. În prezent locuiește la Londra.

Unu

PASAGERUL CLANDESTIN

Monștrii au fost trimiși în cală, la un loc cu rinocerii, hipopotamii și elefanții. Hotărârea de a-i folosi ca balast a fost înțeleaptă, dar vă dați seama ce duhoare domnea pe-acolo. Bărbații nu mai puteau face față ritmului la bucătărie, iar femeile lor, care, în ciuda mirosului de suprafață al parfumului jucăuș ca niște limbi de foc, puteau la fel de rău ca noi, erau mult prea delicate. Așa că, dacă voiam să scăpăm de mizerie, trebuia să punem noi înșine mâna și să facem curățenie. Din două în două luni se trăgea tambuchiul solid de la puntea pupa și li se dădea voie să intre păsărilor-sanitar. Mă rog, la început trebuiau să lase să iasă mirosul (și nu erau foarte mulți voluntari care să se ocupe de aerisire), după care șase sau opt dintre zburătoarele mai puțin mofturoase dădeau ocol cu prudență tambuchiului cam cu un minut înainte să coboare înăuntru. Nu mai țin minte cum se numeau toate – mai mult, una dintre perechi nici nu mai există – , dar cred că știți la ce mă refer. Ați văzut vreodată hipopotamii cu gurile deschise și niște păsărele vioaie care le scobesc între colți ca niște dentiști scoși din minți? Ei bine, imaginați-vă cam tot așa ceva, însă la o scară mai mare și mai murdară. Nu sunt scârbos din fire, dar până și eu mă cutremuram ori de câte ori dădeam cu ochii de scena de sub punte: un șir de monștri sașii cărora li se făcea manichiura într-un canal de scurgere.

Pe Arcă exista o disciplină strictă, ăsta e primul lucru care trebuie menționat. Nu semăna câtuși de puțin cu variantele de grădiniță cu care poate că v-ați jucat în copilărie și care înfățișau perechi fericite, ce aruncau priviri vesele pe deasupra balustradei, de la adăpostul confortabil al unor spații curate și frecate cu nădejde. Să nu vă

imaginați cine știe ce croazieră pe Mediterana, în care jucam la ruletă pe notele unei muzici languroase și toată lumea se îmbrăca pentru cină; pe Arcă, singurii care au purtat frac au fost pinguinii. Țineți cont că a fost o călătorie lungă și primejdioasă, chiar dacă anumite reguli fuseseră stabilite din vreme. Țineți cont și că am avut la bord întreaga împărăție a animalelor: ia să vă văd, ați fi pus oare ghepardul la un salt distanță de antilopă? Anumite măsuri de securitate au fost inevitabile, așa că am acceptat lacătele duble, inspectarea spațiilor locuite și interdicția de deplasare după ora stingerii. Din păcate însă, au existat de asemenea pedepse și celule folosite pe post de carceră. Cineva de sus de tot a ajuns să fie obsedat de strângerea de informații, iar anumiți pasageri au acceptat să joace rolul ciripitorilor. Regret că trebuie s-o spun, dar la un moment dat fenomenul a devenit extrem de răspândit. Arca asta a noastră n-a fost deloc o rezervație naturală, ba chiar au existat perioade când a funcționat ca o închisoare ambulantă.

Mă rog, sunt conștient că relatările diferă una de alta. Specia voastră are acea versiune îndelung repetată, care continuă să-i farmece până și pe sceptici, pe când animalele dispun de un compendiu al miturilor sentimentale. Dar asta nu înseamnă că o să zgâlțâie barca, nu? Cu atât mai mult cu cât au fost tratate ca niște eroi și mândria fiecăruia este că își poate identifica arborele genealogic până la Noe însuși. Au fost alese, au suferit, au supraviețuit: e firesc să treacă ușor peste episoadele neconvenabile, să aibă lapsusuri oportune. Eu însă nu sunt constrâns în niciun fel. Nu am fost ales. Mai mult, ca și alte câteva specii, am fost lăsat pe dinafară cu bună știință. Am fost un pasager clandestin, am supraviețuit la rândul meu, am scăpat (coborâtul n-a fost deloc mai ușor decât urcatul la bord) și am înflorit. Mă deosebesc nițel de restul lumii animale, care continuă să

organizeze tot felul de întruniri nostalgice: există chiar și un club al curajoșilor de pe mare pentru speciile cărora nu le-a venit să verse niciodată în larg. Când îmi aduc aminte de Călătorie, nu simt nici cea mai mică obligație; recunoștința nu are cum să-mi întunece vederea sau judecata. În relatarea mea puteți avea deplină încredere.

Probabil că ați dedus deja că „Arca” nu a însemnat o singură ambarcațiune. A fost numele pe care l-am dat întregii flotile (doar nu v-ați fi așteptat ca întreaga împărăție a animalelor să se înghesuie pe ceva care nu avea mai mult de trei sute de coți). Dacă a plouat patruzeci de zile și patruzeci de nopți? Nici vorbă, în cazul ăsta ar fi fost o vară englezească obișnuită și nimic mai mult. Nu, după socotelile mele a plouat cam un an și jumătate. Dacă apele au acoperit pământul o sută cincizeci de zile? Haida-de, în realitate a durat aproape patru ani. Și tot așa. Specia voastră a avut mereu probleme cu datele exacte. În cazul ăsta, o pun pe seama bizarei obsesii pe care o aveți în legătură cu multiplii de șapte.

La început, Arca a constat în opt vase: galionul lui Noe, care remorcase vasul cu provizii, apoi patru ambarcațiuni puțin mai mici, având fiecare drept căpitan pe unul dintre fiii lui Noe, iar în spatele lor, la o oarecare distanță (dat fiind că familia avea superstiția bolilor), vasul-spital. Cel de-al optulea vas a furnizat un mister de scurtă durată: micuța și cutezătoarea ambarcațiune cu decorațiuni filigranate din lemn de santal pe toată pupa s-a deplasat în imediata apropiere a arcei lui Ham. Dacă te duceai la bordul de sub vânt, te întâmpinau câteodată parfumuri ciudate și amețitoare, iar uneori, noaptea, când furtuna se domolea, auzeai o muzică sprințară și râsete stridente – niște sunete surprinzătoare pentru noi, întrucât presupuseserăm că soațele tuturor fiilor lui Noe erau în siguranță la bord. Totuși, această barcă veselă și înmiresmată n-a fost destul de solidă: s-a

scufundat din cauza unei vijelii iscate din senin, iar Ham a rămas pe gânduri câteva săptămâni după aceea.

Următoarea pierdere a fost cea a vasului cu provizii, dispărut într-o noapte fără stele, după ce vântul se oprise și nu se mai vedea la trei metri în jur. Dimineața, în urma vasului amiral al lui Noe rămăseseră doar câțiva metri dintr-un pălimar care fusese ros de posesorul unor incisivi ascuțiți și al abilității de a se cățăra pe funiile ude. Pot să vă spun că măsurile au fost dure; se prea poate să fi fost prima situație în care una dintre specii s-a trezit azvârlită peste bord. Nu mult după aceea a dispărut și vasul-spital. Au existat bănuieli murmurate potrivit cărora cele două evenimente ar fi fost legate între ele, iar soața lui Ham – care nu excela defel la capitolul cumsecădenie – se hotărâse să se răzbune pe animale. Se părea că acele cuverturi brodate la care migălise toată viața se scufundaseră odată cu vasul cu provizii, însă nu s-a găsit nicio dovadă că așa a fost.

Cu toate acestea, cel mai mare rău a fost de departe pierderea lui Varadi. Probabil că-i cunoașteți pe Ham, pe Sem și pe celălalt, al cărui nume începe cu I[1]; însă de Varadi n-ați auzit, așa e? A fost cel mai tânăr și cel mai puternic dintre fiii lui Noe, ceea ce bineînțeles că nu i-a atras prea multe simpatii în sânul familiei. De asemenea, avea simțul umorului – sau cel puțin râdea foarte mult, iar asta e de obicei o dovadă solidă în cazul speciei voastre. Da, Varadi era întotdeauna vesel. Putea fi văzut pe puntea pupa, plimbându-se țanțoș cu câte un papagal pe fiecare umăr, sau bătându-le afectuos pe spinare pe animalele care răspundeau printr-un mormăit de apreciere, și se spune că pe arca lui lucrurile se desfășurau fără tirania absolută de pe celelalte bărci. Ce folos! Într-o dimineață ne-am trezit și am văzut că vasul lui Varadi dispăruse, ducând cu el o cincime din împărăția animalelor. Cred că v-ar fi plăcut, bunăoară, să dați cu ochii de

simurg, cu căpșorul lui argintiu și coada aceea ca de păun, numai că pasărea cuibărită în Pomul Cunoașterii a fost la fel de neputincioasă în fața valurilor ca bietul guzgan vărgat. Frații mai mari ai lui Varadi au pus totul pe seama nepriceperii în ale navigației, au spus că Varadi petrecuse prea mult timp fraternizând cu dobitoacele și chiar au sugerat că ar fi putut fi vorba de pedeapsa lui Dumnezeu pentru o năzbâtie neînsemnată, pe care o săvârșise pe când era un copil de optzeci și cinci de ani. Însă oricare ar fi fost adevărul despre dispariția lui Varadi, a fost o pierdere grea pentru specia voastră. Genele lui v-ar fi fost de mare ajutor.

Din punctul nostru de vedere, întreaga poveste a Călătoriei a început când am fost invitați să ne prezentăm într-un anumit loc, la o anumită oră. Așa au arătat primele informații legate de acest plan. Nu știam nimic despre fundalul politic. Mânia lui Dumnezeu față de propria sa creație a fost o noutate pentru noi și ne-am văzut amestecați în toată tărășenia fără să vrem. Nu noi trebuia să fim arătați cu degetul (sper că nu credeți povestea aia cu șarpele, nu? – a fost doar propaganda înverșunată a lui Adam); cu toate acestea, și pentru noi consecințele au fost la fel de dure: fiecare specie a fost rasă de pe fața pământului, în afară de o pereche care urma să se reproducă mai târziu și care avea să fie trimisă în larg sub comanda unui escroc bătrân, alcoolic și care intrase, pare-mi-se, în al șaptelea secol de viață.

În felul ăsta a mers vorba, dar, în mod tipic, nu ni s-a spus adevărul. Chiar v-ați închipuit că în apropierea palatului lui Noe (o, nu, nu era câtuși de puțin sărac Noe al nostru) sălășluia câte un exemplar de nădejde din fiecare specie de pe pământ? Să fim serioși. Nu, au fost obligați să dea un anunț și pe urmă să aleagă cea mai bună pereche dintre cele care se prezentau la selecție. Și fiindcă n-au vrut să producă panică generală, au anunțat o întrecere pe perechi – un fel de concurs

de frumusețe și inteligență, combinat cu ceva de genul Darby și Joan – și le-au spus competitorilor să se prezinte la ușa lui Noe într-o anumită lună. Vă dați seama ce probleme au apărut. În primul rând, nu toată lumea are o fire concurențială, așa că poate nu și-au făcut apariția decât cei mai temerari și mai însetați de glorie. Animalele care n-au fost suficient de istețe ca să citească printre rânduri și-au zis că nu le interesa să câștige o croazieră de lux pentru doi cu toate cheltuielile plătite și au spus nu, mulțumesc. Pe de altă parte, Noe și ai lui au pierdut din vedere că unele specii hibernează într-o anumită perioadă a anului, ca să nu mai spunem că – lucru la mintea cocoșului – unele animale se deplasează mai încet decât altele. A existat, de pildă, un leneș destins din cale-afară – o creatura minunată, v-o spun cu toată convingerea – care nici n-a apucat să se dea jos din copac și a dispărut sub apele dezlănțuite de răzbunarea divină. Cum se cheamă chestia asta, selecție naturală? Eu i-aș zice incompetență profesională.

Pregătirile, dacă e să fim sinceri, au decurs catastrofal. Noe a rămas în urmă cu construirea arcei (situația s-a înrăutățit când meșterii și-au dat seama că nu existau destule cușete ca să încapă și ei la bord), iar rezultatul a fost atenția insuficientă față de trierea animalelor. Prima pereche sosită și prezentabilă în sensul normal al cuvântului era admisă – cam acesta a fost sistemul, ceea ce a însemnat o analiză mai mult decât superficială a pedigriului. Și bineînțeles că, deși au *spus* că vor primi câte două exemplare din fiecare specie, când s-a trecut la fapte… Unele creaturi pur și simplu Nu Au Fost Dorite în Călătorie. Așa s-a întâmplat și cu noi, de aceea a trebuit să ne furișăm la bord în clandestinitate. În plus, au fost nenumărate animale care dețineau toate argumentele pentru a fi specii separate și cărora li s-a refuzat accesul. Nu, li s-a spus, deja aveam două din specia voastră la

bord. Ce mai contează câteva inele în vârful cozii sau două-trei smocuri de păr pe spinare? Vă avem deja. Ne pare rău.

Au existat animale minunate, care au sosit fără pereche și au trebuit oprite să urce, familii care au refuzat să se despartă de pui și au preferat să moară împreună, examene medicale care adeseori s-au dovedit brutal de indiscrete, și cât a fost noaptea de lungă în aer s-au ridicat vaierele celor respinși de pe fortăreața lui Noe. Vă puteți închipui atmosfera care a marcat explicațiile legate de motivele pentru care am acceptat să participăm la această șaradă impropriu numită concurs? După cum probabil că vă dați seama, a existat o mare doză de gelozie și de comportamente necorespunzătoare. Câteva dintre speciile mai nobile au luat efectiv calea codrului, refuzând să supraviețuiască în condițiile jignitoare oferite de Dumnezeu și Noe, și preferând dispariția sau valurile. S-au rostit cuvinte aspre și invidioase la adresa peștilor, batracienii au început să fie din ce în ce mai infatuați, iar păsările s-au trezit exersând rămânerea în aer cât mai mult cu putință. Din când în când, diverse tipuri de maimuțe au fost surprinse încercând să construiască niște plute primitive doar pentru ele. Într-una dintre săptămâni a apărut o formă misterioasă de toxiinfecție alimentară în Spațiul Aleșilor, iar pentru câteva dintre speciile mai puțin robuste procesul de selecție a trebuit să fie reluat.

Au existat momente când Noe și fiii lui și-au ieșit din minți. Poftim? Nu se potrivește cu versiunea voastră? Vi s-a dat de înțeles mereu că Noe era înțelept, drept și cu frica lui Dumnezeu, în vreme ce eu l-am descris deja ca pe un panglicar bădăran și bețiv? Cele două puncte de vedere nu sunt total incompatibile. Priviți altfel lucrurile: Noe a fost rău, dar *trebuia să-i vedeți pe ceilalți.* Pe noi nu ne-a surprins că Dumnezeu s-a decis să-i mături de pe fața pământului; singura nedumerire

e că a acceptat totuși să păstreze câteva exemplare din această specie care, odată creată, și-a făcut de rușine creatorul.

Uneori, Noe devenea isteric și intratabil. Arca rămăsese în urmă, meșterii trebuiau biciuiți, sute de animale își făcuseră culcușul în aer liber pe lângă palatul lui și nu știa nimeni când aveau să înceapă ploile. Dumnezeu nu i-a dat o dată precisă. Ne uitam la nori în fiecare dimineață: avea să vină un vânt dinspre asfințit, aducând ploile ca de obicei, sau urma să avem parte de potopul abătut asupră-ne de Dumnezeu dintr-o direcție neprevăzută? Pe măsură ce vremea se înrăutățea, au crescut posibilitățile de revoltă. Unii dintre cei respinși voiau să rechiziționeze Arca și să se salveze, alții aveau de gând s-o distrugă total. Animalele mai speculative au început să propună alte criterii de selecție, înlocuind factorul numeric și preferând dimensiunile sau capacitatea de-a fi de folos, însă Noe a refuzat cu aroganță negocierile. Era un om care avea micile lui teorii și căruia nu-i trebuiau altele.

În timp ce construirea flotilei se apropia de faza finală, s-a pus problema pazei sale permanente. Au existat multe încercări de furișare clandestină. Un meșter a fost descoperit într-o zi pe când făcea o gaură în podeaua vasului cu provizii. Au fost văzute și imagini jalnice: un elan tânăr agățat de parapetul arcei lui Ham, mai multe păsări care încercau să străpungă în picaj plasa de protecție și așa mai departe. Dacă erau descoperiți, pasagerii clandestini erau uciși imediat; însă nici aceste spectacole publice n-au reușit să-i descurajeze pe cei disperați. Vă pot spune cu mândrie că specia noastră a urcat la bord fără mită și fără violență; ce-i drept, suntem mult mai greu de depistat decât elanii tineri. Cum am izbutit? Am avut un înaintaș vizionar. Pe când Noe și fiii lui percheziționau fără menajamente animalele care străbăteau pasarela, plimbându-și mâinile aspre pe blana sau pe lâna

suspect de mițoasă a unora și efectuând una dintre formele primare și complet neigienice de examinare a prostatei, noi trecuserăm deja pe sub ochii lor și ne găsiserăm un adăpost sigur. Unul dintre tâmplarii vasului ne-a dus la destinație, fără măcar să-și dea seama ce făcea.

Timp de două zile, vântul a bătut simultan din toate direcțiile, iar pe urmă a început să plouă. Apa se prăvălea din cerul înfuriat ca să curețe lumea păcătoasă de dedesubt. Stropi mari explodau pe punte ca niște ouă de porumbel. Reprezentanții triați ai fiecărei specii au fost scoși din Spațiul Aleșilor și duși în arca pregătită anume pentru ei: scena a avut ceva din ceremonia obligatorie a unei nunți în masă. După aceea s-au închis trapele și am început cu toții să ne obișnuim cu întunericul, cu încarcerarea și cu mirosul care-ți muta nasul din loc. Într-o primă fază, lucrurile astea nu ne-au preocupat, eram în culmea fericirii fiindcă supraviețuiserăm. Ploaia a continuat să cadă, transformându-se câteodată în grindină și răpăind pe lemnul din care fusese durată arca. Uneori auzeam tunetele de afară și adeseori ne ajungeau la ureche văicărelile dobitoacelor abandonate. După un timp vaierele s-au rărit, iar noi am înțeles că apele începuseră să se ridice.

A venit în cele din urmă și ziua după care tânjiserăm atâta amar de vreme. Prima dată am crezut că era atacul dement al ultimelor pachiderme rămase pe pământ, care încercau fie să urce la bord cu forța, fie să scufunde Arca. Dar nu, barca începuse să se încline doar fiindcă apa o ridica încet din locul în care se proptise. Din punctul meu de vedere, acesta a fost momentul culminant al Călătoriei. A fost perioada (scurtă, ce-i drept) când animalele au fraternizat, iar recunoștința lor față de om s-a revărsat aidoma vinului care curgea la masa lui Noe. După aceea…, dar poate că primele vinovate sunt chiar

animalele, fiindcă au avut naivitatea de-a crede în Noe și în Dumnezeul lui.

Existaseră motive de neliniște chiar și înainte de umflarea apelor. Știu că specia voastră are tendința de-a se uita de sus la lumea în care trăim, considerând-o brutală și bazată pe canibalism și înșelătorie (chit că ați putea admite că acest lucru mai degrabă ne apropie decât ne îndepărtează de voi). Însă între noi a existat dintotdeauna, de la bun început, un sentiment al egalității. Mă rog, ne-am tot mâncat unii pe alții și așa mai departe; speciile mai slabe știau prea bine la ce să se aștepte dacă le aținea calea ceva mai mare și mai flămând. Numai că am recunoscut cu franchețe că asta era legea firii. Faptul că un animal era capabil să ucidă un altul nu-l făcea pe primul superior celui din urmă, ci doar mai periculos. Poate că vă vine greu să înțelegeți acest concept, dar între noi a existat respect reciproc. Devorarea unui alt animal nu era motiv de dispreț, iar faptul că era mâncată nu-i inculca victimei – sau familiei sale – o admirație exagerată față de beneficiar.

Noe – sau Dumnezeul lui Noe – a schimbat toate astea. Dacă ați avut parte de o Cădere, stați liniștiți, am avut și noi. Atâta doar că noi am fost îmbrânciți. Prima dată când am observat lucrul ăsta a fost cu ocazia trierii pentru Spațiul Aleșilor. Ceea ce s-a spus despre alegerea a două exemplare din fiecare specie a fost adevărat (și e limpede că, în fond, a avut o anumită logică), însă nu s-a redus totul la asta. Între granițele Spațiului am început să observăm că unele specii fuseseră reduse nu la două, ci la șapte exemplare (iarăși această obsesie a cifrei șapte). Într-o primă instanță am crezut că diferența de cinci o constituiau exemplarele de rezervă, în caz că s-ar fi îmbolnăvit perechea inițială. Apoi însă lucrurile au început să iasă încet-încet la iveală. Noe – sau Dumnezeul lui Noe – decretase că animalele se împărțeau în două categorii: nespurcate și spurcate. Cele nespurcate

urcau pe Arcă în număr de șapte, spurcatele – câte două.

După cum vă imaginați, au existat resentimente profunde față de politica animală dezbinatoare a lui Dumnezeu. Mai mult, la început chiar și animalele nespurcate au fost stânjenite de toată lucrătura, știind că nu meritau în niciun fel o asemenea favorizare. Deși faptul că erau „nespurcate" era, așa cum au înțeles și ele rapid, o sabie cu două tăișuri. Animalele „nespurcate" puteau fi mâncate. Erau admise șapte la bord, însă cinci dintre ele urmau să ajungă în cazan, ceea ce, oricum am lua-o, reprezenta o formă de prețuire cu totul ciudată. În orice caz, se bucurau de cel mai mare confort până în ziua uciderii lor rituale.

Din când în când, situația mi se părea caraghioasă și chiar au existat momente când, proscris fiind, mă bufnea râsul. Cu toate acestea, printre speciile care se luau în serios au prins contur tot felul de forme complicate de gelozie. Porcului nu-i păsa, firea lui fiind socialmente neechivocă, dar câtorva dintre celelalte animale faptul că erau considerate spurcate li s-a părut un afront personal. Și e momentul să spunem că sistemul – cel puțin așa cum îl înțelesese Noe – era aproape în întregime ilogic. Ce aveau atât de special rumegătoarele cu copitele despicate? îți venea să te întrebi. De ce trebuiau cămila și iepurele să beneficieze de statut de clasa a doua? De ce era nevoie de o distincție între peștii cu solzi și cei fără solzi? Nu făceau parte lebăda, pelicanul, stârcul și pupăza dintre speciile cele mai izbutite? Și totuși, n-au intrat în categoria animalelor nespurcate. De ce să luăm în colimator șoarecele și gușterul – care, evident, aveau și-așa destule probleme – , și să le subminăm și mai mult încrederea în forțele proprii? Măcar dacă am fi sesizat vreun dram de logică în toată povestea asta, măcar dacă ne-ar fi dat Noe niște explicații cât de cât cumsecade. Însă Noe n-a făcut decât să asculte

orbește. După cum vi s-a spus de atâtea ori, era un om cu o mare frică a lui Dumnezeu; și dată fiind firea lui Dumnezeu, probabil că adoptase atitudinea cea mai sigură și mai înțeleaptă cu putință. Totuși, dacă ați fi auzit plânsetul scoicilor sau nemulțumirea gravă și derutată a homarilor, sau dacă ați fi văzut rușinea cernită a berzei, ați fi înțeles că lucrurile nu aveau cum să mai fie la fel între noi.

Și mai exista o mică dificultate. Printr-o întâmplare nefericită, specia noastră reușise să strecoare șapte membri la bord. Pe lângă faptul că eram pasageri clandestini (ceea ce a displăcut unora) și pe lângă faptul că eram spurcați (lucru pe care câțiva începuseră deja să-l disprețuiască), ne bătuserăm joc de acele specii nespurcate și aflate la bord cu permisiunea lui Noe prin copierea numărului lor sacru. Ne-am hotărât rapid să mințim în legătură cu câți eram de fapt și n-am apărut niciodată împreună în același loc. Am aflat care dintre părțile vasului erau convenabile și care se cereau evitate.

Prin urmare, iată că a fost vorba de un convoi nefericit din capul locului. Unii dintre noi îi plângeau pe cei pe care trebuiseră să-i lase în urma lor, alții erau nemulțumiți de statutul acordat, iar alții, deși teoretic avantajați de faptul că erau nespurcați, se temeau pe bună dreptate de cuptor. Dar mai presus de toate se aflau Noe și familia lui.

Nu știu cum să fac ca să v-o spun cât mai elegant, însă Noe n-a fost un tip de treabă. Îmi dau seama că ideea în sine e jenantă, fiindcă vă trageți cu toții din el, numai că asta-i situația. A fost un monstru, un patriarh buhăit care jumătate din zi se târa în patru labe în fața lui Dumnezeu și în cealaltă jumătate își vărsa oful pe noi. Ținea în mână o doagă de butoi din lemn de gofer cu care… mă rog, unele animale au dungi pe corp și-n ziua de azi. E uimitor ce poate să facă frica. Am auzit că la specia voastră un șoc puternic poate duce la

albirea părului în câteva ore; pe Arcă, efectele fricii au fost și mai spectaculoase. A existat, de pildă, o pereche de șopârle care la simplul zgomot al sandalelor din lemn de gofer ale lui Noe răsunând pe pasarelă își schimbau efectiv culoarea. Am văzut-o cu ochii mei: pielea își pierdea nuanța naturală și se confunda cu decorul. Noe se oprea când trecea prin dreptul cuștii lor, întrebându-se în fugă de ce era goală, după care se îndepărta; când zgomotul pașilor lui se estompa, șopârlele înfricoșate reveneau încet la culoarea normală. În anii de după călătoria Arcei procedeul s-a dovedit a fi de real folos, dar totul a început ca o reacție cronică împotriva „Amiralului”.

În cazul renilor, situația a fost și mai complicată. Aceștia erau neliniștiți în permanență, însă nu doar de frica întâlnirii cu Noe, ci și din cauza a ceva mai profund. Știți că există animale care pot să prevadă ce urmează să se întâmple? Chiar și voi ați observat lucrul ăsta, după mii de ani în care ați venit în contact cu obiceiurile noastre. „Ia te uită, s-au așezat vacile în mijlocul câmpului, înseamnă c-o să plouă”, așa vă spuneți unul altuia. Sigur, e mult mai subtil decât credeți și esența fenomenului nu e nicidecum să ofere oamenilor o giruetă ieftină. Oricum, pe reni i-a tulburat ceva mai profund decât frica de Noe și mai ciudat decât crizele de nervi, ceva… cu bătaie lungă. Asudau la ei în cuști, nechezau nevrotic când căldura devenea insuportabilă, loveau cu copitele în despărțiturile din lemn de gofer când nu exista niciun pericol evident – și nici nu se dovedea ulterior că ar fi existat – și chiar când Noe avea un comportament reținut, în măsura în care era în stare. Numai că renii simțiseră ceva, iar acel ceva depășea ceea ce știam pe-atunci. Ca și cum ar fi zis: Credeți că mai rău nu se poate? Nu vă faceți speranțe. Cu toate acestea, indiferent despre ce era vorba, nici renii n-au putut fi mai precișii. Ceva îndepărtat, esențial… cu bătaie lungă.

În mod logic, pe noi ceilalți ne preocupau mai mult lucrurile cu bătaie scurtă. Animalele bolnave, de pildă, aveau parte întotdeauna de o soartă nemiloasă. Ăsta nu e un vas-spital, ne anunțau tot timpul autoritățile; așa că nu aveau să existe nici boli, nici bolnavi închipuiți. Acest lucru nu părea corect din cale-afară sau realist, însă cine-și cunoștea interesul avea grijă să nu se declare bolnav. Ajungea să dai impresia că aveai râie și erai aruncat peste bord înainte de-a avea timp să scoți limba. Și pe urmă ce credeți că se întâmpla cu jumătatea sănătoasă a perechii? La ce bun cincizeci la sută dintr-un cuplu de prăsilă? Cât despre Noe, nu era genul de sentimental care să-l îndemne pe partenerul pradă deznădejdii să trăiască mai departe atâta cât îi era dat.

Sau puneți problema altfel: ce dracu' credeți c-au mâncat Noe și ai lui pe Arcă? Ne-au mâncat pe *noi,* bineînțeles. Cu alte cuvinte, dacă vă uitați acum la împărăția animalelor, doar n-o să credeți că așa a fost dintotdeauna, nu? O sumedenie de dobitoace arătând mai mult sau mai puțin la fel, apoi un vid și după aceea iarăși o sumedenie de dobitoace arătând mai mult sau mai puțin la fel? Știu că aveți o teorie clădită pe baze logice – ceva despre relația cu mediul și deprinderile moștenite, sau cum s-or fi numind – , dar există o explicație mult mai simplă pentru uimitoarele decalaje din spectrul creației. O cincime din speciile de pe pământ au dispărut odată cu Varadi; cât despre celelalte care lipsesc, le-au înfulecat Noe și ai lui. Vorbesc serios. A existat o pereche de ploieri polari, de exemplu – niște păsări extrem de frumoase. Când au urcat la bord, aveau un penaj tărcat, albastru-cafeniu. După câteva luni, au început să năpârlească – lucru perfect normal. Pe măsură ce se lepădau de penajul estival, haina hibernală de un alb imaculat a început să se vadă pe ici, pe colo. Firește că nu ne aflam la o latitudine arctică, așa că procedeul era, tehnic

vorbind, inutil; totuși, nu te poți opune Naturii, nu-i așa? Partea proastă era că nu i te puteai opune nici lui Noe. De îndată ce i-a văzut pe ploieri înălbindu-se, a decis că se îmbolnăviseră și, în semn de afectuoasă considerație pentru sănătatea celorlalți de pe vas, a dat ordin să fie puși la fiert cu o garnitură de plancton. Era un ins ignorant în multe privințe și în mod sigur nu avea nici cea mai vagă idee despre ornitologie. Am redactat o petiție și i-am explicat de la obraz câteva chestii despre năpârlire și alte figuri de soiul ăsta. Până la urmă, a părut că bagă ceva la cap. Dar ploierul polar… dus a fost.

Bineînțeles, lucrurile nu s-au oprit aici. Din punctul de vedere al lui Noe și al familiei lui, eram o cantină plutitoare. Pentru ei, spurcații și nespurcații de pe Arcă erau totuna; întâi prânzul, pe urmă cucernicia – asta era regula. Nici nu puteți să vă imaginați de ce bogății ale faunei v-a sărăcit Noe. De fapt, puteți, fiindcă exact asta v-a mai rămas de făcut: să vă imaginați. Presupuneți, probabil, că toate acele creaturi mitice despre care visau poeții cu multe sute de ani în urmă au fost fie inventate cu meșteșug, fie provenite din descrieri alarmiste ale unor animale zărite fugar în pădure după un prânz vânătoresc copios, nu-i așa? Mă tem că și de data asta explicația e mai simplă: le-au păpat Noe și tribul lui. Cum am mai zis, la începutul Călătoriei am avut doi monștri repartizați în cală. N-am apucat să mă uit atent la ei, dar mi s-a spus că erau niște făpturi cu adevărat impresionante. Totuși se pare că Ham, Sem sau celălalt, al cărui nume începe cu I, au declarat într-un consiliu de familie că, dacă aveai hipopotami și elefanți, te puteai descurca și fără monștri; în plus – un argument care îmbina spiritul practic cu caracterul principial – două carcase atât de mari ar fi ajuns familiei lui Noe pentru câteva luni de zile.

Firește, lucrurile au stat cu totul altfel. După câteva săptămâni, cei în cauză au început să vrea

carne de monstru la fiecare cină, motiv pentru care – doar ca să se schimbe meniul – au fost sacrificate alte câteva specii. Din când în când, au existat încuviințări vinovate din cap referitoare la economia internă, dar ceea ce pot să vă spun e că, la sfârșitul Călătoriei, a rămas neconsumată o mare cantitate de carne de monstru în saramură.

La fel a dispărut și salamandra. Vorbesc de salamandra adevărată, nu de actuala vietate cu totul banală căreia i-ați păstrat numele; salamandra noastră trăia în flăcări. Era un animal absolut fără egal. Totuși, Ham, Sem sau celălalt au observat în câteva rânduri că pe un vas de lemn riscul era prea mare, așa că au trebuit să dispară atât salamandrele, cât și focurile gemene în mijlocul cărora își duceau zilele. A fost sacrificat și carbunculul (sic!), din cauza unei povești ridicole pe care o auzise soața lui Ham și care spunea că în craniul său ar fi existat o piatră prețioasă. Țin minte că era genul de femeie ahtiată după haine și zorzoane. Prin urmare, au luat un carbuncul, i-au tăiat capul, i-au crăpat țeasta și înăuntru – nimic. Poate că piatra prețioasă se găsește doar în capul femelei, a sugerat soața lui Ham. Așa că au procedat la fel și cu celălalt exemplar, cu același rezultat negativ.

Mă văd nevoit să formulez următoarea sugestie. Am grijă să nu calc pe bec, dar nu pot să nu-i dau glas. Au existat perioade când am bănuit că uciderile aveau loc pe baza unui sistem precis. În mod sigur, erau exterminate prea multe – mult prea multe – animale doar pentru nevoile de consum. În același timp, unele dintre speciile ucise aveau foarte puțină materie comestibilă. Mai mult, din când în când pescărușii ne semnalau că văzuseră carcase atârnate la pupa și având multă carne nemâncată pe oase. Am început să bănuim că Noe și tribul lui puseseră gând rău anumitor animale numai și numai fiindcă erau ceea ce erau. Vasiliscul, de pildă, a fost azvârlit peste bord foarte

devreme. Mă rog, nu era cel mai arătos dintre animale, dar simt că e de datoria mea să consemnez că sub solzii aceia se găsea extrem de puțină carne, iar în momentul sacrificării sale pasărea era în mod sigur sănătoasă.

De fapt, după ce am studiat mai atent problema, am început să discernem un tipar, iar tiparul acesta a pornit chiar de la vasilisc. Bineînțeles, n-ați avut ocazia să-l vedeți vreodată. Însă dacă o să vă descriu un cocoș cu patru picioare și o coadă de șarpe, care avea o căutătură foarte urâtă și făcea câte un ou diform, pe care apoi îl spărgea folosindu-se de o broască râioasă, o să înțelegeți că nu era cel mai atrăgător animal de pe Arcă. Cu toate acestea, avea drepturile lui, ca toată lumea, nu? După vasilisc a venit rândul grifonului; după grifon, sfinxul; după sfinx, hipogriful. Ați crezut cumva că toate astea au fost simple stridențe ale imaginației? Nici vorbă. Ia să vedem, vă dați seama ce-au avut în comun? Toate erau corcituri, specii hibride. Suntem siguri că Sem era cel obsedat de puritatea speciilor, chit că e posibil să fi fost chiar Noe. O tâmpenie, firește. Și, așa cum vorbeam între noi, nu trebuia decât să te uiți la Noe și la soața lui, sau la cei trei fii și la soațele lor, ca să te convingi ce aiureală genetică se dovedea a fi rasa omenească însăși. Și-atunci, ce rost avea să începi să strâmbi din nas în fața corciturilor?

Cu toate acestea, episodul cel mai deprimant a fost cel legat de inorog. Povestea asta ne-a lăsat fără glas luni în șir. Sigur, au existat obișnuitele zvonuri sordide – potrivit cărora soața lui Ham s-ar fi folosit de cornul lui în scopuri nedemne – , precum și obișnuita campanie postumă de denigrare pe care au dus-o autoritățile în legătură cu firea și caracterul animalului, dar singurul efect a fost că am ajuns să fim și mai scârbiți. Cert este că Noe era surpat de gelozie. Îl respectam cu toții pe inorog și nu putea să suporte chestia asta. Noe –

ce rost are să vă ascund adevărul? – era iute la mânie, împuțit, laș, invidios și nu te puteai bizui pe el. Nici măcar nu era un marinar destoinic: când marea era agitată, se retrăgea la el în cușetă, se prăvălea pe patul din lemn de gofer și aștepta să-și verse mațele în chiuveta făcută din același material. Se simțea putoarea de la celălalt capăt al punții. Pe câtă vreme inorogul era puternic, cinstit, neînfricat, extrem de curat și îngrijit, plus că avea reputația unui matelot care nu trăise în viața lui o clipă de nesiguranță. În timpul unei furtuni, soața lui Ham și-a pierdut echilibrul lângă parapet și a fost cât pe-aci să fie răsturnată peste bord. Inorogul – care dobândise privilegiul de-a sta pe punte în urma lobby-ului popular – a dat fuga și și-a înfipt cornul în pelerina ei umflată de vânt, țintuind-o locului. Cum credeți că i-a fost răsplătit curajul? Neamul lui Noe l-a pus la tigaie chiar în Duminica Îmbarcării. Vă garantez că așa a fost. Am vorbit personal cu șoimul mesager care a dus o oală cu mâncare caldă pe arca lui Ham.

Firește, nu vă obligă nimeni să mă credeți, dar arhivele voastre ce spun? Haideți să ne oprim la povestea goliciunii lui Noe – mai țineți minte? S-a întâmplat după Debarcare. Câtuși de puțin de mirare, Noe era și mai mulțumit de sine ca înainte – salvase rasa omenească, își asigurase succesiunea dinastică, Dumnezeu îi încredințase în mod oficial un testament de împlinit – și s-a decis ca în ultimii trei sute cincizeci de ani de viață s-o ia mai ușor. A întemeiat un sat (căruia voi îi spuneți Arghuri) în partea inferioară a versantului muntos și și-a petrecut vremea gândindu-se la noi decorații și onoruri pentru propria persoană: Cavaler Sfânt al Furtunii, Mare Comandant al Vijeliilor și așa mai departe. Textele voastre sfinte vă spun că pe moșia lui a plantat o vie. Ha! E un eufemism pe care-l poate descifra până și mintea cea mai simplă: era beat tot timpul. Într-o noapte, după câteva ore extrem de grele, nici nu s-

a dezbrăcat bine și s-a prăbușit în mijlocul dormitorului – lucru care nu era chiar atât de neobișnuit. Ham și frații lui treceau întâmplător pe lângă „cortul” lui (încă foloseau vechiul și sentimentalul cuvânt legat de pustiu ca să-și descrie palatele) și au vrut să vadă dacă tatăl lor alcoolic nu pățise ceva. Ham a intrat în dormitor și… ce să zic, imaginea unui bărbat de șase sute cincizeci de ani, gol pușcă și zăcând în nesimțire, nu e dintre cele mai atrăgătoare. Ham a făcut ceea ce ar fi făcut orice fiu iubitor: și-a chemat frații ca să-și acopere tatăl. În semn de respect – deși chiar și pe vremea aceea obiceiul începuse să nu mai fie de actualitate – , Sem și cel al cărui nume începea cu I au intrat de-a-ndăratelea în camera tatălui lor și au reușit să-l urce în pat fără să-și lase ochii să cadă asupra acelor organe de procreare care, într-un mod atât de misterios, stârnesc rușinea speciei voastre. Un fapt cu totul onorabil și cuviincios, veți zice. Cum credeți că a reacționat Noe când s-a trezit pradă uneia dintre acele cumplite mahmureli produse de vinul nou? L-a blestemat pe fiul care l-a găsit astfel și a lăsat vorbă ca toții copiii lui Ham să ajungă slugi la familiile celor doi frați care intraseră la el în cameră cu fundul înainte. Îmi spuneți și mie unde e logica? Pot să ghicesc explicația voastră: judecata i-a fost afectată de băutură și s-ar cădea să arătăm milă și înțelegere în loc să criticăm. Mă rog, așa o fi. Altceva vreau să subliniez: noi chiar *am avut* de-a face cu el pe Arcă.

Noe era un bărbat voluminos, cam cât o gorilă, deși asemănarea se oprește aici. Căpitanul flotilei – autoavansat la gradul de amiral la jumătatea Călătoriei – era o bătrânitură slută, un malac dizgrațios în mișcări și neglijent cu igiena personală. Nu avea nici măcar deprinderea de a face să îi mai crească păr altundeva decât pe față; pentru restul corpului se baza pe pieile altor animale cu care să se acopere. Puneți-l alături de

gorilă și o să vă dați seama imediat care dintre cele două creaturi este superioară: aceea care se mișcă frumos, are o forță mai mare și știe să se despăducheze. Pe Arcă ne-am străduit fără încetare să ghicim cum a ajuns Dumnezeu să-l aleagă drept protejat pe om în detrimentul atâtor concurenți mai bine dotați. S-ar fi bucurat de o loialitate mult mai mare din partea majorității celorlalte specii. Dacă s-ar fi oprit asupra gorilei, mă îndoiesc că ar fi existat pe jumătate atâta nesupunere – probabil că nici n-ar mai fi fost nevoie de Potop.

Cât despre cum mirosea individul… Blana udă care crește pe o specie ce se mândrește cu felul cum are grijă de ea e una; pielea jilavă prin care iese sarea și care atârnă șleampătă de gâtul unei specii neglijente, căreia nici măcar nu-i aparține, e cu totul altceva. Chiar și când am avut parte de o vreme mai calmă, bătrânul Noe a părut că nu se va usca niciodată (consemnez doar ce-au spus păsările, pe al căror cuvânt se poate conta). Ducea cu el umezeala și furtuna ca pe niște amintiri vinovate, sau ca pe o promisiune a unei vremi viitoare și mai urâte.

În decursul Călătoriei au existat și alte primejdii pe lângă aceea de-a te vedea transformat în prânz. Să luăm specia noastră, bunăoară. Odată urcați la bord și ascunși într-un loc sigur, ne-am simțit stăpâni pe situație. Ați înțeles, cred, că pe vremea aceea nici nu putea fi vorba de seringile umplute cu soluții de acid carbolic în alcool, de creuzete, naftenați metalici, pentaclorfenol, benzen, paradiclorbenzen și ortodiclorbenzen. Din fericire, n-am dat peste familia cleridelor, a minusculelor pediculoide sau a albinelor parazite din familia braconidelor. Chiar și așa însă, un dușman tot am avut, și încă unul răbdător: timpul. Dacă timpul s-ar fi hotărât să ne ceară să facem anumite schimbări inevitabile?

Am primit un avertisment serios în ziua când ne-am dat seama cum acționau timpul și natura

asupra vărului nostru, *xestobium rufovillosum.* Iar asta ne-a făcut să intrăm în panică. S-a întâmplat în a doua parte a Călătoriei, spre sfârșit, pe când ne mulțumeam să numărăm zilele și să vedem care era voința lui Dumnezeu. În toiul nopții, în timp ce Arca nu se mai clătina, iar liniștea se înstăpânise pretutindeni – o liniște atât de rară și densă, încât toate animalele se opriseră ca să asculte, făcând-o astfel și mai profundă – am auzit, spre uluirea noastră, ticăitul lui *xestobium rufovillosum.* Patru sau cinci sunete scurte și ascuțite, o pauză, iar pe urmă un răspuns de undeva din depărtare. Noi, modeștii, discreții, disprețuiții și cu toate acestea rezonabilii reprezentanți ai lui *anobium domesticum,* ne-am uitat unii la alții și nu ne-a venit să ne credem urechilor. Oul devine larvă, larva crisalidă, stadiul de *imago* este legea inflexibilă a lumii noastre și nu trebuie să ne fie rușine de asta. Însă faptul că tocmai acesta a fost momentul ales de verii noștri, deveniți adulți, pentru a-și trâmbița propriile impulsuri fiziologice ni s-a părut aproape incredibil. Eram în largul mării, pândiți permanent de pericolul dispariției, iar *xestobium rufovillosum* nu-și găsise să se gândească la altceva decât la sex. Cine știe, o fi fost o reacție nevrotică în fața fricii de moarte. Dar chiar și așa…

Unul dintre fiii lui Noe s-a ivit să vadă de unde venea zgomotul, în timp ce verii noștri mai săraci cu duhul, abandonați iremediabil jocurilor erotice, se tot loveau cu capul de pereții micului lor culcuș. Din fericire, odrasla „Amiralului" cunoștea doar foarte vag împărăția animalelor care-i fusese încredințată și a crezut că acele ticăituri repetate erau produse de lemnul de construcție care începuse să scârțâie. Puțin după aceea, vântul s-a pornit din nou și *xestobium rufovillosum* și-a continuat hârjonelile în siguranță. Atâta doar că episodul ne-a făcut mult mai prudenți pe ceilalți. Cu șapte voturi pentru și niciunul împotrivă,

anobium domesticum a decis să amâne înmulțirea până după Debarcare.

Mai trebuie spus că Noe nu era un marinar de ispravă, indiferent dacă aveam parte de ploaie sau de timp frumos. Fusese ales nu pentru dibăcie, ci fiindcă era un tip cucernic. Pe furtună nu făcea două parale și de fapt nici pe o mare liniștită nu era grozav. Vă întrebați ce temei am să-mi dau cu părerea? Încă o dată, nu fac decât să consemnez ce au spus păsările – acele păsări care pot rămâne în aer săptămâni la rând și care pot străbate planeta de la un cap la altul, cu ajutorul unor sisteme de navigație la fel de sofisticate ca acelea inventate de specia voastră. Ei bine, tocmai păsările au declarat că Noe habar nu avea pe ce lume trăia – nu făcea decât să se roage și să amenințe. Și nu era ceva foarte greu, nu credeți? Pe durata furtunii, a trebuit să supraviețuiască deplasându-se rapid din punctul critic, iar pe vreme bună rostul lui a fost să se asigure că nu ne abăteam atât de mult de la cursul inițial, încât să ajungem să poposim în Sahara sau în altă regiune de nelocuit. Dacă e să spunem ceva bun despre Noe, mă rog, a supraviețuit furtunii (deși n-a fost nevoit să-și facă griji legate de recife și linii de coastă, ceea ce a simplificat lucrurile) și, după ce s-au retras apele, nu ne-am trezit în mijlocul cine știe cărei imensități de ocean. Dacă am fi făcut-o, nu s-ar mai fi putut ști cu precizie cât am stat pe mare.

Firește, păsările și-au pus îndemânarea la dispoziția lui Noe, dar el a fost prea mândru ca să accepte. S-a mulțumit să le dea câteva misiuni de recunoaștere relativ simple – de pildă, să caute vârtejuri și tornade – , însă le-a desconsiderat iscusința. De asemenea, a trimis câteva specii la moarte sigură, cerându-le să urce pe catarg pe o vreme cumplită, când nici măcar nu erau pregătite pentru așa ceva. În momentul în care Noe i-a poruncit gâștei cântătoare să înfrunte o vijelie de gradul nouă (ce-i drept, pasărea scotea niște țipete

enervante, mai ales dacă încercai să dormi), petrelul de furtună s-a oferit să meargă în locul ei. Însă oferta a fost respinsă, ceea ce a însemnat sfârșitul gâștei cântătoare.

Bine, de acord, Noe a avut și calități. A fost un supraviețuitor, și asta nu doar pe durata Călătoriei. În plus, a descoperit secretul vieții îndelungate, care n-a mai putut fi regăsit ulterior de specia voastră. Dar asta nu înseamnă că a fost un om de treabă. Ați aflat de episodul în care l-a târât pe măgar prin apă? S-a întâmplat în Cel de-Al Doilea An, când regulile deveniseră ceva mai puțin rigide și călătorilor aleși li se îngăduise să se amestece între ei. Ei bine, Noe l-a surprins pe măgar încercând s-o încalece pe iapă. Și-a ieșit din minți, a tunat și a fulgerat împotriva unei asemenea împreunări – confirmând astfel teoria noastră, cum că avea oroare de corcituri – și a anunțat că va da o pedeapsă exemplară. Așa că i-au legat copitele măgarului, l-au ridicat peste bord, l-au coborât pe sub chilă și l-au scos la suprafață pe partea cealaltă, pe o mare extrem de agitată. Cei mai mulți dintre noi au pus totul pe seama unei crize de gelozie sexuală, însă lucrul cu adevărat uimitor a fost modul în care s-a comportat măgarul. Sunt niște animale gata să îndure orice, zău dacă nu. Când l-au ridicat din apă și l-au tras peste bord, era într-un hal fără de hal. Avea urechile ca niște frunze acoperite de ierburi de mare și o coadă aidoma unui colac de funie uitat în apă; câteva dintre celelalte animale, cărora între timp începuse să li se facă lehamite de Noe, s-au strâns în jurul lui, iar capra, dacă nu mă înșel, l-a lovit ușor ca să vadă dacă trăia, la care măgarul a deschis un ochi, a trecut în revistă mutrele îngrijorate care-l împresuraseră și a zis: „Acum știu și eu cum e să fii focă.” Poftim? A făcut o figură frumoasă, date fiind condițiile? Așa o fi, dar dați-mi voie să vă spun că a fost cât pe-aci să mai pierdeți o specie.

Presupun că n-a fost în totalitate vina lui Noe. Mă gândesc că Dumnezeul acela al lui a fost cu adevărat un model opresiv. Noe nu putea face nimic fără să se întrebe mai întâi ce-ar crede *El.* Dar nu se poate continua așa la nesfârșit. Să te uiți mereu peste umăr ca să primești unda verde – nu așa se comporta un adult, nu? Plus că nici nu avea scuza tinereții. După socoteala speciei voastre, la momentul respectiv avea peste șase sute de ani. Ar fi fost normal ca, după atâta amar de vreme, mintea să fie mai elastică și să poată privi lucrurile din toate unghiurile. Când colo, nici vorbă de așa ceva. Hai să ne oprim la Arcă, bunăoară. Ce-a făcut Noe? A construit-o din lemn de gofer. Ce părere aveți? Până și Sem a obiectat, însă degeaba; până la urmă cum a vrut, așa a făcut. N-a contat deloc că lemnul de gofer era greu de procurat. Fără îndoială că de fapt respecta instrucțiunile pe care i le dăduse modelul; și totuși… Oricine se pricepea cât de cât la lemn – și credeți-mă că e un domeniu în care sunt competent – i-ar fi putut spune că existau cel puțin douăzeci de alte varietăți la fel de bune, dacă nu mai bune; mai mult, simpla idee de-a construi toate obiectele de pe o ambarcațiune dintr-o singură esență lemnoasă e ridicolă. Materialul trebuie ales în funcție de utilitatea viitorului obiect, e la mintea cocoșului. Numai că Noe era de neclintit și avea o minte cu desăvârșire inflexibilă. Pentru el, fiecare problemă avea un singur unghi de abordare. Instalații sanitare din lemn de gofer – ați pomenit vreodată ceva mai stupid?

Cum v-am spus, a fost vorba de influența modelului. Ce-ar crede Dumnezeu? Asta era întrebarea pe care Noe o avea mereu pe buze. Devotamentul lui față de Dumnezeu avea ceva oarecum sinistru; îți dădea fiori pe șira spinării, dacă știți ce vreau să zic. Cu toate acestea, își cunoștea interesul ca nimeni altul. Bănuiesc că în momentul când ești ales ca supraviețuitor preferat

și știi că neamul tău o să fie singurul de pe pământ, mintea începe să ți-o ia razna, nu? Cât despre fiii lui – Ham, Sem și cel al cărui nume începea cu I – situația asta n-a făcut decât să le atrofieze orice urmă de modestie. Se plimbau țanțoși pe punte cât era ziua de lungă, de ziceai că erau familia regală.

Există un lucru asupra căruia vreau să fim bine înțeleși. E vorba de povestea asta cu Arca. Probabil că încă mai credeți că, în ciuda tuturor defectelor, Noe a fost în esență un conservaționist timpuriu, că a strâns animalele laolaltă fiindcă nu voia să le vadă dispărând ca specii, că n-a suportat ideea că nu va mai vedea niciodată o girafă și că până la urmă a făcut-o pentru *noi.* Nici pomeneală. Ne-a adunat pe toți fiindcă așa i-a spus modelul, dar și din motive legate de interesul personal și chiar de cinism. *Voia să aibă ce să mănânce după Potop.* Vă dați seama că, după cinci ani și jumătate sub ape, majoritatea grădinilor de zarzavaturi au fost distruse și n-au rezistat decât culturile de orez. Iar cei mai mulți dintre noi știau că în ochii lui Noe erau doar niște viitoare prânzuri pe două, patru sau mai multe picioare. Dacă nu acum, atunci mai târziu; dacă nu noi, atunci urmașii noștri. Vă dați seama că nu era deloc un sentiment plăcut. O atmosferă de teroare și paranoia a ajuns să pună stăpânire pe întreaga Arcă a lui Noe. Cine urma la tigaie? Dacă astăzi o supărai pe soața lui Ham, mâine-seară puteai să fii tocană. Acest tip de nesiguranță poate declanșa comportamente dintre cele mai ciudate. Țin minte că la un moment dat o pereche de lemingi au fost surprinși îndreptându-se spre marginea vasului – au spus că voiau să termine o dată pentru totdeauna, fiindcă nu mai suportau suspansul. Numai că Sem i-a dibuit la timp și i-a încuiat într-un fel de cutie mare. Ori de câte ori se plictisea, deschidea capacul cutiei și vâra înăuntru un ditamai cuțitul pe care-l agita de zor. Cam ăsta era felul lui de-a glumi. Nu m-aș

mira deloc dacă aș afla că joaca asta a traumatizat întreaga specie.

Și bineînțeles că, la încheierea Călătoriei, Dumnezeu a oficializat drepturile gastronomice ale lui Noe. Plata pentru supunerea arătată a fost permisiunea dată lui Noe de-a mânca pe cine credea de cuviință pentru tot restul vieții. Asta făcea parte dintr-un fel de legământ încheiat între cei doi. Din punctul meu de vedere, contractul era destul de subțire. În fond, după ștergerea tuturor oamenilor de pe fața pământului, Dumnezeu trebuia să se împace cu singura familie de adoratori rămasă, corect? Nu le putea spune „treaba voastră, descurcați-vă”. Noe probabil că și-a dat seama că-l avea la mână pe Dumnezeu (ce recunoaștere a eșecului, să abați Potopul și apoi să-ți abandonezi familia preferată) și cred că ne-ar fi mâncat oricum, cu sau fără tratat. Acest așa-numit legământ nu cuprindea absolut nimic despre noi – cu excepția condamnării la moarte. Mda, mă rog, ni s-a dat un palid îndulcitor. Noe și ai lui nu au avut voie să le mănânce pe femelele gestante. O portiță care a dus la activități frenetice după debarcarea Arcei pe plajă și a provocat totodată câteva efecte secundare în plan psihologic. V-ați gândit vreodată la originea graviditățiii isterice?

Asta-mi aduce aminte de povestea cu soața lui Ham. Mi s-a spus că au fost doar zvonuri și aveți ocazia să vedeți de unde au pornit. Soața lui Ham nu era cea mai simpatică persoană de la bordul Arcei și, după cum v-am zis, cam toată lumea a considerat-o vinovată de pierderea vasului-spital. Încă era foarte atrăgătoare – la momentul Diluviului avea doar o sută cincizeci de ani – , dar avea o încăpățânare proverbială și era extrem de iute la mânie. Îl ținea categoric sub papuc pe bietul Ham. Iar acum, iată care au fost faptele. Ham și soața lui aveau doi copii – doi băieți, fiindcă doar aceștia contau – pe nume Cuș și Mițraim. Au mai făcut un al treilea copil, Put, care s-a născut pe

Arcă, și un al patrulea, Canaan, care a venit pe lume după Debarcare. Noe și soața lui erau bruneți cu ochi căprui, Ham și soața lui la fel, ca de altfel și Sem, Varadi și cel al cărui nume începea cu I. Copiii lui Sem, ai lui Varadi și ai celui al cărui nume începea cu I erau toți bruneți cu ochi căprui. Dar Put, cel născut pe Arcă, era roșcat. Roșcat cu ochi verzi. Astea sunt faptele.

Iar acum plecăm din portul faptelor și ieșim în largul zvonurilor (apropo, cam așa vorbea Noe). Nu m-am aflat pe Arca lui Ham, așa că nu fac decât să vă aduc la cunoștință fără patimă ce mi-au spus păsările. Au existat în principal două variante și o să vă las să alegeți una. Țineți minte povestea tâmplarului care a încercat să-și construiască o ascunzătoare pe vasul cu provizii? Ei bine, s-a spus – fără să existe o confirmare oficială – că, atunci când s-a scotocit prin apartamentul soației lui Ham, a fost descoperit un compartiment despre care nu știuse nimeni că se afla acolo. În mod sigur, nu existase în planurile de construcție. Soața lui Ham a negat că ar fi avut cunoștință de așa ceva, dar se pare că una dintre vestele ei din piele de iac a fost găsită chiar acolo într-un cuier, iar o examinare geloasă a podelei a scos la iveală câteva fire de păr roșcat prinse între scânduri.

Cea de-a doua variantă – pe care o prezint tot fără comentarii – se leagă de chestiuni ceva mai delicate, dar, dat fiind că se referă direct la o parte însemnată a speciei voastre, va trebui să continui. Pe arca lui Ham se aflau două maimuțe de o frumusețe și o grație extraordinare. Toată lumea căzuse de acord că erau extrem de inteligente, de o curățenie impecabilă și că aveau niște chipuri mobile, ca și cum te-ai fi așteptat să vorbească dintr-o clipă în alta. Totodată, aveau blană roșcată și ochi verzi. Nu, specia nu mai există la ora actuală; nu a supraviețuit Călătoriei, iar împrejurările morții sale la bord încă nu au fost elucidate. A fost ceva legat de o vergă prăvălită de

undeva de sus… Ce coincidență, ne-am zis de mai multe ori, să cadă verga și să-i ucidă în același timp pe ambii reprezentanți ai unei specii atât de vioaie.

Explicația oficială a fost cu totul alta, bineînțeles. N-au existat nici compartimente secrete, nici acte de reproducere între specii sau rase diferite. Verga ucigașă a fost foarte grea și a omorât de asemenea un șobolan purpuriu, doi struți pitici și o pereche de furnicari africani cu coadă plată. Coloritul ciudat al lui Put a fost un semn de la Dumnezeu, deși la momentul respectiv semnificația lui nu a putut fi descifrată de mintea omului. Ulterior a fost lămurit și acest aspect: a fost un indiciu că se trecuse de jumătatea Călătoriei. Prin urmare, Put era un copil binecuvântat și în niciun caz un motiv de îngrijorare sau pedeapsă, fapt anunțat de Noe în persoană. Dumnezeu i se arătase în vis și-i spusese să nu ridice mâna asupra pruncului, iar Noe, dreptcredincios cum era și ținând mereu să amintească acest lucru, a făcut întocmai.

N-are rost să vă spun că animalele au avut păreri diferite. Mamiferele, de pildă, au refuzat să accepte ideea că masculul simian cu blană roșcată și ochi verzi ar fi putut întreține o relație intimă cu soața lui Ham. E greu să știm ce se află până și în sufletul celui mai apropiat prieten, însă mamiferele erau gata să jure pe însăși condiția lor de clasă că era imposibil să se fi întâmplat așa ceva. Au declarat că-l cunoșteau prea bine pe masculul simian, că puteau garanta pentru igiena lui personală extrem de scrupuloasă și că, de la un punct încolo, era chiar snob. În plus, presupunând – atâta tot, fără alte implicații – că i s-ar fi făcut de hârjoneală, ar fi putut găsi specimene mult mai atrăgătoare decât soața lui Ham. De ce n-ar fi ales una dintre maimuțicile alea cu coadă galbenă care se dăruiau oricui pentru un pumn de terci de nucșoară?

Mă apropii de sfârșitul dezvăluirilor. Ele au fost făcute – trebuie să mă înțelegeți exact – în spiritul unei prietenii autentice. Dacă mă considerați cârcotaș, probabil că o faceți fiindcă specia voastră – sper să nu vă supărați că v-o spun – este iremediabil dogmatică. Credeți doar ceea ce vreți să credeți și o țineți tot așa. Ce-i drept însă, moșteniți cu toții genele lui Noe. Fără îndoială că astfel se explică și faptul că manifestați adeseori o stranie lipsă de curiozitate. De exemplu, nu v-ați pus niciodată următoarea întrebare legată de istoria voastră timpurie: ce s-a întâmplat cu corbul?

După ce Arca s-a oprit în vârful muntelui (bineînțeles, lucrurile au fost mai complicate, dar trecem peste detalii), Noe a trimis un corb și un porumbel să vadă dacă apele se retrăseseră de pe fața pământului. În versiunea care a ajuns la noi, corbul are un rol minuscul, zboară câtva timp de colo până colo și vi se dă de înțeles că fără niciun rezultat. Pe de altă parte, cele trei drumuri ale porumbelului sunt literalmente fapte eroice. Plângem când aflăm că nu găsește loc de odihnă, ne înveselim când se întoarce pe Arcă având în cioc o ramură de măslin. Din câte înțeleg, ați ridicat această pasăre la nivelul unei valori de simbol. Așa că se cuvine să precizez un lucru: corbul a susținut în permanență că *el* a găsit măslinul și că tot el a adus o frunză înapoi pe Arcă, numai că Noe a decis că era „mai adecvat” să spună că descoperirea aparținuse porumbelului. Personal, l-am crezut întotdeauna pe corb, care, dincolo de alte argumente, era mai puternic în aer decât porumbelul; în același timp, era tipic pentru Noe (urmând iarăși exemplul acelui Dumnezeu al lui) să bage zâzanie între animale. Tot el declarase că, în loc să revină cât mai repede cu dovada apropierii uscatului, corbul se prefăcuse bolnav și chiar fusese văzut înfruptându-se dintr-un stârv (de ai cui ochi? nici măcar porumbelul, care țintea în permanență mai sus, nu s-ar fi pretat la o asemenea

ponegrire). Inutil de spus, corbul s-a simțit rănit și trădat în fața acestei rescrieri instantanee a istoriei și se spune – de către cei care au un auz mai fin decât al meu – că și-n ziua de azi în croncănitul lui trist se deslușește o notă de nemulțumire. În schimb, porumbelul a început să scoată niște sunete de o îngâmfare fără egal din clipa când am debarcat. Se și vedea pe timbre sau pe antetele scrisorilor.

Înainte de coborârea rampelor, „Amiralul" li s-a adresat animalelor de la el de pe Arcă, iar cuvintele lui au fost transmise și pentru cele de pe celelalte vase. Ne-a mulțumit pentru cooperare, s-a scuzat că uneori rațiile au fost mici și ne-a promis că, întrucât ne respectaserăm obligațiile, va încerca să încheie un târg cât mai convenabil cu Dumnezeu la apropiatele negocieri. La auzul acestor vorbe, câțiva dintre noi au râs sceptic: țineam minte și acum pedepsirea măgarului, pierderea vasului-spital, politica de exterminare a corciturilor, moartea inorogului… Era evident că Noe încerca să joace rolul omului cu inimă largă, fiindcă își dăduse seama că, odată ajunse pe uscat, toate animalele cu un dram de minte ar fi făcut unul și același lucru: ar fi luat-o la sănătoasa spre păduri și dealuri. Așa stând lucrurile, normal că se străduia să ne convingă să rămânem lângă Noul Lui Palat, a cărui construcție a găsit de cuviință s-o anunțe în cadrul aceluiași discurs. Condițiile de-aici aveau să însemne apă la discreție pentru animale și rații suplimentare de hrană în timpul iernilor aspre. Se vedea cu ochiul liber că-l speria gândul că meniul pe bază de carne cu care se obișnuise pe Arcă i-ar fi putut fugi de sub nas pe două, patru sau mai multe picioare și că în acest caz familia Noe ar fi trebuit să se întoarcă la zmeură și nuci. Stupefiant a fost că unora dintre animale oferta li s-a părut tentantă; în fond, au conchis ele, nu ne poate mânca pe toate, probabil că o să le sacrifice doar pe cele bătrâne și bolnave. Prin urmare, au existat

animale – nu cele mai istețe, ce-i drept – care au rămas pe loc, așteptând să se construiască Palatul și să curgă apa aidoma vinului. Porcii, vitele, oile, câteva dintre caprele mai prostuțe, puii… Le-am avertizat, sau cel puțin ne-am dat silința. Mormăiam mereu „înăbușit sau rasol?" când treceam pe lângă ele, dar degeaba. Cum spuneam, nu erau destupate la minte și probabil că se temeau să se întoarcă în sălbăticie; ajunseseră dependente atât de temniță, cât și de temnicer. Ceea ce s-a întâmplat în decursul următoarelor generații a fost relativ previzibil: au devenit umbre ale animalelor mândre de altădată. Porcii și oile de care dați cu ochii astăzi sunt niște zombi prin comparație cu năvalnicii lor strămoși de pe Arcă. S-au lăsat deposedate de ceea ce aveau mai bun. Iar unele animale, cum ar fi curcanii, trebuie să îndure în plus umilința de-a fi umpluți la loc – înainte de-a fi serviți înăbușit sau rasol.

Iar acum, să vedem ce a realizat Noe în urma vestitului Tratat al Debarcării încheiat cu Dumnezeu. Ce a primit în schimbul sacrificiilor și al loialității propriului trib (ca să nu mai vorbim de jertfele mult mai mari ale împărăției animalelor)? Dumnezeu a spus – cel puțin asta este interpretarea lui Noe în varianta optimistă – că promite să nu mai trimită un alt Potop și că își materializează această intenție creând pentru noi curcubeul ceresc. Curcubeul! Ha! Sigur că e ceva foarte frumos, iar când l-a produs pe primul, un semicerc irizat, cu o copie ceva mai palidă alături, această pereche profilându-se strălucitoare pe cerul indigo ne-a făcut pe mulți să ne ridicăm nasul din blidul cu mâncare și să ne uităm în sus. Ați priceput mesajul: pe măsură ce ploaia făcea loc cu părere de rău soarelui, acest simbol multicolor avea să ne amintească de fiecare dată că după aceea nu avea să urmeze un nou Potop. Însă nici așa nu era un acord avantajos. Cum se putea aplica legea? Ia încercați să dați în judecată un curcubeu.

Animalele mai șirete au sesizat ce se ascundea în spatele ofertei de demipensiune a lui Noe și au luat calea codrilor și a munților, bizuindu-se pe propriile puteri ca să-și procure apă și mâncare în timpul iernii. Am observat fără să vrem că renii au zbughit-o printre primii, așternând o distanță cât mai mare între ei, „Amiral" și toți viitorii lui urmași și ducând cu ei presimțiri misterioase. Că veni vorba, aveți tot dreptul să considerați animalele care au fugit – trădători fără pic de recunoștință, potrivit lui Noe – ca fiind speciile mai nobile. Ce credeți, poate un porc să fie nobil? Dar o oaie? Sau un pui? Ehe, dacă l-ați fi văzut pe inorog… Ăsta a fost un alt aspect discutabil al alocuțiunii rostite de Noe, după ce a debarcat, în fața celor care au continuat să se țină pe lângă fortăreața plutitoare. Noe a declarat că, dăruindu-ne curcubeul, Dumnezeu ne-a promis de fapt că resursele de miracole ale lumii nu vor secătui niciodată. A fost cea mai clară trimitere pe care mi-a fost dat s-o aud la zecile de miracole inițiale care, în timpul Călătoriei, fuseseră atârnate peste bordul vasului lui Noe sau dispăruseră în pântecele familiei. Curcubeul în locul inorogului? De ce nu s-a mulțumit Dumnezeu să ni-l redea pe inorog? Noi, animalele, am fi fost mult mai bucuroase să-l vedem din nou decât să știm că există pe cer o aluzie la mărinimia lui Dumnezeu ori de câte ori se oprește ploaia.

Cred că v-am spus deja, coborâtul din Arcă n-a fost deloc mai simplu decât urcatul. Din păcate, câteva dintre speciile alese umblaseră cu pâra, așa că nu s-a pus problema ca Noe să coboare pur și simplu rampele și să le ureze tuturor debarcare plăcută. Fiecare animal a trebuit să se supună unei percheziții riguroase înainte de-a i se da drumul; mai mult, unele au fost cufundate în niște căzi umplute cu o apă care mirosea a smoală. Câteva dintre femele s-au plâns că au fost obligate să se lase examinate de Sem. Au fost descoperiți destul

de mulți pasageri clandestini: câțiva gândaci mai ușor de observat, niște șobolani care făcuseră prostia să se-ndoape în timpul Călătoriei și se îngrășaseră prea mult, ba chiar și unul sau doi șerpi. Noi am reușit să scăpăm – cred că nu mai e cazul să ținem secret – în vârful scobit pe dinăuntru al unuia dintre coarnele unui berbec. Era un animal mare, voinic și pus pe rele, cu care ne împrieteniserăm chiar în acest scop în urmă cu trei ani, în timp ce ne aflam deja pe mare. Nu avea nici urmă de respect pentru Noe și s-a bucurat grozav că ne-a putut da o mână de ajutor ca să-l păcălim după Debarcare.

Când am ieșit din cornul berbecului, eram extrem de veseli toți șapte. Supraviețuiserăm. Ne furișaserăm la bord, supraviețuiserăm și scăpaserăm – fără să acceptăm niciun târg dubios cu Dumnezeu sau cu Noe. Făcuserăm totul pe cont propriu. Ne simțeam înnobilați ca specie. S-ar putea să vi se pară comic, dar ăsta-i adevărul: chiar ne simțeam înnobilați. Călătoria ne-a învățat o mulțime de lucruri, dintre care cel mai important a fost următorul: omul este o specie foarte neevoluată în comparație cu animalele. Firește, nu vă negăm inteligența și potențialul considerabil. Numai că încă vă găsiți într-o fază primară a dezvoltării. Noi, de pildă, suntem întotdeauna noi înșine: asta înseamnă să fii evoluat. Suntem ceea ce suntem și știm prin ce se traduce asta. Nu vă așteptați să auziți un motan care latră sau un porc care mugește, nu? Ei bine, într-un fel, exact la asta am învățat să ne așteptăm noi de la specia voastră, toți cei care am făcut Călătoria la bordul Arcei. Acum lătrați, după o clipă mieunați; acum sunteți fiare sălbatice, un minut mai târziu v-ați îmblânzit ca prin farmec. Singura certitudine pe care am avut-o în legătură cu Noe a fost că nu ne-a oferit niciun fel de certitudini.

Nici cu adevărul nu stă prea bine specia voastră. Tot timpul uitați anumite lucruri, sau cel puțin vă

prefaceți. Pierderea lui Varadi și a arcei lui – mai vorbește cineva despre asta? Îmi dau seama că această întoarcere intenționată a privirilor în altă parte poate avea și o latură pozitivă: ignorarea lucrurilor rele vă ajută să mergeți mai departe. Numai că până la urmă, tot ignorându-le, ajungeți să credeți că de fapt lucrurile rele nici nu există. Și de aceea ele vă surprind de fiecare dată. Sunteți surprinși că tunurile ucid, că banii corup, că zăpada cade iarna. Naivitatea asta poate avea farmecul ei, dar, vai!, poate fi în același timp periculoasă.

De exemplu, nu sunteți dispuși să recunoașteți nici măcar adevărata fire a lui Noe, primul vostru părinte – patriarhul pios, conservaționistul îndârjit. Am înțeles că una dintre străvechile voastre legende ebraice susține că Noe a descoperit beția văzând cum se amețise o capră care mâncase struguri fermentați. Ce încercare nerușinată de-a muta răspunderea pe umerii animalelor; și, din păcate, totul se conformează unui tipar. Alungarea din rai s-a produs din vina șarpelui, cinstitul corb era un chiulangiu și-un nesătul, iar capra l-a transformat pe Noe în alcoolic. Ascultați-mă pe mine: Noe n-a avut nevoie de cunoștințele niciunui copitat ca să descopere secretul viței.

Dați vina pe altul, ăsta e mereu primul vostru instinct. Iar dacă nu puteți, atunci începeți să susțineți că nu există de fapt nicio problemă. Rescrieți regulile, mutați reperele. Câțiva dintre savanții care își pun viața în slujba textelor voastre sfinte au încercat chiar să demonstreze că Noe cel de pe Arcă nu era unul și același cu individul acuzat de beții repetate și expunere indecentă. Cum ar fi putut Dumnezeu să aleagă un bețiv? A, păi să vedeți, nici nu l-a ales. A fost un alt Noe. Un caz de falsă identitate, o confuzie de persoană și-atâta tot. Nicio problemă.

Cum ar fi putut Dumnezeu să aleagă un bețiv? V-am spus, a constatat că toți ceilalți arătau mult

mai rău. Noe a fost un fel de chior în țara orbilor. Cât despre beții, ca să fim sinceri până la capăt, Călătoria l-a făcut să-și piardă măsura. Îi plăcuse dintotdeauna să dea pe gât câte-un păhărel de licoare fermentată; cui nu-i plăcea? Însă abia Călătoria l-a transformat într-o sugativă. A fost o pălărie prea mare pentru el, o răspundere care l-a depășit. A comis câteva erori de navigație grave, a pierdut patru dintre cele opt vase și cam o treime din speciile încredințate – dacă ar mai fi avut cine să ia loc pe banca acuzării, ar fi fost trimis în fața Curții Marțiale. Și în ciuda amenințărilor proferate, s-a simțit vinovat fiindcă a rămas cam fără jumătate din pasagerii de pe Arcă. Vinovăție, imaturitate și luptă permanentă pentru a face față unei însărcinări prea ambițioase – iată o combinație puternică, de natură să aibă același efect distrugător asupra multora dintre membrii speciei voastre. Presupun că ați putea chiar să susțineți că de fapt Dumnezeu l-a împins pe Noe pe panta beției. Poate că de aceea încearcă savanții voștri cu atâta sârg să distingă între primul și cel de-al doilea Noe: consecințele sunt stânjenitoare. Însă povestea „celui de-al doilea" Noe – alcoolismul, indecența, pedepsirea capricioasă a unui fiu iubitor – ei bine, n-a avut darul să ne surprindă pe cei care l-am cunoscut pe „primul" Noe de pe Arcă. Mă tem că totul s-a redus la un caz deprimant și totuși previzibil de degenerare etilică.

Cum spuneam, am fost extrem de fericiți după ce am debarcat. Una peste alta, mâncaserăm suficient lemn de gofer să ne-ajungă o viață. Ăsta a fost un alt motiv pentru care ne doriserăm ca Noe să nu fi fost atât de fixist cu privire la dotările flotei; unii dintre noi am fi avut parte de un meniu ceva mai variat. Firește, aici nu mai e vorba de influența noastră asupra opțiunii lui Noe și n-are rost să-l acuzăm, fiindcă nu avea cum să știe că eram și noi prin preajmă. Privind din perspectiva

câtorva milenii, excluderea pe care a decis-o ni se pare mai severă acum decât ni s-a părut atunci. Am fost în total șapte pasageri clandestini; dacă am fi fost considerați demni de-a urca la bord, ni s-ar fi emis doar două bilete și ar fi trebuit să acceptăm decizia. E drept că Noe nu avea cum să prevadă cât va dura Călătoria, numai că, ținând cont că am mâncat atât de puțin în cei cinci ani și jumătate, ar fi meritat riscul de-a lăsa să urce două exemplare la bord. La urma urmei, nu e vina noastră că suntem cari.

1 Este vorba de Iafet (n. tr.).

Doi
MUSAFIRII

Franklin Hughes urcase la bord cu o oră mai devreme ca să-și pună în valoare doza cuvenită de jovialitate în fața celor ce aveau să-i facă viața mai ușoară pe durata următoarelor douăzeci de zile. Acum se sprijinea de balustradă și se uita la pasagerii care străbăteau puntea de comunicație: majoritatea erau perechi vârstnice sau trecute de a doua tinerețe, pe fețele unora citindu-se limpede ce naționalitate aveau, altele, mai așezate, păstrându-se deocamdată într-un anonimat tacit al originii. Cu un braț încolăcit ușor, dar totodată ferm, pe după umărul tovarășei sale de drum, Franklin practica același joc din fiecare an, încercând să ghicească de unde îi provenea auditoriul. Americanii erau cel mai ușor de depistat: bărbații din Lumea Nouă îmbrăcați în haine obișnuite, în culori pastelate, femeile indiferente în fața începutului de burtă care le deforma silueta. Următorii ca șanse de identificare erau englezii, bărbații din Lumea Veche arborând sacouri din tweed care ascundeau cămăși cu mânecă scurtă ocru sau bej, femeile cu genunchi groși și gata să escaladeze orice versant la adulmecarea unui templu grecesc. Existau, de asemenea, două perechi de canadieni pe ale căror pălării de prosop se vedea de la o poștă frunza de arțar care ținea loc de stemă a țării, o familie de suedezi sprinteni, din care se distingeau patru capete cu părul blond, câțiva francezi și italieni derutați, pe care Franklin îi identifica mulțumindu-se să bombăne *baguette* sau *macaroni,* și șase japonezi decișI să dezmintă tradiția, dat fiind că niciunul nu avea aparat de fotografiat. Cu excepția puținelor familii sosite în plen și a câte unui englez neînsoțit, descins parcă dintr-o revistă de modă, pasagerii străbăteau

puntea doi câte doi, ca niște perechi de copii ascultători.

Și animalele au venit tot două câte două, comentă Franklin.

Era un bărbat înalt, corpolent, trecut de patruzeci de ani, cu un păr aproape blond și roșu la față, acest din urmă lucru făcându-i pe invidioși să-i reproșeze excesul de băuturi alcoolice, iar pe milostivi să deplângă prea îndelungata expunere la soare. Avea un chip familiar, motiv pentru care efectiv uitai să te întrebi dacă era sau nu un tip arătos. Însoțitoarea sau asistenta lui (dar în niciun caz secretara, după cum ea însăși avea grijă să explice) era o tânără zveltă și brunetă, costumată în haine cumpărate special pentru această călătorie. Franklin, căruia îi plăcea evident să joace rolul vulpoiului bătrân, purta o saharianăkaki și o pereche de pantaloni boțiți. Chiar dacă era departe de-a corespunde așteptărilor unora dintre pasageri față de modul de-a se prezenta al unui distins lector străin, o asemenea ținută sugera în mod adecvat originile unei distincții de acest gen, cel puțin din punctul de vedere al lui Franklin. Poate că, dacă ar fi fost un universitar american, ar fi scos de la naftalină un costum din bumbac indian în dungi; dacă ar fi fost un universitar britanic, e posibil să fi recurs la un sacou de in de culoarea înghețatei. Numai că faima lui Franklin (care nu era atât de mare pe cât credea el) fusese produsul televiziunii. Începuse ca purtător de cuvânt al altor oameni, cultivând imaginea unui tânăr într-un costum de catifea reiată, care avea un mod afabil și neagresiv de-a explica esența culturii și a tradițiilor. După un timp, își dăduse seama că, dacă tot era în stare să scoată pe gură asemenea lucruri, nu exista niciun motiv care să-l împiedice să le și scrie. La început se mulțumise cu „material suplimentar de Franklin Hughes”, iar pe urmă cu asumarea calității de coscenarist, pentru ca până la urmă să ajungă la „scris și prezentat de Franklin

Hughes”. Nimeni nu știa exact în ce anume se specializase; cert este că se plimba dezinvolt în câmpul arheologiei, al istoriei și al culturii comparate. Se axase apoi asupra aluziilor la contemporaneitate menite să salveze de la uitare sau să readucă la viață în ochii telespectatorului obișnuit evenimente peste care se așternuse praful, cum ar fi expediția de traversare a Alpilor condusă de Hanibal, incursiunile de jaf ale vikingilor în Anglia de Est sau înălțarea palatelor lui Irod. „Elefanții lui Hanibal au fost diviziile de panzere ale acelor vremuri”, obișnuia el să declare înflăcărat, în timp ce pe fundal apărea un peisaj dintr-o altă țară. Avea în stoc și alte afirmații de același calibru: „Asta însemna un număr de infanteriști egal cu cel al spectatorilor care încap pe Wembley când se joacă finala Cupei”, sau „Irod n-a fost doar un tiran și un unificator al țării sale, ci și un protector al artelor – poate că ar trebui să ni-l închipuim ca pe un Mussolini înzestrat cu simț artistic.”

Faima de realizator TV a lui Franklin îi adusese în scurtă vreme o a doua soție, iar după câțiva ani un al doilea divorț. La ora actuală, contractele lui cu Aphrodite Cultural Tours includeau întotdeauna asigurarea unei cabine pentru asistentă, iar echipajul de pe *Santa Euphemia* constată cu admirație că respectivele asistente aveau tendința de-a se schimba de la o călătorie la alta. Franklin era generos cu stewarzii și popular în rândul celor care plătiseră două mii de lire pentru croaziera de douăzeci de zile. Avea atrăgătorul obicei de-a se angaja într-o digresiune preferată cu atâta patimă, încât la un moment dat era nevoit să se oprească și să se uite în jur cu un surâs nedumerit, înainte de a-și aminti sieși unde trebuia să ajungă. Mulți pasageri comentau între ei entuziasmul evident al lui Franklin pentru ceea ce făcea, convenind că prezența lui era reconfortantă în vremurile cinice în care trăiau și că istoria chiar prindea viață sub

ochii lor în timp ce-l ascultau. Și dacă adeseori își încheia anapoda sahariana, iar pe pantalonii de doc se mai vedeau din când în când pete lăsate de sosul de homari, ei bine, asta nu făcea decât să scoată și mai mult în evidență râvna încântătoare cu care își vedea de meserie. Totodată, hainele lui erau o aluzie la admirabila democrație a studiului în epoca modernă: era clar ca bună ziua că nu era nevoie să fii un profesor scorțos, cu cravată și guler scrobit, ca să înțelegi principiile arhitecturii grecești.

— Bufetul de bun venit e la opt, spuse Franklin. N-ar fi rău să mai lucrez vreo două ore pentru mâine-dimineață.

— Bine, dar e a nu știu câta oară că o faci, nu? întrebă Tricia, care spera, cu inima îndoită, că Franklin avea să rămână cu ea pe punte în vreme ce se pregăteau să intre în Golful Veneția.

— Trebuie să fii altfel în fiecare an. Altfel ruginești.

Îi atinse ușor brațul și coborî. În realitate, discursul de deschidere de la ora zece a dimineții următoare avea să fie exact la fel ca în precedenții cinci ani. Singura diferență – unicul lucru de natură să-l facă pe Franklin să nu ruginească – era prezența Triciei în locul… cum Dumnezeu o chema pe cea de dinaintea ei? Însă îi plăcea să mențină ficțiunea legată de pregătirea prealabilă a prelegerilor și în plus se putea lipsi ușor de prilejul de-a vedea Veneția pierzându-se din nou în depărtare. Avea să fie tot acolo și anul viitor, cu un centimetru sau doi mai aproape de apă și cu nuanța aceea roșiatică, aidoma celei a propriului chip, scorojindu-se încă puțin.

Pe punte, Tricia fixă orașul cu privirea până când campanila de la San Marco ajunse să fie cât un vârf de creion. Se întâlnise pentru prima dată cu Franklin cu trei luni în urmă, când acesta apăruse în cadrul unei dezbateri televizate la care ea trebuise să facă anonima muncă de documentare.

Se culcaseră de câteva ori, dar nu foarte mult. Fetelor cu care împărțea un apartament le spusese că avea să plece împreună cu un prieten din anii de școală. Dacă totul mergea bine, avea să le comunice data întoarcerii, însă deocamdată era nițel superstițioasă. Franklin Hughes! Unde mai pui că până în clipa de față avusese o atitudine cu adevărat cuviincioasă, trasându-i chiar câteva răspunderi precise, ca să nu dea prea mult impresia că era prietena lui și atâta tot. Existau o sumedenie de oameni din televiziune care i se păreau întru câtva falși – șarmanți, dar nu întru totul onești. Franklin, în schimb, era la fel pe ecran și în viața de zi cu zi: deschis, glumeț, nerăbdător să-ți împuie capul cu tot felul de lucruri. Iar când îl auzeai vorbind, îl credeai. Criticii de televiziune își băteau joc de hainele lui și de smocul de păr de pe piept care-i ieșea prin decolteul cămășii, iar câteodată ricanau chiar și în fața celor auzite de la el, dar tare ar fi vrut să-i vadă în locul lui, încercând să se ridice la același nivel. Cel mai greu lucru, îi explicase Franklin când prânziseră pentru prima dată împreună, era să dai impresia că totul era simplu. Celălalt secret al muncii în televiziune, adăugase el, era să știi când să-ți ții gura și să lași imaginile să vorbească – „Trebuie să obții acel echilibru perfect între cuvânt și imagine.” În sinea lui, Franklin nădăjduia la o ultimă acoladă: „Scris, povestit și produs de Franklin Hughes.” În visurile nutrite, își imagina uneori că filma în mișcare prin For, deplasându-se de la Arcul lui Septimius Sever până la Templul Vestalelor. Singura problemă era unde să-și instaleze camera de luat vederi.

Prima parte a călătoriei, în timp ce străbăteau Adriatica, decurse în linii mari ca de obicei. Avu loc mai întâi bufetul de bun venit, în cadrul căruia echipajul îi cântări din ochi pe pasageri, iar aceștia își dădură precaut târcoale unul altuia. Urmă cuvântul de deschidere al lui Franklin, în care acesta își măguli auditoriul, își minimaliză propria

reputație de om de televiziune și anunță că era o schimbare benefică faptul că se adresa unor oameni în carne și oase, nu unui ochi de sticlă și unui operator care striga „Un fir de păr în cadru, putem s-o mai facem o dată, puiule?” (majoritatea celor care îl ascultau n-ar fi reacționat la această trimitere tehnică, lucru pe care Franklin și-l propusese de la bun început: li se permitea să fie snobi în legătură cu televiziunea, dar n-aveau voie să presupună că era o muncă efectuată de cretini). După aceea Franklin își rosti cel de-al doilea discurs de deschidere, la fel de important ca primul, în care îi explică asistentei că principalul lucru pe care trebuia să-l țină minte era să se simtă bine și să profite. Bineînțeles că el va fi nevoit să lucreze – mai mult, vor exista perioade când, în ciuda dorinței lui, se va vedea obligat să se închidă în cabină, singur cu acele zeci de însemnări – , dar în general părerea lui era că ar fi fost preferabil să privească totul ca pe o perioadă de trei săptămâni în care vor fi departe de mizerabila vreme din Anglia și de atacurile pe la spate de la Television Centre. Tricia încuviință din cap, deși, ca documentarist secundar, nici măcar nu asistase la un atac pe la spate, necum să cadă victimă vreunuia. O fată mai umblată prin lume ar fi înțeles imediat că mesajul lui Franklin era „Să nu te aștepți la nimic altceva de la mine în afară de asta”. Placidă și optimistă din fire, Tricia răstălmăci micul lui discurs în tonuri mai blânde, care ar fi vrut de fapt să spună „Să ne ferim de falsele speranțe”, ceea ce, spre a fi corecți față de Franklin Hughes, era în linii mari și intenția lui. Acesta se îndrăgostea superficial de câteva ori în fiecare an, căzând victimă unei porniri lăuntrice pe care, chiar dacă o deplângea uneori, avea grijă s-o satisfacă neabătut. Cu toate acestea, era departe de-a fi un tip fără inimă și, în clipa când simțea că o fată – îndeosebi una drăguță – avea o mai mare nevoie de el decât avea el de ea, un val îngrozitor

de teamă i se stârnea în suflet. De obicei, această panică fremătătoare îl determina să-i sugereze fetei una din două soluții – fie să se mute cu el, fie să se care din viața lui – , chit că Franklin nu privea cu ochi buni niciuna dintre amintitele variante. Prin urmare, cuvântul lui de bun venit pentru urechile lui Jenny, ale lui Cathy sau, în acest caz, ale Triciei izvora mai degrabă din prudență decât din cinism, deși, în momentul când relația se deteriora, conform așteptărilor, nu era de mirare dacă Jenny, Cathy sau, în acest caz, Tricia îl ținea minte ca pe o persoană mult mai calculată decât fusese de fapt. Aceeași prudență, insinuându-se murmurat și insistent în conștiința lui Franklin Hughes din numeroase relatări care mai de care mai sinistre, îl făcuse să-și procure un pașaport irlandez. Lumea nu mai era locul acela primitor unde documentul albastru-închis de odinioară, împodobit cu cuvântul „ziarist” și cu sigla „BBC”, îți așternea totul la picioare. „Secretarul de Stat al Maiestății Sale Britanice”, cita Franklin din memorie, „solicită și reclamă în numele Maiestății Sale ca toți cei abordați să ofere purtătorului prezentului document ajutor și protecție în caz de nevoie.” Fost-ai, lele. În prezent, Franklin călătorea având asupra lui un pașaport irlandez de culoare verde, pe coperta căruia fusese ștanțată o harpă aurie, ceea ce-l făcea să se simtă ca un reprezentant al celor de la Guinness ori de câte ori îl scotea la iveală. În interior, din autocaracterizarea în general onestă a lui Hughes lipsea, de asemenea, cuvântul „ziarist”. Existau țări în lumea largă unde ziariștii nu se bucurau de o primire favorabilă și unde acei jurnaliști cu pielea albă care susțineau că îi interesau siturile arheologice erau percepuți, evident, drept spioni britanici. Termenul de „scriitor”, mai puțin compromițător, avea la rândul lui menirea de a-i spori curajul și încrederea. Dacă Franklin se descria pe sine drept scriitor, poate că nu era exclus să încerce să devină așa ceva. Data

viitoare existau șanse autentice pentru o carte de colecție; în plus, cocheta cu ceva serios, dar sexy – de pildă, o istorie personală a lumii – , care să domine luni de zile clasamentele de vânzări.

Santa Euphemia era o navă destul de veche, însă confortabilă, cu un căpitan italian curtenitor și un echipaj grecesc eficient. Aceste trasee turistice atrăgeau o clientelă previzibilă, disparată ca naționalități, dar omogenă ca gusturi: genul de oameni care preferau să citească decât să-și arunce unul altuia discul de frisbee pe punte, să stea la soare decât să se ducă la discotecă. Îl urmau pretutindeni pe lectorul invitat, se înscriau în majoritatea excursiilor suplimentare și se uitau de sus la măgărușii din paie împletite, expuși în magazinele de suvenire. Nu veniseră pentru idile, deși din când în când prezența unui trio de coarde îi îmboldea pe unii să se abandoneze dansurilor de modă veche. Mâncau pe rând la masa căpitanului, se arătau inventivi când era vorba de balurile mascate care se organizau seara și citeau conștiincioși buletinul de știri al navei, în care se tipărea itinerarul zilnic al pasagerilor, alături de mesaje de felicitare cu ocazia aniversărilor zilelor de naștere și informații despre evenimentele importante care aveau loc pe continentul european.

Triciei atmosfera i se părea puțin cam amorțită, însă era o toropeală bine organizată. Așa cum precizase și în cuvântul adresat asistentei, Franklin subliniase în discursul inaugural că scopul următoarelor trei săptămâni îl reprezentau plăcerea și destinderea. În același timp, el sugerase cu tact că oamenii aveau niveluri diferite de interes față de Antichitatea clasică și că nici prin cap nu-i trecea să strige catalogul și să treacă un *x* negru în dreptul absenților. Mersese până la a recunoaște că venea o vreme când până și pe el ajungeau să-l agaseze al nu se știe câtelea șir de coloane corintice profilându-se pe un cer fără pic de nor, cu toate că

o făcuse într-un mod care le dăduse ocazia pasagerilor să nu-l creadă.

Ultimele semne ale iernii nordice fuseseră lăsate în urmă; cu o viteză domoală, aproape maiestuoasă, *Santa Euphemia* își transporta pasagerii mulțumiți într-o primăvară mediteraneeană pașnică și desăvârșită. Sacourile de tweed le făcură loc celor de in, iar taioarele și pantalonii de damă se dădură înapoi în fața unor rochii de vară care nu mai erau de mult la modă. Străbătură Canalul Corint pe întuneric, iar unii pasageri se înghesuiră în dreptul unui hublou în pijamale și cămăși de noapte, în timp ce îndrăzneții urcară pe punte, mitraliind intermitent bezna cu blițurile aparatelor de fotografiat. Trecură din Marea Ionică în Marea Egee: în Ciclade, apele erau mai vioaie și mai agitate, însă asta nu deranja pe nimeni. Traseră pe țărm la trufașul Micene, unde un învățător în vârstă își scrânti glezna în timp ce urca printre ruine, iar pe urmă vizitară Parosul dăltuit în marmură și vulcanicul Santorini. Trecuseră deja zece zile din croazieră când făcură escală la Rhodos. Câtă vreme pasagerii se plimbară pe uscat, *Santa Euphemia* se aprovizionă cu combustibil, legume, carne și vin. Totodată, la bordul ei urcară alți câțiva musafiri, cu toate că acest fapt avea să fie descoperit abia în cursul dimineții următoare.

Navigau spre Creta, iar la unsprezece Franklin își începu obișnuita prelegere despre Cnossos și civilizația minoică. Trebuia să fie ceva mai atent, fiindcă în general auditoriul avea idee de Cnossos, iar unii dintre cei care-l ascultau veneau de multe ori cu teorii personale. Lui Franklin îi plăcea ca oamenii să pună întrebări; nu-l deranja dacă altcineva adăuga la ceea ce le împărtășise deja unele informații obscure, însă corecte – ba chiar mulțumea cu o înclinare politicoasă a capului și cu un „Herr Professor” murmurat cu discreție, lăsând să se înțeleagă că, atâta timp cât unii dintre noi

aveau o imagine globală a lucrurilor, nu strica să existe alții cărora le plăcea să-și încarce memoria cu amănunte puțin cunoscute și absconse. Ce nu suporta Franklin Hughes erau fixiștii care abia așteptau să-și verifice ideile confruntându-le cu cele ale lectorului invitat. Scuzați-mă, domnule Hughes, mie mi se pare că arată foarte egiptean – de unde știm că nu l-au construit egiptenii? Nu presupuneți că Homer a creat în perioada pe care au atribuit-o oamenii acestui autor sau (un râs ușor) autoare? Nu dispun de niciun fel de informații științifice, însă cu siguranță că ar fi mai logic dacă… Exista întotdeauna cel puțin un asemenea individ care juca rolul amatorului nedumerit, dar gata să facă apel la logică; fără a se lăsa prostit de punctele de vedere însușite, acesta – sau aceasta – știa că istoricii trăgeau o grămadă de cacealmale și că subiectele complicate erau înțelese cel mai bine prin folosirea unei intuiții active și nepătate de cunoaștere sau de cercetarea științifică propriu-zisă. „Apreciez ceea ce spuneți, domnule Hughes, dar e limpede că ar fi mai logic…” Răspunsul pe care voia să-l dea Franklin uneori, deși n-o făcea niciodată, era că aceste deducții sprințare legate de civilizațiile străvechi i se păreau a porni adeseori de la filmele produse la Hollywood, în care jucau Kirk Douglas și Burt Lancaster. Se și vedea ascultându-l până la capăt pe câte unul dintre șmecherașii aceia și replicându-i apoi, cu o accentuare ironică a adverbului, „Vă dați seama, bineînțeles, că filmul despre Ben Hur nu este *întru totul* demn de încredere, nu?” Însă în această călătorie nu se punea problema unei asemenea discuții, decât din momentul când ar fi înțeles că era foarte posibil să fie ultima lui croazieră. Atunci și-ar fi putut da drumul nițel. Ar fi putut fi ceva mai franc cu auditoriul, ceva mai puțin precaut cu băutura, ceva mai receptiv la ocheadele care invitau la flirturi.

Musafirii întârziaseră la prelegerea lui Franklin Hughes despre Cnossos, iar acesta tocmai trecuse de partea în care interpretase rolul lui Sir Arthur Evans, când deschiseră ușile duble și traseră un foc în tavan. Continuându-și cu încăpățânare prezentarea, Franklin murmură „Poate să-mi traducă cineva chestia asta?", dar se dovedi o glumă fâsâită, incapabilă să-i facă pe pasageri să fie din nou atenți la el. Uitaseră cu toții de Cnossos și-l priveau pe bărbatul înalt, cu mustață și ochelari, care tocmai se pregătea să-i ia locul lui Franklin la pupitru. În împrejurări firești, poate că acesta i-ar fi cedat microfonul după ce s-ar fi interesat curtenitor cu cine avea onoarea. Cum însă bărbatul ținea în mâini un pistol-mitralieră și purta pe cap una dintre acele basmale cadrilate roșu cu alb care pe vremuri îi simbolizau pe simpaticii războinici din deșert, fideli lui Lawrence al Arabiei, dar care în ultimii ani începuseră să-i reprezinte pe teroriștii cruzi, gata să masacreze oameni nevinovați, Franklin se mulțumi să facă un gest cu mâinile, ca și cum i-ar fi spus „Ai cuvântul", iar pe urmă se așeză cuminte pe scaun.

Auditoriul lui Franklin – continua să-l numească așa, în virtutea unei crampe pasagere a instinctului de proprietate – tăcu mâlc. Toată lumea evita mișcările imprudente, iar oamenii aveau grijă și să respire discret. În total erau trei musafiri, iar ceilalți doi păzeau ușile duble care dădeau în sala de conferințe. Cel înalt și cu ochelari avu aerul unui om de știință în clipa când ciocăni ușor în microfon, așa cum procedau lectorii de pretutindeni: pe de o parte ca să vadă dacă funcționa, pe de alta ca să atragă atenția, deși cea de-a doua jumătate a gestului nu era strict necesară.

— Îmi cer scuze pentru deranj, începu el, provocând câteva râsete neliniștite. Însă mă tem că va trebui să vă întrerupeți concediul câtăva vreme. Sper să nu fie o întrerupere de lungă durată. Veți

rămâne cu toții aici, stând exact unde stați acum, până când vă vom spune ce să faceți.

O voce bărbătească furioasă și cu un accent american se auzi din mijlocul auditoriului:

— Cine sunteți și ce mama dracului vreți?

Arabul se întoarse de la microfonul de unde tocmai plecase și rosti, cu suavitatea încărcată de dispreț a unui diplomat:

— Regret, dar la momentul acesta nu răspund la întrebări.

Pe urmă, ca să se asigure că nu era confundat cu un diplomat, vorbi mai departe:

— Nu suntem genul de oameni care să creadă în violența inutilă. Cu toate acestea, când am tras un foc în aer ca să vă atrag atenția, am umblat la clapeta asta de siguranță, în așa fel încât arma să tragă o singură dată. Dacă schimb poziția clapetei – își însoți vorba cu fapta, ținând arma sus și la vedere, ca un instructor care avea de-a face cu niște recruți cu desăvârșire ignoranți – , arma va continua să tragă până la golirea completă a încărcătorului. Sper că e clar.

Arabul ieși din sală. Oamenii se țineau de mână; câțiva plângeau sau sughițau, însă în general era liniște. Franklin o căută cu privirea pe Tricia, aflată în colțul din stânga spate al sălii de conferințe. Asistentele lui aveau voie să vină la cursuri, cu condiția să nu se afle în raza vizuală imediată a vorbitorului – „N-am chef să mă trezesc gândindu-mă la altceva.” Nu părea înfricoșată, ci mai degrabă în necunoștință de cauză cu privire la evenimentul care avea loc sub ochii ei. Franklin ar fi vrut să-i spună „Ce să fac, nu mi s-a mai întâmplat așa ceva, nu e normal, habar n-am cum să procedez”, însă până la urmă se mulțumi să dea din cap în direcția ei, cu un gest care ar fi putut însemna orice. După zece minute de tăcere apăsătoare, o americancă de vreo cincizeci și cinci de ani se ridică în picioare. Imediat, unul dintre cei doi musafiri care păzeau ușa răcni la ea. Femeia

nu-l băgă în seamă, după cum nu dădu doi bani pe șoaptele soțului ei și pe încercarea lui de-a n-o lăsa să se miște. Străbătu intervalul la capătul căruia se aflau pistolarii, se opri la doi-trei metri de ei și rosti pe o voce limpede, joasă și încărcată de panică:

— Am nevoie la baie, drăcia dracului.

Arabii nu-i răspunseră și nici n-o priviră în ochi. În schimb, gesticulând scurt cu pistoalele, îi dădură de înțeles că era o țintă convenabilă și că orice pas în plus i-ar fi consfințit acest statut într-un mod lămuritor și fără drept de apel. Femeia se întoarse, se duse înapoi la locul ei și începu să plângă. Franklin o căută din nou pe Tricia din priviri, dădu din cap, se ridică în picioare, evită cu bună știință să se uite la cei doi care păzeau ușa și se apropie de pupitru.

— Cum spuneam…

Tuși cu autoritate și toate privirile se fixară asupra lui.

— Stabilisem că palatul din Cnossos nu a fost sub nicio formă prima construcție ridicată de oameni în acel loc. Așa-numitele straturi minoice coboară până la o adâncime de aproape șase metri, însă dedesubtul lor se găsesc indicii ale unor situri populate de oameni, descoperite cam la nouă metri. Pe locul în care s-a ridicat palatul exista deja viață cu minimum zece mii de ani înainte de așezarea pietrei de temelie…

Revenirea la cadrul prelegerii părea un lucru firesc. În plus, Franklin avu impresia că gestul comis îl propulsase cumva în postura de conducător al grupului de pasageri. Se hotărî să intre și mai bine în pielea personajului, la început tatonând terenul. Oare gărzile înțelegeau engleza? Posibil. Fuseseră vreodată la Cnossos? Puțin probabil. Prin urmare, în timp ce descria sala de consiliu a palatului, Franklin inventă o placă masivă din argilă care, declară el apoi, pesemne că atârnase deasupra tronului de ghips. Pe ea se putea

citi – în clipa aceea își întoarse privirea spre arabi – „Trăim timpuri grele.” Pe măsură ce continua descrierea sitului, dădu la iveală și alte plăci, dintre care multe, constată el fără să se mai teamă, ofereau un mesaj universal. „Mai presus de orice, n-avem voie să ne pripim”, recomanda una dintre ele. „Amenințarea goală e la fel de inutilă ca teaca fără spadă”, postula o alta. „Tigrul așteaptă întotdeauna înainte de-a sări”, clama o a treia (Hughes se întrebă în treacăt dacă auzise cineva dintre cei care duraseră civilizația minoică de tigri). Nu era sigur câți dintre pasageri sesizaseră întocmai ce făcea, însă din când în când vorbele îi erau însoțite de un mormăit aprobator. Într-un mod bizar, Franklin chiar se amuza. Își încheie turul palatului cu cea mai atipică dintre numeroasele inscripții pretins minoice: „Există o mare putere la apus de soare care nu îngăduie anumite lucruri.” Pe urmă își strânse însemnările la loc și se așeză în mijlocul unor aplauze mai călduroase ca de obicei. Își mută privirile spre Tricia și-i făcu cu ochiul. Fata avea lacrimi în ochi. Franklin se uită apoi la cei doi arabi și își zise, asta ca să știți cum stăm, să vedeți din ce suntem croiți, să vă dați seama că nu ne îndoim după cum bate vântul. Îi trecu prin minte să inventeze un aforism minoic despre oamenii cu basmale roșii pe cap, însă recunoscu în sinea lui că n-ar fi avut atât curaj. O să-l păstreze pentru mai târziu, când vor fi cu toții în siguranță.

Așteptară o jumătate de oră într-o liniște care începuse să miroasă a urină, până la întoarcerea liderului musafirilor. Acesta schimbă câteva vorbe cu gărzile și parcurse intervalul ca să ajungă la pupitru.

— Am înțeles că vi s-a vorbit despre palatul din Cnossos, începu el, iar Franklin simți cum îi transpiră brusc palmele. Asta-i bine. E important să înțelegeți și alte civilizații. Cum ating măreția și cum – aici făcu o pauză cu tâlc – se prăbușesc. Sper din suflet c-o să vă placă excursia la Cnossos.

Se pregătea să plece de la microfon când aceeași voce americană, de data asta mai împăciuitoare, ca și cum și-ar fi însușit înțelepciunea plăcilor minoice, se făcu auzită.

— Iertați-mă, n-ați putea să ne spuneți în două vorbe cine sunteți și tot în două vorbe ce doriți?

Arabul zâmbi.

— Nu cred că ar fi o idee bună în clipa asta.

Dădu scurt din cap, ca pentru a arăta că terminase, după care rămase pe loc câteva clipe, gândindu-se că o întrebare politicoasă merita cel puțin un răspuns pe măsură.

— Haideți să privim lucrurile astfel: dacă totul merge conform planului, în scurt timp vă veți putea continua explorarea civilizației minoice. Vom dispărea la fel cum am apărut și nu ne veți ține minte decât ca pe un vis. Pe urmă puteți să ne ștergeți definitiv din memorie. O să vă amintiți doar că v-am ținut puțin pe loc. În concluzie, nu are rost să știți cine suntem, de unde venim și ce vrem.

Fu pe punctul de-a coborî de la pupitru, când Franklin se trezi vorbind, spre propria lui mirare.

— Scuzați-mă.

Arabul se întoarse.

— Fără alte întrebări.

— Nu am nicio întrebare, continuă Hughes. Mă gândeam doar… sunt convins că aveți și altele pe cap… dacă tot trebuie să stăm aici, ar fi bine să ne lăsați să mergem la lavoar.

Liderul musafirilor se încruntă.

— La baie. La toaletă, explică Franklin.

— Desigur. Veți putea să vă duceți la toaletă când o să vă mutăm.

— Și asta când o să fie?

Franklin simți că-l luase nițel valul de când se autodistribuise în acest rol. Cât despre arab, acesta înregistră doar o inacceptabilă neputință de-a se conforma din partea albului.

— Când o să hotărâm noi, replică el pe un ton aspru.

Pe urmă plecă. După zece minute, un arab pe care nu-l mai văzuseră până atunci își făcu apariția și-i șopti ceva lui Hughes. Acesta se ridică în picioare.

— O să ne mute de-aici în sala de mese. O să fim mutați doi câte doi. Ocupanții aceleiași cabine urmează să se identifice ca atare. Vom fi conduși în cabine, unde ni se va da voie să mergem la toaletă. De asemenea, va trebui să ne luăm pașapoartele, dar nimic altceva.

Arabul îi mai șopti ceva.

— Și nu ni se va permite să încuiem ușa de la toaletă.

Fără a i se cere, Franklin adăugă din proprie inițiativă:

— Cred că acești musafiri de pe navă sunt cât se poate de serioși. Sunt de părere că n-ar trebui să facem nimic care să-i enerveze.

Pentru mutarea pasagerilor, se apelă doar la unul dintre pistolarii care stăteau de pază, motiv pentru care întregul proces dură câteva ore. Pe când Franklin și Tricia erau duși pe puntea C, el i se adresă tinerei pe tonul dezinvolt cu care ar fi discutat despre vreme:

— Scoate-ți inelul de pe mâna dreaptă și puneți-l pe inelarul de la stânga. Întoarce piatra înăuntru, ca să nu se vadă. Nu acum, când o să te duci la pipi.

După ce pasagerii ajunseră în sala de mese, pașapoartele fură examinate de un al cincilea arab. Tricia se văzu expediată la capătul îndepărtat, unde englezii fuseseră postați într-un colț, iar americanii în altul. În mijlocul încăperii se aflau francezii, italienii, doi spanioli și canadienii. Cel mai aproape de ușă stăteau japonezii, suedezii și Franklin, irlandezul solitar. Una dintre ultimele perechi conduse înăuntru fu cea a soților Zimmerman, doi americani robuști și bine

îmbrăcați. Inițial, Hughes îl plasase pe soț în industria textilă, considerându-l un maistru care se decisese să înceapă o afacere pe cont propriu; abia după o discuție purtată pe Insula Paros aflase că era profesor de filozofie în Midwest și că tocmai se pensionase. Pe când perechea trecea pe lângă masa lui Franklin ca să ajungă în sectorul american, Zimmerman îi susură abia auzit:

— Îi despart pe spurcați de nespurcați.

După ce se strânseră toți, Franklin fu condus în biroul contabilului, unde se instalase liderul. Se trezi întrebându-se dacă nu cumva nasul ușor umflat și mustața erau legate de ochelari; poate că se dezlipeau împreună.

— A, domnule Hughes. Pari să fii purtătorul lor de cuvânt. În orice caz, la ora asta poziția dumitale este oficială. Așa stând lucrurile, le vei explica următoarele: facem tot ce putem ca să se simtă în largul lor, însă trebuie să înțeleagă că există anumite dificultăți. Li se va da voie să-și vorbească timp de cinci minute pe oră. În același timp, cei ce vor dori să se ducă la toaletă vor primi permisiunea s-o facă. Câte unul, nu mai mult. Îmi dau seama că sunt oameni cu scaun la cap și n-aș vrea să se decidă să renunțe la această calitate. Există un domn care susține că nu-și găsește pașaportul. Zice că-l cheamă Talbot.

— Da, domnul Talbot.

Un englez vârstnic, ușor derutat, care avea tendința de-a pune întrebări despre religia lumii antice. Un tip inofensiv care, slavă Domnului, nu avea teorii personale.

— Urmează să stea la un loc cu americanii.

— Dar e englez. Vine din Kidderminster.

— Dacă-și aduce aminte unde și-a pus pașaportul și dacă acesta e englez, atunci stă cu englezii.

— Poți să-ți dai seama că e englez. Garantez eu că e englez, rosti Franklin, fără ca arabul să se

arate cât de cât impresionat. Nu vorbește ca un american, nu?

— N-am stat de vorbă cu el. Iar felul de-a vorbi nu e o dovadă, nu-i așa? Dumneata vorbești ca un englez, așa cred, dar pe pașaport scrie că nu ești englez.

Franklin încuviință încet din cap.

— Așa că o să așteptăm pașaportul.

— De ce ne desparți în felul ăsta?

— Considerăm că o să vă placă să stați unul cu altul, spuse arabul, dându-i de înțeles cu un gest că era liber să plece.

— Mai e ceva. Soția mea. Poate să stea cu mine?

— Soția? întrebă bărbatul, uitându-se la lista de pasageri aflată în fața lui. N-ai nicio soție.

— Ba da. Călătorește sub numele Tricia Maitland. E numele de fată. Ne-am căsătorit acum trei săptămâni.

Franklin se opri, adăugând confesiv după o clipă:

— De fapt, e a treia soție.

Însă arabul nu se arătă impresionat de haremul lui Franklin.

— V-ați căsătorit acum trei săptămâni? Dar se pare că nu împărțiți aceeași cabină. Chiar așa rău stau lucrurile?

— Nu. Vezi dumneata, am o cabină separată, unde lucrez. Pentru prelegeri. E un lux să mai ai o cabină, un privilegiu.

— E soția dumitale?

Tonul arabului nu trăda absolut nimic.

— Da, răspunse Franklin, ușor ofensat.

— Dar are pașaport englez.

— E irlandeză. Femeia care se mărită cu un irlandez devine irlandeză. Asta e legea în Irlanda.

— Domnule Hughes, are pașaport englez.

Ridică din umeri, ca și cum ar fi avut de-a face cu o dilemă irezolvabilă, după care găsi o soluție.

— Dacă vrei să stai cu soția, poți să te duci și să stai cu ea la masa englezilor.

Franklin își îngădui un zâmbet jenat.

— Dacă o să fiu purtătorul de cuvânt al pasagerilor, cum o să iau legătura cu dumneata ca să-ți transmit doleanțele lor?

— Doleanțele lor? Nu, n-ai înțeles. Nu au niciun fel de doleanțe. Iar pe mine o să mă vezi doar dacă o să vreau eu să te văd.

După ce transmise ultimele dispoziții, Franklin se așeză singur la masă și se gândi la situația în care se afla. Partea bună era că deocamdată fuseseră tratați cu o doză rezonabilă de politețe; încă nu fusese nimeni snopit în bătaie sau împușcat, iar cei care-i capturaseră nu păreau genul de măcelari isterici la care s-ar fi așteptat. Pe de altă parte, partea proastă era strâns legată de cea bună: dat fiind că nu erau isterici, musafirii probabil că se arătau demni de încredere, eficienți și greu de distras de la scopul propus. Dar care era, de fapt, acel scop? De ce puseseră stăpânire pe *Santa Euphemia?* Cu cine negociau? Și cine se afla la cârma afurisitei ăleia de ambarcațiuni, care, din câte își dădea seama Franklin, se învârtea încet în cercuri mari?

Din când în când, dădea încurajator din cap spre japonezii de la masa alăturată. Îi fu imposibil să nu observe că pasagerii din capătul îndepărtat al sălii de mese se uitau uneori în direcția lui, ca și cum ar fi vrut să se asigure că era încă acolo. Devenise omul lor de legătură, poate chiar căpetenia lor. Date fiind împrejurările, prelegerea lui despre Cnossos fusese cu adevărat sclipitoare și în orice caz mult mai curajoasă decât și-ar fi imaginat el însuși. Lucrul care-l deprima era statul de unul singur, care-l făcea inevitabil să cadă pe gânduri. Emotivitatea lui inițială – destul de apropiată de exuberanță – începuse să dispară și să fie înlocuită de letargie și de teamă. Poate că era mai bine să se ducă și să stea cu Tricia și cu englezii. Da, dar în

acest caz puteau să-i retragă cetățenia. Nu cumva această împărțire a pasagerilor însemna exact ceea ce se temea el c-ar putea să însemne?

Mai târziu, în cursul după-amiezii, auziră cu toții un avion care trecu pe deasupra lor, la mică înălțime. Din sectorul american al sălii de mese se auziră niște urale în surdină, după care avionul se îndepărtă. La ora șase, unul dintre stewarzii greci apăru cu un platou mare cu sendvișuri, iar Franklin avu prilejul să observe care era efectul fricii asupra foamei. La șapte, pe când se ducea la toaletă, o voce americană îi șopti: „Ține-o tot așa, nu te da bătut.” Întors la masă, încercă să arboreze o mină de o sobrietate încrezătoare. Problema era că, pe măsură ce se adâncea în chibzuieli, devenea din ce în ce mai indispus. În ultimii ani, guvernele occidentale reacționaseră vehement împotriva terorismului, chemând la o atitudine de înfruntare directă și fără compromisuri a amenințării; atâta doar că amenințarea nu pricepea defel că era înfruntată și continua bine mersi ca înainte. Cei care erau uciși erau cei aflați la mijloc; guvernele și teroriștii supraviețuiau.

La ora nouă, Franklin fu convocat din nou în biroul contabilului. Pasagerii urmau să fie mutați pe durata nopții: americanii se întorceau în sala de conferințe, englezii la discotecă și așa mai departe. Pe urmă aceste locuri de încartiruire separate aveau să fie încuiate. Era un lucru necesar: și musafirii aveau nevoie de somn. Încă ceva: pașapoartele trebuiau pregătite pentru inspecție la orice oră.

— Și domnul Talbot?

— A devenit american onorific. Până-și găsește pașaportul.

— Dar soția mea?

— Domnișoara Maitland. Ce-i cu ea?

— Poate să stea cu mine?

— A, soția dumitale, englezoaica.

— E irlandeză. Femeia care se mărită cu un irlandez devine la rândul ei irlandeză. Așa e legea.

— Legea, domnule Hughes. Oamenii ne tot spun *nouă* cum e legea. De multe ori mă nedumerește total ceea ce consideră ei că e legal și ilegal.

Își întoarse privirea spre o hartă a Mediteranei aflată pe peretele din spatele lui Franklin.

— Îți dă voie legea să lansezi bombe asupra taberelor de refugiați? Am încercat de multe ori să descopăr care anume e legea care-ți permite să faci așa ceva. Însă e o discuție lungă și uneori am impresia că argumentele devin de prisos, ca de altfel și legea.

Ridică din umeri, de parcă ar fi vrut să dea uitării totul.

— Cât despre problema domnișoarei Maitland, să sperăm că naționalitatea ei nu va deveni, cum să spun, relevantă.

Franklin se străduia să-și ascundă tremurul care pusese brusc stăpânire pe el. Existau momente când eufemismele puteau fi mai înfricoșătoare decât amenințările directe.

— Poți să-mi spui când ar fi posibil ca acest lucru să devină… relevant?

— Sunt proști, vezi dumneata. Sunt proști tocmai pentru că ne consideră pe noi proști. Îndrugă cele mai sfruntate minciuni fără niciun fel de jenă. Ne spun că nu au autoritatea de-a acționa. Și că aranjamentele sau acordurile nu se pot face cât ai bate din palme. Dar știm bine că se pot face. Telefonul a fost inventat și pentru ei. Dacă sunt convinși că au învățat ceva din precedentele întâmplări de acest gen, dau dovadă de o mare neghiobie dacă nu înțeleg că am învățat și noi. Suntem la curent cu tacticile lor, cu modul de-a minți și de-a amâna, cu toate metodele de-a stabili o relație cu luptătorii pentru libertate. Știm toate astea. În plus, știm și care sunt limitele organismului uman în momentul când se trece la

acțiune. Prin urmare, suntem obligați de guvernele voastre să facem ceea ce spunem că vom face. Dacă ar începe negocierile imediat, nu ar fi nicio problemă. Însă de obicei încep abia când e prea târziu. Iar măgăreața cade pe capul lor.

— Nu, rosti Franklin. Cade pe capul nostru.

— Dumneata, domnule Hughes, nu cred să ai motive de îngrijorare foarte curând.

— Ce înseamnă foarte curând?

— Ba chiar s-ar putea să nu ai deloc de ce să-ți faci griji.

— Ce înseamnă foarte curând?

Conducătorul arabilor tăcu, după care făcu un gest de regret.

— Cândva în cursul zilei de mâine. Vezi dumneata, graficul a fost deja stabilit. Le-am spus-o de la bun început.

Pe de o parte, lui Franklin Hughes nu-i venea să creadă că purta o asemenea discuție. Pe de altă parte, exista ceva în ființa lui care ar fi vrut să le spună celor care-l luaseră prizonier că le susținuse dintotdeauna cauza – indiferent care ar fi fost aceasta – și că, bunăoară, înscrisul de pe pașaport însemna că era membru al IRA, așa că nu putea să se ducă la el în cabină, să se întindă pe pat și să uite totul? În loc de asta, se auzi repetând:

— Graficul?

Arabul încuviință din cap. Fără să se gândească, Franklin continuă:

— Unul pe oră?

În aceeași secundă, îi păru rău că întrebase. Nu era exclus să-i dea idei individului din fața lui. Arabul clătină din cap.

— Doi. Câte o pereche la fiecare oră. Dacă nu crești miza, lumea nu te ia în serios.

— Dumnezeule mare! Vii pur și simplu la bord și te-apuci să ucizi oameni. Asta ai de gând? S-o faci ca și cum ai bea un pahar cu apă?

— Crezi că ar fi mai bine dacă le-am explica de ce-i ucidem?

Tonul arabului devenise brusc sarcastic.

— Mă rog, cred că da.

— Crezi că în felul ăsta ar avea mai multă înțelegere?

Sarcasmul fusese înlocuit de batjocură. Franklin nu mai scoase o vorbă. Se întrebă doar când aveau să înceapă execuțiile.

— Noapte bună, spuse liderul arabilor.

Pe durata nopții, Franklin împărți o sală de recepții cu familia de suedezi și cu cele trei perechi de japonezi. Deduse că erau cei mai siguri dintre toți pasagerii. Suedezii, fiindcă națiunea lor era de o neutralitate notorie, Franklin și japonezii, probabil fiindcă în trecutul apropiat Irlanda și Japonia produseseră la rândul lor teroriști. Ce ridicol. Cei șase japonezi care se îmbarcaseră pentru o croazieră culturală în Europa nu fuseseră întrebați dacă sprijineau diversele grupuri de asasini politici de la ei din țară, după cum nici Franklin nu fusese chestionat despre IRA. Un pașaport verde procurat prin intermediul unui artificiu genealogic sugera posibilitatea solidarității cu musafirii și în asta consta protecția lui. În realitate, Franklin ura IRA, la fel cum detesta toate grupările politice care interferau, sau ar fi putut interfera, cu strădaniile lui de-a fi inconfundabilul Franklin Hughes. N-ar fi fost de mirare – iar el, conform politicii practicate an de an, nu avusese curiozitatea să se intereseze – ca Tricia să fie mult mai înțelegătoare față de diversele grupuri de scelerați și criminali din lumea întreagă, axați indirect pe întreruperea carierei lui Franklin Hughes. Cu toate acestea, iată că fusese plasată la un loc cu englezii diabolici.

În cursul nopții, în sala de recepții se vorbi foarte puțin. Japonezii preferară să rămână izolați de ceilalți, familia de suedezi își petrecu timpul încercând să le distragă atenția copiilor prin discuții despre cum avea să fie acasă, despre Crăciun și despre echipele de fotbal din Anglia, în

timp ce Franklin se simți împovărat de ceea ce știa. Era speriat până-n măduva oaselor, dar izolarea părea să producă un fel de solidaritate cu cei care-l capturaseră. Încercă să se gândească la cele două foste soții și la fiica lui, care probabil că împlinise – cât oare? – parcă cincisprezece ani; trebuia de fiecare dată să-și amintească anul nașterii și să facă apoi operațiunea aritmetică de rigoare. Ar trebui să se ducă s-o vadă mai des. Poate că va reuși s-o ia cu el când vor filma seria următoare. Va merge cu el și va asista la celebra lui filmare din For; precis că-i va plăcea. Că tot veni vorba, unde să amplaseze camera de luat vederi? Poate că era preferabil un *travelling*. Plus câteva imagini cu oameni purtând togă și sandale – da, așa mai veneai de-acasă…

În dimineața următoare, Franklin fu condus iarăși în biroul contabilului. Căpetenia arabilor îi făcu semn să se așeze.

— M-am hotărât să-ți urmez sfatul.

— Sfatul?

— Mă tem că negocierile nu dau rezultate. Mai bine zis, nu există niciun fel de negocieri. Noi ne-am explicat poziția, însă ei nu vor deloc să facă același lucru.

— Ei?

— Ei. Așa că, dacă nu va surveni o schimbare foarte rapidă în mersul lucrurilor, vom fi nevoiți să exercităm o anumită presiune asupra lor.

— Presiune?

Până și Franklin, care n-ar fi putut face carieră în televiziune fără o știință a folosirii eufemismelor, își ieși din pepeni.

— Vrei să spui c-o să ucizi oameni.

— Din păcate, e singura formă de presiune pe care-o înțeleg acești domni.

— Dar dacă ai încerca și altele?

— Am încercat. Am încercat să stăm cuminți și să așteptăm ca opinia publică internațională să ne vină în ajutor. Am încercat să fim băieți de treabă,

sperând că vom fi răsplătiți prin retrocedarea teritoriilor care ni se cuvin. Te asigur că niciunul din sistemele astea nu funcționează.

— De ce n-ai recurge la o formulă intermediară?

— Ca de pildă un embargo asupra produselor americane, domnule Hughes? Nu cred că ne-ar lua cineva în serios. Să nu mai importăm Chevroleturi în Beirut? Nu, din nefericire, există oameni care înțeleg doar un anumit tip de presiune. Lumea poate să evolueze…

— …omorând oameni? Veselă filozofie.

— Lumea nu e un loc vesel. Mă așteptam ca investigațiile pe care le-ai efectuat pe tărâmul civilizațiilor antice să te fi lămurit de acest lucru. Dar oricum… m-am decis să-ți urmez sfatul. O să le explicăm pasagerilor ce se întâmplă și în ce fel au ajuns să fie implicați în scrierea istoriei. Precum și care anume este această istorie.

— Sunt sigur că vor aprecia lucrul ăsta, rosti Franklin, care simți deodată că i se face greață. Faptul c-o să le spui exact ce se petrece.

— Întocmai. Vezi dumneata, începând cu ora patru va trebui să… să începem să-i ucidem. Firește, sperăm că nu va fi nevoie să ajungem până acolo. Dacă totuși va fi… Ai dreptate, lucrurile trebuie să le fie explicate în măsura posibilului. Până și un soldat știe de ce luptă. Mi se pare corect să li se spună și pasagerilor.

— Bine, dar ei nu luptă, rosti Franklin, iritat atât de tonul arabului, cât și de ceea ce auzise de la el. Sunt civili plecați în concediu. Nu se bat cu nimeni.

— Au încetat să fie civili, replică arabul. Asta o pretind guvernele voastre, dar lucrurile nu stau așa. Armele alea nucleare, crezi că o să fie folosite doar împotriva unei armate? Sioniștii cel puțin înțeleg treaba asta. La ei luptă toți oamenii. A ucide un civil sionist e totuna cu a ucide un soldat.

— Uite ce-i, nu se află niciun civil sionist la bord, pentru Dumnezeu. Sunt doar oameni ca

amărâtul de Talbot, care și-a rătăcit pașaportul și a fost transformat în american.

— Un motiv în plus să li se dea explicații.

— Am înțeles, spuse Franklin cu un rictus pe care nici nu mai încercă să-l mascheze. Așadar, o să-i strângi pe toți pasagerii și-o să le explici cum se face că sunt cu toții civili sioniști și cum singurul lucru pe care-l mai ai de făcut este să-i ucizi.

— Nu, domnule Hughes, ai înțeles greșit. N-am de gând să le explic nimic. Nici nu m-ar asculta, în fond. Nu, domnule Hughes, *dumneata* o să le explici cum stau lucrurile.

— Eu?

Franklin nu se simți câtuși de puțin agitat, ci de-a dreptul hotărât să riposteze.

— Cu niciun chip. Du-ți singur la îndeplinire porcăriile.

— Dar te pricepi de minune să te adresezi unui public, domnule Hughes. Te-am auzit cu urechile mele, chiar dacă a durat foarte puțin. Ai darul vorbirii. Pe deasupra, ai putea să conferi evenimentului o perspectivă istorică. Secundul meu o să-ți dea toate informațiile pe care-o să le ceri.

— Nu cer nicio informație. Porcăriile ți le duci singur la îndeplinire.

— Domnule Hughes, zău că nu pot să negociez în două direcții în același timp. E nouă și jumătate. Ai o jumătate de oră ca să te decizi. La zece vei confirma că ești gata să le ții o prelegere. După aceea vei avea două ore, dacă e nevoie chiar trei, în care secundul meu te va pune în temă.

Franklin începuse să clatine din cap, însă arabul continuă să vorbească netulburat.

— Pe urmă vei avea timp până la trei ca să-ți pregătești discursul. Ți-aș sugera ca el să nu dureze mai mult de patruzeci și cinci de minute. Bineînțeles că am să te ascult și eu, cu cea mai mare atenție și cu maximum de interes. Iar la patru

fără un sfert, dacă am să fiu mulțumit de modul în care vei fi prezentat situația, drept răsplată o să accept naționalitatea irlandeză a tinerei cu care te-ai căsătorit recent. Asta e tot ce-am avut de spus; la ora zece îmi vei trimite răspunsul.

După ce se întoarse în sala de recepții, la un loc cu suedezii și japonezii, Franklin își aduse aminte de un serial TV pe teme psihologice pe care fusese solicitat să-l prezinte. Acesta intrase pe post și fusese un eșec total încă de la episodul-pilot, deși nimeni nu manifestase vreo urmă de regret. În cadrul serialului, venise vorba la un moment dat de o experiență prin care se evalua momentul în care altruismul era pus în umbră de interesul personal. Cercetătorii luaseră o maimuță femelă care tocmai făcuse pui și o puseseră într-o cușcă specială. Mama continua să-și hrănească și să-și îngrijească puiul într-un mod care probabil că nu diferea prea mult de comportamentul matern al soțiilor celor care efectuau experiența. La un moment dat, aceștia din urmă răsuciseră un comutator și începuseră să încălzească podeaua metalică a cuștii în care se afla maimuța. În prima fază, animalul sărise din loc în loc, evident incomodat, după care scosese niște sunete neplăcute și se hotărâse să stea când într-un picior, când în celălalt, ținându-și în continuare puiul în brațe. Podeaua fusese încinsă și mai mult și firește că și chinurile maimuței crescuseră. Venise apoi clipa când căldura emanată de podea devenise insuportabilă, iar animalul se văzuse pus în fața unei opțiuni între altruism și interesul personal, după cum se exprimaseră autorii experimentului. El trebuia fie să îndure dureri extreme și până la urmă să moară ca să-și apere progenitura, fie să așeze puiul pe podea și să stea pe el ca să se autoprotejeze. În ambele cazuri, mai devreme sau mai târziu, interesul personal obținea câștig de cauză în fața altruismului.

Lui Franklin experimentul îi făcuse rău în cel mai adevărat sens al cuvântului. Ajunsese să-i pară

bine că serialul nu reușise să depășească etapa episodului-pilot, dacă asta era ceea ce i s-ar fi cerut să prezinte. Acum însă se simțea oarecum în ipostaza maimuței. I se ceruse să aleagă între două idei care-i repugnau în egală măsură: fie să-și abandoneze prietena, menținându-și în schimb integritatea, fie să-și salveze prietena, explicând în schimb unui grup de oameni nevinovați de ce uciderea lor avea să fie justificată. Dar oare chiar avea s-o salveze acest lucru pe Trish? Lui Franklin nu i se promisese nici măcar siguranța propriei persoane; poate că, reclasificați ca irlandezi, nu aveau decât să fie împinși împreună spre capătul listei, fără însă a fi scoși de pe ea. Și, mă rog, cu cine aveau să înceapă? Cu americanii, cu englezii? Dacă începeau cu americanii, cât de mult ar fi amânat o asemenea decizie uciderea englezilor? Paisprezece, șaisprezece englezi – traduse această cifră brutal în șapte sau opt ore.

Dacă începeau la patru, iar guvernul rămânea ferm pe poziție, la miezul nopții urmau la rând englezii. Și în ce ordine aveau să procedeze? Întâi bărbații? La întâmplare? Alfabetic? Numele de familie al lui Trish era Maitland. Exact la mijlocul alfabetului. Oare o să mai apuce răsăritul?

Se imagină stând pe cadavrul Triciei pentru a-și proteja picioarele de arsuri și se cutremură. Până la urmă, trebuia să țină prelegerea. Asta era diferența dintre o maimuță și o ființă omenească. În ultimă analiză, oamenii erau capabili de altruism. De aceea el însuși era om și nu maimuță. Bineînțeles, era foarte posibil ca, după ținerea prelegerii, auditoriul să ajungă exact la concluzia opusă – și anume că Franklin proceda așa în virtutea interesului personal, salvându-și pielea printr-o supușenie dezgustătoare. Asta era în fond partea neplăcută a altruismului, întotdeauna existau șanse să fie înțeles greșit. Le-ar fi putut explica tuturor după aceea. Cu condiția să existe un „după aceea” și să mai aibă cu cine să stea de vorbă.

Când își făcu apariția secundul, Franklin ceru o nouă întrevedere cu liderul. Avea de gând să pretindă siguranță pentru propria persoană și pentru Tricia în schimbul rostirii prelegerii. Cu toate acestea, secundul venise doar ca să afle care era răspunsul lui Franklin și nicidecum ca să facă iarăși conversație. Franklin încuviință din cap fără să mai opună rezistență. Oricum, nu fusese niciodată un bun negociator.

La trei fără un sfert, fu condus la el în cabină, unde i se dădu voie să se spele. La trei fix, intră în sala de prelegeri, unde găsi cel mai atent auditoriu de care avusese parte în viața lui. Își umplu un pahar din carafa cu apă stătută pe care nu se sinchisise nimeni s-o schimbe. Simți că oamenii din fața lui erau vlăguiți și că panica începuse să pună stăpânire pe ei. După doar o zi, bărbații păreau cu toții aproape bărboși, iar femeile, neîngrijite și decăzute. Deja nu mai semănau cu ceea ce erau de obicei, cu persoanele alături de care Franklin își petrecuse ultimele zece zile. Poate că asta îi făcea mai ușor de ucis.

Înainte de-a i se permite să-și redacteze propriile materiale, Franklin se specializase în a prezenta ideile altora în așa fel încât să sune cât mai plauzibil cu putință. Însă niciodată nu încercase o asemenea teamă în fața unui text, niciodată nu avusese parte de un regizor care să-i impună acest tip de condiții și niciodată onorariul lui nu fusese atât de bizar. Când acceptase în primă instanță sarcina încredințată, se convinsese pe sine că era în stare să găsească o modalitate prin care să le sugereze pasagerilor că acționa sub presiune și că era constrâns s-o facă. Crezuse că-i va veni în minte un artificiu de genul falselor inscripții minoice, eventual că va prezenta lucrurile atât de exagerat și cu un entuziasm atât de deplasat pentru cauza pe care fusese nevoit s-o susțină, încât toată lumea avea să priceapă ironia. Nu, asta nu. „Ironia”, îi destăinuise cândva un producător TV

cu vechi state de serviciu, „poate fi definită drept acel lucru pe care publicul nu-l percepe.” Și firește că pasagerii numai la așa ceva nu s-ar fi gândit în împrejurările acelea. Instructajul de care avusese parte îi făcuse viața și mai grea: secundul îi furnizase indicații precise și adăugase că orice abatere de la ele va avea ca rezultat nu doar rămânerea domnișoarei Maitland în tabăra englezilor, ci și nerecunoașterea din acel moment a pașaportului irlandez al lui Franklin. Era clar că ticăloșii se pricepeau al naibii de bine să negocieze.

— Am sperat, începu el, ca la proxima luare de cuvânt în fața dumneavoastră să continui povestea palatului din Cnossos. Din păcate, așa cum v-ați dat seama, împrejurările s-au schimbat. Avem printre noi câțiva musafiri.

Se opri și își fixă privirile la capătul intervalului, unde căpetenia arabilor stătea în fața ușilor, încadrată de două gărzi.

— Lucrurile au luat o altă turnură. Suntem în mâinile altora. Avem un… destin care nu ne mai aparține.

Franklin tuși. Nu mergea deloc bine. Începuse deja să recurgă la eufemisme. Datoria pe care o avea, singura lui datorie intelectuală, era să li se adreseze cât se poate de direct. Franklin era gata să admită că era un histrion și că ar fi stat în cap pe un vârf de ac, dacă asta i-ar fi adus o creștere a audienței cu câteva mii de persoane; exista totodată în străfundul lui un sentiment confuz – un amestec de admirație și rușine – care-l făcea să aibă o mare prețuire pentru acei comunicatori care erau profund diferiți de el: cei care vorbeau potolit, folosind cuvinte simple, și a căror liniște le conferea autoritate. Deși știa că nu va ajunge niciodată ca ei, Franklin încercă să le urmeze exemplul chiar în timp ce vorbea.

— Mi s-a cerut să vă explic cum stau lucrurile. Să vă explic cum se face că vă aflați – că ne aflăm

– în situația de față. Nu sunt expert în politica din Orientul Mijlociu, dar o să încerc să fiu cât mai clar cu putință. Poate că n-ar fi rău să ne întoarcem în secolul al nouăsprezecelea, cu mult înainte de întemeierea statului Israel…

Franklin descoperi că își regăsise ritmul normal, ca un jucător care după încălzire intră în febra meciului. Simți că auditoriul începea să se destindă. Împrejurările erau nefirești; cu toate acestea, li se spunea o poveste, iar ei i se ofereau povestitorului, așa cum se întâmplase de atâtea ori cu publicul de-a lungul anilor, nerăbdători să vadă ce întorsătură luau lucrurile, dornici ca lumea să le fie explicată. Hughes schiță un secol al nouăsprezecelea idilic, populat de nomazi, de crescători de capre și de oameni animați de o ospitalitate tradițională, care îți permitea să stai trei zile în cortul cuiva înainte de-a fi întrebat ce vânt te aducea pe acolo. Vorbi despre primii coloniști aflați în slujba sionismului și de conceptele occidentale de proprietate a pământului. Urmară Declarația Balfour, imigrarea evreilor din Europa și cel de-al Doilea Război Mondial. Vinovăția resimțită de europeni în fața Holocaustului și modul în care cei care plătiseră fuseseră arabii. Modul în care învățaseră evreii în urma persecuțiilor naziste că singura metodă de supraviețuire era copierea atitudinii naziștilor. Militarismul, expansionismul, rasismul. Atacurile de preîntâmpinare asupra aviației egiptene la începutul Războiului de Șase Zile și echivalarea lor morală cu episodul Pearl Harbour (Franklin evită cu bună știință să se uite la japonezi sau la americani când rosti aceste cuvinte și mult timp după aceea). Taberele de refugiați. Spolierea de pământuri. Sprijinul artificial acordat de dolar economiei israeliene. Atrocitățile comise împotriva celor deposedați. Lobby-ul evreiesc din America. Modul în care arabii cereau din partea puterilor occidentale aceeași dreptate în Orientul Mijlociu

care le fusese acordată evreilor. Regretabila necesitate a violenței, o lecție învățată de arabi de la evrei, așa cum aceștia la rândul lor o deprinseseră de la naziști.

Franklin își consumase două treimi din timpul pe care-l avea la dispoziție. Iar dacă în anumite sectoare ale auditoriului depistase o oarecare ostilitate, în chip ciudat, în alte părți își făcuse loc o amorțeală sporită, ca și cum unii pasageri ar mai fi auzit povestea aceea și n-ar fi crezut-o nici înainte.

— Și iată-ne ajunși în prezent.

Aceste cuvinte îi făcură să fie din nou atenți; în ciuda împrejurărilor, Franklin încerca o satisfacție egoistă. Se simțea ca un hipnotizator care, cu un pocnet al degetelor, te readucea la viață.

— Trebuie să înțelegem că, în Orientul Mijlociu, practic nu mai există civili. Sioniștii sunt cei care au făcut posibil acest lucru. Dumneavoastră – noi – suntem ținuți ostatici de gruparea Tunetul Negru, care vrea să se asigure de eliberarea a trei dintre membrii organizației lor. S-ar putea să vă aduceți aminte (deși Franklin se îndoia, dat fiind că incidentele de acest gen erau frecvente, aproape interșanjabile) că în urmă cu trei ani un avion civil la bordul căruia se aflau trei membri ai grupării Tunetul Negru a fost silit să aterizeze de forța aviatică americană dislocată în Sicilia, că autoritățile italiene au încălcat normele de drept internațional, aprobând acest act de piraterie și arestându-i pe cei trei luptători pentru libertate, că Anglia a apărat acțiunea întreprinsă de Statele Unite în fața Națiunilor Unite și că la ora actuală cei trei bărbați sunt în închisoare în Franța și Germania. Gruparea Tunetul Negru nu a întors și celălalt obraz, iar această… deturnare legitimă – Franklin folosi cuvântul cu grijă, aruncându-i o privire liderului arab, ca pentru a-i arăta cât de mult disprețuia eufemismul – este o reacție în fața acelui act pirateresc. Din păcate, guvernele

occidentale nu manifestă față de cetățenii lor aceeași preocupare pe care o arată gruparea Tunetul Negru pentru luptătorii săi pentru libertate. Din nefericire, până la ora aceasta respectivele guverne refuză eliberarea prizonierilor. Regretând situația creată, gruparea Tunetul Negru are ca singură soluție ducerea la îndeplinire a amenințării care a fost prezentată de la bun început guvernelor occidentale…

Chiar în clipa aceea, un american care nu avea deloc o constituție atletică, îmbrăcat cu o cămașă albastră, se ridică în picioare și începu să alerge pe interval în direcția arabilor. Pistoalele acestora nu fuseseră fixate pe foc cu foc. Zgomotul produs fu asurzitor și sângele începu să curgă din belșug. Un italian aflat în față se alese cu un glonț în cap și se prăvăli în poala soției. Câțiva oameni se ridicară, dar se așezară la loc cât ai clipi. Liderul grupării Tunetul Negru se uită la ceas și-i făcu semn lui Hughes să continue. Franklin luă câteva guri de apă stătută. Ar fi fost bine ca în loc de apă să fie ceva mai tare.

— Dată fiind încăpățânarea guvernelor occidentale, vorbi el mai departe, străduindu-se să treacă din pielea lui Franklin Hughes în cea a unui purtător de cuvânt oficial, și nesăbuita lor lipsa de considerație pentru viața oamenilor, este necesar să se facă sacrificii. Veți fi înțeles deja inevitabilitatea istorică a acestui fapt din ceea ce v-am spus până acum. Gruparea Tunetul Negru își manifestă încrederea față de aducerea rapidă a guvernelor occidentale la masa negocierilor. Într-un ultim efort de-a le face să adopte această decizie, va fi nevoie să fie executați doi dintre dumneavoastră… dintre noi… din oră în oră, până când hotărârea cuvenită va fi luată. Gruparea Tunetul Negru regretă că trebuie să adopte această soluție, însă guvernele occidentale nu le oferă nici o altă variantă. Ordinea execuțiilor a fost fixată în funcție

de gradul de vinovăție a națiunilor occidentale pentru situația din Orientul Mijlociu.

Din acest moment, Franklin nu mai putu să-și privească auditoriul în ochi. Coborî vocea până când ajunse doar o șoaptă, dar tot nu avu cum să evite s-o audă:

— Mai întâi americanii sioniști. Apoi ceilalți americani. Apoi englezii. Apoi francezii, italienii și canadienii.

— Da' ce mă-sa-n cur a făcut Canada în Orientul Mijlociu? Ce mă-sa-n cur? strigă un bărbat care purta în continuare pe cap o pălărie cu frunză de arțar.

Vru să se ridice, însă fu potolit de soția lui. Franklin, care simțea că podeaua cuștii sale ajunsese să emane o căldură insuportabilă, își strânse însemnările cu un gest mecanic, parcurse intervalul, murdărindu-se pe tălpile de crep cu sângele americanului mort pe lângă care trecu, nu-i băgă în seamă pe cei doi arabi care n-aveau decât să-l împuște dacă voiau și se duse la el în cabină fără escortă și fără să întâmpine nici cea mai mică opoziție. Încuie ușa și se întinse pe pat.

Zece minute mai târziu, se auzi zgomotul împușcăturilor. De la ora cinci până la unsprezece, cu o punctualitate care semăna cu o parodiere sinistră a unui ceas orășenesc programat să bată ora exactă, focurile răsunară regulat și fură urmate de niște pleoscăituri, semn că trupurile neînsuflețite erau azvârlite peste bord două câte două. Puțin după unsprezece, douăzeci și doi de membri ai Forțelor Speciale Americane, care urmăreau *Santa Euphemia* de cincisprezece ore, reușiră să urce la bord. În schimbul de focuri care urmă, alți șase pasageri își pierdură viața, printre ei numărându-se și domnul Talbot, americanul onorific originar de fapt din Kidderminster. Dintre cei opt musafiri care ajutaseră la încărcarea proviziilor la Rhodos, cinci fură lichidați, dintre care doi chiar după ce se predaseră.

Nici liderul și nici secundul nu se numărară printre supraviețuitori, așa încât nu rămase niciun martor care să confirme povestea lui Franklin Hughes despre compromisul la care ajunsese cu arabii. Tricia Maitland, care fusese irlandeză câteva ore fără măcar să știe, și care în timpul discursului rostit de Hughes își mutase la loc inelul pe degetul pe care stătuse inițial, nu-i mai vorbi niciodată.

Trei
RĂZBOAIELE RELIGIOASE

Sursă: *Archives Municipales de Besançon (section CG, boîte 377a). Cazul care urmează, nepublicat anterior, prezintă un interes aparte pentru specialiștii în istoria dreptului prin aceea că* le procureur pour les insectes *a fost distinsul jurist Bartholomé Chassenée (cunoscut și sub numele de Chassanée și Chasseneux), viitor prim-președinte al așa-numitului Parlement de Provence. Născut în 1480, Chassenée și-a făurit reputația în fața tribunalului ecleziastic din Autun, apărându-i pe șobolanii acuzați de distrugerea samavolnică a unei recolte de orz. Documentul prezentat în continuare, începând cu* la pétition des habitans *și terminând cu sentința Curții, nu conține întreaga desfășurare a ostilităților – de pildă, depoziția martorilor, care ar fi putut fi orice, de la țărani de prin partea locului la distinși experți în câmpul tiparelor comportamentale ale inculpaților, nu a fost consemnată – , însă documentele aduse în instanță se referă frecvent la probe și uneori sunt probe în sine, așa încât nu lipsește de fapt nimic din structura de bază și conținutul cazului. Așa cum era firesc pentru perioada aceea, pledoariile și* les conclusions du procureur épiscopal *au fost redactate în franceză, în vreme ce sentința tribunalului a fost rostită cu solemnitate în latină.*

(Nota traducătorului: *Manuscrisul are continuitate și a fost scris de aceeași mână. Prin urmare, nu avem de-a face cu documentele originale, scrise de asistenții fiecărui avocat, ci cu efortul unui terț, poate un angajat al tribunalului, care e posibil să fi omis anumite secțiuni. Comparația cu documentele din casetele 371– 379 sugerează că, în forma existentă, cazul ar fi putut*

fi un model de procedură folosit la pregătirea oamenilor legii.

Această presupunere se susține prin faptul că, dintre toți cei implicați, doar Chassenée este identificat nominal, ca și cum discipolii ar fi fost îndrumați să analizeze dexteritatea instructivă a unui distins avocat al apărării, indiferent de rezultatul final. Caligrafia este specifică primei jumătăți a secolului al șaisprezecelea, așa încât documentul rămâne contemporan chiar dacă ar putea să ilustreze versiunea altcuiva despre proces. Am făcut tot posibilul să transpun stilul uneori extravagant al pledoariilor – mai cu seamă cele ale anonimului procureur des habitans *– într-o limbă engleză revelatoare.)*

Pétition des habitans

Noi, trăitorii din Mamirolle, dioceza Besançon, oameni cu frica lui Dumnezeu Atotputernicul, umili supuși ai soației sale Biserica, buni și la vreme platnici ai zeciuielii, de bunăvoie în astă a douăsprezecea zi a lui Gustar de la anul una mie cinci sute douăzeci, degrabă rugăm Curtea să ne ridice de pe umeri reaua povară a mârșavului meșteșug al acelor nelegiuiți care de ani buni ne murdăresc, stârnind asupră-ne mânia lui Dumnezeu și pângărind cinstitul nume al locului, și care ne amenință, temători de Dumnezeu și preaplecați slujitori ai Bisericii cum suntem, cu prăpădul și moartea hâdă ce se vor pogorî asupră-ne aidoma trăsnetului din înalturi, ceea ce de bună seamă va să vie de nu va binevoi onorata Curte, în mare înțelepciunea ei, să alunge grabnic pe răufăcătorii de lângă noi, silindu-i să se facă nevăzuți, scârbavnici și nemernici cum se arată, prin greaua osândă a anatemei și a excomunicării din Sfânta Biserică și de pe Tărâmul Domnului Dumnezeu.

Plaidoyer des habitans

Onorați gentilomi, acești sărmani și umili jălbași, nefericiți și pradă deznădejdii, se înfățișează în fața Domniilor Voastre cum au făcut odinioară locuitorii ținuturilor Minorca și Majorca pe lângă puternicul Caesar Augustus, cerșindu-i cu drept temei să scape insulele de acei urecheați ce le nimiceau roadele pământului și le amărau viețile. Dacă Caesar Augustus a fost în stare să-i ajute pe acei supuși ce nu i-au ieșit vreodată din cuvânt, mult mai lesne i-ar fi acestei cinstite Curți să despovăreze umerii greu încercați ai celor ce vă stau în față, la fel de plecați ca aceia ai marelui Enea pe când își ducea în cârcă propriul părinte, pe Anchise, scăpându-l din arzânda cetate a Troiei. Bătrânul Anchise a fost lovit în ochi de un fulger și aidoma lui sunt azi jălbașii ce se judecă, orbiți și cufundați în beznă, departe de lumina binecuvântării Domnului, prin mișelia împricinaților din acest proces, care iată că încă nu s-au înfățișat aici ca să răspundă învinuirilor, în dispreț față de tribunal, luând numele Domnului în deșert și alegând să se îngroape în tenebrele păcatului în loc să înfrunte lumina adevărului.

Iată, onorați gentilomi, ce a fost deja supus atenției Domniilor Voastre de către martori dreptcredincioși, de o cinste fără de pată, umili jălbași prea temători de această Curte spre a lăsa să le iasă pe gură altceva decât șuvoiul cristalin al vorbelor adevărate. Ei au depus mărturie pentru întâmplările din cea de-a douăzeci și doua zi a lunii lui Prier din acest an prin mila lui Dumnezeu, una și aceeași cu ziua pelerinajului din fiecare an al lui Hugo, episcop de Besançon, la modesta biserică Saint-Michel din satul lor. V-au zugrăvit, într-o lucrare migăloasă ce vă stăruie arzător în minte, aidoma vâlvătăii din care Shadrach, Meshach și Abednego au ieșit teferi și nevătămați, cum și-au împodobit și înfrumusețat ca de obicei lăcașul spre a-l face vrednic de-a fi privit de episcop, cum au așezat flori pe altar și lângă ușă

spre a nu ajunge la el vietățile ce-ar fi putut da năvală, și cum, chiar de-au oprit porcul sau vaca să se-mbulzească, n-au știut să pună stavilă acelor drăcești *bestioles* ce s-au strecurat prin locuri strâmte cât un fir de colb, la fel cum a găsit David loc să străpungă zalele lui Goliat. V-au mai spus cum au coborât cu funii jilțul sfinției sale pus la păstrare în pod, care e lustruit și îngrijit acolo cât ține anul de la un cap la altul și se scoboară doar pentru ziua pelerinajului, ca nu cumva țâncul sau veneticul să șadă pe el în joacă și să-l pângărească, zdruncinând astfel un obicei umil și credincios, vrednic de binecuvântarea Domnului și de încuviințarea acestei Curți. Cum, odată scoborât, a fost așezat în fața altarului de parcă acolo ar fi stat de când își putea aminti cel mai vârstnic dintre oamenii satului și cum sătenii grijulii au pus straja lângă el cât a fost noaptea de lungă și până să vină episcopul, atât de tare au ținut să nu îndure murdării de vreun soi sau altul. Cum a doua zi Hugo, episcop de Besançon, a poposit în pelerinajul din fiecare an, aidoma lui Grachus printre semenii dragi, la umila biserică Saint-Michel și s-a arătat mulțumit de statornica dreaptă credință a sătenilor. Cum, după ce a început prin a-i binecuvânta pe oamenii din Mamirolle de pe treptele bisericii, după cum îi era obiceiul, a purces cu alai mare spre naos, urmat la o sfielnică depărtare de enoriași, și s-a prosternat, cât de grele și împodobite îi erau veșmintele, în fața altarului, la fel cum Iisus Hristos s-a prosternat în fața Atotputernicului său Părinte. Pe urmă s-a ridicat, a suit pragul până la altar, s-a întors spre credincioși și s-a lăsat încet în jilț. Ah, blestemată zi! Ah, afurisiți cotropitori! Cum s-a prăvălit sfinția sa, lovindu-se cu capul de însuși pragul ce ducea la altar și pierzându-și cunoștința fără a ști încaltea din ce pricină. Cum, odată plecat alaiul ce-l purta pe episcopul ce încă nu-și venise în simțiri, jălbașii înspăimântați au cercetat jilțul sfinției sale și au

găsit în piciorul ce se năruise aidoma zidurilor Ierihonului o adunătură ticăloasă și eretică de cari și cum acești cari, odată săvârșită în taină diavoleasca lor lucrătură, roseseră piciorul ca să se prăbușească episcopul precum puternicul Dedal din tăriile de lumină în bezna nesimțirii. Cum s-au suit jălbașii, fiind oameni cu mare frică de Dumnezeu, pe acoperișul bisericii Saint-Michel, cum au cercetat podul unde stătuse la păstrare jilțul vreme de trei sute șaizeci și patru de zile ale anului și cum au văzut că nemernicii de cari năpădiseră și locul acela, așa că n-a trebuit decât să pună unul sau doi dintre jălbași mâna și totul s-a năruit și a căzut ca un blestem pe pragul altarului, iar grinzile din acoperiș au fost și ele cercetate și atât de mult umblaseră și în ele drăcețtile *bestioles,* că au prins jălbașii frică pentru viața lor, căci sunt pe cât de credincioși pe tot atât de săraci, nefiindu-le cu putință să dureze o altă biserică, însă îmboldiți a-și preaslăvi Sfântul Părinte cu toată smerenia, așa cum au făcut-o dintotdeauna, într-un loc însemnat cu taina sfințeniei, necum printre bălării sau în inima codrului.

De aceea, onorați gentilomi, rogu-vă să plecați urechea la jalba acestor oameni umili și obidiți ca firul de iarbă strivit sub călcătură. Au trecut peste ei multe năprasne și nu-i mai sperie nici lăcustele care întunecă văzduhul ca o mână a Domnului ascunzând soarele de ochii muritorilor, nici pagubele guzganilor ce fac prăpăd aidoma vierului care dă iama lângă Calidon, cum ne istorisește Homer în cea dintâi carte a *Iliadei,* nici gărgărițele ce topesc grânele rânduite în hambare peste iarnă. Dar cu atât mai mârșavă e năpasta ce atinge bobul urcat de săteni în ceruri prin cuviosenia arătată și prin zorul cu care își dau zeciuiala. Căci nelegiuiții aceștia, care nici în ziua de azi nu catadicsesc să arate umbră de respect pentru cinstita Curte, s-au ridicat împotriva lui Dumnezeu însuși surpându-i Lăcașul, au pângărit pe soața lui Biserica

prăvălindu-l pe Hugo, episcopul de Besançon, în genunile nesimțirii și i-au rănit pe acești jălbași, amenințând să năruie sfântul așezământ și să-i îngroape sub bolovani pe abia-născuții prunci fără prihană pe când satul întreg venise să se roage, iar pentru asta e drept și trebuincios ca onorata Curte să silească aceste vietăți să-și lase în urmă toate agoniselile și să plece din Casa Domnului, precum și să rostească răspicat cuvenita anatemă și excomunicarea din sânul Sfintei noastre Maici Biserica, așa cum cu smerită râvnă vă fac rugăminte jălbașii.

Plaidoyer des insectes

Ținând seamă, cinstiți gentilomi, că ați binevoit a mă pune apărător al acestor *bestioles,* mă voi strădui să arăt Curții cât de nevolnice și fără temei sunt învinuirile ce li se aduc și cât de grabnic trebuie pusă stavilă prezentului proces. Întâi și-ntâi, mărturisesc că sunt uluit de felul cum împricinații pe care sunt chemat să-i apăr – și care nu au făptuit niciun omor – sunt zugrăviți drept ucigașii cei mai de temut pe care-i știe Curtea și cum au fost poftiți să-și lămurească faptele de parcă graiul omenesc le-ar fi la îndemână în tot ce fac din zori și până noaptea, când știe o lume întreagă că tărâmul lor e al celor care nu cuvântă. Cu toată umilința, fie-mi îngăduit să rostesc cu glasul meu ceea ce ei ar vrea să spună și nu sunt în stare.

Și fiindcă văd că mi se dă voie să vorbesc în numele acestor făpturi nefericite, am să spun înainte de toate că această Curte nu are temei să-i judece pe împricinați și că zapisul de chemare la judecată e fără noimă, căci asta ar însemna ca primitorii lui să fie dăruiți cu putința gândirii și a voliționii, fiind prin urmare nu doar în stare să făptuiască o fărădelege, ci și să răspundă chemării în fața Curții spre a da socoteală de răul săvârșit. Ceea ce e peste poate, căci clienții mei sunt

animale care fac ce fac doar din instinct, lucru adeverit în cartea întâi din *Pandecte,* la alineatul *Si quadrupes,* unde stă scris negru pe alb *Nec enim potest animal injuriam fecisse, quod sensu caret.*

Pe urmă, căci trebuie făcută adăugirea, voi spune că, și dacă ar avea această Curte temei de judecare a numitelor *bestioles,* n-ar fi înțelept și nici cu dreptate să se aplece asupra acestui caz, căci e bine știut și vechi de când lumea obiceiul de-a nu-l judeca pe împricinat *in absentia.* S-a amintit că a fost trimis zapis de judecată spre solemna încunoștințare a carilor de-a se înfățișa Curții în chiar această zi și că ei nu s-au supus chemării și au lipsit cu nerușinare dintre noi, nemaiținând la dreptul ce-l aveau prin lege și îngăduind în acest fel judecarea lor *in absentia.* Împotriva acestei rațiuni aș aduce alte două. Întâi, învoindu-ne că zapisul de înștiințare a fost scris cum se cuvine, avem o cât de mică dovadă că a fost primit de către *bestioles?* Căci e știut că un înscris nu trebuie doar întocmit, ci și trimis, iar domnul *procureur pour les bestioles* nu ne-a arătat în ce fel au luat carii la cunoștință de el. Pe urmă, o pravilă încă și mai veche spune că un învinuit poate să fie iertat fiindcă nu s-a înfățișat la judecată dacă are cum să arate că drumul ar fi fost prea lung, anevoios ori plin de primejdii și sosirea în fața Curții neocrotită. Dacă ați pofti Domniile Voastre un guzgan la judecată, ați crede oare că biata vietate va să purceadă de va prinde de veste că fi-va silită să se furișeze printr-un târg unde mișună mâțele? Căci tot altminteri se întâmplă și aici: nu ajunge că depărtarea de la ascunzișul acestor *bestioles* până la cinstita Curte e de o leghe, adică mult peste cât pot să ducă, dar, de s-ar așterne drumului, mereu le-ar pândi prădalnicele jivine gata să le secătuiască izvorul umilei vieți. Prin urmare, le stă în putință, fără a se pune prin asta de-a curmezișul pravilei și cu sfiala cuvenită, să nu se învoiască a bate drum până în fața Curții.

Mai mult, zapisul de chemare e prost întocmit, căci se îndreaptă spre carii ce sălășluiesc în sfânta zi de azi în biserica Saint-Michel din satul Mamirolle. Oare vrea asta să însemne fiecare *bestiole* ce și-a aflat culcuș în biserică? Ar fi de mirare, căci multe dintre ele viețuiesc în tihnă și bună pace și nici prin gând nu le trece să-i pună în primejdie pe *habitans*. Face oare trebuință să poruncești unui sat întreg să se înfățișeze la judecată fiindcă trăiește o șleahtă de răufăcători în sânul lui? Proastă alcătuire are pravila de este cu adevărat așa. Tot astfel, e iarăși obicei de multă vreme să se făptuiască recunoașterea pârâților în fața Curții. Judecata ce săvârșim aici se apleacă asupra a două fărădelegi, roaderea unui picior de la jilțul episcopului și roaderea acoperișului bisericii, dar ajunge să cunoști cât de puțin firea și tabietul vietăților învinuite ca să înțelegi că acei cari ce s-au oploșit în picior nu au avut cum să pricinuiască niciun rău acoperișului și că, tot așa, carii pitulați în acoperiș nu au avut cum să ajungă la picior. Asta vrea să însemne că făptașii sunt învinuiți de nelegiuiri fără a se face despărțenie între ele și fără a se ști cine ce a săvârșit anume, iar din această pricină zapisul de chemare la judecată nu-și află rost.

Mai departe, cu îndreptățire pentru ce s-a spus, voi arăta, cum am și probăluit estimp, că să le judecăm pe *bestioles* în acest chip nu e potrivnic doar rânduielii oamenilor și a Bisericii, ci însăși rânduielii Domnului Dumnezeu. Căci de unde oare au venit aceste mărunte făpturi spre care stă să se abată tăria acestei Curți? Cine le-a plămădit? Nimeni altul decât Dumnezeu Atotputernicul, cel care a suflat viață peste toți, mari și mici deopotrivă. Și nu citim dară pe chiar cea dintâi filă din sfânta carte a Facerii că Dumnezeu a făcut fiarele pământului după chipul și asemănarea Lui, după care S-a uitat și a văzut că era bine? Mai departe, nu Dumnezeu a dăruit fiarelor și

târâtoarelor toate semințele de pe fața pământului, toți pomii de pe fața pământului și toate roadele din fiece pom ca hrană pentru ele? Și nu tot El le-a poruncit să poarte rod, să se înmulțească și să împânzească pământul? Or, n-ar fi dat Zămislitorul poruncă fiarelor și târâtoarelor să se înmulțească de n-ar fi ales, în nețărmurita Lui înțelepciune, să le facă mâncarea lesne de găsit și să le arate anume că ale lor sunt semințele și roadele din pomi. Și atunci, ce au făptuit aceste umile *bestioles* din chiar întâia zi a Facerii, de nu o cuminte împlinire a ceea ce se cuvenea să facă, așa cum fusese rânduit, fără ca Omul să aibă în vreun fel putința de-a le îngrădi sau de-a le pune stavilă? Că acești cari și-au durat culcuș în locurile tocmai pomenite poate să nu fie pe placul ori pe potriveala Omului, dar nu ajunge asta ca să cauți pricină rânduielii firii, așa cum fost-a ea lăsată de la începuturile Facerii, căci n-ar fi mai mult de o rea nesupunere în fața Zămislitorului însuși. Domnul a suflat viață peste cari și le-a dăruit pomii de pe pământ ca să afle în ei hrana de trebuință. Ce mare primejdie ne-ar pândi de-am pofti să împiedicăm facerea vrerii Lui! Și fie-mi îngăduit să spun de față cu cinstita Curte că nu închipuitele nelegiuiri ale umilelor viețuitoare are dânsa de judecat, ci bine ar fi să aibă dreapta cumpănă de-a cerceta fărădelegile și rătăcirile de care omul însuși se face vinovat. Căci tot ce făptuiește Dumnezeu are un țel, iar țelul Lui când le-a lăsat pe *bestioles* să-și ducă zilele în biserica Saint-Michel a fost osândă și semn împotriva neștiutelor răutăți ale firii omenești. Și sunt cu atât mai aprige osânda și semnul arătat cu cât Biserica, necum o altă casă, a fost supusă ascunsei lucrături a carilor. Sunt oare cei ce se înfățișează Curții ca jălbași atât de îndrituiți să creadă că supunerea lor în fața lui Dumnezeu e fără margini? Nu stă nici cea mai mică șovăială între duhul lor bun, umilință și virtutea creștinească? Au chiar atât de bun temei să pârască

aceste mărunte vietăți în loc să-și aducă lor înșile învinuire? Păziți-vă de cruntul păcat al deșertăciunii, asta le spun jălbașilor. Uitați-vă la bârna din ochiul vostru și-abia pe urmă stăruiți asupra paiului din ochiul altuia.

Iar ca să-nchei, fie-mi îngăduit să amintesc că *le procureur pour les habitans* a cerut Curții să azvârle asupra acestor *bestioles* amarul fulger al afuriseniei. Este de mare trebuință să arăt, plecându-mă în fața a ce s-a spus până la mine, că o asemenea osândă e laolaltă nepotrivită și fără temei. Când știm că excomunicarea înseamnă despărțirea păcătosului de îndumnezeire, oprirea lui de la a mânca pâinea și de-a bea vinul care sunt trupul și sângele lui Hristos, izgonirea din sânul Sfintei Biserici cu lumina și cu binecuvântata ei căldură, ce rânduială e aceea care îngăduie excomunicarea unei fiare a câmpului sau a unei târâtoare de pe pământ care nicicând nu s-a împărtășit la Sfânta Biserică? Nu e osândă dreaptă să oprești un învinuit de la ceva ce niciodată n-a avut. Dacă așa e pravila, atunci e prost întocmită. Mai mult, excomunicarea va să fie o spaimă fără țărm, despărțirea veșnică a păcătosului de lumina și de bunătatea Domnului Dumnezeu. Și cum, rogu-vă, se poate rosti o asemenea osândă împotriva unei biete *bestiole* care nici măcar nu are un suflet fără moarte? Cum e cu putință să încredințezi pe cineva caznelor veșnice când nu se află viață veșnică într-însul? Acestor vietăți nu li se cuvine izgonirea din Biserică atâta vreme cât nu îi sunt supuse, căci, așa cum a cuvântat Apostolul Pavel, „se cade a-i judeca pe cei dinlăuntru, iară nu pe cei ce s-au ținut afară”.

Fac rugăminte de aceea să se oprească înfățișarea și procesul deopotrivă, să se judece, cu dreptate și fără patimă, că pârâții nu se fac vinovați de nicio fărădelege și să fie iertați de la alte aduceri viitoare în fața Curții.

BARTHOLOMÉ CHASSENÉE, jurist

Réplique des habitans

Onorați gentilomi, îmi face cinste să mă înfățișez iarăși solemnei Curți de judecată și să cer dreptate, la fel cum a cerut acea nefericită mamă ce s-a azvârlit în fața lui Solomon pentru a-și lua pruncul înapoi. Mă voi lupta cu *le procureur pour les bestioles* așa cum s-au bătut Ulise și cu Aiax, căci toate temeiurile ce din gura lui le-am auzit sunt otrăvite ca scornelile mârșavei Iezebel.

Mai întâi, domnia sa ne spune că această Curte nu are putință și temei să judece cumplitele nelegiuiri ce s-au săvârșit la Mamirolle, iar pentru asta socotește că nu suntem mai de ispravă în ochii lui Dumnezeu, nici mai sus și nici mai jos, ca acești cari, necuvenindu-se astfel îndrituirea de a-i judeca aidoma lui Jupiter, al cărui templu sfânt era durat pe stânca tarpeiană de unde erau prăvăliți în prăpastie trădătorii și mișeii. Și cum Domnul nostru a întors pe cămătari din Templul de la Ierusalim, tot așa întoarce-voi și eu aceste vorbe ale cinstitului domn împotriva-i. Oare nu se află Omul deasupra celorlalte viețuitoare? Nu e limpede din sfânta carte a Facerii că vietățile plămădite înaintea Omului s-au ivit spre a-i fi acestuia de folos? Nu l-a făcut Domnul stăpân pe Adam peste peștii din apă, peste zburătoarele din văzduh și peste toate făpturile vii ce mișcă pe fața pământului? N-a dat Adam nume vitelor, paserilor din ceruri și fiecărei fiare? N-a fost stăpânirea Omului asupra viețuitoarelor rostită de Psalmist și pomenită pe urmă de Apostolul Pavel? Atunci cum e cu putință ca, stăpân fiind peste ele, să nu fie Omul îndrituit să le osândească pentru fărădelegile ce vor fi făptuit? Mai mult, dreapta cădere a Omului de-a rosti judecată asupra viețuitoarelor, contra căreia se arată atât de îndârjit *le procureur pour les bestioles,* e hărăzită lui anume de însuși bunul Dumnezeu, cum stă scris în cartea sfântă a Exodului. Oare nu tot Domnul nostru i-a dăruit lui Moise cerească pravilă a ochiului pentru ochi și a

dintelui pentru dinte? N-a glăsuit El că de va izbi un bou o femeie sau un bărbat, iar femeia sau bărbatul se va săvârși dintre cei vii, atunci boul fi-va omorât cu pietre și nimeni nu se va înfrupta din carnea lui? Nu lămurește cartea Exodului această pravilă până la capăt? Nu spune ea mai departe că de va fi ca un bou să facă rău unui alt bou, iar acesta din urmă se va prăpădi, atunci oamenii îl vor scoate la vânzare pe boul viu, vor face galbenii pe din două și tot pe din două vor împărți și boul mort? Nu așa a fost voia Domnului și nu a hărăzit el Omului căderea de-a se rosti cu judecată asupra viețuitoarelor?

Pe urmă ni s-a spus că se cade să-i iertăm pe cari de judecată căci n-au fost în stare să se înfățișeze Curții. Însă zapisul de chemare a fost scris cum se cuvine și fără rătăcire de la bucoavnă. Au fost poftiți aidoma evreilor chemați la rându-le de Cezar Augustus. Și, rogu-vă să-mi spuneți, au cârtit evreii? Cine dintre cei de față le-a oprit pe *bestioles* să se aștearnă drumului spre Curte? Poate că umilii mei jălbași ar fi poftit s-o facă și poate că ar fi purces să azvârle-n foc acel picior de jilț din pricina căruia s-a prăbușit Hugo, episcop de Besançon, în genunile nesimțirii după ce s-a izbit cu capul de pragul altarului, însă, aidoma unor adevărați creștini, și-au dat singuri peste mână și au ales în loc să se înfățișeze Curții spre dreaptă judecare. Și-atunci, ce alt vrăjmaș ar fi uneltit să le țină calea acestor *bestioles?* Distinsul *procureur* a pomenit de mâțele ce înfulecă guzgani. Nici prin gând nu mi-a trecut, cinstiți gentilomi, că șugubețele pisici început-au să se înfrupte și din carii ce se găteau de mers la Curte, însă fără doar și poate că, de mă-nșel, mi se va arăta lumina. Nu, onorată Curte, dintr-o singură pricină n-au catadicsit învinuiții să se înfățișeze, iar ea oarbă și sfruntată nesupunere se cheamă, tăcere înverșunată, o vină aprinsă aidoma tufei în flăcări ce s-a ivit în fața lui Moise, o tufă ce a ars fără a se

face nevăzută, cum și păcatul lor în para focului străluce mai departe, cu fiecare ceas în care căpoșenia le dă ghes să nu se-arate.

Mai departe, s-a glăsuit că Dumnezeu i-a plăsmuit pe cari întocmai cum l-a zămislit pe Om, că le-a dat drept merinde semințele, roadele și pomii și că tot ce ar alege el să mănânce ar avea binecuvântarea Domnului. În asta stă virtutea celor spuse de *le procureur pour les bestioles* și nimic nu e mai lesne ca a mă rosti împotrivă. Cartea sfântă a Facerii ne arată că, în nețărmurita Lui iubire și mărinimie, Dumnezeu a dat vitelor de pe câmpuri și târâtoarelor toate semințele, roadele și pomii pentru hrană. El a lăsat arborii în seama acelor vietăți ce se pricep doar să le roadă coaja și n-a fost pricină de vrăjmășie dacă asta l-a necăjit sau stânjenit pe Om. Însă nu știu să le fi dăruit și lemnele cioplite. Unde oare se îngăduie în sfânta carte a Facerii ca târâtoarele pământului să-și afle sălaș în lemnul cioplit cu meșteșug? Când bunul Dumnezeu a lăsat o vietate să se oploșească în coaja de stejar, a socotit El oare că acea făptură se poate cuibări și în Casa Domnului? Unde în Sfânta Scriptură stă scris că Domnul îngăduie făpturilor acestora să-i năruie templele? Și lasă El pe slujitorii Lui să se ferească din cale în vreme ce templele îi sunt prefăcute în pulbere și sfinții episcopi azvârliți în nesimțire? Porcul ce se ospătează cu sfânta ostie e ridicat în furci, iar o *bestiole* ce își găsește culcuș în Casa Domnului săvârșește o blestemăție deopotrivă de mare.

Mai mult, și aflați că mă străduiesc să țin dreapta măsură, s-a spus că Domnul i-a plămădit pe cari la fel cum suflat-a viață peste Om și că pasămite tot ce va să făptuiască aceștia va fi cu binecuvântarea Lui cerească, mârșavi de-ar fi și potrivnici laolaltă. Dar oare, în înțelepciunea Lui fără pereche, zămislit-a Dumnezeu Atotputernicul pe gărgărițe spre a prăpădi rodul țarinei și pe cari spre a nărui lăcașul Său? De veacuri bune își tot

dau silința vestiții învățați ce fac cercetare asupra Sfintei Scripturi, aidoma ostașilor lui Irod ce scotoceau cu înfrigurare după pruncii fără de prihană, și n-au aflat filă sau rând în care să se aducă vorba despre cari. Și-atunci un singur lucru voi să întreb cinstita Curte și socot că dintre toate e cel mai însemnat: s-au aflat vreodată carii în Arca lui Noe? Cum ar fi fost cu putință așa ceva, când știm că Arca fost-a durată din lemn? Cum ar fi îngăduit Domnul, în marea Lui înțelepciune, să se oploșească înlăuntru o vietate ale cărei lucrări de zi cu zi ar fi pricinuit scufundarea bărcii și cumplita moarte a Omului și a plămăditelor jivine? Cum s-ar fi putut petrece așa ceva? Înseamnă că acești cari nici nu s-au aflat în Arcă, fiind în loc făpturi nefirești și necurate, ce nu prinseseră viață la vreme de urgie și potop. De unde s-au întrupat, de vin din ceva răsărit peste noapte sau pus la cale de o mână mișelească nu avem cum ști, însă veninoasa lor răutate se-arată limpede ca bobul de apă. Această vietate afurisită și-a lăsat trupul în grija Satanei și în ăst fel s-a depărtat de-a Domnului ocrotire și de cerescul său adăpost. Și ce dovadă mai mare pentru asta ca însăși păcătoșenia sa sfruntată și viclenia pustiitoare prin care l-a prăvălit pe Hugo, episcop de Besançon, în genunile nesimțirii? Nu a fost aici lucrul Satanei? Nu-i meșteșug drăcesc acela ce ani și ani lucrează pe ascuns, spre a izbucni când nu te-aștepți în tot ce are mai hâd și mai trufaș? Și încă, *le procureur pour les bestioles* glăsuiește că acei cari primit-au binecuvântarea Domnului pentru tot ce făptuiesc și pentru roadele din care se ospătează. Asta vrea să însemne că tainica lor lucrare de roadere a piciorului de la jilțul sfinției sale episcopul tot cu voia Domnului s-a săvârșit. Mai mult, se spune mai departe că Domnul are putința să prăbușească-n țarină cu însăși mâna Lui pe un episcop al Sfintei Biserici tot așa cum a prăbușit pe Belshazar, tot așa cum a prăbușit pe Amalek, tot așa cum a

prăbușit pe Sihon amoritul. Nu-i asta oare o vorbă nemernică, pe care cinstita Curte se cade s-o curețe din gândul nostru la fel cum făcut-a curățenie Hercule în grajdurile lui Augias?

Iar mai la urmă, se spune că onorata Curte nu are putință și temei de-a rosti porunca de excomunicare. Asta înseamnă însă să nu vrei a te supune stăpânirii juruite de Dumnezeu soației sale Biserica, pe care a uns-o crăiasă peste lume și căreia i-a așternut la picioare tot ce se vede cu ochii, cum zice și Psalmistul, oile și boii, vitele câmpului, zburătoarele văzduhului, peștii din apă și făpturile ce străbat ascunsele drumuri ale mărilor. Având drept călăuză Sfântul Duh, Biserica nu are cum greși. Au nu aflăm din cărțile sfinte de șerpii și târâtoarele veninoase din care otrava parcă luată a fost cu mâna? Nu stă scris în cartea Ecleziastului că „e lucru sigur că șarpele mușca-va fără să farmece”? Înseamnă că se leagă lucrul ăsta de învățătura lui Dumnezeu, care glăsuiește că de veacuri Biserica găsește cu cale prin marea și dreapta ei putere să afurisească și să alunge de la sânul ei acele făpturi mârșave a căror viață însăși e o rană pentru ochiul Domnului. N-au dus blestemele lui David de pe munții din Gilboa la oprirea ploii și a boabelor de rouă? N-a rânduit Iisus Hristos, fiul lui Dumnezeu, ca fiece pom ce nu dă rod să fie tăiat din rădăcină și dat pradă focului? Și dacă un lucru fără putința judecății e nimicit din pricină că-i sterp, e cu atât mai mare îngăduința să-l blestemi, căci osânda mare o cuprinde pe cea măruntă: *cum si liceat quit est plus, debet licere quit est minus.* Nu s-a ales cu blestem șarpele din Grădina Edenului și cu poruncă să se târască pe pântece până la sfârșitul vieții? Și când au dat năvală târâtoarele din Aix ca să se pitească în băile calde și să muște de moarte pe mulți dintre săteni, n-a rostit sfântul episcop de Grenoble excomunicarea și n-a fost tot el cel ce le-a silit să plece? Întocmai a făcut și episcopul de

Lausanne când a scăpat Lacul Leman de îmbulzeala țiparilor. Tot el a prins a alunga din apa aceea grozavele lipitori ce se hrăneau cu peștii ce trebuiau ospăț să fie pentru oameni în zilele de post. Și n-a afurisit Egbert, episcop de Trier, pe acele gureșe zburătoare ce stricau cu zvonul lor rugăciunile dreptcredincioșilor? N-a excomunicat Sfântul Bernard tot din astă pricină roiurile de muște care, a doua zi, erau fără suflare aidoma alaiului lui Senacherib? N-a purces grădinarul din St Magnus, apostol de Algau, la izgonirea și omorârea guzganilor, a șoarecilor și a întunecaților cărăbuși? Și-atunci nu e drept și rânduit ca onorata Curte să azvârle tunetul excomunicării asupra ăstor pângăritori și ucigași ai sfântului lăcaș al lui Dumnezeu? *Le procureur pour les bestioles* spune că nu e cu putință a se excomunica aceste viețuitoare, căci n-au fost dăruite cu suflet veșnic. Însă nu arătat-am oare mai întâi că numiții cari nu sunt făpturi cu temei curat și n-au suit nicicând în Arcă, iar mai apoi că faptele pentru care fost-au chemați în fața Curții spun limpede că pe ființa lor s-a înstăpânit un duh mârșav ce nu e altul decât Lucifer? Cu atât mai grabnică e trebuința unei porunci de excomunicare și asta rog cinstita Curte să purceadă a face.

Réplique des insectes

Onorați gentilomi, o sumedenie de vorbe am auzit aici, unele suflate din cale-afară de adierea vântului aidoma pleavei vânturate, altele rămase ca sămânța ce va să rodească. Mă rog Domniilor Voastre să se îndure a mă asculta doar cât fi-va trebuință spre a nimici spusele distinsului *procureur pour les habitans,* ce se vor nărui ca zidurile Ierihonului în fața trâmbiței adevărului.

Întâi, *le procureur* pomenește de lunga vreme cât numitele *bestioles* și-au durat culcuș într-un picior al jilțului sfinției sale și de felul în care au lucrat pe ascuns, spre a socoti pe urmă că asta va

să însemne că lucrul lor a fost de sorginte diavolească. Din astă pricină chemat-am în fața Domniilor Voastre pe preabunul frate Frolibert, priceput în felul în care se mișcă târâtoarele pământului și meșter, cum au și Domniile Voastre cunoștință, în facerea mierii la abația din St Georges. Nu a cuvântat preamilostivul frate că înțelepții socotesc că viața acestor *bestioles* nu e mai lungă de trei ori patru veri? Însă iarăși știm că lucrul carilor e cu putință să fi fost săvârșit vreme de sumedenie de ani înainte de-a pricinui lemnului să se năruie așa cum s-a petrecut sub Hugo, episcop de Besançon, și să-l prăvălească în genunile nesimțirii. Din asta se cade să tragem învățătură că acei cari chemați în sfânta zi de azi la judecată sunt doar urmași ai multor rânduri ce și-au aflat sălaș în biserica Saint-Michel. Iar de veți vrea să faceți învinuire acelor *bestioles,* de bună seamă c-o veți rosti doar împotriva celui dintâi dintre aceste rânduri și nu împotriva nevinovaților urmași ce doar s-au cuibărit și-atâta tot. Din astă pricină, fac iarăși rugăminte onoratei Curți de-a pune capăt acestei nevrednice înfățișări. Mai mult, cinstitul *procureur* n-a dat la iveală nimic din care să se vadă când anume și cu ce prilej pătruns-au carii în lemnărie și purces-au să o roadă. Domnia sa s-a străduit să arate că Sfânta Scriptură nu lasă aceste *bestioles* să se oploșească înlăuntrul lemnului. La asta răspundem întâi și-ntâi că Scriptura nu le oprește să facă așa ceva, pe urmă că, de n-ar fi poftit ca ele să roadă lemnul cioplit, bunul Dumnezeu nu le-ar fi dăruit putința de-a o face, iar la sfârșit că, de nu se arată nimic prin care să se lămurească vina, și cum pârâtul e nevinovat până ce aceasta i se probăluiește, să se dea întâietate în folosul acestor *bestioles* pentru stăpânirea lemnului și să se spună că își aflaseră deja sălaș în el când a fost tăiat de pădurarul ce apoi l-a scos la vânzare pentru meșterul ce avea pe urmă să cioplească jilțul. Iară nu e această

viețuitoare cea care a năpădit bunul durat de Om, ci Omul însuși i-a nimicit cu samavolnicie adăpostul și a luat în stăpânire lemnul spre a-l întrebuința după bunul lui plac. Și acesta-i tot temei de-a opri înfățișarea și procesul.

Pe urmă, se arată că această viețuitoare nu și-a găsit loc în Arca lui Noe și că Satana se înstăpânise pesemne peste ea. La asta facem răspuns întâi că în Sfânta Scriptură nu stau scrise toate vietățile plămădite de Dumnezeu și apoi că se cade să socotim că fiece făptură a urcat în Arcă și că, de-ar fi fost vreuna lipsă, lucrul acesta s-ar fi spus anume. Mai mult, de auzim din gura domnului *procureur* că nu era nici zvon de cari în Arcă, e limpede atunci că nu-i fusese dată Omului rânduiala de stăpânire peste asemenea vietate. Dumnezeu a pornit potop nimicitor spre a curăța pământul, și când apele au dat înapoi și lumea s-a născut a doua oară, el l-a pus pe Om mai mare peste toți. Stă însă scris undeva că era stăpân și peste vietățile ce nu s-au aflat în Arcă?

La fel, e hâd și-nveninat gândul rostit împotrivă-ne, ce se străduiește a arăta că noi am fi spus că Hugo, episcop de Besançon, s-a prăvălit în genunile nesimțirii de mâna însăși a lui Dumnezeu. Nu ne șade defel în fire să dăm glas unor spurcăciuni de soiul ăsta. Dar, rogu-vă, nu știm oare că de-atâtea ori nepătrunsele lucrări ale Domnului sunt ascunse de ochii muritorilor de rând? Când a căzut episcopul de Grenoble din șa și s-a dus dintre cei vii n-am învinuit nici bidiviul, nici carul și nici pe Dumnezeu. Când episcopul de Constance s-a prăbușit peste ghizd în apă, n-am stat să socotim că Dumnezeu i-a dat brânci în talazuri ori că lemnul bărcii fost-a ros de cari. Când stâlpul de la schitul Saint Théodoric s-a prăvălit pe piciorul episcopului de Lyon, de s-a văzut silit sfinția sa să umble în toiag din ziua aceea, n-am căutat pricină nici lui Dumnezeu, nici stâlpului și nici carilor. Încurcate și tainice sunt

căile Domnului, însă nu tot El a pornit molime de-atâtea ori asupra celor nevrednici? Nu a stârnit broaștele împotriva faraonului? Nu a trimis păduchi și roiuri întregi de muște în țara Egiptului? Nu a urgisit pe faraon cu grea solie de bube, tunete și piatră, și cu un nor nimicitor de greieri? Nu din vrerea Lui s-a abătut grindina pe capetele celor Cinci Regi? Și nu l-a năpădit de bube pe chiar slujitorul Lui pe nume Iov? Cu acest temei l-am poftit în fața Domniilor Voastre pe părintele Godric și i-am făcut rugămintea să ne arate hârțoagele unde stă însemnat felul în care și-a dat zeciuiala fiece țăran din Mamirolle. Și nici nu gândiți ce sumedenie de lăcrămații mi-a fost dat să văd, ba despre câinoșenia vremii de-afară, ba despre cât de săracă a fost țarina în rod, despre molimele ce s-au întins peste sat și ostașii ce-au gonit pe-acolo și au omorât pe câțiva dintre bunii gospodari. Socot că nu e de mirare atunci că zeciuiala n-a fost dată cum au tot spus cei ce țin sub lacăt hârțoagele, și ce-au săvârșit ei se cheamă mai întâi lehamite în strânsul dărilor și pe urmă nesupunere în fața Domnului Dumnezeu și a soației sale pe pământ, Biserica. Nu se cuvine atunci ca, așa cum a abătut furia greierilor asupra faraonului și a slobozit roiuri de muște rele pe țara Egiptului, tot astfel să asmută carii asupra Bisericii spre a-i osândi pe săteni și spre a-i sătura de nesupunere? Și cum s-ar fi putut petrece așa ceva fără voia Domnului? Socotim cumva că Dumnezeu cel Atotputernic este atât de slab și temător că nu e-n stare să-și ocrotească templele în fața acestor mărunte *bestioles?* Ar fi o necuviință să ne-ndoim că Domnului i-ar sta în putere o astfel de ispravă. Atunci se cuvine să ne învoim că năvala carilor a fost poruncită sau barem îngăduită din ceruri, că Dumnezeu a trimis carii drept caznă pentru păcătoșii nesupuși și că păcătoșii aceștia s-ar cădea să se plece în fața mâniei Sale, să se căiască pentru ce-au făptuit și să-și dea zeciuiala după cum li s-a

rostit poruncă. Cuminte e să ne rugăm, să ținem post și să nădăjduim la pronia cerească, iară nu să afurisim și să izgonim chiar pe solii vrerii Lui pe pământ.

La urmă, odată adeverit că acești cari sunt făpturile lui Dumnezeu și că binemerită ca atare hrană aidoma ființei omenești, odată deslușit că dreapta judecată va să fie rostită cu milostivire, rugăm cinstita Curte să ceară acestor *habitans* din Mamirolle, ce au tărăgănat cu asupra de măsură plata zeciuielii, să arate ei numitelor *bestioles* din ce pășune să își tragă hrana, fără a se teme că vor săvârși vreun rău pentru biserica Saint-Michel, iar pe urmă toate aceste *bestioles* să primească porunca de la Curte, cum știu că îi stă acesteia în putere, să se aștearnă drumului spre locul cuvenit. Căci nu altceva nădăjduiesc micuțele vietăți decât să li se îngăduie să ducă trai blajin în beznă și nimeni să nu le învinuiască fără drept temei. Onorați gentilomi, sfârșesc prin a vă face rugăminte să opriți procesul, să le găsiți pe *bestioles* nevinovate și să îngăduiți să se ducă într-acolo unde li se va fi spus. Cu smerenie și sfială mă încredințez înțeleptei judecăți a Curții.

BARTHOLOMÉ CHASSENÉE, jurist

Conclusions du procureur épiscopal

Cu grijă am ascultat pe distinsul avocat al apărării, am socotit că spusele domniei sale au cântărit ca plumbul din ghiulea și am priceput că trebuiește cumpănit cu multă minte spre a se rosti o dreaptă judecată, căci tunetul excomunicării, de nu e țintit cum se cuvine, prea lesne cale întoarsă știe-a face spre a izbi în cel ce l-a azvârlit fără să vadă unde. La fel, vorbele cinstitului *procureur* au dat măsura luminii și a învățăturii și ne-au făcut a ne simți ca-n larg de mare, fără putință de-a atinge fundul.

Cât despre ce a glăsuit *le procureur pour les bestioles* despre sumedenia de cari oploșiți în lemn

și despre neputința de-a deslușì cât e de mare vina acelora chemați la judecată, câteva vorbe doar. Întâi că stă scris în cartea Exodului din Sfânta Scriptură că Dumnezeu se va apleca asupra nemerniciilor lăsate de tați urmașilor de peste trei ori patru rânduri, iar asta înseamnă că în pricina ce stăm să cântărim Curtea are căderea să cheme la judecată mai multe rânduri de cari ce cu toții s-au aflat în greșeală în fața lui Dumnezeu, ceea ce va să fie o dreaptă și răspicată împărțeală a dreptății. Mai departe, de ne-nvoim că așa e cum ne spune *le procureur pour les habitans* și peste *bestioles* s-a înstăpânit cu adevărat Satana, ce ar putea fi oare mai firesc – ori chiar mai necurat în pilda asta – decât că o asemenea înstăpânire îngăduie carilor să viețuiască peste cât le e firea, de unde socotim că ajunge un rând de cari pentru paguba ce s-a săvârșit asupra jilțului și acoperișului deopotrivă. Ne-a pus pe gânduri spusa distinsului *procureur pour les habitans,* că n-a fost cu putință să se afle cari în Arca ce-a cârmuit-o Noe – căci niciun lup de mare cu un dram de minte n-ar îngădui alături pe solii năruirii – și că se cade de aceea să nu-i numărăm printre cele dintâi viețuitoare ieșite din plămada lui Dumnezeu. Iar locul lor în buna rânduială a necuvântătoarelor – cumințì și curate, surpate de ispite mișelești sau întrupări ale Satanei – va să fie statornicit de vestiții învățați ai Bisericii, căci ei știu ca nimeni alții chipul dreptății și cumpăna adevărului.

La urmă, nu vom afla puzderia de pricini pentru care Dumnezeu n-a oprit pe cari să facă stricăciuni în această biserică umilă. Se poate să fi fost întorși din drum cu sfadă cerșetorii poposiți în pragul ușii. E cu putință să nu fi dat cu toții zeciuiala până la cel din urmă om din sat. Sau să fi adiat prin sfântul loc ușurătate ori necumpătare, și-atunci s-au slobozit gângăniile spre a arăta unde a fost răul săvârșit. Nu se cade să dăm nicicând uitării milostenia și pomana ce le râvnește cel sărman,

căci nimeni altul decât Eusebiu însuși asemuit-a iadul cu un tărâm al gheții, unde vaierele și scrâșnelile din dinți de gerul rău și nu de foc sunt pricinuite, iar milosârdia cu care ne aflăm datori e unul dintre acele multe feluri în care ne încredințăm cerești mile. Și-atunci, rostind osânda excomunicării asupra acestor *bestioles* ce au lucrat cu atâta răutate spre a dărâma lăcașul nostru sfânt, găsim că se cuvine a cere de la *habitans* întreg pomelnicul de rugăciuni și căințe ce se obișnuiesc în pilde ca aceasta.

Sentence du juge d'église

În numele și prin virtutea lui Dumnezeu cel Atotputernic, a Tatălui, a Fiului, a Sfântului Duh și a Mariei, binecuvântata Maică a Domnului nostru Iisus Hristos, cu știința și putința Sfinților Apostoli Petru și Pavel, laolaltă cu temeiul de-a ne afla în cercetarea acestei pilde, odată întăriți de căutarea Sfintei Cruci din ochi și temători de Dumnezeu cum ne aflăm, rostim asupra numiților cari greul nume de scârbavnică vermină și le poruncim, sub osânda blestemului, afuriseniei și excomunicării, ca nu mai departe de șapte zile să lase în urmă biserica Saint-Michel, satul Mamirolle, dioceza Besançon, și să purceadă neîntârziat spre acel loc de pășunat ce le-a fost găsit de *habitans,* unde să-și afle sălaș pentru totdeauna și fără a mai cuteza să năpădească sfânta biserică Saint-Michel. Spre a se legiui cum se cuvine rânduiala și spre a ști că blestemul și excomunicarea se pot rosti oricând, numiții *habitans* din Mamirolle sunt puși a lua seamă la trebuința milosteniei, a-și da zeciuiala după cum le cere Sfânta Biserică, a nu-și îngădui ușurătăți în Casa Domnului și o dată pe an, la pomenirea hâdei zile când Hugo, episcop de Besançon, a fost prăvălit în genunile nesimțirii…

Aici manuscrisul adăpostit de Archives Municipales de Besançon se întrerupe, fără alte amănunte legate de penitențele sau comemorările

impuse de tribunal. Analizând starea în care se găsește pergamentul, se pare că, pe durata ultimelor patru secole și jumătate, acesta a fost atacat – și nu o dată – de un gen de termite care au devorat ultimele cuvinte rostite de le juge d'église.

Patru
SUPRAVIEȚUITOAREA

În ’92, sub nori de plumb,
La drum s-a așternut Columb.

Și după aceea? Nu-și mai amintea. Cu toți acei ani în urmă, copiii ascultători de zece ani, cu brațele încrucișate, îngânaseră cântecelul așa cum le ceruse învățătoarea. Toți, cu excepția lui Eric Dooley, care stătea în spatele ei și-i ronțăia părul strâns în coadă de cal. O dată i se spusese să se ridice și să recite următoarele două versuri, dar nici nu se sculase bine de pe scaun că își simțise capul tras pe spate și întreaga clasă râsese. Eric i se agățase cu dinții de păr. Poate că de aceea nu mai fusese niciodată în stare să-și aducă aminte cele două versuri.

Cu toate acestea, pe reni și-i amintea destul de bine. Totul începuse cu acești reni care de Crăciun zburau prin văzduh. Pe vremea aceea era o fetiță care credea ce i se spunea, așa că renii zburau și basta.

Probabil că prima dată îi văzuse pe o ilustrată de Crăciun. Șase, opt sau zece la număr, înhămați doi câte doi, unul lângă altul. Își închipuise dintotdeauna că fiecare tandem era alcătuit din soț și soață, formând o pereche fericită, aidoma animalelor care se suiseră în Arcă. Așa era drept și totodată așa era firesc, nu? Numai că tatăl ei îi spusese că, dacă te uitai la coarne, îți dădeai seama că renii care trăgeau sania erau de fapt masculi cu toții. La început se simțise doar dezamăgită, însă după aceea apăruseră și resentimentele. Moș Crăciun conducea o echipă exclusiv masculină.

Tipic. Cu totul și cu totul tipic, fir-ar să fie, își zisese ea înciudată.

Totuși zburau, asta conta. Nu putea crede că Moș Crăciun se furișa pe hornuri și lăsa daruri la capul patului, însă accepta că renii zburau. Oamenii încercaseră s-o convingă de contrariu, spunându-i că, dacă era în stare să creadă așa ceva, ar fi putut crede orice. Oricum, între timp împlinise paisprezece ani, era tunsă scurt, căpoasă și avea un răspuns la orice. Ba nu, obișnuia să spună, era suficient să crezi că renii zburau și-ți dădeai seama că era posibil orice. Absolut orice.

În aceeași perioadă, se dusese la Grădina Zoologică. Ceea ce o fascina la aceste animale erau coarnele. Toate păreau ca de mătase, de parcă ar fi fost acoperite cu un material fin dintr-un magazin de lux. Semănau cu ramurile dintr-o pădure unde nu mai pusese nimeni piciorul de secole; niște ramuri moi, lucioase, plăcute la pipăit. Își închipuise o pădurice pe un povârniș, cu o lumină blândă și câteva nuci căzute, trosnindu-i sub picior. Cum să nu, și o căsuță din turtă dulce unde se termina cărăruia, îi răspunsese Sandra, prietena ei cea mai bună, după ce-i împărtășise viziunea. Ba nu, își zisese ea, cornițele se preschimbă în ramuri, iar ramurile la loc în cornițe. Toate se leagă între ele și renii pot *cu adevărat* să zboare.

O dată îi văzuse bătându-se, la televizor. Se încordau și fornăiau, puneau capul în pământ, porneau ca din pușcă și-și încleștau coarnele. Se luptau cu atâta înverșunare, încât își jupuiau pielea de pe coame. Ea credea că dedesubt se afla doar un os și că acele coarne aveau să arate ca niște crengi iernatice de pe care coaja fusese smulsă de animalele flămânde. Dar nu era așa. Nici pomeneală. Coarnele sângerau. Pielea era ruptă, iar dedesubt găseai nu doar os, ci și sânge. Coarnele erau când albe, când stacojii, ieșind în evidență pe fundalul în tonuri verzi și cafenii al

peisajului, ca o tavă cu oase dintr-o măcelărie. E oribil, își zisese ea, dar oricum trebuie să privim lucrurile în față. Toate se leagă între ele, chiar și părțile care nu ne plac, sau în special ele.

* * *

Se uită la televizor multă vreme după accident. Ceilalți îi spuseră că nu fusese nici pe departe un accident grav, nu semănase cu explozia unei bombe. Oricum, avusese loc undeva departe, în Rusia, cei de-acolo nu dispuneau de centralele electrice moderne pe care le aveam noi și, chiar dacă ar fi dispus, normele lor de securitate erau evident inferioare, așa că nu avusese ce să se întâmple și era lipsit de noimă să ne facem griji, nu? Oamenii ziceau că nu era exclus ca asta să le fie învățătură de minte rușilor. Poate că aveau să se gândească mai bine înainte să apese pe butonul cu bucluc.

Într-un mod bizar, oamenilor li se părea palpitant un asemenea lucru. Era ceva mai important decât ultimele cifre despre rata șomajului sau decât prețul unui timbru. În plus, majoritatea acestor lucruri neplăcute li se întâmplau altor popoare. Apăruse un nor toxic și toată lumea îi urmărea traiectoria, de parcă s-ar fi uitat la deplasarea unui câmp depresionar interesant pe o hartă meteo.

Pentru o perioadă de timp, lumea nu mai cumpărase lapte și-l întrebase mereu pe măcelar de unde provenea carnea. Pe urmă însă încetase să-și facă griji și dăduse uitării toată povestea.

La început, se propusese îngroparea renilor la doi metri sub pământ. Știrea nu produsese mare senzație, ocupând doar câteva rânduri în paginile ziarelor. Norul survolase zona în care păștеau renii, substanțele toxice ajunseseră la sol prin intermediul ploii, lichenii deveniseră radioactivi, renii îi mâncaseră și se contaminaseră la rândul lor

de radioactivitate. Ce vă spuneam, își zisese ea, toate se leagă între ele.

Oamenii nu pricepeau de ce era atât de amărâtă. Îi spuneau că nu avea rost să fie sentimentală și, în fond, nu fusese obligată să se hrănească doar cu carne de ren. Iar dacă tot avea resurse de compasiune, oare nu era mai bine să le pună în slujba salvării ființelor omenești? Încercase să le explice, dar nu excela la capitolul explicații, așa că lumea n-o înțelesese. Cei care credeau că pricepuseră spuseseră ceva de genul, Da, ne-am dat seama, e vorba de copilărie și de toate ideile alea naive și romantice pe care le aveai când erai mică, dar nu poți să trăiești toată viața cu idei naive și romantice, până la urmă trebuie să te maturizezi, trebuie să fii realistă, te rog, nu plânge, ba nu, ia stai, poate că-i o idee bună, știi ce, trage un plâns pe cinste, probabil că o să-ți prindă bine. Ba nu, nu-i asta, îi contrazise ea, nu-i deloc asta. După aceea caricaturiștii începură să facă tot felul de glume, zicând că renii erau atât de încărcați cu substanțe radioactive, încât Moș Crăciun nu mai avea nevoie de lumini la sanie, iar Rudolf cel Roșu avea nasul foarte lucios fiindcă venea de la Cernobîl. Însă niciuna dintre aceste glume n-o făcu să râdă.

Uitați ce e, le spunea ea oamenilor. Nivelul de radioactivitate se măsoară printr-o unitate numită becherel. Când a avut loc accidentul, guvernul norvegian a trebuit să decidă care era cantitatea de radiații admisă în carne, iar cifra la care a ajuns a fost de șase sute de bechereli. Însă oamenilor nu le-a plăcut ideea că mâncau carne otrăvită, afacerile măcelarilor norvegieni au început să meargă prost, iar carnea pe care n-o mai cumpăra nimeni era cea de ren, lucru deloc de mirare. Și-atunci iată ce-a făcut guvernul. A declarat că, fiind limpede că oamenii nu vor mai consuma carne de ren foarte des fiindcă erau extrem de speriați, era totuna dacă mâncau mai rar carne mai contaminată

sau mai des carne mai puțin contaminată. Prin urmare, cei din guvern au ridicat nivelul de radioactivitate admis la șase mii de bechereli. Uite-așa! Azi dacă mănânci carne cu conținut de șase sute de bechereli e de rău, mâine dacă aceeași carne are de zece ori mai mulți bechereli nu pățești nimic. Asta era valabil doar pentru reni, firește. În același timp, oficial era în continuare periculos dacă mâncai un cotlet de porc sau o friptură de miel în care se găseau șase sute unu bechereli.

Pe unul dintre programele TV apăruseră doi fermieri laponi care aduseseră la control corpul neînsuflețit al unui ren. Episodul avea loc după ce limita acceptată fusese mărită de zece ori. Oficialul din ministerul respectiv, de la Agricultură sau de unde-o fi fost, tăiase în bucăți organele interne ale renului și efectuase testele cuvenite. Rezultatul fusese prezența unui număr de patruzeci și două de mii de bechereli. Patruzeci și două *de mii.*

Planul inițial prevăzuse îngroparea lor la doi metri sub pământ. Totuși, se dovedise că oamenilor le veneau idei inteligente abia după ce treceau printr-un dezastru în adevăratul sens al cuvântului. *Îngropare?* Nu, asta ar fi dat impresia că existase o problemă, că lucrurile luaseră o turnură proastă. Era imposibil să nu existe o modalitate mai utilă de-a scăpa de reni. N-aveai cum să-i hrănești pe oameni cu carnea lor, dar dacă le-o dădeai altor animale? Ideea nu era rea, dar care animale? Bineînțeles, ieșeau din calcule cele care în cele din urmă ajungeau să fie consumate de oameni, fiindcă nu trebuia să uităm care era prioritatea numărul unu. Se decisese, așadar, experimentarea acestei metode pe nurci. Ce idee isteață. Nurcile nu erau cele mai drăgălașe vietăți de pe pământ și în orice caz oamenii care-și permiteau să poarte haine de nurcă probabil că n-ar fi fost deranjați și de nițică radioactivitate. Ceva de genul stropului de parfum pe gât sau după urechi. Șic al naibii, dacă te gândeai bine.

În acest punct al discuției, cei mai mulți nu mai erau atenți la ce le spunea ea, însă acest lucru n-o descuraja și n-o făcea să se oprească. Ascultați, le zicea, în loc să îngroape renii, știți ce fac acum? Le trag câte o dungă albastră pe carcase și le dau de mâncare nurcilor. Eu, una, cred că ar fi trebuit să-i îngroape. Îngroparea îți conferă un sentiment adecvat al rușinii. Ia uitați-vă ce-am făcut cu renii, ar spune groparii, în timp ce și-ar vedea de săpat. Sau cel puțin ar putea s-o spună. Ar putea să se gândească la asta. De ce pedepsim întotdeauna animalele? Ne prefacem că le iubim, le ținem cu noi în casă și ne dau lacrimile când vedem că au aceleași reacții ca noi, dar le pedepsim din cele mai vechi timpuri, nu? Le ucidem, le chinuim și ne transferăm propria vinovăție asupra lor.

* * *

După accident, renunță la carne. De câte ori găsea câte o felie de carne de vită în farfurie sau i se aducea o tocană, se gândea la reni. Bietele animale, cu coarnele dezgolite, jupuite, și cu sângele curgându-le din cauza încleștărilor. Iar pe urmă rândurile de carcase însemnate cu o dungă albastră de sus până jos pe spate, agățate de o serie de cârlige lucitoare.

Din cauza aceea ajunsese să se mute acolo. Adică în sud. Oamenii îi reproșaseră că era proastă, dădea bir cu fugiții și nu era realistă; dacă lucrurile acelea o marcaseră atât de profund, ar fi trebuit să rămână și să lupte împotriva lor. Însă o deprimaseră peste măsură. Oamenii nu aveau răbdare să-i asculte toate argumentele. În plus, erai dator să te duci unde credeai că renii erau în stare să zboare, *asta* însemna să fii realist. Iar în nord nici nu mai putea fi vorba de zbor.

* * *

Mă întreb ce s-o fi întâmplat cu Greg și dacă e în siguranță. Mă întreb totodată ce crede despre mine, acum că și-a dat seama că aveam dreptate.

Sper că nu mă urăște din cauza asta. Se întâmplă foarte des ca bărbații să te deteste fiindcă ai dreptate. Sau poate că o să se comporte ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic; în felul ăsta, ar putea fi sigur că avusese *el* dreptate. Da, nu era ce credeai, ci doar o cometă care se stingea undeva pe cer, o furtună de vară sau o farsă a celor de la televiziune. Proasto.

Greg era un tip ca atâția alții. De fapt, nici nu doream ceva special când l-am întâlnit. Se ducea la serviciu, se întorcea acasă, stătea cu mine, bea bere, ieșea cu amicii și bea din nou bere, iar în zilele de leafă mă scotea și pe mine în oraș. Ne înțelegeam destul de bine. Sigur că ne mai luam în bețe din cauza lui Paul. Greg spunea că trebuia să umblu unde era cazul, ca să nu mai fie atât de agresiv și să nu mai zgârie mobila. I-am spus de nu știu câte ori că nu aveau nicio legătură una cu alta, că toți motanii zgâriau mobilierul și că n-ar fi fost rău să-i batem undeva în cuie un lemn pe care să-și ascută ghearele. Greg m-a întrebat de unde știam că asta nu avea să-l încurajeze și să-l facă să zgârie totul și mai abitir. I-am spus să nu fie tâmpit. Mi-a replicat că se demonstrase științific că motanii castrați erau mai puțin agresivi. Am întors-o, întrebându-l dacă nu era mai normal să fie invers și dacă nu era de așteptat ca mutilarea să-i facă mai furioși și mai violenți. Greg a pus mâna pe o ditamai perechea de foarfeci și a zis, păi, de ce nu ne convingem singuri, fir-ar dracu-al dracului? Iar atunci am început să țip.

Nu l-aș fi lăsat să se-atingă de Paul, chiar dacă mi-ar fi făcut mobila ferfeniță. Mai târziu mi-am amintit ceva. Renii sunt castrați, dacă nu știați. E o chestie pe care au obiceiul s-o facă laponii. Pun mâna pe câte-un mascul puternic, îl castrează și-l fac să fie blând ca un mielușel. Pe urmă îi atârnă un clopot la gât și-l preschimbă într-un fel de șef de turmă care-i face pe ceilalți reni să se țină după el și să se ducă acolo unde vor cei care au grijă de

ei. Una peste alta, probabil că ideea dă rezultate, dar tot nu mi se pare corectă. Motanul n-are nicio vină că-i motan. Lui Greg nu i-am spus nimic despre renul cu clopoțel de gât, firește. Uneori, când îmi mai trăgea câte-o scatoalcă, îmi spuneam: poate că n-ar fi rău să umblăm și la tine cu foarfeca, doar așa să ajungi mai puțin agresiv. Însă nu i-am zis-o niciodată cu voce tare. N-ar fi folosit la nimic.

Ne certam destul de des din cauza animalelor. Greg credea că eram prea bună la suflet. O dată l-am anunțat că toate balenele capturate erau transformate în săpun. A râs și a zis că nici nu li se putea găsi un rost mai bun. Am izbucnit în plâns, cred că nu doar din cauza a ceea ce spusese, cât mai ales a felului în care o făcuse.

Cu privire la Marea Problemă, nu ne-am certat. S-a mulțumit să spună că politica era o treabă pentru bărbați și că vorbea gura fără mine. Cam la asta s-au redus discuțiile noastre despre dispariția planetei. Dacă apucam să spun că mă temeam de ceea ce-ar fi putut face America în cazul în care rușii n-ar fi dat înapoi (sau invers), sau dacă pomeneam de Orientul Mijlociu ori de altceva de genul ăsta, mă întreba dacă nu cumva îndrugam bazaconiile alea din cauza tensiunii premenstruale. Nu-i deloc frumos să vorbești în felul ăsta cu cineva, nu credeți? N-avea chef să se contrazică și nici măcar să stea de vorbă. Cândva n-am avut ce face și am spus că s-ar putea să fie într-adevăr efectele tensiunii premenstruale și mi-a zis că-i luasem vorba din gură. Pe urmă am încercat să-l conving că era posibil ca femeile să fie conectate mai bine la mersul lucrurilor pe glob. M-a întrebat cum adică și i-am spus, păi, toate se leagă între ele, femeile sunt legate mai strâns de toate ciclurile naturii, ale nașterii și renașterii de pe planetă, spre deosebire de bărbați, care, dacă te gândești bine, sunt doar niște impregnatori și-atâta tot, așa că, dacă femeile sunt mai bine racordate la

evenimentele de pe planetă, atunci poate că, în cazul în care s-ar întâmpla ceva teribil în nord, ceva care să amenințe însăși existența pământului, femeile ar reuși să simtă aceste lucruri foarte acut, la fel cum există oameni care știu că urmează un cutremur, și poate că tocmai asta declanșează tensiunea premenstruală. M-a făcut proastă, mi-a explicat că tocmai de aceea politica era o treabă doar pentru bărbați și și-a mai scos o bere din frigider. După câteva zile, m-a întrebat ce se mai auzea cu sfârșitul lumii. L-am fixat cu privirea și mi-a zis, din câte-mi aduc aminte, toată povestea asta cu tensiunea premenstruală a fost din cauză că erai pe stop. I-am spus, mă necăjești atât de tare, încât aproape că-mi doresc să vină sfârșitul lumii doar ca să vezi că n-ai avut dreptate. Mi-a zis că-i pare rău, dar la ce te puteai aștepta de la el, era doar un impregnator, așa cum îi spusesem deja, iar după mintea lui, ceilalți impregnatori din nord aveau s-o scoată la capăt până la urmă.

S-o scoată la capăt? Asta te aștepți să-ți spună instalatorul sau cel care vine să-ți repare acoperișul și să-ți mai bată niște cuie. „O scoatem noi la capăt”, îți declară cu un zâmbet și-ți fac cu ochiul. Ei bine, de data asta n-au mai scos-o, nu? E clar că nu, fir-ar să fie! Iar în ultimele zile ale crizei Greg nici n-a mai venit acasă în fiecare seară. Până și el se prinsese și hotărâse să se distreze nițel până nu era prea târziu. Într-un fel, n-am putut să-l condamn pentru nimic, cu excepția faptului că nu fusese în stare să recunoască. Mi-a zis că întârzia în oraș fiindcă nu mai suporta să vină acasă și să-l bat eu la cap. I-am răspuns că înțelegeam și că nu era nicio problemă, dar după ce i-am explicat s-a făcut și mai țâfnos. Mi-a spus că voia s-o mai ia puțin pe arătură, nu din cauza situației de pe glob, ci din cauza mea și a felului meu de a-l pisa. Asta înseamnă să nu vezi cum se leagă lucrurile, nu? Când indivizii în costume închise și cravate sobre din nord încep să-și ia diverse măsuri strategice de

precauție, oamenii ca Greg, care stau aici în sud în tricouri și pantaloni scurți, încep să întârzie noaptea prin baruri și să agațe pipițe. Dar ar fi normal să înțeleagă, nu? Sau măcar să recunoască dacă nu înțeleg.

În concluzie, când mi-am dat seama ce se întâmplase, n-am mai așteptat să se întoarcă Greg. Stătea bine mersi într-un bar, cu încă o bere în față, convins că tipii ăia din nord aveau s-o scoată la capăt cumva și că, între timp, cel mai bun lucru era să invite o fătucă să i se așeze pe genunchi. Așa că l-am luat pe Paul, l-am așezat într-un coș și m-am suit cu el în autobuz, având în bagaj câte cutii de conserve puteam să duc și câteva sticle cu apă. N-am lăsat niciun bilet, fiindcă nu aveam ce să spun. M-am dat jos la capul de linie de la Harry Chan Avenue și am început să merg spre Esplanade. Și pe urmă ghiciți ce-am văzut stând frumușel la soare pe capota unei mașini? O pisică somnoroasă, prietenoasă și vărgată. Am mângâiat-o, s-a pus pe tors, am reușit s-o iau și pe ea în brațe, unul sau doi trecători s-au oprit să se uite, dar până să aibă timp să spună ceva dădusem deja colțul și ajunsesem pe Herbert Street.

Mai mult ca sigur că Greg se va fi supărat pentru figura cu barca. Totuși, nu dăduse bani decât pentru un sfert din cât costa, iar dacă cei patru proprietari își puseseră în gând să-și petreacă ultimele zile în baruri și agățând fete din cauza acelor indivizi cu costume închise la culoare la care, după părerea mea, ar fi trebuit să umble cineva cu foarfecele cu mult timp în urmă, atunci n-avea să-i deranjeze absența bărcii, corect? Am urcat vietățile la bord și, după ce am început să ne îndepărtăm de mal, am văzut că mâța tigrată pe care o așezasem undeva la întâmplare se instalase pe coșul lui Paul și mă fixa cu privirea. „Tu o să fii Linda”, i-am spus.

* * *

Părăsi lumea din spatele unui loc căruia i se zicea Doctor’s Gully. La capătul așa-numitei Esplanade de la Darwin, în dosul modernului sediu al YMCA, există un drum care șerpuiește până ajunge la un debarcader dezafectat. Locul acela începător este aproape gol în cea mai mare parte a anului, cu excepția perioadei când vin turiștii să vadă cum sunt hrăniți peștii. În prezent, la Doctor’s Gully nu se mai întâmplă nimic altceva. În fiecare zi, în momentul fluxului, mii și mii de pești își fac apariția lângă mal ca să li se dea de mâncare.

Se gândi cât de încrezători erau peștii. Pesemne că își ziceau că ființele acelea pe două picioare le dădeau să mănânce fiindcă erau bune la suflet. Poate că asta fusese la început, însă acum taxa de intrare era de doi dolari și jumătate pentru adulți și un dolar și jumătate pentru copii. Se întrebă de ce nu i se păruse ceva ciudat niciunuia dintre turiștii care stăteau în marile hoteluri de pe Esplanade. Numai că la ora aceea nimeni nu se mai gândea la lumea largă. Trăim într-o lume în care copiii sunt făcuți să dea bani ca să vadă cum sunt hrăniți peștii. În ziua de azi, până și peștii au ajuns să fie exploatați, își zise ea. Exploatați și pe urmă otrăviți. Apa asta în care își duc zilele e din ce în ce mai plină de otravă. Până la urmă o să moară și peștii.

Doctor’s Gully era părăsit. Nu prea mai pleca nimeni în larg de-acolo. Se mutaseră cu toții în port cu mult timp în urmă. Rămăseseră doar vreo două-trei bărci suite pe stânci și având aerul că fuseseră abandonate. Una dintre ele, vopsită în nuanțe de roz și gri și rămasă aproape în întregime fără catarg, avea scris cu litere mari pe ea NU ESTE DE VÂNZARE. Lucrul ăsta o făcea să râdă de fiecare dată. Greg și amicii lui își țineau mica ambarcațiune în spatele celeilalte, la o oarecare distanță de locul în care li se dădea de mâncare peștilor. Stâncile de aici erau pline de bucăți de fier

care nu mai foloseau la nimic – motoare, boilere, valve, țevi și altele, toate având deja o culoare cafeniu-portocalie din cauza ruginii care pusese stăpânire pe ele. În timp ce mergea printre ele, stârni câteva roiuri de fluturi de aceeași culoare cu deșeurile metalice, care începuseră să trăiască acolo, printre piesele ruginite, folosindu-le pe post de camuflaj. Uite cum ne-am bătut joc și de fluturi, își zise ea. Uite în ce condiții au ajuns să trăiască. Își fixă privirea asupra mării, dincolo de pâlcurile de manglieri care creșteau în apropierea țărmului, spre un șir de tancuri petroliere dincolo de care, chiar sub linia orizontului, se deslușeau câteva insule ca niște excrescențe pe întinderea apei. Acela fu locul de unde plecă, lăsând în urmă întreaga lume.

Merse pe lângă Insula Melville, prin Strâmtoarea Dundas și apoi în Marea Arafura, după care lăsă vântul s-o ducă încotro va fi dorit. Se părea că se îndrepta mai mult spre est, însă nu acorda prea multă atenție acestui lucru. Trebuia să ai grijă unde mergeai dacă doreai să te întorci de unde plecaseși, numai că știa că așa ceva ar fi fost cu neputință.

Nu se așteptase să vadă câțiva nori de forma unei ciuperci undeva departe. Își dădea seama că lucrurile nu aveau să arate ca în filme. Uneori lumina își schimba ușor direcția, alteori se auzea câte un zgomot surd și îndepărtat. Era posibil ca aceste lucruri să nu însemne nimic, dar undeva se întâmplase ceva, iar vânturile care dădeau ocol planetei aveau grijă de ceea ce rămăsese de făcut. În timpul nopții slăbi pânzele și coborî în cabină, lăsând puntea în întregime la dispoziția lui Paul și a Lindei. La început, Paul avusese de gând să se bată cu nou-venita – vechea șmecherie cu lupta pentru teritoriu. Însă după vreo două zile cele două pisici se obișnuiră una cu alta.

* * *

Crezu că stătuse prea mult la soare. Se aflase pe punte toată ziua, având drept mijloc de protecție doar una dintre vechile șepci de baseball ale lui Greg, care dispunea de o întreagă colecție de șepci urâte, pe care erau scrise tot felul de sloganuri tâmpite. Cea pe care-o avea pe cap era roșie cu litere albe, iar sloganul probabil că era o reclamă la cine știe ce restaurant: LA BJ DACĂ N-AI MÂNCAT, EȘTI PUR ȘI SIMPLU UN CĂCAT. Unul dintre amicii de pahar ai lui Greg i-o făcuse cadou de ziua de naștere, iar Greg nu înceta să se amuze copios. Avea obiceiul să stea în barcă, să țină o cutie de bere în mână și să chicotească de unul singur, cu șapca pe cap. Pe urmă râdea din ce în ce mai tare, până când toată lumea se uita la el, moment în care anunța solemn: „Dacă la BJ n-ai mâncat, ești pur și simplu un căcat.” Chestia asta îl dădea pe spate de râs de fiecare dată. Ea, una, nu putea să sufere șapca, însă trebuia s-o poarte. Uitase crema de zinc și toate celelalte loțiuni contra arsurilor.

Știa foarte bine ce trebuia să facă. Știa, de asemenea, că această mică tentativă, așa cum o numea Greg, probabil că nu avea să se soldeze cu nimic. Ori de câte ori avea un plan – îndeosebi când era vorba de ceva care nu-l implica și pe el – , Greg alegea această formulă, „mica ei tentativă”. Era convinsă că nu va ajunge pe o insulă neatinsă, unde nu trebuia decât să arunci o sămânță pe pământ și imediat după aceea puteai să culegi roadele. Nu se aștepta nici la un recif de corali, la o fâșie de nisip desprinsă din broșurile care făceau reclamă la vacanțele ideale sau la un palmier unduindu-se în adierea brizei. Nu-și închipuia că, după două săptămâni, un bărbat arătos avea să coboare dintr-o bărcuță însoțit de doi câini și avea să rămână pe insulă, urmat de o fată cu două găini, un băiat cu doi porci și așa mai departe. Speranțele ei erau moderate. Însă era conștientă că trebuia să încerce, indiferent de rezultate. Era de datoria ei.

Iar de la o asemenea datorie nu aveai voie să abdici.

* * *

Nu mai știu precis ce-a fost azi-noapte. Tocmai mă trezeam dintr-un vis, sau poate că visam în continuare, dar am auzit pisicile, jur că le-am auzit. Mai bine zis, zgomotele pe care le face o pisică în călduri când își cheamă ipotetica pereche. Ce-i drept, Linda nici nu trebuia să se ostenească prea tare. Când m-am trezit, singurul sunet care se deslușea era cel al valurilor lovindu-se de coca ambarcațiunii. Am urcat scara și am dat ușile în lături. În lumina lunii, le-am văzut pe amândouă stând frumușel una lângă alta și uitându-se la mine. Ca niște copii care aproape că fuseseră surprinși giugiulindu-se de către mama fetei. O pisică în călduri seamănă cu un bebeluș care plânge, nu vi se pare? Până și chestia asta ar trebui să ne spună ceva.

Nu țin socoteala zilelor. N-ar avea niciun rost, nu? N-o să mai măsurăm lucrurile în zile de-acum încolo. Zile, weekenduri și vacanțe – astea sunt unitățile de măsură ale indivizilor în costume gri sau închise. Va trebui să ne întoarcem la un ciclu mai vechi, de pildă cel al răsăritului și apusului, iar aici o să mai intre luna, anotimpurile și vremea – vremea nouă și cumplită în care vom fi nevoiți să trăim. Oare triburile din junglă cum măsoară zilele? Nu e prea târziu să ne-apucăm să învățăm de la ele. Oamenii de genul lor dețin cheia comuniunii cu natura. Sunt oameni care pentru nimic în lume nu și-ar castra pisicile. Ar putea să le idolatrizeze, poate chiar să le înfulece, dar în niciun caz n-ar umbla la ele cu foarfeca.

Mănânc doar atât cât să nu mi se facă rău. N-o să mă apuc să calculez cât timp o să petrec pe mare și pe urmă să împart proviziile în patruzeci și opt de porții sau altceva de soiul ăsta. Asta e o gândire de tip vechi, adică exact tipul care ne-a

adus în situația asta. Pescuiesc, firește. Sunt convinsă că e ceva sigur. Dar, ori de câte ori prind ceva, nu pot să mă abțin și-l dau lui Paul și Lindei. Mănânc în continuare din conserve, în vreme ce pisicile se fac dolofane și rotunde.

* * *

Trebuie să fiu mai atentă. Probabil că am leșinat din cauză că am stat atât timp în bătaia soarelui. Când mi-am venit în fire, eram întinsă pe spate și pisicile mă lingeau pe față. Parcă îmi luase pielea foc și am avut și febră pe deasupra. Poate că am exagerat cu conservele. Ar fi bine ca data viitoare când mai prind pește să-l mănânc eu însămi, chiar dacă asta o să mă facă antipatică.

Mă întreb ce pune la cale Greg. Mai bine zis, pune ceva la cale? Parcă-l văd ca de obicei, cu o bere în mână, râzând și arătând cu degetul. „Dacă la BJ n-ai mâncat, ești pur și simplu un căcat", asta spune. Citește cuvintele scrise pe șapca pe care o port și se uită fix la mine. Pe genunchi ține o fată. Viața mea alături de Greg mi se pare la ora asta la fel de îndepărtată ca viața pe care am dus-o în nord.

Ieri am văzut un pește zburător. Sunt sigură că am dat cu ochii de el. E cu neputință să-l fi inventat eu, nu? M-a făcut să mă simt fericită. Peștii sunt în stare să zboare, ca de altfel și renii.

* * *

E clar că am temperatură. Am reușit să prind un pește și chiar să-l gătesc. Paul și Linda s-au uitat tare urât la mine și m-au mieunat. Vise, urâte și ele. Cred că mergem în continuare spre est, mai mult sau mai puțin.

Sunt convinsă că nu sunt singură. Vreau să spun că știu precis că pretutindeni în lume există oameni ca mine. E imposibil să fiu numai eu, singură într-o barcă, însoțită de două pisici, în vreme ce toți ceilalți stau pe mal și-mi strigă că sunt proastă. Pun pariu că există sute sau mii de bărci în care

sunt oameni cu animale, care fac exact ce fac și eu. Părăsiți corabia, ăsta era ordinul de altădată. Acum el sună altfel: părăsiți uscatul. Pericolul pândește peste tot, dar e mai mare pe uscat. În fond, la un moment dat din mare am ieșit cu toții, nu-i așa? Poate că asta a fost o greșeală. Uite că acum ne întoarcem de unde-am ieșit.

Mi-i închipui pe toți oamenii procedând la fel ca mine, iar asta mă face să sper. În mod sigur, ăsta e unul dintre instinctele rasei umane, nu? Când suntem amenințați, ne risipim. Nu numai că fugim din fața primejdiei, dar totodată ne sporim șansele de supraviețuire ca specie. Dacă ne împrăștiem pe întreaga suprafața a globului, otrava n-o să poată să ne facă rău tuturor. Chiar dacă s-ar elibera toată cantitatea de otravă, tot ar rămâne o șansă.

În puterea nopții, aud pisicile. Un sunet la rândul lui dătător de speranță.

* * *

Vise urâte. Coșmaruri, bănuiesc. Când se preschimbă un vis într-un coșmar? Visele astea ale mele continuă și după ce mă trezesc. Seamănă într-un fel cu mahmurelile. Visele urâte împiedică viața să meargă mai departe așa cum vrea.

* * *

I se păru că zărește o altă ambarcațiune la orizont și se îndreptă spre ea. Nu avea niciun fel de rachete de semnalizare și era prea departe ca să strige, așa că se mulțumi să cârmească și să schimbe direcția. Naviga paralel cu linia orizontului și, timp de o jumătate de oră, silueta rămase în raza ei vizuală. Pe urmă se făcu nevăzută. Poate că nici nu era o barcă, își spuse ea. Însă, indiferent ce fusese, dispariția ei avu darul s-o deprime.

Își aminti de un lucru cumplit despre care citise cândva într-un ziar, ceva despre viața la bordul unui supertanc petrolier. În prezent, navele erau din ce în ce mai mari, echipajele din ce în ce mai

mici și totul se făcea cu ajutorul tehnologiei. Se programa un computer în Golf sau în altă parte, iar nava se deplasa practic de una singură până la Londra sau Sydney. Era mult mai elegant atât pentru armatori, care economiseau o grămadă de bani, cât și pentru marinari, care nu mai trebuiau să-și facă griji decât pentru alungarea plictiselii. Din câte își dădea ea seama, cei mai mulți stăteau mai mereu pe punte și beau bere ca Greg. Dădeau pe gât halbă după halbă și se uitau la casete video.

Exista însă un lucru în articolul acela pe care știa că nu avea să-l uite niciodată. Se spunea că pe vremuri exista întotdeauna cineva, în gabie sau la punctul de observare, care avea grijă să nu apară vreun necaz. În ziua de azi însă, navele nu mai aveau gabie, ea fiind înlocuită într-un fel de un ecran plin de puncte luminoase la care se uita cineva din când în când. Pe vremuri, dacă te rătăceai pe mare într-o barcă sau pe o plută și se întâmpla ca o altă ambarcațiune să treacă prin apropiere, existau șanse mari să fii salvat. Făceai semn cu mâna, strigai, lansai o rachetă de semnalizare, îți atârnai cămașa de vârful catargului și întotdeauna se găsea cineva care să te vadă și să-ți vină în ajutor. Acum poți să rătăcești în larg săptămâni în șir, iar când în sfârșit apare de undeva un supertanc petrolier, te trezești că trece pe lângă tine fără să te observe. Radarul nu te repereză fiindcă ești prea mic și singura șansă e să stea cineva aplecat peste balustradă ca să vomite și să dea din întâmplare cu ochii de tine. Existaseră o mulțime de naufragiați care ar fi putut fi salvați cu ușurință pe vremuri și pe care în zilele noastre nu-i descoperise nimeni ca să-i ia la bord. Mai mult, existaseră cazuri în care câțiva nefericiți fuseseră scufundați din greșeală chiar de navele despre care credeau că veniseră să-i salveze. Încercă să-și imagineze cât de dură ar fi o asemenea experiență – așteptarea aceea cumplită, urmată de deznădejdea pricinuită de nava care trece pe lângă

tine, fără să poți face ceva, fiindcă strigătele îți sunt acoperite de zgomotul motoarelor. Asta e buba în lumea de azi, își zise ea. Am renunțat la posturile de observare. Nu ne mai gândim să-i salvăm pe alții, ne mulțumim să navigăm lăsându-ne în seama aparatelor. Toată lumea e pe punte și bea bere cu Greg.

Prin urmare, poate că nava aceea care se ivise la orizont nici n-ar fi observat-o. Asta nu însemna că ar fi vrut să fie salvată sau altceva de genul ăsta. Atâta doar că ar mai fi putut afla câte ceva despre lume.

* * *

Începu să aibă și mai multe coșmaruri. Visele urâte stăruiau și mai mult peste zi. Avu sentimentul că era întinsă pe spate. O durea unul dintre brațe. Purta mănuși albe. Din câte își dădea seama, se afla într-un fel de cușcă: și de o parte, și de alta existau niște gratii metalice verticale. Veneau s-o vadă tot felul de bărbați, numai bărbați. Își spuse că ar trebui să consemneze în scris aceste coșmaruri, la fel cum scria și despre lucrurile bune care aveau loc. Le zise bărbaților din coșmaruri că avea să scrie despre ei. Aceștia îi zâmbiră și-i spuseră că aveau să-i aducă hârtie și un creion. Îi refuză, anunțându-i că avea să le folosească pe ale ei.

* * *

Știa că pisicile mâncau pește pe săturate. Își dădea seama totodată că nu prea mai făceau mișcare și că se îngrășau. Însă i se părea că Linda câștigase în greutate mai mult decât Paul. Nu-i făcu nicio plăcere să se gândească la concluzia care se impunea. Nici nu îndrăzni să bată cu gândul.

Într-o bună zi, văzu uscatul. Porni motorul și se îndreptă într-acolo. Se apropie suficient de mult ca să distingă manglieri și palmieri, însă după aceea rămase fără combustibil, iar vânturile o purtară în

altă direcție. Spre surprinderea ei, nu încercă nici tristețe și nici dezamăgire când insula începu să se piardă în depărtare. În orice caz, își zise, ar fi trișat dacă ar fi depistat uscatul cu ajutorul unui motor Diesel. Trebuie redescoperite vechile modalități în care se făceau aceste lucruri: viitorul se găsea în trecut. Va lăsa vânturile s-o călăuzească și s-o apere. Azvârli canistrele goale de combustibil peste bord.

* * *

Sunt nebună. Ar fi trebuit să rămân gravidă înainte de plecare. Bineînțeles. Cum de nu mi-am dat seama că ăsta era răspunsul? Toate bancurile lui Greg cum că el era doar impregnatorul exact asta voiau să-mi spună, numai că n-am priceput un lucru limpede ca lumina zilei. De aceea se afla acolo. De aceea m-am întâlnit cu el. Acum toate aceste lucruri mi se par ciudate. Bucățele de cauciuc sau plastic, tuburi care trebuie stoarse, pilule ce trebuie înghițite, gata cu ele, n-o să mai existe. Acum o să ne redăm pe noi înșine naturii.

Mă întreb unde e Greg; de fapt, dacă mai e pe undeva. S-ar putea să fi murit. M-am tot gândit la formula aceea potrivit căreia cei mai puternici supraviețuiesc. Toți cei care s-ar uita la noi ar crede că Greg e mai puternic: e mai mare, are mai multă forță, e oricum mai practic din punctul nostru de vedere, mai conservator și mai dezinvolt. Eu, în schimb, îmi fac griji din principiu, n-am pus niciodată mâna să bat un cui și nu prea mă pricep să trăiesc de una singură. Cu toate acestea, eu sunt cea care o să supraviețuiască sau care cel puțin o să aibă o șansă. Supraviețuirea celor care-și fac griji – nu cumva ăsta e semnul ascuns al formulei? Oamenii de genul lui Greg vor muri ca dinozaurii. Vor supraviețui doar cei care își dau seama ce se întâmplă, probabil că asta e regula. Sunt gata să pariez că au existat animale care au simțit apropierea erei glaciare și care au pornit într-o

călătorie lungă și primejdioasă, în căutarea unui climat mai cald și mai sigur. Pun, de asemenea, pariu că dinozaurii le-au considerat nevrotice, au pus totul pe seama tensiunii premenstruale și le-au spus că erau proaste. Mă întreb dacă renii și-au dat seama ce avea să li se întâmple. Credeți că, într-un fel sau altul, au simțit ce li se pregătea?

* * *

Au început să spună că nu înțeleg ce se întâmplă. Că nu fac legăturile cuvenite. Ia ascultați-i, ascultați-i cum bat apa-n piuă cu legăturile lor. S-a întâmplat asta și în consecință s-a întâmplat ailaltă, parcă-i aud. A existat aici o bătălie, acolo un război, un rege a fost răsturnat, iar oamenii vestiți – întotdeauna oamenii vestiți, m-am săturat de ei până peste cap – sunt cei de la care pleacă toate lucrurile. Oi fi stat eu prea mult la soare, dar tot nu văd care sunt legăturile. Cercetez istoria lumii, a acestei lumi despre care se pare că nu și-au dat seama că se apropie de sfârșit, și nu observ ceea ce observă ei. Nu văd decât legăturile vechi, cele pe care acum nu le mai băgăm în seamă fiindcă în felul ăsta ne vine mai ușor să otrăvim renii, să le trasăm dungi albastre pe spinare și să le dăm de mâncare nurcilor. Din cauza cui s-a întâmplat asta? Care dintre oamenii vestiți va revendica această inițiativă?

* * *

E mai mare râsul. Fiți atenți la visul ăsta. Eram în pat și nu puteam să mă mișc. Vedeam lucrurile ca prin ceață. Nu știam unde ajunsesem. În apropierea mea se afla și un bărbat. Nu mai țin minte cum arăta – era un bărbat și atâta tot. La un moment dat, m-a întrebat:

— Cum te simți?

— Bine, am răspuns.

— Zău?

— Bineînțeles. De ce nu m-aș simți?

Nu mi-a răspuns. S-a mulțumit să încuviințeze din cap și mi s-a părut că mă măsoară din ochi de sus până jos, deși eram acoperită cu un cearșaf și o cuvertură. Pe urmă a vorbit din nou.

— Ai scăpat de impulsurile alea?

— Ce impulsuri?

— Știi la ce mă refer.

— Iartă-mă, am spus – e ciudat cât de ușor devii formal în vise, în timp ce în viața de zi cu zi nici prin cap nu ți-ar trece să te comporți așa – iartă-mă, dar chiar n-am nici cea mai vagă idee despre ce vorbești.

— Ai atacat mai mulți bărbați.

— Zău? Și ce urmăream, să le fur portofelele?

— Nu. Se pare că aveai nevoie de sex.

Am început să râd. Bărbatul s-a încruntat. Îi țin minte și acum încruntătura, chiar dacă restul feței lui mi s-a șters din minte.

— Să știi că lucrurile sunt prea transparente, am spus, pe tonul unei actrițe distante și reci dintr-un film de odinioară.

Am pufnit din nou în râs. Ați trăit vreodată asemenea momente, ca o spărtură în perdeaua de nori, când îți dai seama înăuntrul unui vis că a fost un vis și nimic altceva? Bărbatul s-a încruntat încă o dată.

— Nu fi atât de evident, i-am zis.

Nu i-a plăcut și a plecat.

M-am trezit zâmbindu-mi în taină. A fost suficient să mă gândesc la Greg, la pisici și la prilejul ratat de-a rămâne gravidă, și am avut un vis erotic. Mintea omului știe să fie foarte directă când vrea, nu? Din ce cauză i-o fi cășunat să nască așa ceva și să creadă că asta o să fie tot?

* * *

M-am împotmolit la rima asta, în timp ce ne lăsam purtați de valuri la voia întâmplării:

În ’92, sub nori de plumb,

La drum s-a așternut
Columb.

Și pe urmă? Dacă-i asculți pe ceilalți, totul pare foarte simplu. Nume, date, realizări, isprăvi. Nu pot să sufăr datele. Sunt lucruri care te apasă, fără de care nu poți să te descurci.

* * *

Avusese dintotdeauna încredere că va ajunge pe insulă. Când vântul o aduse acolo, dormea. Trebui doar să cârmească barca între două tancuri și s-o aducă la mal pe o porțiune de pietriș. Nu existau fâșii perfecte de nisip, gata să accepte urmele de pași ale turiștilor, recife de corali și nici măcar un palmier care să se unduiască în bătaia vântului. Încercă un sentiment de recunoștință și ușurare. Era preferabil ca nisipul să fie de fapt stâncă, jungla luxuriantă – un lăstăriș prăpădit, iar solul fertil – un pământ neprimitor. Dacă dădea peste prea multă frumusețe și verdeață, putea să uite de restul planetei.

Paul sări pe mal, însă Linda așteptă să fie luată în brațe. Da, își zise ea, era și timpul să dăm de uscat. Se hotărî să doarmă la început în barcă. În mod normal, ar fi trebuit să construiască o căsuță din bârne imediat după sosire, dar ar fi fost o prostie. Era posibil ca insula să nu fie convenabilă.

* * *

Crezu că debarcarea pe insulă va aduce cu sine dispariția coșmarurilor.

* * *

Era foarte cald. Toată lumea ar crede că am încălzire centrală, își zise ea. Nu existau vânturi și nici schimbări ale vremii. Își fixă întreaga atenție asupra lui Paul și a Lindei. Pisicile erau mângâierea ei.

Se întrebă dacă aceste coșmaruri erau provocate de faptul că dormea în barcă, de obligația de-a sta ghemuită toată noaptea după ce avusese libertatea

de-a se plimba în voie în cursul zilei. Se gândi că era posibil ca mintea ei să protesteze, cerând să fie eliberată. Așa că își construi un mic adăpost lângă apă și începu să doarmă acolo.

Însă nu era absolut nicio diferență.

În plus, pielea ei pătise ceva cumplit.

* * *

Coșmarurile încetaseră. Hotărî că era un lucru normal, în măsura în care termenul de *normal* mai putea fi folosit. Cel puțin, era un lucru de așteptat, dată fiind starea ei generală. Suferise o intoxicare. Cât de gravă era, nici ea nu avea idee. În visele ei, bărbații erau întotdeauna foarte politicoși, chiar curtenitori. Tocmai asta o făcu să-și dea seama că nu putea avea încredere în ei: rostul lor era doar s-o înrobească tentațiilor. Mintea își producea propriile argumente împotriva realității, împotriva sieși, împotriva a ceea ce știa. Era limpede că fenomenul avea o explicație chimică, anticorpi sau ceva de genul ăsta. Aflată în stare de șoc din cauza celor întâmplate, mintea își inventa motive pentru negarea celor petrecute. Ar fi trebuit să se aștepte la așa ceva.

* * *

O să vă dau un exemplu. În coșmarurile astea, sunt destul de vicleană. Când își fac apariția bărbații, mă prefac că nu sunt surprinsă. Mă comport ca și cum prezența lor acolo ar fi un lucru firesc. Merg la marea cacealma, ce să fac? Aseară am avut următoarea discuție. V-o redau și trageți singuri concluziile.

— De ce port mănuși albe? am întrebat.

— Asta crezi că sunt?

— Tu ce crezi?

— A trebuit să te trecem pe perfuzii.

— Și de-asta trebuie să port mănuși albe? Doar nu suntem la operă.

— Nu sunt mănuși, ci bandaje.

— Parcă ziceai că m-ați trecut pe perfuzii.

— Exact. Rostul bandajelor e să țină tuburile nemișcate.

— Dar nu pot să-mi mișc degetele.

— E normal.

— *Normal?* am întrebat. Ce mai e normal în ziua de azi?

N-a știut ce să-mi răspundă, așa că am continuat.

— În ce braț am perfuzia?

— Stângul. Poți să vezi și singură.

— Atunci de ce m-ai bandajat și la dreptul?

A căzut pe gânduri destul de mult. În cele din urmă a zis:

— Fiindcă ai încercat să-ți smulgi perfuzia cu mâna rămasă liberă.

— Ce rost ar fi avut să fac așa ceva?

— Cred că numai tu poți să ne spui.

Am clătinat din cap. S-a îndepărtat cu un aer învins. Da' știu că n-am rămas datoare, nu? În seara următoare, m-am luat din nou în bețe cu ei. E clar că am crezut că reușisem să scap prea ușor de primul agent al tentației, așa că mintea mea a scornit un altul, care îmi tot spunea pe nume.

— Cum te lauzi în seara asta, Kath?

— Parcă până acum spuneai *ne lăudăm.* Asta dacă ești într-adevăr cine susții că ești.

— De ce să spun *ne lăudăm,* Kath? Eu, unul, știu cum mă laud. De tine întrebam.

— Ei bine, *noi,* am rostit sarcastic, noi cei din Grădina Zoologică suntem bine, mulțumesc.

— Cum adică, din Grădina Zoologică?

— Gratiile, neghiobule.

De fapt, nu credeam că era o grădină zoologică în adevăratul sens al cuvântului. Voiam doar să văd ce credeau ei. Nu e chiar atât de simplu să te lupți cu propria minte.

— Gratiile? A, sunt doar o parte a patului.

— A patului? Stai puțin, nu e un țarc? Nu sunt un bebeluș?

— E un pat special. Uite-aici.

A apăsat pe un buton și a pliat gratiile, care mi-au dispărut din fața ochilor. Pe urmă le-a readus la vedere și le-a închis la loc.

— Aha, am priceput, mă încui aici, da?

— Nu, nu, nici vorbă, Kath. Nu vrem să adormi și să cazi din pat, atâta tot. Gândește-te dacă ai avea un coșmar, de pildă.

Isteață tactică, nimic de zis. *Dacă ai avea un coșmar…* Numai că ar fi fost nevoie de mult mai mult ca să fiu dusă de nas. Cred că știu exact cu ce se ocupă mintea mea. Îmi imaginez într-adevăr o grădină zoologică, fiindcă acela e singurul loc în care am văzut reni. Mă refer la renii vii. Așa că am început să-i asociez cu gratiile. Mintea mea și-a dat seama că pentru mine totul a pornit de la reni; iată de ce a născocit o asemenea amăgire. Lucrează foarte plauzibil mintea asta.

— Dar n-am coșmaruri, am spus ferm, de parcă aș fi susținut că nu aveam păduchi.

Mi s-a părut nimerit să-i spun că, de fapt, el însuși ca persoană nu exista.

— În cazul ăsta, înseamnă că ai început să te plimbi în somn.

— Chiar am făcut așa ceva?

— Nu putem să fim cu ochii pe toți, Kath. Mai sunt o mulțime de oameni în aceeași barcă.

— Știu! am strigat. Știu!

Începusem să strig fiindcă aveam un sentiment de triumf. Individul ăsta era deștept, nimic de zis, dar se dăduse de gol. *În aceeași barcă.* Bineînțeles că voise să spună *în alte bărci,* dar ori el, ori mintea mea, se poticnise.

În noaptea aceea am dormit bine.

* * *

Un gând cumplit puse stăpânire pe ea. Dar dacă pisicile erau altceva decât ce trebuiau să fie? Dacă Linda dădea naștere unor monștri, unor mutanți? Se putea întâmpla atât de repede? Ce vânturi îi purtaseră încoace și ce otravă aduseseră cu ele?

Se părea că dormea foarte mult. Căldura era în continuare sufocantă. În cea mai mare parte a timpului își simțea gâtul uscat și nici chiar apa de izvor nu-i era de vreun folos. Poate că era ceva în neregulă cu apa. Pielea începuse să i se cojească și să cadă. Își ridică mâinile, iar degetele îi erau aidoma coarnelor unui ren care tocmai se bătuse cu un altul. Crizele depresive continuau. Încercă să se consoleze cu gândul că măcar nu exista niciun iubit al ei pe insulă. Ce-ar fi zis Greg dacă ar fi văzut-o în halul ăsta?

* * *

Mintea era de vină, decise ea. Acolo trebuia căutată cauza tuturor relelor. Pur și simplu mintea aia nu-și cunoștea nici măcar propriul interes și se lăsa dusă de val. Căci ea inventase toate armele acelea, nu? Era de neconceput un animal capabil să-și plăsmuiască propria distrugere.

Începu să-și spună următoarea poveste. A fost odată un urs care trăia în pădure, un urs inteligent, vioi și… *normal.* Într-o bună zi, a început să sape o ditamai groapa. După ce-a terminat, a smuls o creangă dintr-un pom, a curățat-o de frunze și rămurele, i-a ros unul dintre capete până l-a ascuțit și a fixat-o pe fundul gropii, cu vârful în sus. Pe urmă a acoperit groapa cu ramuri și frunze, până când a ajuns să arate la fel ca înainte, și și-a văzut de treabă. Ei bine, unde credeți că își săpase groapa? Chiar în mijlocul uneia dintre potecile lui preferate, într-un loc pe unde trecea mereu, în drum spre mierea pe care o găsea în copaci sau Dumnezeu știe unde. A doua zi, ursul nostru s-a ivit mișcându-se sprinten pe potecă, a căzut în groapă și s-a înfipt în creanga transformată în țeapă. Chiar în timp ce murea, a apucat să-și spună: Ce chestie, ce surpriză, ce întorsătură curioasă au luat lucrurile. Poate că am greșit când am amenajat capcana în locul ăla. Poate că am

greșit când m-am gândit pur și simplu la o capcană.

Nu vă puteți închipui un urs făcând așa ceva, nu? Dar uite că exact asta s-a întâmplat cu noi, își zise ea. Mintea s-a lăsat luată de val. Și n-a mai știut când să se oprească. De fapt, niciodată nu se știe. La fel stau lucrurile cu coșmarurile astea – mintea aflată în stare de somnolență se lasă și ea dusă de val. Se întrebă dacă oamenii primitivi aveau coșmaruri. Era gata să pună pariu că nu. Sau în orice caz, nu ca acelea pe care le aveam noi.

Nu credea în Dumnezeu, însă acum se simți tentată să facă o încercare. Nu fiindcă i-ar fi fost frică de moarte, nici vorbă. Nu, era înclinată să creadă că existase cineva care urmărise cele petrecute, cineva care să-l fi văzut pe urs săpând groapa și apoi căzând în ea. Povestea în sine n-ar mai fi atât de reușită dacă n-ar exista cineva care s-o transmită mai departe. Ia uitați-vă ce le-a trecut prin cap – s-au aruncat singure în aer. Proastele.

* * *

Cel cu care am avut discuția despre mănuși s-a înființat din nou. L-am luat prin surprindere.

— Tot mai am mănușile pe mâini, i-am zis.

— Da, a răspuns el, vrând să-mi facă pe plac, dar dând-o în bară.

— Perfuzii nu mai am.

Era limpede că la asta nu se așteptase.

— A, așa e, nu mai ai.

— Și-atunci de ce mai port mănușile?

— Ah.

A făcut o pauză, pentru a se hotărî la ce minciună să recurgă. Cea la care s-a oprit a fost chiar rezonabilă.

— Îți smulgeai părul din cap.

— Aiurea. Cade singur. De la o zi la alta.

— Ba nu, mă tem că-l smulgeai tu.

— Vezi-ți de treabă. Abia-l ating un pic cu mâna și cad smocuri întregi.

— Nu prea cred, a rostit el cam de sus.

— Pleacă de-aici! am strigat. Pleacă, du-te-nvârtindu-te!

— Sigur.

Și a plecat. Figura asta cu părul a fost foarte perfidă, o minciună extrem de aproape de adevăr. Fiindcă e drept că mi-am atins părul cu mâna. Mă rog, nu-i de mirare, nu?

Totuși, a fost bine că i-am spus să plece și că a plecat. Simt că încep să devin stăpână pe situație, că sunt pe punctul de a-mi controla coșmarurile. Am trecut prin zilele alea de ciclu și o să-mi pară bine când o să se încheie. Bineînțeles, s-ar putea ca următorul să fie și mai anevoios, dar cel puțin o să fie altfel. Aș vrea să știu cât de mult am fost otrăvită. Suficient ca să mi se traseze o dungă albastră pe spinare și să fiu dată de mâncare nurcilor?

* * *

Mintea mi s-a lăsat dusă de val. Se surprinse repetând acest lucru de mai multe ori. Toate se legau între ele, inclusiv armele și coșmarurile. De asta trebuiseră să destrame ciclul. Pentru ca lucrurile să redevină simple. Pentru a se începe cu începutul. Oamenii spuneau că nu se putea da ceasul înapoi, dar se putea. Viitorul trebuia căutat în trecut.

Ar fi vrut să-i facă să dispară pe bărbați și odată cu ei și tentațiile. Crezuse că avea să reușească după ce va fi ajuns pe insulă. Sau după ce va fi renunțat să doarmă în barcă. Însă tentațiile deveniseră din ce în ce mai insistente și mai viclene. Noaptea se temea să adoarmă din cauza coșmarurilor; cu toate acestea, avea mare nevoie de odihnă, așa că începu să se trezească din ce în ce mai târziu dimineața. Căldura continua să dogorească uniform, ca și cum ar fi fost înconjurată de radiatoare. Oare avea să se termine vreodată? Poate că anotimpurile fuseseră distruse

de ceea ce se întâmplase, sau cel puțin reduse de la patru la două – acea iarnă aparte, asupra căreia fuseseră preveniți cu toții, și vara asta insuportabilă. Poate că lumea va trebui să recâștige primăvara și toamna având un comportament cuviincios pe durata mai multor secole de-acum încolo.

* * *

Nu mai știu care dintre bărbați a fost. Am început să-nchid ochii. Să știți că e mai greu decât credeți. Dacă deja i-ați închis în somn, încercați să-i mai închideți o dată ca să alungați un coșmar. Nu e deloc simplu. Dar cine știe, dacă învăț asta, poate că o să-nvăț și să-mi astup urechile cu mâinile. Mi-ar prinde tare bine.

— Cum te simți în dimineața asta?

— De ce spui *dimineață?* De fiecare dată când vii e noapte.

Ați văzut cum nu-i las să umble cu fofârlica?

— Dacă zici tu.

— Cum adică, dacă zic eu?

— Tu ești șefa.

Asta așa e, eu sunt șefa. Trebuie să-ți păstrezi controlul asupra minții, altminteri o s-o ia la goană și-o să te tragă după ea. Asta a și pricinuit de fapt pericolul care ne amenință în clipa asta. Mintea trebuie ținută sub control. Așa că tot ce am binevoit să-i spun a fost:

— Cară-te.

— Mereu îmi spui asta.

— Păi, dacă tot sunt șefa, am voie, nu?

— Într-o bună zi, tot o să trebuiască să stăm de vorbă despre asta.

— *Zi?* Bag seamă că iar începi, am rostit cu ochii închiși. Și ce Dumnezeu înțelegi prin *asta?*

Am crezut că eram în continuare pe urmele lui, dar e posibil să fi comis o eroare tactică.

— *Asta?* A, păi, totul… Cum ai ajuns în situația asta, cum o să te ajutăm să ieși din ea.

— Știi ceva? Ești o persoană extrem de ignorantă.

S-a făcut că plouă. Mă enervează la culme modul în care se prefac unii că nu aud acele lucruri pe care nu sunt în stare să le rezolve.

— Greg, a rostit el, schimbând evident subiectul. Sentimentele tale de vinovăție, de respingere, chestii de genul ăsta…

— Greg trăiește?

Coșmarul era atât de adevărat, încât într-un fel am fost convinsă că tipul cunoștea răspunsul.

— Greg? Da, e bine sănătos. Dar ne-am gândit că nu te-ar ajuta…

— De ce-ar trebui să am sentimente de vinovăție? Nu sunt vinovată că am luat barca. El nu voia decât să bea bere și să și-o pună cu fetele. Pentru asta n-avea nevoie de barcă.

— Nu cred că barca e atât de importantă pentru ce vorbim.

— Cum adică, nu e importantă? Fără barca aia n-aș mai fi aici.

— Am vrut să spun că raportezi prea multe lucruri la episodul cu barca. Încerci să eviți să te gândești la ce s-a întâmplat înainte de asta. Nu crezi că de fapt asta faci?

— De unde să știu? Tu ești expertul, nu eu.

A fost o replică foarte sarcastică din partea mea, îmi dau seama, însă n-am putut să mă abțin. Mă înfuriasem pe el. De parcă *eu* n-aș fi vrut să bag de seamă ce se întâmplase înainte de-a mă sui în barcă. În fond, fusesem una dintre foarte puținele persoane care observaseră. Restul lumii s-a comportat exact ca Greg.

— Ei bine, am impresia că încet-încet facem niște progrese.

— Cară-te.

* * *

Știam c-o să se întoarcă. Într-un fel, chiar așteptam să revină. Ca să scap odată, presupun. Pe

de altă parte, recunosc că a reușit să mă intrige. Vreau să spun că știu exact ce s-a întâmplat; știu de asemenea – mai mult sau mai puțin – de ce și cum. Însă voiam să văd exact cât de inteligente erau aceste explicații ale lui, care ar fi putut foarte bine să fie chiar ale mele.

— Și zici că s-ar putea să fii gata să vorbești despre Greg?

— *Greg?* Ce-au a face toate astea cu Greg?

— Ei bine, impresia noastră este – și am dori să ne-o confirmi – că despărțirea ta de Greg are o mare legătură cu… problemele pe care le ai la ora actuală.

— Zău că ești un individ ignorant.

Îmi plăcea al naibii să-i spun chestia asta.

— Atunci ajută-mă să scap de ignoranță, Kath. Explică-mi sensul lucrurilor. Când ai observat pentru prima oară că relația cu Greg scârțâie?

— Greg, Greg și iar Greg. A avut loc un afurisit de război nuclear și nu găsești alt subiect de conversație decât *Greg*.

— A, da, războiul, desigur. Mă rog, mi s-a părut mai nimerit să le luăm pe rând.

— Și Greg e mai important decât războiul? Ciudat sistem de priorități ai, zău așa. Poate că tocmai Greg a declanșat războiul. Știai că avea o șapcă de baseball pe care scria MAKE WAR, NOT LOVE? Poate că stătea cuminte cu o bere-n față și a apăsat pe buton fiindcă nu avea altceva mai bun de făcut.

— E un punct de vedere interesant. Cred c-am putea face niște pași înainte.

N-am reacționat în niciun fel, iar el a continuat:

— Nu cumva avem dreptate afirmând că, în relația cu Greg, ai mizat totul pe o singură carte? Că ai crezut că era ultima ta șansă? Poate că ai investit prea multe speranțe în el, cine știe?

Deja mă săturasem.

— Mă cheamă Katherine Ferris, am spus, pentru mine și în același timp pentru ceilalți. Am treizeci

și opt de ani. Am plecat din nord și am venit în sud fiindcă mi-am dat seama ce se întâmpla. Însă războiul s-a ținut după mine, fără să pot să fac ceva. M-am suit în barcă și m-am lăsat în voia vânturilor. Am luat cu mine două pisici, Paul și Linda. Am descoperit insula asta și-acum trăiesc aici. Nu știu ce-o să se întâmple cu mine, dar știu că e de datoria acelora dintre noi care țin la planeta asta să trăiască mai departe.

Când m-am oprit, am descoperit că izbucnisem în plâns fără să-mi dau seama. Lacrimile îmi curgeau pe obraji și îmi înotau în ochi. Nu mai vedeam și nu mai auzeam. Aveam impresia că înot și că mă înec.

În cele din urmă, foarte încet – sau poate că doar mi s-a părut, fiindcă îmi intrase apă în urechi? – bărbatul a spus:

— Da, am bănuit că ar fi posibil să vezi lucrurile din acest unghi.

— A trebuit să îndur vânturi vitrege. Mi se cojește pielea și mi-e sete mereu. Habar n-am cât e de grav, dar știu că trebuie să merg mai departe. Măcar de dragul pisicilor, dacă nu pentru altceva. S-ar putea să aibă nevoie de mine.

— Da.

— Cum adică, da?

— Păi, simptomele psihosomatice pot fi foarte convingătoare.

— Chiar nu vrei să pricepi? A avut loc un război nuclear, fir-ar să fie.

— Hm, a mustăcit bărbatul, provocator cu bună știință.

— În regulă, am zis. Hai să văd care e versiunea ta. Simt că asta vrei să-mi spui.

— Ei bine, credem că totul pleacă de la despărțirea de Greg. Și de la relația voastră, normal. Spiritul posesiv, violența. Numai că despărțirea…

Deși îmi propusesem să-l las să vorbească, nu m-am putut abține și l-am întrerupt.

— N-a fost propriu-zis o despărțire. Când a început războiul am luat barca, atâta tot.

— Da, firește. Însă lucrurile între voi… poți să spui că mergeau bine?

— Nu mergeau mai rău decât cu alți tipi. Greg e un tip și basta. Iar pentru un tip se comportă normal.

— Tocmai.

— Cum adică, *tocmai?*

— Vezi tu, ți-am studiat perioada când ai trăit în nord. Se pare că există un anumit tipar. Îți place să joci totul pe-o singură carte. Pe același gen de bărbat. Iar chestia asta e întotdeauna primejdioasă, nu?

Văzând că nu răspund, a continuat:

— E ceea ce numim sindromul victimei insistente. SVI.

M-am decis să trec și peste asta. De fapt, habar n-aveam ce îndruga. În mod sigur, turna brașoave.

— Există o mare doză de negare în viața ta, nu-i așa? Te trezești că… negi o mulțime de lucruri.

— A, nu, nici pomeneală, am spus.

Era ridicol. M-am hotărât să dau cărțile pe față.

— Vrei să spui că n-a existat niciun război? Asta încerci să-mi comunici?

— Exact. Mă rog, situația părea foarte sumbră și toată lumea se gândea că era posibil să izbucnească. Dar până la urmă au scos-o la capăt.

— *Au scos-o la capăt?* am strigat pe un ton sarcastic, întrucât asta dovedea totul.

Mintea mea își amintise de expresia aceea a lui Greg, pe care, nu știu de ce, o consideram teribil de complezentă. Îmi plăcea să strig, chiar voiam să strig și altceva, ceea ce de fapt am și făcut.

— La BJ dacă n-ai mâncat, ești pur și simplu un căcat! am urlat.

Am avut iarăși un sentiment al triumfului, dar individul n-a părut să înțeleagă, fiindcă și-a pus o mână pe brațul meu, ca și cum aș fi avut nevoie de alinare.

— Da, au scos-o la capăt. Nu s-a mai întâmplat nicio nenorocire.

— Am priceput, am spus, simțindu-mă în continuare victorioasă. Asta înseamnă, firește, că nu mă aflu pe insulă, nu?

— Exact.

— Doar mi-am imaginat că aș fi.

— Da.

— În cazul ăsta, bineînțeles că nici barca nu există.

— Ba da, te-ai suit în barcă.

— Dar nu era nicio pisică la bord.

— Ba da, aveai două pisici când ai fost găsită. Erau numai piele și os. A fost o minune c-au supraviețuit.

Era o dovadă de extremă perfidie din partea lui că nu mă contrazicea în întregime. Individul era viclean, dar previzibil. M-am decis să schimb tactica și să mă arăt nedumerită, manifestând chiar mici semne de disperare.

— Nu-nțeleg, am spus, luându-l de mână. Dacă n-a existat niciun război, ce căutam în barcă?

— Greg, a răspuns el cu un soi de încredere enervantă, ca și cum în sfârșit aș fi recunoscut ceva. La ora aceea, erai hotărâtă să fugi. Am descoperit că persoanele afectate de sindromul victimei insistente au adeseori un pronunțat sentiment de vinovăție când se decid să plece. Pe urmă au venit veștile proaste din nord. Ăsta a fost pretextul tău. Ai exteriorizat lucrurile, transferându-ți deruta și neliniștea asupra lumii. E ceva normal, a adăugat el cu un aer fals protector, deși era clar că nu asta credea. E cât se poate de normal.

— Nu sunt singura victimă insistentă de-aici, am ripostat. Toată lumea asta afurisită e o victimă insistentă.

— Desigur, a acceptat el, fără să fie atent la ce spusesem.

— Au zis c-o să fie război. Pe urmă au zis că războiul chiar începuse.

— Așa spun întotdeauna. Dar au scos-o la capăt.

— Mi-ai mai zis. Mă rog. Și-atunci, în *versiunea* ta – am accentuat cuvântul – unde m-au găsit?

— Cam la o sută de mile est de Darwin. Te-nvârteai în cerc.

— Mă-nvârteam în cerc, am repetat. Asta face toată lumea.

Întâi mi-a spus că mă autoproiectez asupra lumii, pe urmă că fac un lucru pe care știm bine că-l face întreaga lume în permanență. Nu prea aveam de ce să fiu impresionată.

— Și cum îți explici că-mi cade părul?

— Mă tem că ți l-ai smuls singură.

— Dar cojirea pielii?

— Ai trecut printr-o perioadă grea. Ai avut de suportat o mare doză de stres. Nu e ceva neobișnuit. Dar lucrurile o să se amelioreze.

— Cum îți explici că țin minte cu precizie tot ce s-a întâmplat, începând cu izbucnirea războiului în nord și terminând cu timpul petrecut aici, pe insulă?

— Ei bine, termenul tehnic este fabulație. Inventezi o poveste prin care înlocuiești faptele pe care nu le cunoști sau nu le accepți. Păstrezi câteva lucruri așa cum au fost și brodezi ceva nou în jurul lor. E un procedeu folosit îndeosebi în cazurile de stres dublu.

— Adică?

— Un stres masiv în viața personală, combinat cu o criză politică în lumea exterioară. Întotdeauna numărul de internări crește când lucrurile merg prost în nord.

— Te pomenești c-o să-mi spui că au existat zeci de oameni nebuni care se învârteau în cerc pe mare.

— Câțiva. Patru, poate cinci. Oricum, cei mai mulți n-au ajuns atât de departe ca barca.

În glasul lui se ghicea că-l impresionasem prin tenacitate.

— Și câte… internări ai avut de data asta?

— Peste douăzeci.

— Ei bine, admir felul în care te folosești de fabulație, i-am spus, provocându-l cu propriile lui arme și văzând că asta îl pune cu botul pe labe. E un procedeu foarte inteligent.

Se dăduse singur de gol, vedeți bine. *Păstrezi câteva lucruri așa cum au fost și brodezi ceva nou în jurul lor* – exact ceea ce făcuse și el.

— Mă bucur că facem progrese, Kath.

— Du-te și scoate-o la capăt, i-am spus. Apropo, mai ai vreo veste despre reni?

— Ce fel de vești te interesează?

— Vești bune! am strigat. Vești bune!

— Să văd ce pot să fac.

* * *

Se simți vlăguită după destrămarea coșmarurilor; vlăguită, dar victorioasă. Se eschivase din calea celei mai mari dintre tentațiile care i se oferiseră. Acum avea să fie în siguranță. Bineînțeles, individul comisese o serie de greșeli grosolane. *Mă bucur că facem progrese;* nici în ruptul capului n-ar fi trebuit să spună așa ceva. Nimănui nu-i place să fie tratat cu condescendență de propria minte. Lucrul prin care își dăduse cu adevărat arama pe față fusese figura cu pisicile care erau numai piele și os. Tocmai acesta fusese elementul cel mai ușor de observat din toată călătoria, modul în care se îngrășau și cât de mult le plăceau peștii pe care-i prindea pentru ele.

Se decisese să nu mai stea de vorbă cu bărbații. Nu putea să-i împiedice să vină la ea – era sigură că aveau s-o viziteze multe seri la rând – , dar nu mai era dispusă să discute cu ei. Învățase cum să închidă ochii în timpul coșmarurilor; acum avea să învețe să-și astupe urechile și gura. Nu se va mai lăsa tentată. Sub nicio formă.

Iar dacă ar trebui să moară, ar face-o. Mai mult ca sigur că fuseseră cu toții la mila vânturilor potrivnice; cât de potrivnice, avea să afle după ce-și va fi revenit sau se va fi stins. Își făcea griji pentru pisici, dar era convinsă că aveau să se descurce. Aveau să se întoarcă în natură. O și făcuseră, de fapt. După ce se terminaseră alimentele din barcă, începuseră să vâneze. În realitate, singurul vânător fusese Paul: Linda ajunsese să fie prea grasă pentru o asemenea îndeletnicire. Paul îi aducea viețuitoare mici, de pildă șoricei și guzgani. Lui Kath i se umezeau ochii când îl vedea venind cu prada.

În esență, era vorba de teama de moarte a propriei sale minți, decise ea în cele din urmă. Când începuseră necazurile legate de cojirea pielii și de căderea părului, mintea aceasta încercase să găsească o explicație alternativă. Acum ajunsese să cunoască și termenul tehnic: fabulație. Unde l-o fi găsit? Cine știe în ce revistă dăduse peste el. Fabulație. Păstrezi câteva lucruri așa cum au fost și brodezi ceva nou în jurul lor.

Își aminti de un schimb de replici pe care-l avusese cu o seară în urmă. Bărbatul din vis îi spusese că negase o mulțime de lucruri în cursul vieții, iar ea îi răspunsese că nu. Privind înapoi, descoperi că era ceva amuzant și totodată serios. N-aveai voie să te amăgești. Asta făcuse Greg, asta făcuseră cei mai mulți dintre oameni. Trebuie să privim lucrurile așa cum sunt; nu ne mai putem bizui pe fabulație. E singura modalitate prin care vom supraviețui.

* * *

A doua zi, pe o insulă mică și nepopulată de lângă Strâmtoarea Torres, Kath Ferris se trezi și descoperi că Linda născuse. Cinci pisoi cât niște șoareci, înghesuiți unul în altul, neputincioși, nevăzători, dar perfecți. Simți o dragoste imensă. Pisica n-avea s-o lase să pună mâna pe pui, firește,

însă nu conta, era ceva absolut normal. Ce fericire puse dintr-odată stăpânire pe ea! Și câte speranțe renăscură!

Cinci

NAUFRAGIUL

I

Totul a început cu un semn.

Ocoliseră Capul Finisterre și navigau spre sud cu un vânt ușor din spate, când fregata a fost înconjurată de o mulțime de marsuini. Cei aflați la bord s-au înghesuit la pupa, lângă balustradă, minunându-se de felul în care erau în stare animalele să dea târcoale unui vas care se deplasa deja cu nouă sau zece noduri pe oră. Pe când admirau cu toții vioiciunea marsuinilor, s-a auzit un strigăt. Un băiat de serviciu căzuse printr-unul dintre hublourile aflate la babord. S-a tras un foc de avertisment, a fost lăsată la apă o plută de salvare, iar vasul s-a oprit în loc. Însă toate manevrele au fost efectuate anevoie, așa că în clipa când s-a decis lăsarea la apă a bărcii cu șase vâsle era prea târziu. N-au mai reușit să găsească pluta și cu atât mai puțin pe băiat. Acesta avea doar cincisprezece ani, iar cei care-l cunoșteau susțineau că era un bun înotător, motiv pentru care au presupus că izbutise, probabil, să ajungă la plută. Dacă lucrurile au stat într-adevăr așa, fără îndoială că acolo și-a găsit și sfârșitul, după ce a trecut prin chinuri cumplite.

Expediția spre Senegal a constat în patru vase: o fregată, o corvetă, o goeletă și un bric. Ea se pusese în mișcare din Insula Aix pe 17 iunie 1816, având la bord trei sute șaizeci și cinci de oameni. După tristul episod, și-a continuat drumul spre sud, având un om în minus. Marinarii s-au aprovizionat la Tenerife, unde au încărcat vinuri alese, portocale, lămâi, smochine indiene și tot felul de legume. Aici au avut ocazia să sesizeze depravarea localnicilor: femeile din Saint Croix stăteau în pragul ușilor și-i îmbiau pe francezi să intre,

convinse că accesele de gelozie ale soților aveau să fie lecuite de călugării Inchiziției, care aveau să vorbească dezaprobator despre mania conjugală ca despre un dar orbitor al Satanei. Pasagerii speculativi au pus acest comportament pe seama soarelui din sud, a cărui putere, se știe, înmoaie atât legăturile naturale, cât și pe cele de resort moral.

Din Tenerife, expediția s-a îndreptat spre sud-sud-vest. Mica flotilă s-a împrăștiat nu după mult timp din cauza vânturilor puternice și a unor erori de navigație. Fregata a fost singura care a izbutit să treacă de tropice și să dea ocol Capului Barbas, deplasându-se în general aproape de țărm, câteodată la mai puțin de o lovitură de tun. Marea era împânzită de stânci, iar brigantinele nu aveau cum să navigheze în ape de mică adâncime. Tocmai ocoliseră Capul Blanco – sau cel puțin așa credeau – , când au observat că adâncimea începuse să scadă. Au efectuat măsurători din jumătate în jumătate de oră. În zori, domnul Maudet, care era de cart, a făcut niște probe de adâncime cu ajutorul unei cotinețe și a estimat că ajunseseră la marginea recifului Arguin. Sfaturile lui au fost nesocotite. Însă până și cei neumblați pe mare și-au dat seama că apa își schimbase culoarea; de părțile laterale ale vasului începuseră să se prindă ierburi și fuseseră observați deja o mulțime de pești. Deși marea era calmă și cerul albastru, situația nu era defel îmbucurătoare. Măsurătorile firului cu plumb au indicat optsprezece stânjeni, iar la scurt timp după aceea doar șase. Fregata care oricum își micșorase viteza s-a poticnit de trei ori la rând și pe urmă s-a oprit. Ultima măsurătoare a indicat o adâncime de cinci metri și șaizeci de centimetri.

Din nefericire, se ciocniseră de recif chiar când fluxul ajunsese la nivelul maxim. Dat fiind că marea începuse să devină agitată, încercările de eliberare a vasului au eșuat. În mod sigur, fregata

nu mai avea nicio șansă de a-și continua drumul. Și cum bărcile aflate la bordul ei nu erau suficient de mari ca să încapă întregul personal, s-a trecut la construirea unei plute pe care urmau să stea cei care nu aveau loc în bărci. Pe urmă pluta avea să fie trasă până la țărm și toți oamenii aveau să fie salvați. Planul a fost elaborat până în cele mai mici amănunte, dar, așa cum aveau să declare ulterior două persoane, a fost trasat pe un nisip spălat apoi de valurile egoismului.

Pluta a fost construită ca la carte, după care s-au atribuit locurile din bărci și s-au pregătit proviziile. În zori, când apa din cală ajunsese deja la doi metri și șaptezeci de centimetri, iar pompele de evacuare nu mai făceau față, s-a dat ordinul de abandonare a vasului. Cu toate acestea, dezordinea a pus stăpânire pe acel plan minuțios întocmit. Nu s-a mai ținut cont de repartizarea locurilor, iar proviziile au fost manevrate neglijent, uitate sau pierdute în ape. Pe plută urmau să se suie o sută cincizeci de oameni: o sută douăzeci de soldați, inclusiv ofițeri, douăzeci și nouă de marinari, precum și o femeie. Însă nici nu se suiseră cincizeci de persoane pe refugiul plutitor lung de douăzeci de metri și lat de șapte, că pluta s-a scufundat cu cel puțin șaptezeci de centimetri. Oamenii au aruncat butoaiele cu făină care fuseseră urcate la bord, moment în care pluta a început să se ridice. Însă când s-au suit și ceilalți oameni, ea a coborât la loc. După încărcarea totală, a ajuns la un metru sub linia de plutire, iar cei care apucaseră să urce erau atât de înghesuiți, încât le era imposibil să facă un pas; și în față, și în spate stăteau în apă până la brâu. Butoaiele cu făină au fost readuse de valuri în apropierea plutei, ca de altfel și un sac cu biscuiți greu de douăsprezece kilograme și jumătate, pe care apa i-a transformat imediat într-o substanță păstoasă.

Inițial s-a propus ca unul dintre ofițerii de marină să preia comanda plutei, însă acesta a

refuzat să se urce pe ea. La șapte dimineața s-a dat semnalul de plecare, iar mica flotilă s-a îndepărtat de fregata abandonată. Șaptesprezece persoane refuzaseră deja să plece de pe vas sau se ascunseseră, așa că au rămas la bord ca să afle ce soartă le aștepta.

Pluta a fost trasă de patru bărci precedate de o pinasă care sonda intermitent adâncimea apei. Când bărcile și-au ocupat pozițiile cuvenite, oamenii de pe plută au început să strige *Vive le roi!* și au înălțat un steag alb în vârful unei muschete. Însă chiar în această clipă de speranță intensă și de iluzie a salvării, vânturile care băteau pe mare au fost acoperite de uraganul nimicitor al egoismului. Unul câte unul, odgoanele de remorcare au fost slăbite – nu se știe dacă din interes personal, incompetență, greșeală dublată de ghinion sau necesitate aparentă.

Pluta nu ajunsese la nici două leghe de fregată când a fost la rândul ei părăsită. Cei aflați la bord aveau vin, puțin coniac, apă și o cantitate redusă de biscuiți muiați. Lipsiți de vâsle sau cârmă, nu puteau să controleze pluta și cu atât mai puțin să-i ajute să rămână în poziția inițială pe cei care-o populau și care se ciocneau mereu unii de alții, fiind de fapt la cheremul valurilor. În prima noapte s-a iscat o furtună care a hurducat puternic pluta, iar strigătele celor care se găseau la bord s-au amestecat cu vuietul brizanților. Unii au legat funii de lemnele din care fusese construită pluta și s-au ținut zdravăn de ele, însă au fost zgâlțâiți cu toții fără milă. La ivirea zorilor, se auzeau o sumedenie de văicăreli, iar oamenii promiteau cerului lucruri pe care știau că nu le vor putea îndeplini, pregătindu-se de o moarte care părea iminentă. Oricât am încerca să ne închipuim cât de mare a fost groaza care i-a cuprins pe naufragiați, tot nu ne-am apropia de adevăr.

Ziua următoare, marea a fost potolită și mulți au reînceput să tragă nădejde. Cu toate acestea, doi

tineri și un brutar, convinși că nu aveau cum să scape de moarte, și-au luat adio de la tovarășii lor și s-au aruncat de bunăvoie în mare. În cursul aceleiași zile, toți cei de pe plută au început să aibă halucinații. Unii și-au închipuit că zăriseră pământ, alții au reperat vase venite să-i salveze, iar sfărâmarea acestor speranțe înșelătoare de stâncile crudei realități a provocat o deznădejde cu atât mai mare.

În cea de-a doua noapte, groaza a fost și mai intensă. Marea s-a dovedit agitată, iar pluta a fost în permanență la un pas de răsturnare; ofițerii strânși lângă catargul mic le-au ordonat soldaților aflați în partea opusă să contrabalanseze forța valurilor. Mai mulți bărbați siguri că nu aveau scăpare au destupat un butoi cu vin și s-au hotărât să-și aline suferința ultimelor clipe renunțând la puterea rațiunii; operațiunea a reușit până când apa mării a început să se infiltreze în butoi și să strice vinul. Simțind că-și ies din minți, bărbații, și așa atinși, s-au decis să distrugă tot ce le stătea în putere, așa că au încercat să taie funiile care legau lemnele plutei unul de altul. Dat fiind că rebelilor li s-a opus rezistență, s-a pornit o luptă crâncenă în mijlocul valurilor și în noaptea aceea neagră ca tăciunele. Ordinea a fost restabilită și a urmat o oră de relativă liniște. Însă la miezul nopții soldații s-au răsculat și și-au atacat superiorii cu cuțite și săbii; cei neînarmați erau atât de înnebuniți, încât au început să-i sfâșie cu dinții pe ofițerii care au avut de îndurat numeroase mușcături. Mai mulți oameni au fost aruncați în mare, călcați în picioare sau înjunghiați. Au fost azvârlite peste bord două butoaie cu vin și ce rămăsese din apa de băut. Când nesupușii au fost puși cu botul pe labe, pluta gemea deja de cadavre.

În timpul primei revolte, un muncitor pe nume Dominique, care li se alăturase rebelilor, a fost aruncat în mare. Auzind strigătele înduioșătoare ale subalternului trădător, inginerul sub comanda

căruia lucrau toți muncitorii a plonjat peste bord și, înșfăcându-l pe răufăcător de păr, a reușit să-l readucă pe plută. Capul lui Dominique fusese aproape despicat de o lovitură de sabie. Rana a fost pansată pe întuneric și nenorocitul s-a văzut readus la viață. Însă nici nu și-a revenit bine și, nerecunoscător din fire, li s-a alăturat la loc rebelilor și s-a răsculat cu ei și a doua oară. De data aceasta n-a mai avut parte nici de noroc, nici de milă, fiind dat pieirii în aceeași noapte.

Nefericiții supraviețuitori erau acum amenințați de delir. Unii și-au făcut vânt în mare, alții s-au lăsat pradă toropelii, iar câțiva nenorociți în ultimul hal s-au repezit cu săbiile scoase la tovarășii lor, cerând să li se dea o *aripioară de pui.* Inginerul al cărui curaj îl salvase pe muncitorul Dominique se visa plimbându-se pe câmpiile frumoase din Italia și își imagina că unul dintre ofițeri îi spunea: „Țin minte că bărcile ne-au lăsat baltă, dar nu trebuie să ne temem. Tocmai i-am scris guvernatorului și în câteva ore vom fi salvați.” Iar inginerul, calm în plin delir, îi răspundea astfel: „Ai un porumbel care să-ți aducă ordinele mai repede?”

Rămăsese un singur butoi cu vin pentru cei șaizeci de oameni care se mai aflau pe plută. Aceștia au strâns plăcuțele cu numerele de identificare ale soldaților și le-au transformat în cârlige de pescuit, după care au luat o baionetă și au improvizat o armă bună pentru prins rechini. Atâta doar că primul răpitor ivit a prins baioneta și, cu o mișcare violentă a maxilarelor, a îndreptat-o la loc, iar pe urmă și-a văzut de treabă și s-a îndepărtat.

A fost nevoie de resurse extreme pentru a le prelungi existența nefericită. Câțiva dintre cei ce supraviețuiseră rebeliunii din cursul nopții s-au aruncat asupra leșurilor și au smuls hălci din ele, înfulecându-le cât ai clipi. Majoritatea ofițerilor au refuzat această hrană, deși unul dintre ei a propus

s-o pună la uscat pentru a fi mai ușor digerabilă. Unii au încercat să mestece curelele săbiilor, cartușierele și fâșiile de piele care le împodobeau pălăriile, dar în zadar. Un marinar a vrut să-și mănânce propriile excremente, însă n-a reușit.

A treia zi a fost calmă și frumoasă. Oamenii s-au odihnit, numai că vise crude s-au adăugat grozăviilor pe care le provocaseră deja foamea și setea. Pluta, pe care se afla mai puțin de jumătate din numărul inițial de persoane, se ridicase puțin din apă, ca un avantaj neprevăzut al rebeliunii înăbușite din timpul nopții. Totuși, cei care se găseau la bord erau în apă până la genunchi și se puteau odihni doar dacă stăteau în picioare, îngrămădiți unii în alții într-o masă compactă. În cea de-a patra dimineață, au observat că doisprezece dintre tovarășii lor muriseră în cursul nopții. Corpurile neînsuflețite au fost aruncate în mare, cu excepția unuia, care a fost păstrat pentru a ogoi foamea celorlalți. La ora patru în după-amiaza aceleiași zile, un stol de pești zburători a survolat pluta, iar mulți s-au agățat din greșeală de marginile ei. Noaptea oamenii au preparat peștele, însă au fost atât de flămânzi, iar porțiile atât de mici, încât majoritatea au adăugat carne de om, găsind noua combinație ceva mai puțin respingătoare. Când carnea a fost prezentată în această formă, au început s-o mănânce până și ofițerii.

Din ziua aceea, au învățat cu toții să consume carne de om. Noaptea următoare avea să le aducă noi provizii. Câțiva spanioli, italieni și negri, care rămăseseră neutri pe durata primelor revolte, au pus la punct un plan prin care să-și arunce superiorii peste bord și să se îndrepte spre țărmul pe care-l credeau aproape, ducând cu ei toate bunurile de preț care fuseseră strânse într-un sac cocoțat în vârful catargului. A avut loc din nou o luptă aprigă, iar puntea a fost încă o dată scăldată în sânge. După ce a fost înăbușită și această a treia

rebeliune, la bord n-au rămas mai mult de treizeci de oameni, iar pluta a reușit să se ridice încă puțin din apă. Fiecare dintre oamenii de pe ea era rănit, iar apa sărată a mării le ajungea mereu la răni, făcându-i să strige de durere.

În cea de-a șaptea zi, doi soldați s-au pitit în spatele ultimului butoi cu vin, l-au găurit și au început să bea din el cu paiul. Au fost aruncați în apă imediat după ce-au fost descoperiți, potrivit necesarei legi care fusese adoptată.

Acesta a fost momentul în care a trebuit să se ia cea mai grea hotărâre. La ultima numărătoare se stabilise că mai erau douăzeci și șapte de oameni. Dintre aceștia, cincisprezece mai puteau trăi câteva zile; cât despre ceilalți, aveau răni grave, mulți dintre ei delirau, iar șansele de supraviețuire erau minime. Cu toate acestea, firește că, până în clipa morții, aveau să consume în continuare din proviziile și așa diminuate. S-a calculat că numai ei ar fi putut bea echivalentul a treizeci sau patruzeci de sticle cu vin. Să-i treci la jumătate de porție însemna să-i ucizi lent și în chinuri. Așa că, după o discuție purtată sub semnul celei mai negre disperări, cei cincisprezece oameni relativ întregi au conchis că, spre binele celor care puteau supraviețui efectiv, tovarășii lor grav răniți sau bolnavi trebuiau azvârliți în mare. Trei marinari și un soldat, cu inimile împietrite de spectacolul zilnic al morții, au dus la îndeplinire aceste execuții oribile, dar necesare. Cei sănătoși au fost separați de cei bolnavi la fel cum fuseseră despărțiți la începuturi nespurcații de spurcați.

După acest sacrificiu crud, ultimii cincisprezece supraviețuitori și-au aruncat armele în apă, păstrând doar o sabie în caz că ar fi fost nevoie să taie vreo bucată de lemn sau vreo funie. Proviziile le mai ajungeau pentru șase zile, după care nu le rămânea decât să-și aștepte moartea.

A mai existat o întâmplare, măruntă, ce-i drept, pe care fiecare a interpretat-o cum a crezut de

cuviință. Un fluture alb, dintr-o specie răspândită în Franța, s-a ivit deasupra capetelor lor, bătând aerul cu aripioarele, și s-a așezat pe velă. Cei mai lihniți dintre supraviețuitori și-au făcut socoteala că era și ăsta tot un fel de mâncare. Altora ușurința cu care se mișca minusculul musafir li s-a părut o ironie la adresa felului în care zăceau fără vlagă și fără să se mai miște aproape deloc. Au fost chiar unii pentru care fluturele reprezenta un semn, un sol din ceruri la fel de alb ca porumbelul lui Noe. Până și scepticii care nu erau dispuși să recunoască agenții divini au acceptat, cu o speranță temperată de precauție, că fluturii zburau de obicei la mică distanță de uscat.

Cu toate acestea, pământul nu s-a ivit. Sub soarele torid, oamenii au început să fie chinuiți de sete, până când au ales, în disperare de cauză, să-și umezească buzele cu propria urină. O beau din ceșcuțe de cositor pe care le țineau câtva timp în apă pentru ca lichidul dinăuntru să se răcească mai repede. S-a întâmplat de câteva ori ca unuia dintre oameni să i se fure ceșcuța și să-i fie înapoiată ulterior, însă fără conținut. Unul dintre supraviețuitori nu a reușit deloc s-o dea pe gât, indiferent cât de însetat era. Printre ei se afla și un chirurg care a declarat că urina unora era mai ușor de înghițit decât a altora, adăugând că efectul imediat al consumului de urină era tendința de-a… urina.

Un ofițer a descoperit la un moment dat o lămâie pe care a avut de gând s-o păstreze pentru sine, până când niște discuții încinse l-au convins cât de mare era pericolul de-a fi egoist în asemenea condiții. Au mai fost găsiți treizeci de căței de usturoi, care au generat noi dispute; și dacă nu s-ar fi renunțat la toate armele, cu excepția unei săbii, s-ar fi lăsat din nou cu vărsare de sânge. La bord existau două flacoane cu o substanță spirtoasă pentru spălarea dinților; una sau două picături din această licoare, împărțită cu zgârcenie

de posesor, producea pe limbă o senzație extrem de plăcută, care timp de câteva secunde alunga setea. Trei sau patru bucățele de cositor ținute în gură aveau un gust întru câtva răcoritor. O sticluță care conținuse cândva esență de trandafiri a fost trecută din mână în mână de supraviețuitorii care au inhalat și au încercat o ușoară alinare simțind mirosul parfumului de altădată.

În cea de-a zecea zi, după ce și-au primit porția de vin, câțiva bărbați au pus la cale un plan prin care să se îmbete criță și să se autodistrugă; a fost nevoie de multe strădanii pentru a fi convinși să renunțe la idee. Din când în când, pluta era înconjurată de rechini, iar unii soldați, prea zărghiți ca să-și dea seama ce făceau, s-au scăldat la mică distanță de ei. Opt dintre supraviețuitori au presupus că uscatul nu putea fi departe și au construit o a doua plută cu care să se salveze. Au asamblat ceva asemănător, mai îngust, cu un catarg scund și o plasă de hamac în loc de velă; însă când au testat-o au văzut că era prea fragilă, iar ideea lor exagerat de îndrăzneață, așa că au abandonat inițiativa.

În cea de-a treisprezecea zi a calvarului, soarele s-a înălțat cu totul dintre nori. Cei cincisprezece nenorociți se rugaseră Atotputernicului și tocmai își împărțiseră rația de vin, când un căpitan de infanterie s-a uitat undeva în zare, i s-a părut că zărește un vas și a dat de veste în gura mare. I-au mulțumit cu toții Domnului și și-au manifestat gălăgios bucuria. Au îndreptat doagele butoaielor și le-au legat batiste la capete; unul dintre ei s-a suit în vârful catargului și a fluturat steguleţele improvizate. Și-au fixat împreună privirile asupra vasului de la orizont și au încercat să-i ghicească viteza de deplasare. Unii au apreciat că se apropia de la un minut la altul, alții au fost de părere că se îndrepta în direcția diametral opusă. Timp de o jumătate de oră, au oscilat între speranță și teamă. Pe urmă, vasul a dispărut pe întinderea mării.

Bucuria a făcut loc deznădejdii și amărăciunii, iar supraviețuitorii au ajuns să invidieze soarta celor care muriseră înaintea lor. Apoi, încercând să-și găsească o consolare cât de mică prin somn, au întins o bucată de pânză care să-i apere de soare și s-au așezat dedesubt. Au propus la un moment dat să scrie o relatare a aventurilor prin care trecuseră, s-o semneze și s-o bată în cuie în vârful catargului, sperând că ea va ajunge cumva sub ochii familiilor și ai guvernului.

Petrecuseră deja două ore gândindu-se la grozăviile trecute și viitoare, când șeful artileriștilor, vrând să ajungă la partea din față a plutei, a ieșit din cort și a dat cu ochii de *Argus,* aflată la o jumătate de leghe, mergând cu toată viteza și îndreptându-se către ei. A simțit că i se taie răsuflarea și și-a întins mâinile spre mare. „Salvați!” a apucat să strige. „Ia uitați cum se-apropie bricul de noi!” A fost o bucurie generală; până și răniții au reușit să se târască la marginea plutei ca să vadă mai bine cum se apropiau salvatorii. S-au îmbrățișat cu toții și bucuria a fost cu atât mai mare când au văzut că cei cărora le datorau izbăvirea erau francezi. Au fluturat batiste și au mulțumit proniei cerești.

Argus și-a strâns velele și a oprit la tribordul plutei, la mică distanță. Cei cincisprezece supraviețuitori, dintre care nici măcar cei mai puternici n-ar fi rezistat mai mult de patruzeci și opt de ore, au fost suiți la bord; prin grija arătată, comandantul și ofițerii bricului le-au reaprins flacăra vieții în suflete. Doi dintre cei salvați, care ulterior au pus pe hârtie descrierea calvarului, au conchis că modul în care scăpaseră fusese un miracol și că era evident mâna Celui de Sus în tot scenariul.

Călătoria fregatei începuse cu un semn și a luat sfârșit cu un ecou. În momentul când pluta fatidică, remorcată de vasele de ajutor, fusese lansată la apă, rămăseseră în urmă șaptesprezece

persoane. Lăsate în voia sorții, acestea au cotrobăit peste tot pe vas, căutând lucruri care să nu fi fost luate de cei plecați și la care să nu fi ajuns apa mării. Au găsit biscuiți, vin, coniac și șuncă și au rezistat câtăva vreme. La început atmosfera a fost liniștită, întrucât tovarășii lor promiseseră că aveau să se întoarcă și să-i salveze. Însă după ce au trecut patruzeci și două de zile și nu s-a întâmplat nimic din ceea ce trebuia, doisprezece dintre cei șaptesprezece s-au decis să ajungă pe uscat. Pentru asta au construit o a doua plută din lemnele rămase de la restul fregatei, pe care le-au legat cu funii solide, iar pe urmă s-au urcat la bord. Aidoma predecesorilor, nici ei nu dispuneau de vâsle sau instrumente de navigație, având o singură velă și aceea rudimentară. Au luat cu ei o cantitate mică de provizii și dramul de speranță rămas. Însă, după multe zile, câțiva mauri care trăiau lângă coasta Saharei Occidentale și erau supușii regelui Zaid au descoperit rămășițele plutei și s-au întors cu această informație la Andar. S-a ajuns la concluzia că oamenii de pe a doua plută căzuseră în mod sigur pradă monștrilor marini care populau apele din dreptul țărmurilor africane.

Iar în cele din urmă, ca o ironie, s-a făcut auzit un ecou al ecoului. Cinci oameni au rămas la bordul fregatei. La câteva zile după plecarea celei de-a doua plute, un marinar care refuzase să se îmbarce pe ea a întreprins o tentativă de-a ajunge pe uscat pe cont propriu. Neputând să construiască o a treia plută doar pentru el, s-a folosit de o cotineață. Poate că a fost chiar aceea cu ajutorul căreia domnul Maudet verificase cursul nefast al fregatei în dimineața când aceasta se ciocnise de recif. Însă cotineața s-a scufundat, iar marinarul a pierit când îl mai despărțeau doar câțiva zeci de metri de pluta *Meduzei.*

II

CUM POȚI SĂ TRANSFORMI O CATASTROFĂ ÎNTR-UN FAPT DE ARTĂ?

La ora actuală, procesul e automat. Sare în aer o centrală nucleară? În mai puțin de un an, montăm o piesă pe scenele din Londra. E asasinat un președinte? Poți să-ți procuri cartea, filmul, scenariul sau ecranizarea. E rost de război? Să vină romancierii. Un lanț de crime înfiorătoare? Ascultați glasul murmurat al poeților. Bineînțeles, catastrofa se cere înțeleasă; iar ca s-o înțelegem trebuie să ne-o reprezentăm, adică avem nevoie de artele figurative. De asemenea însă, se cade s-o justificăm și s-o iertăm, indiferent cât de puțin. De ce s-a petrecut acest act nebunesc al Naturii, această demență omenească de-o clipă? Mă rog, până la urmă cel puțin a produs un fapt artistic. Poate că, în fond, chiar asta e menirea unei catastrofe.

S-a ras în cap înainte de-a se apuca să lucreze la tablou, asta o știm cu toții. S-a ras în cap ca să nu mai poată da ochii cu nimeni, s-a încuiat în atelier și a ieșit abia după ce și-a terminat capodopera. Așa a fost?

Expediția a demarat pe 17 iunie 1816.

Meduza s-a lovit de stânci în după-amiaza zilei de 2 iulie 1816.

Supraviețuitorii au fost salvați de pe plută pe 17 iulie 1816.

Savigny și Corréard și-au publicat relatarea călătoriei în noiembrie 1817.

Pânza a fost cumpărată pe 24 februarie 1818.

Aceeași pânză a fost mutată într-un studio mai mare și redesfășurată pe 28 iunie 1818.

Tabloul a fost terminat în iulie 1819.

Pe 28 august 1819, cu trei zile înainte de inaugurarea Salonului, Ludovic al XVIII-lea a studiat tabloul și i-a adresat artistului ceea ce *Le Moniteur Universel* a etichetat drept „una dintre acele remarci inspirate care apreciază opera și îl încurajează totodată pe artist”. Mai precis, regele a

spus: „Domnule Géricault, în niciun caz naufragiul dumitale nu este un dezastru.”

Totul pleacă de la veridicitate. Artistul a citit relatarea lui Savigny și Corréard, s-a întâlnit cu ei și le-a adresat întrebări. A pus la punct un veritabil dosar al cazului. L-a căutat pe dulgherul de pe *Meduza,* care supraviețuise, și i-a comandat o machetă a produsului original. Pe machetă a amplasat minioameni de ceară care-i reprezentau pe supraviețuitori. În atelier a așezat de jur împrejur propriile tablouri înfățișând capete retezate și membre amputate, ca să se asigure că atmosfera din încăpere avea un iz de moarte și cadavre. În tabloul final pot fi recunoscute portretele lui Savigny, Corréard și al dulgherului. (Cum s-or fi simțit când li s-a cerut să pozeze pentru această reînviere a unor suferințe trecute?)

A fost de un calm desăvârșit cât timp a pictat, a consemnat Antoine Alphonse Montfort, elevul lui Horace Vernet. Mișcările corpului sau ale brațelor erau aproape imperceptibile, singurul lucru care-i trăda concentrarea fiind o ușoară îmbujorare. Lucra direct pe pânza albă,

ghidându-se doar după niște contururi generale. Picta atâta vreme cât avea lumină, cu o îndârjire explicabilă și printr-o necesitate de ordin tehnic: uleiurile grele și cu uscare rapidă pe care le folosea impuneau ca, odată începută, fiecare porțiune să fie terminată în cursul aceleiași zile. După cum știm, își tăiase complet pletele blond-roșcate și se răsese în cap ca un fel de avertisment și rugăminte: Nu deranjați. Însă nu era singur: modelele, elevii și prietenii continuau să-l viziteze la locuința pe care-o împărțea cu tânărul lui asistent Louis-Alexis Jamar. Printre modelele la care apelase se număra și tânărul Delacroix, care poza pentru cadavrul prăbușit cu fața în jos și cu brațul stâng întins.

Haideți să începem cu ce *nu* a pictat. N-a pictat următoarele:

1. Izbirea *Meduzei* de stânci;
2. Momentul când odgoanele de remorcare au fost aruncate, iar pluta abandonată;
3. Revoltele izbucnite în timpul nopții;
4. Necesarele acte de canibalism;
5. Crima în masă autoprotejată;
6. Sosirea fluturelui;
7. Supraviețuitorii cufundați în apă până la brâu, genunchi sau glezne;
8. Momentul salvării propriu-zise.

Cu alte cuvinte, prima lui preocupare a fost să nu fie: 1. politic; 2. simbolic; 3. teatral; 4. șocant; 5. palpitant; 6. sentimental; 7. documentarist; și 8. neechivoc.

Note

1. *Meduza* a însemnat un naufragiu, un reportaj de senzație și un tablou; în același timp, ea a reprezentat o cauză. Bonapartiștii i-au atacat pe monarhiști. Atitudinea căpitanului fregatei a pus în lumină: a) incompetența și corupția din rândurile Marinei Regale; b) nepăsarea generală a clasei conducătoare față de cei aflați pe treptele inferioare. Eventualele analogii cu nava națiunii pe punctul de-a se împotmoli ar fi fost nu doar evidente, ci chiar îngroșate.

2. Savigny și Corréard, supraviețuitori și coautori ai primei relatări pe marginea naufragiului, au adresat guvernului o plângere în care au solicitat despăgubirea victimelor și pedepsirea ofițerilor vinovați. Respinși de sistemul instituționalizat de împărțire a dreptății, cei doi s-au folosit de propria carte pentru a face apel la instanțele mai cuprinzătoare ale opiniei publice. Ulterior, Corréard a devenit editor și pamfletar, deschizând totodată un local pe nume *At the Wreck of the Medusa,* care a ajuns în scurt timp locul în care își dădeau întâlnire cei nemulțumiți de situația politică. Parcă vedem aievea clipa în care se aruncă odgoanele de remorcare: o secure a cărei lamă e rotită în soare lucește scurt, un ofițer întors cu spatele la plută dezleagă dezinvolt un nod… Ar ieși un pamflet pictat de toată frumusețea.

3. Scena pe care Géricault a fost la un pas de-a o picta a fost cea a revoltei. Au rămas intacte șapte desene

preliminare. Noapte, furtună, o mare agitată, pânze umflate de vânt, săbii ridicate, scene ale înecului, lupte corp la corp, trupuri dezbrăcate. Ce nu e-n regulă? În primul rând, asemănarea cu acele încăierări din cârciumă pe care le vedem în westernurile de mâna a doua și unde nu scapă nimeni – unul împarte pumni, altul face țăndări un scaun, un al treilea sparge o sticlă în capul dușmanului, iar un al patrulea se prinde cu mâinile de lustră și se mișcă încoace și-ncolo, încălțat cu o pereche de cizme grosolane. Se poate și să comunici mai mult arătând mai puțin.

Se presupune că schițele despre scena revoltei care s-au păstrat seamănă cu tot atâtea versiuni tradiționale ale Judecății de Apoi, cuprinzând separarea inocenților de vinovați și sortirea acestora din urmă chinurilor veșnice. Însă o asemenea aluzie ar fi fost de natură să inducă în eroare. Pe plută nu a triumfat virtutea, ci forța; cât despre milă, ea a fost cvasiinvizibilă. Subtextul acestei versiuni este că Dumnezeu a fost de partea ofițerilor. Cine știe, pe atunci poate chiar a fost. Oare Noe făcea parte din clasa ofițerilor?

4. Există o doză extrem de mică de canibalism în arta occidentală. Fasoane ipocrite? Pare puțin probabil: arta din țările vestice nu prea se izmenește în materie de ochi scoși din orbite, capete tăiate, mastectomii rituale, circumcizie și crucificare. Mai mult, canibalismul era o practică păgână care ar fi putut fi condamnată cu folos pe pânză, asigurându-se totodată inflamarea furișă a privitorului. Atâta doar că anumite subiecte reușeau să fie pictate mai des decât altele. Să ne oprim, bunăoară, la Noe cel din clasa ofițerilor. Se pare că există surprinzător de puține tablouri în care să fie descrisă Arca. Dispunem de o reproducere fals primitivă a unui american și de un Giacomo Bassano mohorât, expus la Prado, însă altceva nu ne mai vine în minte. Adam și Eva, Izgonirea, Buna Vestire, Judecata de Apoi – le avem pe toate, ieșite de sub penelul celor mai mari artiști. Dar Noe și Arca? Un moment-cheie al istoriei omenirii, o furtună pe mare, animale pitorești, o intervenție divină în problemele muritorilor – elementele necesare sunt prezente, fără discuție. Ce ar putea explica această lacună iconografică? Poate absența unui tablou de referință al Arcei, capabil să confere subiectului forță și personalitate. Sau poate ceva legat de

povestea propriu-zisă; e posibil ca artiștii să fi convenit că Potopul nu-l prezenta pe Dumnezeu în lumina cea mai favorabilă.

Géricault a produs o singură schiță a actelor de canibalism de pe plută. Irepetabilul moment antropologic prezintă un supraviețuitor musculos care înfulecă o bucată de cot a unui cadavru pe măsură. Efectul e aproape comic. În asemenea situații, tonul adoptat a fost dintotdeauna o problemă.

5. Un tablou înseamnă o clipă. Ce am putea crede că se întâmpla într-o scenă în care trei marinari și un soldat aruncau în mare mai mulți oameni de pe o plută? Că victimele muriseră deja? Sau că, dacă nu muriseră, erau ucise pentru bijuterii? Autorii de benzi desenate cărora le vine greu să-și explice sursa glumelor pe care le fac ne pun adeseori în fața unor standuri de presă unde există câte un titlu la locul potrivit. În cazul tabloului, informația echivalentă ar necesita un titlu după cum urmează: o scenĂ cumplitĂ de pe pluta *meduzei,* În care supravieȚuitorii disperaȚi, surpaȚi de propria conȘtiinȚĂ, ÎȘi dau seama cĂ proviziile sunt insuficiente Și iau tragica, dar necesara decizie de a-i sacrifica pe rĂniȚi pentru a avea ei ÎnȘiȘi Șanse sporite de a rĂmâne În viaȚĂ. N-ar fi nevoie de mai mult.

Întâmplător, nici chiar titlul „Pluta *Meduzei"* nu este cel autentic. Tabloul a fost înregistrat în catalogul Salonului drept *Sceîne du naufrage – Scena naufragiului.* O mutare politică precaută? Posibil. Însă e în egală măsură un indiciu util spectatorului: e vorba de un tablou, nu de o opinie.

6. Nu e greu să ne închipuim sosirea fluturelui așa cum este zugrăvită de alți pictori. Însă apelul afectiv sună destul de dogit, nu vi se pare? Și chiar dacă problema tonului ar putea fi surmontată, tot ar rămâne două obstacole majore. În primul rând, întâmplarea nu ar avea un aer autentic, deși a avut loc; ceea ce este adevărat nu e neapărat convingător. În al doilea rând, un fluture alb de șase sau opt centimetri, care poposește pe o plută lungă de douăzeci de metri și lată de șapte, ridică o serioasă problemă dimensională.

7. Dacă se află sub apă, pluta nu poate fi pictată. Siluetele s-ar ivi toate din mare, ca un pluton de Afrodite. În plus, absența plutei creează dificultăți sub aspectul formelor: în

cazul în care toată lumea stă în picioare, fiindcă dacă ar sta întinși s-ar îneca, se cheamă că tabloul geme de siluete verticale; ajuns aici, trebuie să fii ultraingenios. E preferabil să aștepți să mai moară câțiva oameni, pluta să se ridice la suprafață, iar planul orizontal să poată fi exploatat întru totul.

8. Barca venită de pe *Argus* și oprită paralel cu pluta, supraviețuitorii urcând la bord cu brațele întinse, contrastul înduioșător dintre starea salvaților și cea a salvatorilor, scena bucuriei unor oameni secătuiți de puteri – toate acestea au avut un impact emoțional indiscutabil. Géricault a efectuat câteva schițe după acest moment al salvării. Ar fi putut rezulta o imagine puternică; în loc de asta, ni se oferă ceva puțin prea… direct.

Cam acestea sunt lucrurile pe care nu le-a pictat.

Și atunci, ce anume a pictat? Ei bine, cam ce a dat impresia? Haideți să ne acomodăm privirea unei perspective lipsite de suportul cunoașterii. Analizăm *Scena naufragiului* fără nici cea mai vagă idee despre istoria navală a Franței. Vedem niște supraviețuitori pe o plută, care fac semne unei ambarcațiuni aflate undeva la orizont (e imposibil să nu observăm că vasul îndepărtat e la fel de mic pe cât ar fi fost fluturele). Presupunerea noastră inițială este că acesta este momentul reperării, care va duce la salvare. Sentimentul provine parțial din neostoita noastră preferință pentru finalurile fericite, dar și din faptul că, la un anumit nivel al conștiinței, ne punem următoarea întrebare: cum am ajuns să știm de existența oamenilor de pe plută dacă nu au fost salvați?

Ce vine în sprijinul acestei presupuneri? Vasul se află la orizont (deși nu se vede), scăldat într-o revărsare galben-aurie. Deducem că s-au ivit deja zorile și că vasul care apare odată cu soarele aduce nu doar o nouă zi, ci în plus speranța și scăparea; norii negri (foarte negri) de deasupra capului se vor risipi în scurt timp. Cu toate acestea, dacă avem de-a face nu cu un răsărit, ci cu un apus? Zorile și asfințitul sunt ușor de confundat. Dacă se apropie amurgul, vasul e pe cale să dispară, la fel ca soarele, iar naufragiații au în față spectrul unei nopți deznădăjduite și negre ca norii de deasupra capetelor? Nedumeriți, am putea încerca să ne uităm la vela plutei, să ghicim dacă ambarcațiunea se apropie sau se

îndepărtează de supraviețuitori și să anticipăm dacă amenințătorii nori plumburii se vor împrăștia sau nu. Însă nu prea avem după ce să ne orientăm – vântul nu bate pe verticală în tablou, ci de la dreapta la stânga, iar rama ne oprește să vedem cum e vremea mai la răsărit. Există și o a treia posibilitate, ce-i drept, cu șanse mai mici de concretizare: aceea ca soarele să răsară și cu toate acestea vasul să nu se îndrepte spre naufragiați. Ar fi cea mai aspră dojană din partea destinului: soarele răsare, *dar nu pentru voi.*

E momentul când ochiul ignorant cedează locul, cu o reticență dublată de încăpățânare, celui informat. Haideți să confruntam *Scena naufragiului* cu relatarea lui Savigny și Corréard. Sare în ochi imediat că Géricault nu a pictat aplauzele care au precedat salvarea; lucrurile s-au întâmplat altfel: bricul s-a apropiat brusc de plută și lumea a început să se bucure. Pe când aici e vorba de prima imagine, aceea când *Argus* și-a făcut apariția la orizont timp de o jumătate de oră încărcată de speranțe și dezamăgiri. Comparând tabloul cu textul scris, observăm de îndată că Géricault nu l-a zugrăvit pe supraviețuitorul suit pe catarg, care ținea în mâini doage de butoaie îndreptate și împodobite cu batiste. El a optat pentru un bărbat cocoțat pe un butoi și fluturând o ditamai bucata de pânză. Ne oprim asupra acestei schimbări și după un timp îi descoperim avantajul: realitatea îi oferea o imagine asemănătoare unui număr de echilibristică efectuat de o maimuță, pe câtă vreme arta sugera o axare mai solidă și o verticală în plus în economia tabloului.

Dar haideți să nu ne informăm prea repede. Să ne întoarcem, așadar, la perspectiva ochiului ignorant și irascibil. Să nu ne mai gândim la vreme și să vedem ce se poate deduce din personalul de pe plută. Ce-ar fi să începem cu o numărătoare simplă? La bord se află douăzeci de siluete. Două își agită brațele de zor, una arată cu hotărâre într-o direcție anume, două imploră cu putere și încă una îl susține fizic pe cel care s-a cocoțat pe butoi și cheamă vasul în ajutor: șase oameni de partea speranței și a salvării. Urmează cinci siluete (două răstignite pe jos, trei cuprinse de apatie) care fie că au murit, fie că sunt pe moarte, plus un personaj cu o barbă sură, care stă cu spatele la *Argus* și dă impresia că

jelește: alți șase împotrivă. Între ei (măsurăm atât spațiul, cât și stările de spirit) se găsesc alte opt siluete: una care pe jumătate imploră, pe jumătate oferă sprijin, trei care-l privesc pe cel suit pe butoi cu expresii neutre, una care se uită la el cu o mină chinuită, două în profil, cercetând valurile care au trecut și pe cele care urmează să se abată, și încă o siluetă în ungherul cel mai întunecos și deteriorat al pânzei, cu capul în mâini (și smulgându-și părul?). Șase, șase și opt: nu există o majoritate zdrobitoare.

(Douăzeci? se întreabă ochiul informat. Dar Savigny și Corréard au spus că rămăseseră doar cincisprezece supraviețuitori. Înseamnă că acei cinci oameni pe care i-am bănuit că doar își pierduseră cunoștința sunt de fapt morți? Da. Însă atunci cum rămâne cu funesta selecție care a avut loc, când ultimii cincisprezece supraviețuitori teferi i-au azvârlit în mare pe cei treisprezece tovarăși răniți? Géricault i-a recuperat pe câțiva din adâncuri ca să-și echilibreze compoziția. Ce e de făcut cu referendumul pe tema speranței față în față cu disperarea, le oferim și lor dreptul de-a vota? Din punct de vedere tehnic da, însă fără ca acest lucru să modifice starea de spirit generală a tabloului.)

Prin urmare, structura se găsește în echilibru: șase pentru, șase împotrivă, opt nehotărâți. Cei doi ochi pe care ni i-am mijit, cel informat și cel neștiutor, trec în revistă totul. Ei sunt din ce în ce mai distrași de la centrul evident al atenției – bărbatul care face semne suit pe butoi – spre silueta care jelește în stânga jos și care este singura persoană care se uită la noi. În poala sa se odihnește un bărbat mai tânăr, care – conform socotelilor noastre – a murit în mod sigur. Bătrânul le-a întors spatele tuturor celor rămași în viață pe plută; atitudinea lui este de resemnare, suferință și disperare. Iese și mai mult în evidență datorită părului cărunt și pânzei roșii pe care-o poartă ca pe un fel de veșmânt de protecție. E posibil să se fi rătăcit în acest tablou venind de altundeva, să fie bunăoară un bătrân din picturile lui Poussin, care nu mai știe unde-i este locul. (Bazaconii, pufnește ochiul informat. Poussin? Dacă vreți într-adevăr să știți, e vorba de Guérin și Gros. Cât despre „Fiul” mort, e un amestec de Guérin, Girodet și Prud’hon.) Ce face de fapt „Tatăl”? a) deplânge moartea celui pe care-l ține în poală (fiul? prietenul?); b) își

dă seama că nu vor fi salvați niciodată; c) se gândește că, și dacă vor fi salvați, nu va mai avea importanță din cauza corpului neînsuflețit pe care-l ține în brațe? (Apropo, rostește ochiul informat, să știți că ignoranța creează handicapuri serioase. De pildă, nici prin gând nu v-ar trece că Tatăl și Fiul reprezintă un motiv antropofagic în miniatură, nu-i așa? Ca grup, cei doi apar pentru prima oară în singura scenă de canibalism rămasă de la Géricault; și toți spectatorii contemporani instruiți își vor aduce aminte cu siguranță de modul în care îl descrie Dante pe contele Ugolino jeluind în turnul lui din Pisa, în mijlocul copiilor muribunzi pe care-i devora. Acum e limpede?)

Indiferent ce hotărâm că gândește bătrânul, prezența lui în tablou devine la fel de puternică și de intensă ca aceea a bărbatului care cheamă vasul în ajutor. Această contrapondere sugerează deducția următoare: tabloul reprezintă punctul de mijloc al momentului când *Argus* e reperat pentru prima oară. Vasul e deja vizibil de un sfert de oră și mai are încă o dată pe atât de stat în raza noastră vizuală. Unii dintre naufragiați cred că se îndreaptă în continuare spre ei, alții sunt nesiguri și așteaptă să vadă ce se întâmplă, iar alții – printre care și cel mai înțelept om de pe plută – știu că vasul se îndepărtează de ei și că nu vor fi salvați. Acest personaj ne îndeamnă să interpretăm *Scena naufragiului* ca pe o imagine a speranței batjocorite.

Cei care au văzut tabloul lui Géricault expus în cadrul Salonului din 1819 au știut, aproape fără excepție, că se uitau la supraviețuitorii de pe pluta *Meduzei,* că vasul ivit la orizont i-a recuperat (chiar dacă nu din prima încercare) și că întâmplările din timpul expediției spre Senegal au reprezentat un mare scandal politic. Însă tabloul rămas trăiește mai mult decât povestea care l-a inspirat. Religia decade, icoana se păstrează; o poveste poate fi dată uitării, însă reprezentarea ei grafică atrage în continuare ca un magnet (ochiul ignorant jubilează – ce deziluzie pentru ochiul informat). În ziua de azi, dacă studiem *Scena naufragiului,* ne vine greu să ne indignăm împotriva lui Hugues Duroy de Chaumareys, căpitanul care a condus expediția, împotriva ministrului care l-a numit în funcție, împotriva ofițerului de marină care a refuzat să preia comanda pe plută, împotriva marinarilor care

au slăbit odgoanele de remorcare sau împotriva soldaților care s-au revoltat. (Mai mult, istoria ne democratizează compasiunea. Oare nu fuseseră marcați soldații de experiențele din timpul războiului? N-a fost căpitanul victima propriei educații sub un clopot de sticlă? Am fi dispuși să pariem că, în împrejurări similare, ne-am fi comportat ca niște eroi?) Timpul dizolvă carnea povestirii în formă, culoare și emoție. Moderni și ignoranți, ne reimaginăm povestea: votăm pentru veselul care se colorează în galben sau pentru bătrânul cărunt și bărbos care jelește? Sau sfârșim prin a da crezare ambelor versiuni? Ochiul poate trece de la o stare de spirit și de la o interpretare la alta: asta a fost intenția artistului?

8a. A fost foarte aproape de-a picta cele ce urmează. Două studii în ulei din 1818, care în planul compoziției sunt cele mai apropiate de oricare dintre schițele preliminare ale produsului final, prezintă o diferență importantă: vasul căruia i se fac semne este mult mai aproape. I se văd contururile, velele și catargele. Vasul este zugrăvit în profil, la extremitatea dreaptă a pânzei, și tocmai a început o călătorie istovitoare profilându-se pe orizontul pictat de mâna artistului. E limpede că nu a zărit pluta. Impactul acestor schițe preliminare e mai activ, chiar kinetic: avem sentimentul că semnele disperate ale celor de pe plută ar putea avea un efect palpabil pe durata următoarelor câteva minute și că – în loc să fie un instantaneu – tabloul se autopropulsează în propriul său viitor, formulând întrebarea: Va naviga vasul dinspre dreapta pânzei fără să repereze pluta? În schimb, versiunea finală a *Naufragiului* este mai puțin activă și propune o întrebare nu atât de bine articulată. Semnalele par mai futile, iar hazardul sub semnul căruia stă destinul supraviețuitorilor, înspăimântător. Ce șanse mai au să se salveze? La fel de mari ca o picătură într-un ocean.

A petrecut opt luni în atelier. În acest timp, a realizat un autoportret din care ne fixează cu acea căutătură ursuză și bănuitoare la care pictorii recurg adeseori când se văd în oglindă; cuprinși de vinovăție, presupunem că dezaprobarea artistului ne vizează chiar pe noi, deși în realitate ea este autoreferențială. Are o barbă scurtă, iar părul tuns îi este

acoperit de o șapcă ponosită (știm doar că pictorul și-a jertfit pletele când a început să lucreze la tablou, însă părul crește mult în opt luni; de câte ori o fi avut nevoie să-l ajusteze?). Ne frapează aspectul lui de pirat feroce și decis să sabordeze uriașul Naufragiu. Are darul să surprindă totodată grosimea pensulelor folosite. Judecând după dimensiunea tușelor, Montfort a presupus că Géricault întrebuințase pensule foarte groase; și totuși, ele erau foarte mici în comparație cu cele utilizate de alți artiști. Pensule subțiri și uleiuri grele, cu uscare rapidă.

Trebuie să ne amintim de imaginea lui în fața șevaletului. Schematizarea este o tentație firească și înseamnă reducerea a opt luni la un tablou terminat. Stând în fața Naufragiului, lucrează cu o vizibilă intensitate a concentrării și cu nevoia de-a avea liniște deplină; ar fi suficient scârțâitul unui scaun pentru a rupe firul nevăzut care leagă ochiul de vârful pensulei. Pictează siluetele moarte direct pe pânză, bucurându-se doar de ajutorul unor contururi prealabile. Când este pe jumătate gata, lucrarea seamănă cu o serie de sculpturi care atârnă profilate pe un perete alb.

Trebuie să ni-l evocăm închis în atelier, lucrând, mișcându-se de colo-colo și comițând greșeli. Când știm rezultatul final al celor opt luni, evoluția lui în direcția respectivă pare irezistibilă. Începem de la capodoperă și ne deplasăm înapoi, trecând prin ideile abandonate și rateurile picturale; însă pentru el aceste idei abandonate au început ca atracții, făcându-l să vadă abia la sfârșit ceea ce noi subînțelegem în faza inițială. Pentru noi, concluzia a fost inevitabilă, pentru el, nu. Trebuie să încercăm să alocăm o marjă pentru hazard, pentru descoperirile norocoase și chiar pentru cacealmale. Ne putem explica lucrurile doar prin cuvinte; atâta doar că se cuvine să încercăm să le uităm și pe acestea. Un tablou poate fi reprezentat sub forma unei serii de decizii numerotate de la 1) la 8a), dar normal ar fi să înțelegem că acestea sunt doar consemnări ale unor sentimente. Trebuie să ne-aducem aminte de nervi și de emoții. Pictorul nu este transportat liniștit pe cursul apei spre helești scăldat în soare al imaginii finale, ci se străduiește să străbată o mare agitată de curenți care se stârnesc unii împotriva altora.

Avem de-a face la început cu fidelitatea față de viață; cu toate acestea, pe măsură ce procesul se desfășoară, prioritară devine fidelitatea față de artă. Incidentul nu a avut loc așa cum a fost descris, cifrele diferă, canibalismul este redus la o trimitere literară, grupul compus din Tată și Fiu are o justificare documentară străvezie, iar cel din jurul butoiului, absolut niciuna. Pluta a fost curățată de parcă urma să primească vizita oficială a unui monarh cu stomac sensibil: bucățile de carne de om au fost îndepărtate cu atenție și toată lumea are un păr lucios și îngrijit ca o pensulă nefolosită.

În timp ce Géricault se apropie de imaginea finală, chestiunile legate de formă ajung să predomine. Artistul se concentrează mai atent, face ordine și operează ajustări. Orizontul este întâi ridicat și pe urmă coborât (dacă silueta care face semne se află sub linia orizontului, întreaga plută se vede înghițită de apele funeste ale mării; dacă se profilează pe linia orizontului, sugerează speranța care se înalță spre cer). Géricault reduce spațiul înconjurător al apei și al văzduhului, înghesuindu-ne pe plută, indiferent dacă ne place sau nu. Mărește distanța dintre naufragiați și vasul salvator. Repoziționează siluetele. Cât de des se întâmplă ca atât de mulți dintre protagoniști să stea cu spatele la spectatori?

Și ce spinări musculoase au. E momentul în care ne simțim stânjeniți, deși n-ar trebui. Adeseori o întrebare naivă se dovedește a fi esențială. Așa că haideți s-o punem. *De ce arată supraviețuitorii atât de sănătoşi?* Admirăm modul în care Géricault l-a căutat pe dulgherul de pe *Meduza* și i-a cerut să fabrice o machetă a plutei… dar… dacă tot s-a străduit să reproducă fidel pluta, de ce n-a făcut același lucru și cu cei care se aflau pe ea? Înțelegem de ce bărbatul care făcea semne a devenit o verticală separată și de ce a fost echilibrată compoziția prin adăugarea câtorva cadavre. Însă de ce pare toată lumea – inclusiv corpurile neînsuflețite – atât de robustă, atât de… sănătoasă? Unde sunt rănile, cicatricele, lipsa de vlagă și boala? E vorba de oameni care și-au băut propria urină, și-au rontăit fâșiile de piele de la pălării și și-au mâncat tovarășii. Cinci dintre cei cincisprezece nu au mai trăit mult timp după ce-au fost salvați. Și-atunci de ce arată ca și cum tocmai ar fi terminat o ședință de gimnastică de întreținere?

Când companiile de televiziune realizează documentare șocante despre lagărele de concentrare, ochiul – ignorant sau informat – este atras întotdeauna spre ceea ce iese din logica lucrurilor. Chiar dacă prizonierii sunt raşi în cap, au umerii căzuți sau unghiile neîngrijite, corpurile lor palpită de vigoare. În timp ce-i vedem pe ecran cum stau la coadă pentru un blid de linte în care gardianul scuipă disprețuitor, ne închipuim cum, odată ieșiți din raza camerei de luat vederi, se calcă în picioare lângă furgoneta unde se împarte mâncarea. Prefigurează *Scena naufragiului* o asemenea anomalie? În cazul anumitor pictori, e posibil să cădem pe gânduri. Lucru care nu e valabil pentru Géricault, expert în descrierea nebuniei, a cadavrelor și a capetelor retezate. O dată și-a oprit pe stradă un prieten galben la față din cauza icterului și i-a spus că arată nemaipomenit. Un asemenea artist nu se va da înapoi de la nicio grozăvie, mergând până la limita suportabilului.

Așa că haideți să ne imaginăm un alt lucru pe care nu l-a pictat – să vedem cum ar arăta *Scena naufragiului* cu o distribuție compusă din emaciați. Carnea fleșcăită, rănile supurânde, obrajii supți: detaliile de acest gen ne-ar deplasa fără eforturi în zona milei. Apa sărată ne-ar țâșni din ochi pentru a se contopi cu apa sărată de pe pânză. Însă ar fi o mutare pripită: tabloul ar acționa asupră-ne într-un mod prea direct. Naufragiații secătuiți de puteri și îmbrăcați în zdrențe aparțin aceluiași registru emoțional cu fluturele, cei dintâi împingându-ne spre o dezolare ușor de atins, pe când cel din urmă ne îndreaptă spre o lesnicioasă consolare. E un artificiu relativ la îndemână.

Asta în vreme ce reacția pe care o caută Géricault depășește cadrul strict al compasiunii și indignării, deși ar fi posibil ca aceste emoții să fie preluate *en route* aidoma unor autostopiști. În pofida tematicii, *Scena naufragiului* debordează de mușchi și dinamism. Siluetele de pe plută seamănă cu valurile: sub ele, dar și prin ele, pulsează energiile oceanului. Dacă ar fi fost pictate ca victime ale unei vlăguiri autentice, ar fi rămas simple firicele de spumă și nicidecum planșe anatomice verticale. Căci ochiul este pus să se plimbe – nu tachinat, nici convins, ci doar legănat de maree – până în vârf, la silueta care face semne, jos unde se

află bătrânul disperat și până în partea din dreapta, în plan apropiat, unde un cadavru stă prăvălit ca o punte între plută și ape. Datorită faptului că siluetele sunt atât de solide și pot să transmită o putere atât de mare, pânza trezește în noi emoții mai profunde, submarine, și este în stare să ne poarte printre curenți de speranță și deznădejde, bucurie, panică și resemnare.

Ce s-a întâmplat? Tabloul s-a desprins de ancora istoriei. Nu mai avem sub ochi *Scena naufragiului* și cu atât mai puțin *Pluta* Meduzei. Nu ne mai închipuim cruzimile de pe plută și nu ne mai punem în pielea suferinzilor, ci pur și simplu aceștia vin și ne iau locul. *Ei* devin *noi.* Iar secretul tabloului constă în tiparul propriei energii. Haideți să ne mai uităm o dată la învolburarea apelor, care parcă se transmite acelor spinări musculoase, în timp ce fac semne în direcția vasului cât un fir de praf. Toată încordarea asta – ce scop are? Nu există un răspuns în fața principalei ținte a tabloului, după cum nu se deduce nicio reacție la adresa majorității sentimentelor omenești. Nu doar la adresa speranței, ci a oricărei dorințe împovărătoare: ambiția, ura, dragostea (mai cu seamă dragostea) – cât de rar ajung emoțiile noastre la obiectul pe care par să-l merite? Ce zadarnice sunt semnele pe care le facem, ce întunecat e cerul, ce mari sunt valurile. Suntem cu toții pierduți în larg, oscilând în voia valurilor între speranță și disperare, implorând prin gesturi ceva ce s-ar putea să nu ne vină niciodată în ajutor. Catastrofa a devenit fapt de artă; însă nu este vorba de un proces reducționist. E ceva eliberator, amplificat și explicativ. Catastrofa a devenit fapt de artă; în fond, asta îi este menirea.

Atunci cum rămâne cu acea catastrofă mai de la începuturi, adică Potopul? Ei bine, iconografia ofițerului de marină Noe începe conform așteptărilor. În primele zece-douăsprezece secole ale creștinismului, Arca (reprezentată de obicei sub forma unei cutii sau a unui sarcofag, pentru a arăta că salvarea lui Noe a fost o analogie a ridicării lui Iisus din mormânt) apare frecvent în manuscrisele descifrate, pe vitralii și în sculpturile din catedrale. Noe a fost un personaj popular: îl descoperim pe ușile de bronz ale bisericii San Zeno din Verona, pe latura vestică a catedralei din Nîmes și pe cea estică a catedralei din Lincoln; îl vedem navigând în

frescele de la Campo Santo, din Pisa, și de la Santa Maria Novella din Florența; îl întâlnim aruncând ancora în mozaicul din Montreal, în baptisteriul din Florența și în Veneția, la San Marco.

Dar unde sunt marile tablouri și vestitele imagini la care duc toate acestea? Ce s-a întâmplat, a secătuit Potopul? Nu tocmai, însă apele au fost deviate de Michelangelo. În Capela Sixtină, Arca (semănând mai degrabă cu o platformă ambulantă pentru o fanfară decât cu o ambarcațiune) își pierde pentru prima oară locul de prim-plan în cadrul compoziției. Aici ea este împinsă undeva în fundalul scenei. În față își fac loc siluetele înfricoșate ale antediluvienilor lăsați să piară în clipa când alesul Noe și familia lui au fost salvați. Accentul se pune pe ceea ce este pierdut sau abandonat, pe păcătoșii lăsați de izbelişte, ca un fel de epave nedemne din punct de vedere divin de-a mai face umbră pământului. (Pe cine ar trebui să elogiem aici: pe Michelangelo cel rațional, înduioșat și împins spre o condamnare subtilă a neîndurării lui Dumnezeu, sau pe Michelangelo cel pios, care își îndeplinește contractul cu papa și ne arată ce ni s-ar putea întâmpla dacă n-am găsi calea dreaptă? Poate că a fost o decizie strict estetică, artistul preferând corpurile contorsionate ale condamnaților unei noi reprezentări obediente a Arcei construite din lemn.) Indiferent de motiv, Michelangelo a reorientat subiectul și totodată l-a revitalizat. Exemplul lui a fost urmat de Baldassare Peruzzi și de Rafael, după care pictorii și ilustratorii s-au concentrat din ce în ce mai mult asupra celor lăsați să piară în detrimentul celor salvați. Și pe măsură ce această inovație a ajuns de domeniul tradiției, Arca a plutit în continuare, retrăgându-se spre linia orizontului, la fel cum a procedat *Argus* în timp ce Géricault se străduia să obțină versiunea finală a tabloului. Vântul bate mai repede, valurile continuă să se umfle: în cele din urmă Arca ajunge la orizont și se face nevăzută. În *Potopul* lui Poussin, ambarcațiunea nu se vede nicăieri; ne sunt zugrăviți doar oamenii îngroziți și care nu știu să înoate, aduși pentru întâia dată în prim-plan de Michelangelo și Rafael. Bătrânul Noe, la cârma Arcei sale, a ieșit din istoria artei.

Trei reacții la *Scena naufragiului:*

a. Criticii prezenți la Salon s-au plâns că, deși erau la curent cu întâmplările la care făcea trimitere tabloul, nu exista niciun indiciu din care să se deducă naționalitatea victimelor, zona în care se consuma tragedia sau data la care avusese loc. Firește că exact ăsta era mesajul.

b. În 1855, Delacroix și-a amintit reacția avută cu aproape patruzeci de ani în urmă, când a văzut pentru prima dată *Meduza* luptându-se cu valurile: „Impresia pe care mi-a produs-o a fost atât de puternică, încât în clipa când am ieșit din atelier am luat-o la fugă și am alergat ca scos din minți până am ajuns pe Rue de la Planche, unde locuiam pe vremea aceea, la capătul îndepărtat al foburgului Saint-Germain."

c. Aflat pe patul de moarte, Géricault a auzit pe cineva care a evocat tabloul și a rostit: *Bah, une vignette!*

Iată-l, așadar – momentul supremei agonii de pe plută, zugrăvit, transformat, justificat prin artă, metamorfozat într-o imagine plastică și echilibrată, iar pe urmă cosmetizat, înrămat, șters de praf și expus într-o renumită galerie de artă ca să ne lumineze condiția umană, încremenit, definitiv și întotdeauna acolo. Cu asta avem de-a face? Păi, nu tocmai. Oamenii mor, plutele putrezesc și nici operele de artă nu sunt ferite de primejdii. Structura emoțională a tabloului lui Géricault, pendularea între speranță și disperare, este pusă în evidență de culorile folosite: pe plută se află suprafețe foarte bine luminate, care contrastează violent cu unghere cufundate într-un întuneric de smoală. Pentru ca umbrele să fie cât mai închise cu putință, Géricault a recurs la diverse cantități de bitum care să-i asigure acea nuanță de negru deopotrivă mohorât și strălucitor. Totuși, bitumul este instabil chimic, și încă din clipa când Ludovic al XVIII-lea a studiat tabloul, a fost evidentă degradarea treptată și inevitabilă a suprafeței pictate. „Nici nu ne ivim bine pe lume și începem să ne deteriorăm", a spus cândva Flaubert. Odată încheiată, capodopera nu se mai oprește; ea își continuă coborârea pe tobogan. Principalul nostru expert în pictura lui Géricault confirmă că la ora actuală „tabloul este parțial distrus". Și fără îndoială că, dacă se va proceda la o examinare a ramei, vor fi descoperiți câțiva cari cuibăriți acolo fără grijă.

Șase
MUNTELE

Tic, tic, tic, tic. Tac. Tic, tic, tic, tic. Tac. Sunetul era al unui ceas care dădea impresia unor rateuri în surdină, ca și cum timpul s-ar fi lăsat pradă unui delir ciudat. Ar fi putut fi exact așa ceva, reflectă colonelul, însă nu era cazul. Era important să nu te îndepărtezi de certitudini până la capăt. Știa că nu era cazul. Nu se punea problema timpului, nici măcar a unui ceas îndepărtat.

Colonelul Fergusson zăcea pe patul din dormitorul rece și pătrat al casei reci și pătrate, situată la cinci kilometri de Dublin, și asculta ticăitul de deasupra lui. Era unu noaptea, într-un miez liniștit de noiembrie al anului 1837. Fiica lui, Amanda, i se așezase la căpătâi dreaptă, cu buzele strânse într-o expresie austeră și citind niște aiureli religioase. Lângă mâna ei, lumânarea ardea cu o flacără potolită, comportându-se mult mai bine decât inima colonelului, așa cum reieșise din spusele acelui doctor stupid și transpirat, al cărui nume era urmat de niște inițiale care cine știe ce însemnau.

Era o provocare și nimic mai mult, își zise colonelul. Zăcea pe patul de moarte, gata să treacă în neființă, iar ea nu găsea altceva mai bun de făcut decât să citească ultima predică a pastorului Noe. Se aflau într-un dezacord activ până la sfârșit. Colonelul Fergusson renunțase de mult să încerce să înțeleagă această stare de fapt. Cum era cu putință ca tocmai copilul la care ținuse cel mai mult să nu-i poată moșteni nici instinctele și nici părerile obținute cu atâta greutate? Era supărător. Dacă n-ar fi adorat-o, ar fi tratat-o ca pe o imbecilă credulă. Cu toate acestea, în ciuda a tot ce se întâmplase, în ciuda acestei puneri la punct vii și consistente, credea în capacitatea lumii de-a

progresa, în înălțarea ființei omenești, în înfrângerea superstițiilor. În ultimă instanță, lucrurile aveau darul de a-l nedumeri total.

Tic, tic, tic, tic. Tac. Ticăitul continua deasupra lui. Patru-cinci sunete scurte și sonore, o pauză, iar după aceea un ecou ceva mai înfundat. Colonelul își dădea seama că zgomotul îi distrăgea atenția Amandei de la pamflet, deși ea nu lăsa să se vadă nimic. După atâția ani petrecuți alături, îi venea foarte ușor să sesizeze aceste aspecte. Observase că fiica lui nu izbutise să se concentreze efectiv asupra reverendului Avraam. Iar faptul că pricepea atât de repede aceste lucruri și că o cunoștea atât de bine era numai și numai din vina ei. El, unul, îi spusese să se mărite cu locotenentul ăla al cărui nume nu și-l mai amintea de îndată ce-o ceruse de soție. Însă nici aici nu-l ascultase, zicându-i că își iubea tatăl mai mult decât pe pretendentul în uniformă. Colonelul îi răspunsese că ăsta nu era un motiv și că oricum avea să moară înaintea ei. Ea izbucnise în plâns și-i reproșase că-i vorbea așa. Dar avusese dreptate, nu? Era imposibil să nu aibă.

Amanda Fergusson își puse cărticica în poală și-și ridică îngrijorată ochii spre tavan. Gândacul acela era un mesager nefast. Toată lumea știa că, dacă se făcea auzit, în casa respectivă avea să survină o moarte în mai puțin de un an. Era o superstiție transmisă din cele mai vechi timpuri. Își întoarse privirile, ca să vadă dacă tatăl ei mai era treaz. Colonelul Fergusson stătea cu ochii închiși și respira pe nas într-un ritm lent și apăsat, ca o pereche de foale. Numai că Amanda îl cunoștea destul de bine ca să-l bănuiască de prefăcătorie. Ăsta îi era felul. Întotdeauna îi plăcuse să-i joace feste.

Ca atunci când o dusese la Dublin, într-o zi agitată din februarie 1821. Amanda împlinise șaptesprezece ani și avea mereu la ea un bloc de desen, la fel cum acum avea câteva predici. În ultimul timp, o atrăsese foarte mult Sala Egipteană

Bullock's din Piccadilly, Londra, unde era expus marele tablou al domnului Jerricault (opt metri lungime și șase înălțime), înfățișându-i pe Supraviețuitorii Fregatei Franceze *Meduza* Strânși Laolaltă pe Plută. Intrarea o liră, ghidul șase șilingi. Cincizeci de mii de spectatori plătiseră pentru a vedea această nouă capodoperă a artei străine, prezentată alături de diverse exponate permanente, ca de pildă minunata colecție de douăzeci și cinci de mii de fosile aflate în proprietatea domnului Bullock și a Panterionului lui de sălbăticiuni împăiate. Între timp, pânza ajunsese la Dublin și fusese expusă în Rotondă: intrarea o liră și opt șilingi, ghidul cinci șilingi.

Amanda fusese aleasă în dauna celorlalți cinci copii datorită înzestrării ei precoce în materie de acuarele – cel puțin, acesta fusese motivul oficial al colonelului Fergusson pentru a-și satisface încă o dată preferințele naturale. Atâta doar că nu se duseseră la Rotondă, conform promisiunii, ci optaseră pentru o atracție rivală, anunțată în *Saunder's News-Letter & Daily Advertiser* și care avea grijă ca Marele Tablou al domnului Jerricault să nu triumfe la Dublin așa cum făcuse la Londra. Colonelul Fergusson își dusese fiica la Pavilion, unde văzuseră Panorama Marină Peristrefică a Naufragiului Fregatei Franceze *Meduza* și Pluta Fatală, realizată de domnii Marshall: intrarea o liră și opt șilingi pentru rândurile din față, zece șilingi pentru cele din spate și o reducere de cincizeci la sută la locurile din față ocupate de copii. „Pavilionul este întotdeauna încălzit perfect cu ajutorul sobelor de teracotă."

În vreme ce Rotonda oferea doar o suprafață de opt metri lungime și șase înălțime de pigment staționar, aici li se înfățișau peste trei mii de metri pătrați de pânză mobilă. În fața ochilor li se desfășura treptat un tablou imens, sau mai bine zis o serie de tablouri: nu doar o scenă, ci întreaga poveste a naufragiului. Episoadele se succedau, în

timp ce luminile multicolore jucau pe textura întinsă, iar o orchestră sublinia caracterul dramatic al evenimentelor. Publicul izbucnea în aplauze în fața spectacolului oferit, în timp ce colonelul Fergusson își înghiontea puternic fiica la cele mai semnificative aspecte ale prezentării. În cea de-a șasea scenă, nefericiții francezi de pe plută erau zugrăviți cam în aceeași postură schițată de la bun început de domnul Jerricault. Dar ce măreț era, observase colonelul Fergusson, să le descrii soarta tragică folosind mișcarea și luminile multicolore, precum și o muzică pe care o identificase pentru fiica lui – fără să fie neapărat nevoie – ca fiind o piesă intitulată „Vive Henrico!"

— Ăsta e drumul de urmat, remarcase cu entuziasm colonelul, în timp ce părăseau amândoi Pavilionul. Pictorii o să trebuiască să se uite atent la pensule.

Amanda nu răspunsese, însă în cursul săptămânii următoare se întorsese la Dublin cu una dintre cele cinci surori și vizitase Rotonda. Acolo admirase pe îndelete pânza domnului Jerricault, care, deși statică, emana foarte multă mișcare, lumină și – într-un fel – muzică, părând chiar să conțină incomparabil mai mult din fiecare decât Panorama aceea vulgară. La înapoierea acasă, avusese grijă să-i spună aceste lucruri și tatălui ei.

Colonelul Fergusson dăduse indulgent din cap în fața unei asemenea probe de obrăznicie și încăpățânare, însă nu se omorâse cu firea. Cu toate acestea, pe 5 martie îi arătase fiicei sale preferate un nou anunț din *Saunder's News-Letter,* conform căruia domnul Bullock micșorase – evident, fusese *obligat* să micșoreze, interpretase colonelul – prețul de intrare pentru acel spectacol imobil la doar zece pence. La sfârșitul aceleiași luni, Fergusson o informase pe Amanda că tabloul francez de la Rotondă nu mai avea deloc spectatori, pe când Panorama Peristrefică a domnilor Marshall era expusă în continuare de trei

ori pe zi unui public răsfățat de confortul impecabil al sobelor de teracotă.

— Ăsta e drumul de urmat, repetase colonelul în luna iunie a aceluiași an, după ce participase neînsoțit la spectacolul de adio de la Pavilion.

— Simpla noutate nu e o dovadă a valorii, îi replicase fiica lui, părând relativ infatuată pentru cineva atât de tânăr.

Tic, tic, tic, tic. Tac. Somnul simulat al colonelului Fergusson deveni mai agitat, aproape coleric. Dumnezeule mare, își zise el, nu-i deloc ușor să mori. N-ai cum să scapi cu una, cu două și nu fixezi tu condițiile. Ești obligat să mori în funcție de ceilalți, ceea ce-i o mare porcărie, indiferent cât de mult ai ține la ei. Deschise ochii și se pregăti să-și corecteze fiica pentru a mia oară în cursul anilor petrecuți împreună.

— E dragoste, rosti el. Asta și nimic altceva.

Ochii fixați în tavan ai Amandei coborâră brusc spre tatăl ei și începură să se umple de lacrimi.

— E chemarea dragostei, pe care o lansează *xestobium rufovillosum,* pentru numele lui Dumnezeu, fetițo. Simplu ca bună ziua. Vâră o creatură de-aia într-o cutie, bate cu un creion în masă și-o să vezi că se comportă exact la fel. Crede că ești femelă și se dă cu capul de pereți, doar-doar o ajunge la tine. Apropo, de ce nu te-ai măritat cu locotenentul ăla când ți-am zis? Asta se cheamă nesupunere, fir-ar să fie.

Întinse un braț și-o prinse de mână.

Însă fiica lui nu răspunse, ochii ei rămaseră înlăcrimați, ticăitul de la căpătâi continuă să se audă, iar colonelul Fergusson fu înmormântat în liniște înainte de sfârșitul anului. Medicul și gândacul acela funest reușiseră în fine să se pună de acord.

Jalea pricinuită Amandei de moartea tatălui ei fu sporită de îndoielile nutrite față de statutul lui ontologic. Oare refuzul lui încăpățânat de-a recunoaște dimensiunea divină și folosirea

nesocotită a numelui Atotputernicului până și pe patul de moarte însemnau că trebuia să dispară acum în bezna necuprinsă și să ajungă într-un tărâm de gheață, unde nu existau sobe de teracotă? Domnișoara Fergusson știa că Dumnezeu era drept, dar milostiv. Cei care îi acceptau poruncile aveau să fie judecați în strictă conformitate cu legea, pe când ignoranții sălbatici din junglă, care nu avuseseră cum să se înțelepțească, urmau să fie tratați cu blândețe, dându-li-se încă o șansă. Dar îi cuprindea categoria ignoranților sălbatici și pe ocupanții sceptici ai caselor reci și pătrățoase de lângă Dublin? Aveau să fie simțite acele chinuri prin care treceau necredincioșii toată viața în afara uitării depline și de cei care-l contestaseră pe Dumnezeu? Domnișoara Fergusson se temea că răspunsul avea să fie afirmativ.

Cum putuse tatăl ei să nu izbutească să-l recunoască pe Dumnezeu, proiectul lui etern și bunătatea lui esențială? Dovada acestui plan și a acestei bunăvoințe erau evidente în Natura însăși, creată de Dumnezeu spre desfătarea Omului. Asta nu însemna, așa cum presupuseseră unii, că Omul era liber să distrugă Natura ca să obțină ceea ce căuta; în plus, Naturii i se cuvenea mai mult respect, întrucât era rezultatul creației divine. Însă Dumnezeu zămislise atât Natura, cât și pe Om, introducându-l pe acesta din urmă în Natură așa cum vâri o mână într-o mănușă. Amanda se gândea adeseori la roadele pământului, la cât erau de diverse și – cu toate acestea – la cât de bine se adapta fiecare mulțumirii Omului. Bunăoară, în copacii în care creșteau fructe comestibile te puteai cățăra mai ușor decât în cei care alcătuiau pădurile. Fructele care erau moi după ce se coceau, cum ar fi caisele, smochinele și dudele, puteau avea de suferit la contactul cu un sol dur și de aceea se aflau la o distanță mică de pământ; fructele tari, care nu riscau nimic în cazul unei căderi, ca de pildă nucile de cocos, alunele sau castanele, se

găseau la o înălțime mai mare. Unele fructe – printre care cireșele și prunele – fuseseră modelate anume pentru gură; altele – de exemplu, merele și perele – pentru mână; în fine, existau și fructe mai mari – de genul pepenilor galbeni – ale căror dimensiuni sugerau că trebuiau mâncate de întreaga familie. Firește, erau altele și mai mari, bunăoară dovlecii, care puteau fi împărțiți și cu vecinii și pe a căror coajă se observau câteva linii verticale, parcă pentru a putea face porționarea mai ușoară.

Unde Amanda descoperea o intenție divină, ordine binevoitoare și dreptate riguroasă, tatăl ei văzuse haos, întâmplare și răutate. Și totuși, lumea pe care o cercetau cei doi era aceeași. În decursul numeroaselor discuții în contradictoriu, Amanda îl rugase să se gândească la condiția domestică a familiei Fergusson (care trăia unită prin legături afective trainice) și să declare dacă și aici era vorba tot de haos, întâmplare și răutate. Colonelul Fergusson, căruia nu-i prea dădea mâna să-și informeze fata că familia omenească provenea din același impuls care-i făcea pe gândaci să se dea cu capul de pereții unei cutii, replicase că, după părerea lui, familia Fergusson reprezenta un accident fericit. Fiica lui spusese că existau prea multe accidente fericite în lumea întreagă pentru a putea fi considerate întâmplătoare.

În parte, reflectase Amanda, totul pornea din felul în care percepeai lucrurile. Tatăl ei vedea într-un simulacru vulgar de lumini multicolore și triluri artificiale adevărata formă de redare a unei mari tragedii maritime, pe când pentru ea realitatea era exprimată cel mai bine printr-o pânză statică, simplă și pictată. Cu toate acestea, era în primul rând o problemă de credință. La câteva săptămâni după vizita lor la Panorama Peristrefică, tatăl ei o plimbase cu barca, vâslind agale pe lacul aflat în vecinătatea lordului F. După ce făcuse câteva conexiuni în minte, el începuse s-o dojenească

pentru că era convinsă de existența Arcei lui Noe, la care se referise sarcastic prin formula „mitul Potopului”. Amanda nu se lăsase copleșită de acuzații, întrebându-și tatăl dacă la rândul lui credea în realitatea Panterionului domnului Bullock și în animalele împăiate din Sala Egipteană din Piccadilly, Londra. Luat prin surprindere, colonelul dăduse un răspuns net afirmativ, la care fiica lui se arătase cuprinsă de o uimire amuzată. Ea, una, credea în realitatea unor lucruri rânduite de Dumnezeu și descrise într-o carte a Sfintei Scripturi de care lumea avea să știe peste mii de ani, în vreme ce el pornea de la ceva descris în paginile lui *Saunder's News-Letter & Daily Advertiser,* de care a doua zi nu-și mai aducea aminte nimeni. Și-atunci, care dintre ei doi era naivul, insistase ea să știe, cu o privire în care stăruia – în mod de-acum inutil – o expresie de ironie vag camuflată.

Așa se face că, în toamna lui 1839, după o matură chibzuință, Amanda Fergusson îi propuse domnișoarei Logan expediția la Arghuri. Domnișoara Logan era o femeie solidă și aparent foarte practică, mai în vârstă cu vreo zece ani decât domnișoara Fergusson și care nutrea o mare afecțiune pentru colonel, fără ca relația lor să fi fost umbrită de o cât de ușoară adiere a zefirului indiscreției. Mai mult, cu câțiva ani în urmă făcuse o călătorie în India, în timp ce era în serviciul lui Sir Charles B.

— Regret că nu cunosc locul, rosti domnișoara Logan cu ocazia primei lor întrevederi. E departe de Napoli?

— Se află pe partea inferioară a Muntelui Ararat, o informă domnișoara Fergusson. Numele Arghuri provine din două cuvinte armenești care înseamnă *el a sădit vița.* E locul în care s-a întors Noe la muncile pământului după Potop. O viță străveche, sădită de patriarh cu mâna lui, dă roade și-n ziua de azi.

Domnișoara Logan își ascunse uimirea produsă de această prelegere, dar se simți obligată să mai întrebe ceva.

— Și de ce-ar trebui să mergem acolo?

— Ca să punem o vorbă bună pentru sufletul tatălui meu. Sus pe munte se află o mănăstire.

— E mult de mers.

— Găsesc că așa se cuvine.

— Am înțeles.

Domnișoara Logan se arătă nedecisă la început, însă pe urmă se însenină.

— Și o să bem din vinul de-acolo? întrebă ea, amintindu-și de călătoriile efectuate în Italia.

— Nu avem voie, răspunse domnișoara Fergusson. Tradiția ne-o interzice.

— Tradiția?

— Da. Raiul. Împărăția cerurilor nu ne îngăduie s-o facem, în amintirea felului în care l-au împins fructele în greșeală pe patriarh.

Domnișoara Logan, care nu se împotrivea defel dacă-i citea cineva din Biblie, însă nu avea tragere de inimă să întoarcă singură paginile, încercă o derută de scurtă durată.

— Beția, o lămuri domnișoara Fergusson. Beția lui Noe.

— Firește.

— Călugării de la Arghuri au voie să mănânce struguri, însă fără să-i pună la fermentat.

— Am priceput.

— Tot acolo se găsește o salcie crescută dintr-una din scândurile rămase de la Arca lui Noe.

— Aha.

În acest fel, se ajunse la un numitor comun. Cele două femei aveau să plece primăvara ca să evite amenințarea malariei, existentă în celelalte anotimpuri. Fiecare urma să aibă nevoie de un pat pliant, o saltea pneumatică și o pernă. Trebuiau să mai ia cu ele esență de ghimbir Oxley, niște opiu de calitate, chinină și pudră de Sedlitz, o călimară, o cutie de chibrituri și provizii de iască, umbrele

de soare și brâuri de flanelă ca să se ferească de durerile de burtă în timpul nopții. După o discuție amănunțită, deciseseră să nu ia nici cada portabilă, nici filtrul de cafea. În schimb, aveau nevoie de niște bastoane cu vârful ascuțit, un briceag și două perechi de bice pentru alungarea haitelor de câini care aveau mai mult ca sigur să le aștină calea, precum și de o lanternă mică de polițist, întrucât fuseseră prevenite că lanternele turcești obișnuite ar fi fost inutile dacă le-ar fi surprins un uragan. Își luară de asemenea impermeabile și paltoane grele, anticipând că visul strălucirii perene a soarelui, nutrit de Lady Mary Wortley Montagu, avea să fie irealizabil pentru niște călătoare de mai mică anvergură. Domnișoara Logan știa că praful de pușcă era oferta cea mai atrăgătoare pentru țăranii turci, iar hârtia de scris avea același statut în ochii păturii înstărite. I se spusese totodată că o busolă ar fi produs o mare bucurie, întrucât le-ar fi indicat musulmanilor cum să se așeze pentru rugăciuni, însă domnișoarei Fergusson nu-i convenea deloc să-i asiste pe păgâni în ceremonialurile lor de falsă adorație. În fine, cele două femei împachetară și două sticluțe pe care aveau de gând să le umple cu suc de struguri făcut din zdrobirea fructelor din via lui Noe. Călătoriră cu un vapor aflat în proprietatea guvernului de la Falmouth la Marsilia, iar de acolo se bizuiră pe legăturile transportului francez. La începutul lui mai, fură primite de ambasadorul britanic la Constantinopol. În timp ce domnișoara Fergusson îi explica durata și scopul călătoriei, demnitarul avu timp s-o studieze: o femeie brunetă, între prima și a doua tinerețe, cu ochi mari negri și obraji plini, îmbujorați, care făceau ca buzele să i se adune în față, într-un fel de bosumflare involuntară. Cu toate acestea, era imposibil s-o asocieze cineva ideii de flirt; dispoziția ei firească părea un amestec de afectare și sentiment al certitudinii, iar o asemenea combinație nu-i putea face nicio impresie

ambasadorului. Acesta auzi esența celor spuse de ea fără să-i acorde vreodată întreaga atenție.

— Aha, spuse el la sfârșit, a existat un zvon acum câțiva ani cum că un oarecare Russo reușise să ajungă sus pe vârful muntelui.

— Parrot, replică domnișoara Fergusson fără urmă de zâmbet. Mă tem că nu Russo. Doctorul Friedrich Parrot, profesor la universitatea din Dorpat.

Ambasadorul dădu ușor din cap, ca și cum ar fi fost o mică impertinență să știe prea mult despre chestiunile de interes local.

— Mi se pare nimerit și drept, continuă domnișoara Fergusson, ca primul călător care urcă pe muntele unde s-a oprit Arca să poarte numele unei vietăți[2]. Fără îndoială că asta a fost vrerea Domnului.

— Fără îndoială, confirmă ambasadorul, încercând să obțină din priviri de la domnișoara Logan un indiciu cât de mic despre șefa ei. Fără îndoială.

Cele două femei rămaseră în capitala otomană o săptămână, timp berechet pentru ca domnișoara Logan să se familiarizeze cu privirile necuviincioase de care avea parte la *tables d'hôte.* Pe urmă, își încredințară soarta în mâinile firmei Favaid-i-Osmaniyeh, o companie turcească ale cărei vapoare efectuau deplasări la Trabzon. Condițiile de transport se caracterizau prin înghesuială și – din punctul de vedere al domnișoarei Logan – o mizerie fără precedent. Aceasta se aventură pe punte în prima dimineață și fu abordată nu de unul, ci de trei curtezani potențiali, toți având părul ondulat și degajând un miros puternic de pere pergamute. Ulterior, domnișoara Logan rămase la ea în cabină, în ciuda faptului că fusese angajată în această întreprindere pentru bogata ei experiență. Domnișoara Fergusson susținu că nu sesizase vreun astfel de inconvenient și se arătă nedumerită de fojgăiala

pasagerilor de la clasa a treia care se aflau la bord; din când în când, formula câte o observație sau o întrebare menită s-o scoată pe domnișoara Logan din mohoreala în care se cufundase. De ce, vru șefa ei să știe la un moment dat, fuseseră toate femeile repartizate în partea stângă a punții superioare? Avea această măsură un scop anume, religios sau de resort social? Domnișoara Logan nu știu ce să-i răspundă. După ce lăsaseră Napoli în urmă, începuse să se simtă din ce în ce mai nesigură, iar la cel mai vag iz de pere pergamute tremura ca varga.

Când își permisese să se angajeze în călătoria care avea s-o poarte prin partea asiatică a Turciei, domnișoara Logan subestimase stăruința domnișoarei Fergusson. Evazivul îngrijitor de catâri, hangiul escroc și vameșul perfid se văzură puși în fața aceleiași manifestări a unei voințe de neclintit. Domnișoara Logan nu mai știa de câte ori li se reținuseră bagajele sau li se spusese că aveau nevoie de un *buyurulda* sau permis special, pe lângă *tezkare*-ul pe care și-l procuraseră deja; însă domnișoara Fergusson, cu ajutorul unui interpret ale cărui scurte manifestări de gândire independentă fuseseră depistate ceva mai devreme, insistă de fiecare dată și în cele din urmă avu succes. Avea o uimitoare disponibilitate de-a discuta despre toate lucrurile, așa cum era obiceiul locului, de-a sta de vorbă cu un proprietar, de pildă, și de a-i răspunde la întrebări de genul e mai mică Anglia decât Londra, care dintre ele aparține Franței și cu cât e mai mare flota turcă decât cele ale Angliei, Franței și Rusiei la un loc.

Domnișoara Logan își mai închipuise că, deși în ultimă instanță urma să aibă un scop devoțional, călătoria ar fi putut furniza prilejuri agreabile pentru desenat, activitate care dusese pentru prima dată la închegarea unei legături între șefă și subalterna însoțitoare. Însă lucrurile antice n-o atrăgeau pe domnișoara Fergusson, care nu nutrea

nici cea mai mică dorință de-a examina templele păgâne ale lui Augustus sau jumătăți de coloană care supraviețuiseră și care, chipurile, fuseseră înălțate în onoarea împăratului Iulian Apostatul. Bine măcar că manifesta un oarecare interes față de frumusețile naturii. Pe când se apropiau de partea continentală venind dinspre Trabzon, cu bicele la îndemână în caz că le-ar fi atacat haitele de câini, ele dădură cu ochii de mai multe capre sălbatice aflate pe dealurile pe care creșteau stejari pitici, de vițe îngălbenite de soare și de livezi de meri încărcați de rod, auzind totodată greieri al căror țârâit era mai strident decât cel al verilor lor britanici și asistând la câteva asfințituri colorate într-un purpuriu îmbătător. Străbătură lanuri de porumb, opiu și bumbac, întâlniră pâlcuri de rododendroni și de azalee galbene, potârnichi cu lăbuțe roșii, pupeze și ciori negre-albăstrii. În Munții Zirgana, căprioarele roșcate le aruncară priviri temătoare de la distanță, fără a îndrăzni să se apropie.

La Erzurum, domnișoara Logan își convinse șefa să viziteze biserica creștină. Ideea se dovedi fastă într-o primă instanță, căci în cimitir domnișoara Fergusson descoperi o serie de pietre funerare și de cruci al căror aer celtic avu darul de a-i evoca Irlanda natală, aducându-i pe buze un zâmbet aprobator, care-i îndulci fugar trăsăturile austere. Atâta doar că această mostră de blândețe se arătă a fi de scurtă durată. La ieșirea din biserică, cele două doamne observară o țărancă tânără, care tocmai depunea o ofrandă votivă într-o scobitură de lângă ușa principală. Ofranda era nici mai mult, nici mai puțin decât un dinte de om și-i aparținea, fără discuție, chiar femeii. La o cercetare mai atentă, scobitura dezvălui o mulțime de incisivi în curs de îngălbenire și de molari sfărâmați. Domnișoara Fergusson acuză în termeni duri superstițiile populare și invocă răspunderea clerului. Cei care propovăduiau cuvântul

Domnului, declară ea, trebuiau judecați potrivit cuvântului Domnului și pedepsiți cu mai mare asprime decât ceilalți dacă greșeau.

Intrară apoi în Rusia și încă de la graniță tocmiră o călăuză nouă, un kurd masiv și bărbos, care pretindea că știa exact ce-i interesa pe străini. Domnișoara Fergusson avea obiceiul să i se adreseze în ceea ce domnișoarei Logan i se părea un amestec de rusă și turcă. Zilele când italiana fluentă a domnișoarei Logan le fusese de folos apuseseră de mult, iar faptul că începuse călătoria ca ghid și interpret îi dădu sentimentul că retrogradase acum la nivelul unui simplu băgător de seamă, cu un statut la fel de neînsemnat ca acela al tălmaciului concediat sau al kurdului angajat de curând.

Pe când pătrundeau în Caucaz, cei trei tulburară liniștea unor stoluri de pelicani a căror lipsă de grație terestră se transformă ca prin minune în clipa înălțării în zbor. Iritarea domnișoarei Fergusson din cauza incidentului din Erzurum începu să se estompeze. Dând ocol pintenului estic al Muntelui Alageuz, călătorii îl căutară din priviri pe Marele Ararat, care li se arătă puțin câte puțin. Vârful era ascuns și înfășurat într-un cerc de nori albicioși, care sclipeau în soare de-ți luau ochii.

— Are un halo, constată domnișoara Logan. Ca îngerii.

— Ai dreptate, răspunse domnișoara Fergusson, aprobând scurt din cap. Firește, oamenii de genul tatălui meu n-ar fi de acord. Ne-ar spune că toate comparațiile de acest tip sunt abureli. La propriu.

Schiță un zâmbet rezervat, iar domnișoara Logan îi aruncă o privire întrebătoare, invitând-o astfel să continue.

— Ne-ar lămuri că haloul noros e un fenomen perfect natural. Pe durata nopții și câteva ore după răsărit vârful devine vizibil, dar, pe măsură ce câmpia se încălzește sub soarele de dimineață, aerul cald se ridică și, la o anumită înălțime, se

transformă în abur. La sfârșitul zilei, când atmosfera e din nou răcoroasă, haloul dispare. Nu e niciun fel de surpriză pentru… știință, rosti domnișoara Fergusson, accentuând ultimul cuvânt cu o nuanță de dezgust.

— E un munte vrăjit, comentă domnișoara Logan.

Șefa ei o corectă.

— E un munte *sfânt.*

Scoase un suspin vag agasat și continuă.

— Se pare că întotdeauna există câte două explicații pentru fiecare lucru. De aceea ni s-a dat liberul-arbitru, ca s-o putem alege mereu pe cea corectă. Tatăl meu n-a izbutit să priceapă că explicațiile lui se întemeiau pe credință într-o măsură la fel de mare ca ale mele. Credința în nimic. Pentru el, totul n-ar fi decât abur, nori și o masă de aer care se ridică. Dar cine a creat aburul, cine a creat norii? Cine a avut grijă ca, dintre toți munții, tocmai cel al lui Noe să fie binecuvântat în fiecare zi cu un halo alcătuit din nori?

— Întocmai, confirmă domnișoara Logan, deși nu era întru totul de acord.

În aceeași zi, dădură peste un preot armean care le informă că muntele spre care se îndreptau nu fusese escaladat niciodată și nici nu avea să fie. Când domnișoara Fergusson sugeră pe un ton politicos numele doctorului Parrot, preotul o asigură că se înșela. Poate că făcea o confuzie între Massis – așa îi spunea el Marelui Ararat – și vulcanul de la capătul sudic, căruia turcii îi ziceau Sippan Dagh. Înainte de a-și găsi locul final de popas, Arca lui Noe izbise vârful lui Sippan Dagh și-l distrusese, scoțând la vedere focurile lăuntrice ale pământului. Din câte știa preotul, muntele acela era accesibil omului, pe când Massis, nu. Era poate singurul subiect asupra căruia creștinii și musulmanii căzuseră de acord. Mai mult, insistă preotul, oare nu fusese acest lucru dovedit și de Sfânta Scriptură? Muntele din fața lor era leagănul

omenirii. Ajuns aici, preotul le ceru iertare doamnelor pentru că evoca un lucru nedelicat și, însoțindu-și cuvintele cu un râs lingușitor, le aminti de ceea ce-i spusese Domnul nostru lui Nicodim, și anume că nimeni nu poate intra a doua oară în pântecele propriei mame și, prin urmare, îi e cu neputință să se mai nască o dată.

Înainte de-a se despărți, preotul scoase din buzunar o mică amuletă neagră, pe care se vedea uzura pricinuită de numeroasele secole de existență. El susținu că era o bucățică de bitum care, în mod sigur, făcuse cândva parte din coca Arcei lui Noe și care era de mare folos în prevenirea relelor. Dat fiind că doamnele își exprimaseră un interes atât de viu pentru Muntele Massis, poate că…

Domnișoara Fergusson răspunse curtenitor tranzacției sugerate, arătând că, în cazul în care escaladarea muntelui era într-adevăr imposibilă, probabilitatea de-a se lăsa convinsă că bucata de bitum provenea din vasul patriarhului nu era foarte ridicată. Cu toate acestea, armeanul nu sesiză nicio nepotrivire între cele două afirmații formulate. Poate că o adusese o pasăre, aidoma porumbelului care purtase în cioc ramura de măslin. Sau poate că fusese opera vreunui înger. Nu se povestea prin tradiție cum încercase Iacob de trei ori să urce pe Massis, cum a treia oară un înger îi spusese că nu avea voie, cum același înger îi dăruise o bucată de lemn din corpul Arcei și cum, chiar pe locul în care o primise în dar, fusese ridicată mănăstirea Sfântul Iacob?

Se despărțiseră fără să ajungă la nicio înțelegere. Stânjenită de cuvintele adresate de Domnul nostru lui Nicodim, domnișoara Logan începu să se gândească la bitum: nu era unul și același material cu cel folosit de artiști la înnegrirea umbrelor din tablouri? Domnișoara Fergusson, pe de altă parte, nu făcu decât să-și iasă din fire: prima dată după încercarea de atribuire a unei semnificații stupide

textului scriptural, iar a doua oară din cauza comportamentului vădit negustoresc al preotului. Încă nu ajunsese s-o impresioneze clerul răsăritean, care nu numai că nutrea convingeri legate de puterile miraculoase ale dinților de om, dar se ocupa cu comerțul de false relicve religioase. Era ceva monstruos, iar vinovații ar fi trebuit pedepsiți. Fără îndoială că exact asta avea să se întâmple. Domnișoara Logan își cercetă șefa cu o privire temătoare.

În ziua următoare, cele două femei străbătură o câmpie nesfârșită de trestii și de bălării, a cărei monotonie fu întreruptă doar de coloniile de dropii și de corturile negre ale triburilor de kurzi. Înnoptară într-un sătuc aflat la o zi de mers călare de poalele muntelui. După o cină compusă din brânză grasă și păstrăv sărat din Gokchai, rămaseră sub cerul liber, simțind în nări mirosul îmbietor al caiselor, și își îndreptară privirile spre muntele lui Noe. Lanțul din fața lor cuprindea două înălțimi distincte: Marele Ararat, un masiv impresionant, aidoma unei cupole sprijinite de contraforți, și Micul Ararat, cam cu o mie trei sute de metri mai scund și având forma unui con elegant, cu versanți netezi și regulați. Domnișoarei Fergusson nu i se păru deplasat să interpreteze dimensiunile celor doi munți Ararat ca pe o discriminare primară la nivelul rasei omenești, din punctul de vedere al celor două sexe. Nu-i comunică această idee domnișoarei Logan, dat fiind că până atunci aceasta se dovedise întristător de nereceptivă la tot ce ținea de transcendental.

Parcă pentru a-și confirma dispoziția telurică, domnișoara Logan se trezi tocmai atunci să declare că încă din copilărie fusese curioasă să afle cum reușise Arca să rămână pe vârful unui munte. Se ridicase oare piscul din apă și străpunsese chila, obligând astfel vasul să rămână nemișcat? Căci altminteri cum ar fi putut Arca să evite o prăbușire primejdioasă imediat după retragerea apelor?

— Și alții înaintea dumitale au avut gânduri asemănătoare, răspunse domnișoara Fergusson, cu o vizibilă lipsă de indulgență. Marco Polo a insistat asupra faptului că muntele avea forma unui cub, ceea ce ar fi lămurit cu siguranță chestiunea. Probabil că tatăl meu i-ar fi împărtășit punctul de vedere, dacă ar fi acordat o cât de mică atenție subiectului. Însă vedem bine că lucrurile nu stau așa. Cei care au urcat până sus pe Marele Ararat ne spun că în imediata apropiere a vârfului se află o vale care coboară lin. Este cam jumătate din Green Park-ul londonez, preciză ea, ca și cum altminteri domnișoara Logan n-ar fi înțeles ce i se comunica. Ar fi un loc de debarcare firesc și totodată sigur.

— Așadar, Arca n-a aterizat chiar în vârf?

— Nu se specifică nimic de acest gen în Scriptură.

Pe măsură ce se apropiau de Arghuri, care era situat la peste două mii de metri peste nivelul mării, temperatura deveni mai convenabilă. La aproximativ cinci kilometri de sat, dădură peste primele plantații sfințite ale părintelui Noe. Vița tocmai își încheiase înflorirea, iar printre frunze se vedeau din loc în loc ciorchini cu boabe mici, de un verde închis. Un țăran își abandonă săpăliga primitivă și-i conduse pe neașteptații oaspeți în fața celui mai vârstnic om al satului, care le primi praful de pușcă mulțumindu-le protocolar, dar fără a se arăta surprins. Pe domnișoara Logan acest tip de politețe o enervă. Bătrânul se purta de parcă ar fi avut mereu de-a face cu grupuri de femei albe care-i ofereau praf de pușcă.

Cu toate acestea, domnișoara Fergusson rămase la fel de conștiincioasă și eficientă. Se stabili ca, mai pe seară, cele două doamne să fie conduse la mănăstirea Sfântul Iacob; în noaptea aceea aveau să rămână în sat, urmând a se întoarce la biserică a doua zi ca să-și spună rugăciunile.

Mănăstirea se afla lângă pârâul Arghuri, în partea inferioară a unei mari genuni care se

întindea până aproape de vârful muntelui. Era de fapt o biserică cruciformă, ale cărei pietre fuseseră decupate din lavă întărită. De laturile ei stăteau lipite diverse construcții mai mici, aidoma unor purcei care sugeau de la scroafă. Grupul care intră în curte fu întâmpinat de un preot între două vârste care-i aștepta și în spatele căruia se înălța cupola de la Sfântul Iacob. Era îmbrăcat cu un anteriu din serj albastru și o glugă țuguiată, așa cum purtau călugării capucini. Avea o barbă lungă și înspicată, iar în picioare purta ciorapi de lână și niște pantofi obișnuiți. Într-o mână ținea mătăniile, cealaltă fiind dusă la piept într-un gest de bun venit. Un imbold nedeslușit o făcu pe domnișoara Logan să vrea să îngenuncheze în fața pastorului bisericii lui Noe, însă prezența și atitudinea dezaprobatoare a domnișoarei Fergusson, care etichetă drept „țigănesc” o mare parte a comportamentului religios, îi tăiară elanul.

Curtea sugera mai degrabă o fermă decât o mănăstire. Mai mulți saci de grâu erau îngrămădiți în dezordine lângă un zid, trei oi se rătăciseră pe-acolo venind dinspre pășunea din apropiere fără a fi izgonite, iar de jos se ridica în aer un miros de pământ roditor. Surâzând, arhimandritul le invită pe femei în cămăruța lui, care se dovedi a fi una dintre locuințele lipite de peretele exterior al bisericii. În timp ce le conducea prin cele zece curți, păru să-i atingă cotul domnișoarei Fergusson, ca pentru a-i oferi o îndrumare politicoasă, dar absolut inutilă.

Cămăruța călugărului avea pereți de chirpici și un acoperiș de mortar, susținut de un stâlp central gros. Deasupra unei saltele de paie atârna icoana pictată destul de primitiv a unui sfânt greu identificabil, iar mirosurile din curte se făceau simțite și aici. Dacă domnișoarei Logan acest lucru i se părea de o simplitate admirabilă, domnișoara Fergusson îl considera abject. Și comportamentul arhimandritului suscită interpretări diferite: ceea ce

pentru domnișoara Logan era o cumsecădenie candidă, pentru domnișoara Fergusson reprezenta doar o probă de slugărnicie vicleană. Domnișoara Logan începu să creadă că șefa ei își epuizase rezervele de bună-cuviință în lunga călătorie spre Muntele Ararat și că se retrăsese de câtva timp într-o neglijență glacială. Când arhimandritul sugeră ca doamnele să rămână la mănăstire peste noapte, ea refuză cu economie de cuvinte. Când gazda insistă să-și arate ospitalitatea, fu nepoliticoasă de-a dreptul.

Arhimandritul continuă să zâmbească, iar atitudinea lui încă i se păru curtenitoare domnișoarei Logan. În clipa aceea, își făcu apariția un servitor care ținea în mâini o tavă simplă, pe care se aflau trei pocale din corn. Apă din pârâul Arghuri, își zise domnișoara Logan, sau poate laptele acela acrișor cu care fuseseră servite de atâtea ori în cursul călătoriei de către diverși ciobani îndatoritori. Dar servitorul se întoarse cu un burduf de vin și, la un semn, turnă licoarea din el în vasele de corn. Arhimandritul își ridică pocalul spre femei și bău tot până la fund, după care servitorul i-l umplu la loc.

Domnișoara Fergusson sorbi o dată. Pe urmă îi puse arhimandritului câteva întrebări care-i produseră temeri puternice domnișoarei Logan, ale cărei sentimente se amplificară din cauză că trebuia să-l aștepte pe ghid să traducă.

— Ăsta e vin?

— Întocmai.

Preotul zâmbi, ca și cum le-ar fi încurajat pe femei să se conformeze acestui obicei de prin partea locului, care în mod evident era cunoscut în ținutul îndepărtat de unde veneau.

— E făcut din struguri?

— Aveți perfectă dreptate, domniță.

— Spuneți-mi, de unde provin strugurii din care s-a făcut?

Arhimandritul își întinse ambele mâini și îmbrățișă tot ce se vedea în jur.

— Și, mă rog, cine a fost primul care-a plantat via de unde au fost culeși strugurii?

— Marele nostru strămoș, tatăl nostru al tuturor, Noe.

Domnișoara Fergusson rezumă dialogul de până atunci, indiferent cât de inutil i s-ar fi părut acest lucru însoțitoarei sale.

— Ne serviți struguri fermentați din viile lui Noe?

— Am această onoare, doamnă.

Arhimandritul zâmbi din nou. Dădea impresia că aștepta dacă nu mulțumiri speciale, măcar o expresie a surprizei. În loc de asta, domnișoara Fergusson se ridică, luă și vinul neînceput de la domnișoara Logan și-i înapoie ambele pocale servitorului. Fără o vorbă, plecă apoi din cămăruța preotului, ieși în grabă din curte, într-un mod care convinse trei oi să se țină instinctiv după ea, și începu să coboare versantul muntelui. Domnișoara Logan se adresă arhimandritului prin câteva gesturi ambigue, după care plecă pe urmele șefei sale. Străbătură livezi bogate de caiși fără să scoată o vorbă, nu-l băgară în seamă pe un păstor care le întinsese un urcior cu lapte și se întoarseră în tăcere în sat, unde, recăpătându-și politețea chibzuită care-o caracteriza, domnișoara Fergusson îl întrebă pe cel mai vârstnic locuitor dacă li se putea da găzduire fără zăbavă. Bătrânul își oferi propria casă, cea mai mare din Arghuri. Domnișoara Fergusson îi mulțumi și-i dărui în schimb o punguță de zahăr care fu acceptată cu gravitate.

În seara aceleiași zile, în camera lor fu adusă o măsuță cât un taburet, pe care se afla mâncarea. Li se servi *losh,* pâinea subțire pe care-o coceau localnicii, împreună cu felii de friptură rece de oaie, ouă fierte decojite și tăiate în jumătăți și fructe de arbutus. Nu li se aduse vin, fie fiindcă așa

era obiceiul casei, fie fiindcă informațiile referitoare la vizita lor la mănăstire ajunseseră la urechile bătrânului. În schimb, băură încă o dată lapte de oaie.

— Este o blasfemie, se pronunță domnișoara Fergusson într-un târziu. O blasfemie. Pe muntele lui Noe. Trăiește ca un fermier. Invită femei să stea cu el și pune la fermentat strugurii patriarhului. E o blasfemie.

Domnișoara Logan avu înțelepciunea să nu răspundă, cu atât mai puțin să pledeze cauza amabilului arhimandrit. Își aduse aminte că împrejurările vizitei le răpiseră prilejul de-a cerceta străvechea salcie crescută dintr-o scândură de pe Arca lui Noe.

— O să urcăm pe munte, declară domnișoara Fergusson.

— Dar nici măcar nu știm cum s-o facem.

— O să urcăm pe munte. Trebuie să ne spălăm de păcat prin apă. Păcatul lumii a fost ispășit prin apele Potopului. Călugărul acela săvârșește o dublă blasfemie. O să ne umplem sticlele cu zăpadă de pe muntele sfânt. Licoarea pură din viile lui Noe, pe care am venit s-o căutăm, a fost pângărită. Așa că o să luăm cu noi apă purificatoare. E singurul fel prin care putem salva călătoria.

Domnișoara Logan dădu din cap, nu atât în semn de aprobare, cât mai ales pradă unei resemnări uimite.

Părăsiră satul Arghuri în dimineața zilei de 20 iunie a anului de grație 1840, însoțite doar de călăuza lor kurdă. Bătrânul satului le explică, pe un ton încărcat de regrete, convingerea localnicilor că muntele era sfânt și că era bine să nu se aventureze nimeni dincolo de mănăstirea Sfântul Iacob. Și el nutrea aceeași convingere. Nu încercă să le facă să renunțe la ascensiune, însă insistă să-i împrumute un pistol domnișoarei Fergusson. Aceasta și-l puse la cingătoare, deși nu avea nici

intenția și nici știința de a-l folosi. Domnișoara Logan se alese și cu un săculeț cu lămâi, dând curs unei alte sugestii.

Doamnele călătoriră străduindu-se să se apere de soarele dimineții cu niște umbrele albe. Ridicându-și privirea, domnișoara Fergusson observă haloul de nori care începea să se formeze în jurul vârfului muntelui. Un miracol de zi cu zi, își zise ea. Timp de câteva ore, nu părură să înainteze cine știe cât; străbăteau o zonă stearpă cu nisip fin și argilă gălbuie, întreruptă ici și colo de tufișuri pipernicite și acoperite cu spini. Domnișoara Logan remarcă numeroase șopârle și câțiva fluturi, însă în secret se arătă dezamăgită că atât de puține dintre creaturile coborâte din Arcă se înfățișau privirii. Recunoscu în sinea ei că avusese naivitatea de a-și imagina versanții muntelui ca pe o veritabilă grădină zoologică. Numai că animalelor li se spusese să plece și să se înmulțească. Probabil că se supuseseră poruncii.

Ajunseră la niște râpe stâncoase, unde nu exista niciun firicel de apă. Părea un munte arid și uscat, aidoma calcarului din Sussex. Apoi, ceva mai sus, avură surpriza de-a da cu ochii brusc de o pajiște înverzită, pe care tufele de trandafiri își sumețeau mugurii delicați și rozalii. Ocoliră un pinten și ajunseră la o mică tabără – trei sau patru corturi primitive, cu pereți din rogojini și acoperișuri negre, din păr de capră. Domnișoara Logan se alarmă ușor la vederea neașteptată a acestui grup de nomazi a căror turmă păștea undeva mai jos, însă domnișoara Fergusson își îmboldi calul drept spre ei. Un bărbat cu o căutătură feroce, al cărui păr încâlcit semăna cu acoperișul propriului cort, le oferi un urcior ciobit și urât la înfățișare. Acesta conținea lapte bătut amestecat cu apă, iar domnișoara Logan bău cu un oarecare sentiment de neliniște. Pe urmă femeile dădură din cap, zâmbiră și-și continuară drumul.

— Ți s-a părut un gest firesc de ospitalitate? întrebă brusc Amanda Fergusson.

Domnișoara Logan se gândi câteva clipe la aceste cuvinte bizare.

— Da, răspunse ea, căci întâlniseră deja multe exemple ale acestui tip de comportament.

— Tatăl meu ar fi zis că era o simplă mituire animală cu scopul de-a abate mânia străinilor. Pentru el ar fi fost o problemă de credință să susțină așa ceva. Ar fi considerat că nomazii aceștia erau ca niște gândaci.

— Ca niște gândaci?

— Pe tatăl meu l-au interesat gândacii. Îmi spunea că, dacă vârai unul într-o cutie și băteai cu creionul în capac, bătea și el, convins că erai o femelă de gândac care se oferea spre împerechere.

— Nu cred că s-au comportat ca niște gândaci, declară domnișoara Logan, având grijă să sugereze prin tonul adoptat că era o părere pur personală și că nici prin cap nu-i trecea să-l critice pe colonelul Fergusson.

— Nici eu.

Domnișoara Logan nu înțelegea exact starea de spirit a șefei sale. Deși parcursese o distanță atât de mare ca să facă demersuri în favoarea tatălui ei, iată că acum părea să se certe întruna cu umbra lui.

La prima pantă abruptă a Marelui Ararat, își priponiră caii de un arbore pitic cu spini și le legară picioarele. Din locul acela aveau să continue pe jos. Domnișoara Fergusson, cu umbrela ridicată și pistolul la cingătoare, mergea în față cu pasul sigur al celor care nu se abătuseră nicicând de la calea cea dreaptă; domnișoara Logan, legănându-și săculețul cu lămâi, se străduia să facă față pe măsură ce terenul devenea tot mai dificil; ghidul kurd, cocoșat de bagaje, încheia micul grup. Dacă ajungeau în locul în care începea zăpada, erau obligați să petreacă două nopți pe munte.

Urcaseră din greu toată după-amiaza și, cu puțin înainte de șapte, pe când cerul începea să împrumute culoarea blândă a unei caise pârguite, se odihneau deja pe o lespede de stâncă. La început nu identificară zgomotul și nici ce reprezenta. Deslușiră un huruit în cheie joasă, un murmur de granit, deși nu reușiră să-și dea seama dacă venea de sub ei sau de deasupra. Pe urmă pământul începu să le vibreze sub picioare și se auzi ceva asemănător unui tunet prelung, însă un tunet lăuntric, reprimat și înfricoșător, ca și cum un zeu primar și subteran s-ar fi răzvrătit împotriva propriei captivități. Domnișoara Logan își privi șefa cu ochi îngroziți. Amanda Fergusson tocmai își fixa binoclul asupra mănăstirii Sfântul Iacob, iar pe chip i se întipărise expresia unei plăceri austere, care o șocă pe însoțitoare. Domnișoara Logan era mioapă, așa că pricepu ce se întâmplase studiind trăsăturile domnișoarei Fergusson și nu în urma unor observații directe. Când puse în fine mâna pe binoclu, obținu confirmarea faptului că toate acoperișurile și toți pereții mănăstirii și ai micii comunități din jurul ei, pe care o părăsiseră nu mai departe decât de dimineață, se năruiseră din cauza zgâlțâielilor violente.

Domnișoara Fergusson se ridică în picioare și-și continuă urcușul cu pași vioi.

— Nu mergem să-i ajutăm pe supraviețuitori? o întrebă domnișoara Logan stupefiată.

— N-o să existe niciunul, răspunse șefa ei, adăugând pe un ton mai sever: A fost o pedeapsă pe care-ar fi trebuit s-o prevadă.

— Pedeapsă?

— Pentru nesupunere. Pentru fermentarea rodului cules din viile lui Noe. Pentru ridicarea unei biserici și dedarea la blasfemii înăuntrul ei.

Domnișoara Logan se uită prudent la Amanda Fergusson, neștiind cum să formuleze părerea că, după mintea ei puțină și ignorantă, pedeapsa era exagerată.

— Acesta este un munte sfânt, rosti domnișoara Fergusson pe un ton glacial. Muntele pe care a poposit Arca lui Noe. E un loc în care păcatele mici devin mari.

Domnișoara Logan continuă să tacă și să-și facă griji, urmându-și șefa care se străduia să urce pe o potecă plină de pietroaie. Ajunsă în vârf, domnișoara Fergusson își aștepta subalterna și apoi se întoarse spre ea.

— Ai pretenția ca Dumnezeu să se comporte ca un judecător de la Curtea de Apel din Londra. Aștepți un întreg discurs explicativ. Dumnezeul acestui munte e acel Dumnezeu care l-a salvat doar pe Noe și pe neamul lui din toată lumea. Ține minte asta.

Pe domnișoara Logan aceste informații o tulburară și mai mult. Oare domnișoara Fergusson compara cutremurul care spulberase sătucul Arghuri cu însuși marele Potop? Asemăna cumva salvarea a două femei albe și a unui kurd cu aceea a familiei lui Noe? Pe când se pregăteau pentru expediție, li se spusese că busola magnetică era inutilă în munții de acest gen, întrucât stâncile erau pline de fier. Era limpede însă că rătăcirea putea îmbrăca mai multe forme.

Ce căuta pe muntele lui Noe, alături de o femeie care din pelerin se transformase în fanatic și de un țăran bărbos, cu care nu putea să comunice, în timp ce stâncile de sub ei explodau ca praful de pușcă adus ca să se pună bine cu căpeteniile de prin partea locului? Totul îi îndemna să coboare și cu toate acestea, continuau să urce. Kurdul, despre care crezuse că avea s-o rupă la fugă la primul zvâcnet al pământului, rămăsese cu ele. Poate că avea de gând să le taie beregata în somn.

Peste noapte se odihniră și urcară mai departe, în timp ce se crăpa de ziuă. Umbrele albe se profilau distinct pe suprafața neatrăgătoare și aspră a muntelui. Se aflau într-un loc unde se găseau doar stânci și pietriș, unde nu creșteau decât

licheni și unde totul era cu desăvârșire arid. Parcă ar fi ajuns pe lună.

Continuară ascensiunea până ajunseră la primul petic de zăpadă, situat într-o rarișteă lungă și umbroasă de pe versantul muntos. Se găseau la o mie de metri de pisc, chiar sub o cornișă de gheață care încercuia Marele Ararat. Acesta era locul în care aerul ridicat dinspre câmpie se preschimba în abur și alcătuia acel halo miraculos. Cerul de deasupra lor începu să bată într-un verde aprins, fără urmă de albastru. Domnișoarei Logan i se făcu foarte frig.

Cele două sticle fură umplute cu zăpadă și lăsate în grija ghidului. Mai târziu, domnișoara Logan avea să încerce să-și închipuie curioasa seninătate a chipului și mersul încrezător al șefei sale în timp ce coborau panta; domnișoara Fergusson emana o satisfacție vecină cu îngâmfarea. Abia făcuseră câteva sute de metri – kurdul în față, iar domnișoara Logan ultima – și tocmai străbăteau o porțiune de grohotiș, coborârea fiind mai mult obositoare decât periculoasă, când domnișoara Fergusson căzu. Se aplecă brusc în față și pe urmă într-o parte, alunecând la vale vreo zece metri, înainte de-a putea fi prinsă de kurd. Domnișoara Logan se opri, inițial pradă surprizei, fiindcă se părea că domnișoara Fergusson își pierduse echilibrul pe o porțiune de piatră solidă, care în mod normal n-ar fi trebuit să reprezinte niciun pericol.

Zâmbea când ajunseră la ea, aparent netulburată de vederea sângelui. Domnișoara Logan nu era dispusă să-l lase pe kurd să-i panseze șefa; acceptă ca acesta să-și rupă câteva fâșii din cămașă în acest scop, însă apoi insistă să-l vadă întors cu spatele. După vreo jumătate de oră, cei doi izbutiră s-o ridice în picioare pe domnișoara Fergusson și grupul se puse din nou în mișcare, cu șefa expediției sprijinindu-se de brațul călăuzei cu o

nonșalanță stranie, de parcă s-ar fi lăsat condusă printr-o catedrală sau o grădină zoologică.

Până la sfârșitul zilei mai parcurseseră doar o mică distanță, căci domnișoara Fergusson avu nevoie de numeroase răgazuri. Domnișoara Logan socoti cât de departe își priponiseră caii și nu ajunse la un rezultat încurajator. Spre înnoptat, dădură peste două peșteri mici, despre care domnișoara Fergusson spuse că parcă ar fi fost create de Dumnezeu după ce-și împinsese degetele mari în coastele muntelui. Kurdul intră prudent în prima dintre ele, adulmecând eventualele fiare sălbatice, și abia după aceea le făcu semn femeilor. Domnișoara Logan pregăti culcușul și-i administră niște opiu bolnavei. Cât despre ghid, acesta dispăru după ce schiță câteva gesturi cu neputință de înțeles. Se întoarse după o oră cu niște tufe pipernicite, pe care reușise să le smulgă dintre pietre. Făcu focul, în vreme ce domnișoara Fergusson se întinse, bău câteva guri de apă și adormi.

După ce se trezi, declară că se simțea slăbită și că parcă îi înțepeniseră toate oasele. Nu mai avea putere și nu-i era foame. Rămaseră toată ziua în peșteră, sperând că starea domnișoarei Fergusson se va îmbunătăți până în dimineața următoare. Domnișoara Logan începuse să se gândească la schimbările sesizate la șefa ei din clipa când ajunseseră împreună pe munte. Scopul deplasării lor fusese efectuarea unor demersuri favorabile în numele defunctului colonel Fergusson. Cu toate acestea, până acum nu se rugaseră, Amanda Fergusson dădea impresia că se certa în continuare cu tatăl ei, iar Dumnezeul pe care își propusese să-l venereze nu părea genul dispus să treacă ușor cu vederea păcatul comis de colonel împotriva luminii. Oare își dăduse seama, sau măcar hotărâse, domnișoara Fergusson că sufletul tatălui ei era pierdut, izgonit, condamnat? Asta se întâmplase?

Pe când se însera, domnișoara Fergusson își rugă însoțitoarea să iasă din peșteră cât timp avea să discute cu ghidul. Solicitarea i se păru inutilă domnișoarei Logan, care nu știa niciun cuvânt în turcă, rusă, kurdă sau în amestecul lingvistic în care comunicau cei doi; cu toate acestea, se conformă. Rămase afară și se uită la luna lăptoasă, temându-se să nu i se încâlcească vreun liliac în păr.

— O să mă mutați ca să pot vedea luna.

Cei doi o ridicară ușor, ca pe o bătrânică, și o așezară mai aproape de ieșirea din peșteră.

— O să plecați mâine, la prima geană de lumină. Nu contează dacă vă mai întoarceți sau nu.

Domnișoara Logan încuviință din cap. Nu încercă s-o contrazică, fiindcă știa că nu avea cum să obțină câștig de cauză. Nici nu plânse, conștientă că nu s-ar fi ales decât cu o mustruluială.

— O să-mi aduc aminte de Sfânta Scriptură și o s-aștept să se facă voia Domnului. Pe muntele ăsta, voința lui Dumnezeu se vede destul de ușor. Nu-mi imaginez că există vreun loc mai frumos de unde să fiu dusă în fața Lui.

În noaptea aceea, domnișoara Logan și kurdul o vegheară pe rând. Luna aproape plină lumina solul peșterii unde zăcea Amanda Fergusson.

— Tatăl meu ar fi vrut și muzică, rosti ea la un moment dat.

Domnișoara Logan surâse aprobator, lucru care-o irită pe șefa ei.

— Nu se poate să știi la ce mă refer.

Domnișoara Logan arboră imediat un nou zâmbet de încuviințare.

Se lăsă liniștea. În aerul rece și uscat se simțea mirosul lemnelor puse pe foc.

— Credea că tablourile trebuie să se miște. Cu lumini, muzică și sobe de teracotă. Era convins că ăsta avea să fie viitorul.

Domnișoara Logan, deși ceva mai informată ca până atunci, găsi de cuviință că era mai înțelept să nu răspundă.

— Dar n-a fost ăsta viitorul. Uită-te la lună. Luna n-are nevoie de muzică și de lumini multicolore.

Domnișoara Logan obținu o mică victorie finală – mai mult prin gesturi energice decât prin cuvinte – și-i lăsă domnișoarei Fergusson ambele sticle cu zăpadă topită. Aceasta acceptă să primească și două lămâi. La ivirea zorilor, având ea acum pistolul vârât la cingătoare, domnișoara Logan începu să coboare de pe munte în compania ghidului. Se simțea hotărâtă, însă nu știa cum era mai bine să procedeze. Bunăoară, își închipui că, dacă locuitorii din Arghuri nu se arătaseră dispuși să se aventureze pe munte înainte de cutremur, cu atât mai puțin aveau s-o facă acum eventualii supraviețuitori. Era posibil să fie nevoită să se ducă după ajutor într-un sătuc mai îndepărtat.

Caii dispăruseră. Kurdul emise un sunet de undeva din fundul gâtlejului, pe care domnișoara Logan îl interpretă ca pe o expresie a dezamăgirii. Copăcelul de care fuseseră legați era tot acolo, nu însă și caii. Domnișoara Logan și-i imagină intrând în panică pe când pământul li se învârtoșea sub copite, eliberându-se, smucindu-se violent și plecând de pe munte cu picioarele legate. Mai târziu, în timp ce se chinuia să se țină aproape de kurdul care se îndrepta spre satul Arghuri, îi trecu prin minte o explicație alternativă: caii ar fi putut fi furați de acei nomazi ospitalieri pe care-i întâlniseră în prima dimineață.

Mănăstirea Sfântul Iacob fusese distrusă, iar cei doi trecură pe lângă ea fără să se oprească. Apropiindu-se de ruinele din Arghuri, kurdul îi sugeră domnișoarei Logan să-l aștepte cât timp va cerceta satul. Ghidul se întoarse după douăzeci de minute, clătinând din cap într-un gest cu semnificații universale. Pe când cei doi ocoleau

casele distruse, domnișoara Logan nu putu să nu observe că în urma cutremurului fuseseră uciși toți locuitorii, dar scăpaseră neatinse tocmai viile acelea care – dacă te luai după domnișoara Fergusson – fuseseră sursa tentației și a pedepsei abătute asupră-le.

Avură nevoie de două zile ca să ajungă la proxima așezare omenească. După ce intrară într-un sat de munte din sud-vest, ghidul o conduse pe domnișoara Logan la locuința preotului armean care vorbea o franceză acceptabilă. Femeia îi explică acestuia nevoia urgentă de organizare a unei expediții de salvare și de întoarcere pe Marele Ararat. Preotul îi răspunse că, fără îndoială, chiar în clipa aceea kurdul se îngrijea de toate cele trebuincioase. Ceva în atitudinea lui arăta că poate nu credea povestea spusă de domnișoara Logan despre cum fusese escaladată cea mai mare parte a lui Massis, despre care atât țăranii, cât și oamenii bisericii știau că era inaccesibil.

Femeia aștepta o zi întreagă întoarcerea kurdului, însă acesta nu mai apăru. A doua zi dimineață, făcând cercetări, descoperi că plecase din sat la câteva minute după ce-o condusese până la casa preotului. Pe domnișoara Logan acest comportament de iudă o necăji și-o aruncă în ghearele deznădejdii, făcând-o să adopte o atitudine foarte dură pe marginea acestui subiect în fața preotului, care dădu din cap și se oferi să se roage pentru domnișoara Fergusson. Domnișoara Logan acceptă, întrebându-se totuși cât de eficientă putea fi o simplă rugăciune într-o zonă în care oamenii își cedau dinții pe post de ofrande votive.

Abia câteva săptămâni mai târziu, pe când se sufoca de căldură în cabina pe care și-o rezervase la bordul unui vapor plecat din Trabzon, își dădu seama că, tot timpul cât fusese cu ele, kurdul îndeplinise ordinele domnișoarei Fergusson cu promptitudine și onoare și că nu avea cum să știe

ce discutaseră cei doi în seara aceea în peșteră. Poate că domnișoara Fergusson îi poruncise ghidului s-o ducă pe însoțitoarea ei într-un loc sigur, iar apoi să se facă nevăzut.

Domnișoara Logan se gândi și la căzătura domnișoarei Fergusson. Avusese loc în timp ce străbăteau o porțiune de grohotiș; ce-i drept, multe pietricele se rostogoleau la vale și era greu să-ți păstrezi echilibrul, dar parcă atunci tocmai traversau un loc în care panta nu era abruptă, iar căzătura se produsese când ajunseseră deja pe o lespede de granit solidă și netedă. Era un munte magnetic, pe care busolele nu funcționau, și era ușor să te dezechilibrezi. Nu, nu era asta. Întrebarea pe care-o evita domnișoara Logan era dacă nu cumva domnișoara Fergusson fusese agentul propriei precipitări doar ca să realizeze sau să-și confirme ceea ce dorise să fie realizat sau confirmat. Când ajunseseră pentru prima dată în fața muntelui cu vârful învăluit într-un halo, domnișoara Fergusson susținuse că fiecare lucru avea câte două explicații și necesita exercițiul credinței, în timp ce oamenilor li se dăruise liberul-arbitru tocmai ca să poată alege. Această dilemă avea s-o preocupe ani în șir pe domnișoara Logan.

2 *Parrot* — „papagal” în lb. engleză (n. tr.).

Șapte

TREI ISTORII SIMPLE

I

La optsprezece ani, eram ca atâția alții: introvertit, complexat, neumblat prin lume, gata oricând să ricanez, educat în spiritul violenței, necioplit sub aspect social și victimă a propriilor emoții. În orice caz, așa erau toți tinerii de optsprezece ani pe care-i cunoșteam și am presupus că era ceva normal. Așteptam să merg la universitate și tocmai îmi găsisem un post de preparator la o școală. Romanele pe care le citisem îmi oferiseră previziuni legate de roluri bătătoare la ochi – fie meditator particular la vechiul conac din piatră unde păunii se ascundeau în spatele gardurilor de tisă, iar în cămărușele zăvorâte ale preoților se găseau oase albite și sfărâmicioase, fie neghiob naiv dintr-o instituție privată și excentrică, situată la granița galeză și împânzită de bețivani voinici și de libertini camuflați. Urma să am de-a face cu fete neglijente și cu majordomi neimpresionabili. Știți prea bine morala poveștii: meritocratul ajunge să fie contaminat de spiritul snobismului.

Realitatea s-a dovedit a fi mai mărginită. Timp de un semestru, am fost meditator undeva cam la un kilometru de casă și, în loc să-mi petrec zilele lenevind alături de niște copii încântători, ale căror mame, împodobite cu tot felul de pălării, ar fi fost dispuse să zâmbească, să arate condescendență și totuși să flirteze în timpul nesfârșitelor zile dedicate sporturilor, m-am trezit în compania băiatului librarului din cartier (mi-a împrumutat bicicleta, iar eu i-am făcut-o zob) și a fetei avocatului consultant. Cu toate acestea, aproape un kilometru reprezenta o distanță importantă pentru cineva neumblat, iar pentru un tânăr de

optsprezece ani ea însemna primul pas pe scara atracțiilor și a vitejiilor tipice clasei de mijloc. Școala se lega de o familie, care la rândul ei locuia într-o casă. Aici totul era diferit și prin urmare mai bun: robinetele de alamă, forma balustradei, tablourile autentice în ulei (aveam și noi unul, dar nu chiar atât de autentic), biblioteca aceea care într-un fel era mai mult decât o încăpere plină de cărți, mobila destul de veche ca să fi fost năpădită de cari și acceptarea dezinvoltă a lucrurilor moștenite. În hol se găsea paleta tăiată a unei vâsle; pe suprafața ei înnegrită stăteau scrise cu litere de aur numele componenților unui echipaj de opt și fiecare primise un asemenea trofeu în zilele însorite de dinaintea războiului. Obiectul părea nespus de exotic. În grădina din față se afla un adăpost antiaerian care acasă ar fi provocat stânjeneală și ar fi fost obiectul unei camuflări viguroase, cu ajutorul a cine știe câtor plante perene, pe câtă vreme aici nu evoca decât o mândrie amuzată. Familia se potrivea cu locuința. Tatăl era spion, mama fusese actriță, iar fiul purta gulere detașabile și veste la două rânduri. E oare cazul să spun mai mult? Dacă aș fi citit destule romane franțuzești pe vremea aceea, aș fi știut la ce să mă aștept; și bineînțeles că tot aici m-am îndrăgostit pentru prima oară. Dar asta e o altă poveste, sau cel puțin un alt capitol.

Bunicul fusese întemeietorul școlii și trăia tot acolo. Deși avea optzeci și cinci de ani, fusese lăsat pe dinafara corpului profesoral cu puțin timp în urmă de unul dintre predecesorii mei vicleni. Din când în când, putea fi văzut plimbându-se prin casă cu sacoul lui de olandă, cu cravata purtând însemnele colegiului – Gonville sau Caius, trebuia să observi – și cu șapca pe cap (la noi acasă, o șapcă ar fi fost ceva banal; aici era șic și indica, probabil, că posesorul avusese cândva obiceiul de-a merge la vânătoare). Voia să știe unde era „clasa lui”, pe care n-o găsea niciodată, și vorbea despre

„laboratorul” care era o simplă bucătărioară cu un injector și cu apă curentă. În după-amiezile calde se posta afară, lângă ușa din față, și asculta comentariile de la meciurile de crichet la un radio portabil Roberts (am aflat atunci că lemnul oferea o calitate a sunetului superioară prin comparație cu tranzistoarele din plastic sau metal pe care le admiram atât de mult). Numele lui era Lawrence Beesley.

Cu excepția străbunicului meu, era cel mai bătrân om pe care-l întâlnisem vreodată. Vârsta și statutul lui îmi induceau un amestec de deferență, teamă și obrăznicie. Condiția lui decrepită – hainele pătate de când lumea, firul de salivă care i se prelingea pe bărbie – declanșa în mine acea furie adolescentină generală împotriva vieții și a inevitabilei despărțiri care avea să survină cândva, sentiment care se traducea prin ură față de persoana aflată într-o asemenea stare. Fiica lui îl hrănea cu mâncare pentru copii la conservă, fapt care îmi reconfirma gluma amară a existenței și disprețul aparte la adresa acestui om. Obișnuiam să-i comunic scoruri de crichet inventate. „84 la 2, domnu’ Beesley”, strigam trecând în goană pe lângă el și smulgându-l din toropeala în care căzuse sub razele soarelui și înconjurat de cârceii de glicină. „Indiile de Vest conduc cu 790 la 3”, insistam când îi aduceam pe tavă cina formată din mâncare pentru copii. Îi spuneam scoruri de la meciuri care nu s-ar fi putut juca vreodată, scoruri fanteziste sau imposibile. Răspundea dând din cap, iar eu o luam din loc râzând de propria-mi cruzime meschină și mulțumit că nu eram tânărul cumsecade pe care și-l închipuia el.

Cu cincizeci și doi de ani înainte de a-l întâlni, Lawrence Beesley fusese unul dintre pasagerii de la clasa a doua îmbarcați pentru prima călătorie a *Titanicului.* Avea spre treizeci și cinci de ani, renunțase de curând la postul de profesor de matematică și fizică la Dulwich College și traversa

Atlanticul – cel puțin, asta avea să susțină la un moment dat legenda familiei – ca să urmeze, fără cine știe ce tragere de inimă, o moștenitoare din America. Când *Titanicul* s-a ciocnit de aisberg, Beesley a scăpat găsindu-și un loc în subpopulata barcă de salvare 13 și a fost descoperit apoi de *Carpathia.* Printre suvenirele pe care supraviețuitorul octogenar le păstra la el în cameră se afla o cuvertură pe care era brodat numele vasului salvator. Scepticii din familie susțineau că numele de pe cuvertură apăruse de fapt mult după anul 1912. Ei se amuzau totodată pe seama speculațiilor potrivit cărora înaintașul lor s-ar fi salvat de pe *Titanic* îmbrăcat în haine femeiești. Nu era oare adevărat că numele lui Beesley fusese omis de pe lista inițială a celor salvați, figurând de fapt printre victime în buletinul final? Nu era asta o dovadă clară a ipotezei că falsul cadavru transformat în supraviețuitor misterios făcuse rost de-o fustă și-și subțiase vocea până ajunsese în siguranță la New York, pentru a se descotorosi apoi pe furiș de costumația aceea într-o toaletă de la metrou?

Am susținut cu plăcere această teorie, fiindcă îmi confirma propria concepție despre lume. În toamna acelui an, aveam să prind de marginea oglinzii din camera în care stăteam pe când eram la colegiu o bucată de hârtie pe care fuseseră scrise următoarele versuri: „Te-nșală viața asta zi de zi, / Ai bănuit cândva, acum o știi.” Cazul lui Beesley îmi servea teza: eroul de pe *Titanic* era un falsificator de contracte comerciale și un impostor travestit, așa că era cum nu se poate mai just și adecvat să-i comunic scoruri false la crichet. La scară mare, teoreticienii acreditau ideea că viața însemna supraviețuirea celor mai bine adaptați: nu arăta atunci ipoteza Beesley că de fapt „cei mai bine adaptați” erau pur și simplu cei mai șireți? Eroii, oamenii de o virtute neclintită, curajoșii, chiar și căpitanul (îndeosebi căpitanul!), au pierit

cu noblețe odată cu vasul, în timp ce lașii, panicarzii și trișorii au găsit motive să se-ascundă într-o barcă de salvare. Nu era asta o dovadă că gena umană se deteriora constant, că sângele pur era înlocuit treptat de unul otrăvit?

Lawrence Beesley n-a pomenit nimic de hainele femeiești în cartea sa, *Pierderea* Titanicului. Instalat într-un club select din Boston de către editorii americani de la Houghton Mifflin, el și-a scris relatarea în șase săptămâni. Aceasta a ieșit pe piață la nici trei luni de la scufundarea pe care-o descria și a avut parte de o serie de reeditări de-a lungul timpului. Beesley a devenit unul dintre cei mai cunoscuți supraviețuitori ai dezastrului și, vreme de cincizeci de ani – exact până când l-am întâlnit – , a fost consultat cu regularitate de diverși istorici maritimi, documentariști de film, ziariști, vânători de suvenire, indivizi plicticoși, teoreticieni ai conspirațiilor și litiganți supărăcioși. Ori de câte ori un alt vas se scufunda în urma ciocnirii de un aisberg, Beesley era căutat la telefon de jurnaliștii nerăbdători să-l audă imaginându-și soarta victimelor.

La vreo patruzeci de ani după ce s-a salvat, a fost angajat pe post de consultant pentru filmul *O noapte de neuitat,* realizat la Pinewood. O bună parte a peliculei a fost turnată după lăsarea întunericului, cu o imitație a vasului de două ori mai mică decât originalul și înclinată ca pentru a se scufunda într-o mare de catifea neagră încrețită. Beesley a asistat la desfășurarea ostilităților alături de fiica lui câteva seri la rând, iar ceea ce urmează pleacă de la propria lui relatare pentru urechile mele. Deloc surprinzător, Beesley a fost intrigat de *Titanicul* renăscut și pregătit din nou să se clatine. Grija lui cea mai mare a fost să se numere printre figuranții care se îngrămădeau disperați lângă balustradă în timp ce vasul se scufunda – cu alte cuvinte, îl preocupa să trăiască în planul ficțiunii o versiune alternativă a istoriei. Pe de altă parte,

regizorul era hotărât să nu-și lase consultantul să apară pe celuloid, fiindcă nu dispunea de o legitimație emisă de Uniunea Actorilor. Capabil să se plieze pe orice conjunctură, Beesley a falsificat legitimația de care avea nevoie ca să urce la bordul copiei *Titanicului,* s-a îmbrăcat în haine de epocă (pot ecourile să probeze adevărul lucrurilor reverberate?) și s-a insinuat printre figuranți. Luminile s-au aprins, iar mulțimea de pasageri a fost instruită în legătură cu moartea iminentă care-i aștepta pe toți odată cu prăvălirea în catifeaua neagră încrețită. În ultima clipă, înainte de-a comanda „motor", regizorul și-a dat seama că Beesley reușise să-și croiască drum până la balustrada vasului și, punând mâna pe megafon, l-a invitat pe impostorul amator să aibă amabilitatea de-a debarca. Așa se face că, pentru a doua oară în viață, Lawrence Beesley s-a trezit părăsind *Titanicul* cu puțin înainte ca acesta să se scufunde.

Fiind un tânăr de optsprezece ani educat în spiritul violenței, cunoșteam interpretarea dată de Marx lui Hegel: istoria se repetă, prima dată ca tragedie, a doua oară ca farsă. Trebuia să mai găsesc doar o ilustrare a acestui proces. Au trecut atâția ani și încă n-am descoperit alta mai bună.

II

Întâi și-ntâi, ce căuta Iona înăuntrul chitului? După cum v-ați putea aștepta, e un fel de poveste pescărească.

Totul a început când Dumnezeu i-a poruncit lui Iona să se ducă și să predice împotriva cetății Ninive, un loc care, în ciuda palmaresului consistent al lui Dumnezeu la capitolul nimicirii cetăților păcătoase, continua să fie – cu încăpățânare și inexplicabil – un oraș al desfrâului. Displăcându-i sarcina încredințată din motive neelucidate, care s-ar fi putut lega de teama de-a fi omorât cu pietre de petrecăreții din Ninive, Iona a fugit. La Iafo s-a îmbarcat pe un vas care se

deplasa la capătul cel mai îndepărtat al lumii cunoscute: localitatea Tarsis, din Spania. Bineînțeles, el nu și-a dat seama că Domnul știa exact unde se afla și că – mai mult decât atât – controla nemijlocit vânturile și apele din estul Mediteranei. În clipa izbucnirii unei furtuni de o rară violență, marinarii, superstițioși din fire, au tras la sorți ca să vadă care dintre cei aflați la bord era cauza răului, iar bețigașul cel scurt, dama de pică sau piesa de domino ciobită i-a revenit lui Iona. Acesta a fost aruncat cu promptitudine peste bord și cu aceeași promptitudine a fost înghițit de un pește sau de-o balenă mare pe care Domnul o trimisese în zonă tocmai în acest scop.

Timp de trei zile și trei nopți, Iona a stat înăuntrul chitului și s-a rugat la Dumnezeu, jurându-se atât de convingător că de-acum încolo va arăta o supunere oarbă, încât Domnul i-a poruncit balenei să-l arunce afară pe penitent. Deloc de mirare, când Atotputernicul l-a trimis pe Iona la Ninive pentru a doua oară, acesta a făcut ce i se spusese. S-a dus acolo și a denunțat cetatea păcătoasă, dând veste că, aidoma tuturor celorlalte orașe ale desfrâului din estul Mediteranei, urma să fie ștearsă de pe fața pământului. Moment în care locuitorii petrecăreți s-au căit, exact așa cum procedase și Iona în pântecele balenei. Moment în care Dumnezeu s-a decis ca până la urmă să cruțe cetatea. Moment în care Iona a devenit extrem de iritat, lucru perfect normal pentru cineva care avusese parte de atâta bătaie de cap ca să aducă mesajul nimicirii, pentru ca pe urmă Domnul, contrar tendinței sale bine-cunoscute, ba chiar istorice, de-a distruge orașe întregi, să se răzgândească și să-și schimbe atitudinea cu o sută optzeci de grade. Ca și cum n-ar fi fost destul, tot Dumnezeu, dispus mereu să fie cel mai tare, a scos din mânecă o parabolă dichisită pentru a-și pune la încercare favoritul. Mai întâi a creat o curcubetă ca să-l apere pe Iona de soare (prin „curcubetă” se

cade să înțelegem ceva asemănător arborelui de ricin sau *Palma Christi,* care crește rapid și ale cărui frunze late fac umbră); pe urmă, printr-o simplă fluturare a batistei de mătase, a trimis un vierme să distrugă curcubeta, lăsându-l pe Iona pradă arșiței. Explicația pe care el însuși a dat-o acestui mic exemplu de teatru improvizat e următoarea: dacă tu n-ai pedepsit curcubeta când te-a trădat, ei bine, nici eu n-o să-i pedepsesc pe cei din Ninive.

Povestea în sine nu e grozavă, nu credeți? La fel ca în cea mai mare parte a Vechiului Testament, se observă o covârșitoare lipsă a liberului-arbitru sau chiar a iluziei sale. Dumnezeu conduce jocul, are toate cărțile și-i reușesc toate trucurile. Singura incertitudine se leagă de modul în care o să procedeze de data asta: începe cu două atuuri și abia pe urmă intră cu asul, începe cu asul și continuă cu atuurile sau recurge la o cale de mijloc. Și cum nu se știe niciodată ce se află în mintea schizofrenicilor paranoici, acest element oferă poveștii o oarecare forță. Dar ce să înțelegem din treaba cu biata curcubetă? Ca argument logic, puterea de convingere e nulă: oricine își dă seama că e o diferență ca de la cer la pământ între un arbore de ricin și o cetate cu o sută douăzeci de mii de oameni. Dacă nu cumva tocmai aici e clenciul și dacă nu cumva Dumnezeul din estul Mediteranei pune semnul egalității între creație și materia vegetală.

Dacă-l analizăm pe Dumnezeu nu ca protagonist și factor de timorare morală, ci ca autor al povestirii, trebuie să-i dăm o bilă neagră pentru intrigă, motivație, suspans și dinamica personajelor. Totuși, în această moralitate rutinieră și, ca să fim sinceri, respingătoare există o nuanță melodramatică de senzație – e vorba de episodul balenei. Tehnic vorbind, rațiunea de-a fi a cetaceului nu este exploatată așa cum s-ar cuveni. Animalul e evident un pion, la fel ca Iona, apariția

lui providențială tocmai când marinarii îl azvârleau pe Iona peste bord miroase a *deus ex machina* de la o poștă, iar ieșirea din scenă are loc cât se poate de firesc, odată îndeplinită funcția narativă de rigoare. Până și curcubeta face o figură mai onorabilă decât biata balenă, care nu e decât o temniță plutitoare unde Iona petrece trei zile ispășindu-și păcatul de-a fi sfidat curtea. Dumnezeu direcționează încoace și încolo închisoarea aceea din care se face untura, ca un amiral care-și plasează flota pe hărțile mării.

Dar, în pofida acestor lucruri, cetaceul rămâne în memorie. Pierdem din vedere semnificația alegorică a poveștii (Babilonul care înghite nesupusul Israel), nu prea ne mai interesează dacă Ninive a scăpat și nici ce s-a întâmplat cu penitentul regurgitat, însă ne aducem aminte de balenă. Giotto o descrie înfulecându-i coapsele lui Iona și pregătindu-se să treacă la genunchi și la ce rămâne din picioare. Brueghel, Michelangelo, Coreggio, Rubens și Dalí au înnobilat episodul și i-au conferit măreția unui blazon. La Guda există un vitraliu care-l înfățișează pe Iona ieșind din gura chitului ca un pasager care descinde dintr-un feribot. Iona (zugrăvit când ca un faun musculos, când ca un bătrânel cu barbă) dispune de o iconografie al cărei pedigri și a cărei varietate ar stârni invidia lui Noe.

Ce anume ne pironește locului în toată această escapadă a lui Iona? Să fie oare momentul înghițirii, oscilarea între primejdie și salvare, când ne imaginăm scăpați ca prin minune de pericolul înecului doar pentru a fi lăsați pradă celui al devorării de vii? Să fie cele trei zile și trei nopți în burta balenei, simbolizând cadrul funest al celui îngropat cât este încă în viață? (Odată, pe când mă aflam într-un tren de noapte de la Londra la Paris, m-am trezit într-un compartiment încuiat al unui vagon de dormit încuiat dintr-o cală încuiată și aflată sub apă; în clipa aceea, nu m-am gândit

efectiv la Iona, dar poate că panica mea era într-un fel legată de a lui. Iar aici intervine și o teamă de ordin primar: nu cumva imaginea cetaceului pulsatil declanșează în noi teroarea de-a ne vedea readuși în pântecele matern?) Sau suntem frapați mai degrabă de cel de-al treilea element al poveștii, adică mântuirea, dovadă că există salvare și dreptate după încercarea cu iz de purgatoriu? Aidoma lui Iona, suntem cu toții aruncați dintr-un loc în altul de furtunile vieții, trecem printr-o moarte aparentă și o înmormântare sigură, însă pe urmă ajungem la o înviere orbitoare când ușile feribotului se deschid și suntem redați luminii induse de recunoașterea dragostei dumnezeiești. Să fie oare acesta motivul pentru care mitul înoată prin memoria noastră?

Poate că da; sau poate că nu. Când a apărut filmul *Fălci,* au existat multe tentative de explicare a uriașei sale prize la public. Se inspira el dintr-o metaforă primordială, dintr-un vis arhetipal bine-cunoscut pretutindeni în lume? Exploata cumva conflictul stihinic dintre pământ și apă, alimentându-ne anxietatea manifestată în fața conceptului de amfibianism? Se lega în vreun fel de apariția înaintașilor noștri cu gușă, branhii și creastă din oceanul care se întindea nemărginit cu milioane de ani în urmă, și de frica noastră paralizantă că ne-am putea întoarce în apele lui? Analizând filmul și posibilele lui interpretări, romancierul englez Kingsley Amis a ajuns la următoarea concluzie: „E despre frica aia afurisită de-a fi înghițit de un rechin afurisit.”

Una peste alta, cam așa se explică de ce povestea lui Iona și a balenei produce o impresie atât de puternică asupră-ne. E vorba de teama de-a fi devorați de o creatură uriașă, teama de-a fi mestecați, înfulecați, înghițiți, dați pe gât cu niște guri de apă sărată și o garnitură de anșoa; teama de-a fi orbiți, prăvăliți în necunoscut, sufocați, înecați, înveliți în untură, teama de anihilarea

senzorială, care știm că-i face pe oameni să-și piardă mințile; teama de-a fi morți. Reacția noastră e la fel de vie ca a tuturor celorlalte generații îngrozite de ideea morții, din clipa când povestea a fost ticluită de cine știe ce marinar sadic, dornic să-l bage în sperieți pe musul proaspăt angajat.

Bineînțeles, ne dăm seama că episodul nu poate avea niciun sâmbure de adevăr. Suntem oameni destupați la minte și știm care este diferența dintre mit și realitate. O balenă poate înghiți un om, da, până aici e plauzibil; însă, odată înăuntru, respectivul nu mai are cum să trăiască. În primul rând că s-ar îneca sau, dacă nu, s-ar sufoca, deși probabil că ar muri de inimă chiar înainte de asta, în clipa când ar vedea ditamai gura căscându-se ca să-l înghită. Nu, e imposibil ca un om să supraviețuiască în pântecele unei balene. Știm să distingem între realitate și mit. Suntem oameni destupați la minte.

Pe 25 august 1891, James Bartley, un marinar de treizeci și cinci de ani aflat la bordul lui *Star of the East,* a fost înghițit de un cașalot în apropierea Insulelor Falkland:

> Țin bine minte clipa când am căzut din barcă și am simțit cum dau cu picioarele peste ceva moale. Mi-am ridicat privirile și am văzut coborând asupră-mi o boltă alb-trandafirie cu arcade mari și osoase, după care m-am simțit tras în față, cu picioarele înainte, și mi-am dat seama că eram înghițit de o balenă. Coboram din ce în ce mai mult, înconjurat și îngrămădit de ziduri cărnoase, însă presiunea nu-mi pricinuia dureri, iar carnea ceda ușor, aidoma cauciucului, la cea mai mică mișcare a mea.
>
> Deodată, m-am trezit într-un sac mult mai mare decât propriul meu trup și într-un întuneric ca de smoală. Am pipăit în jur, iar mâinile mele au atins câțiva pești, dintre care unii păreau încă în viață, căci mi s-au zbătut între degete și mi-au trecut printre picioare. În scurtă vreme, am simțit o durere de cap năprasnică și mi-a venit din ce în ce mai greu să respir. În același timp, mi s-a făcut cumplit de cald, iar dogoarea mă înghițea ca un cuptor aprins, crescând de la o clipă la alta.

> Ochii mi s-au preschimbat în niște cărbuni încinși și am fost convins că eram condamnat să pier în burta unei balene. Era un gând care mă chinuia nespus, iar tăcerea încremenită a acestei temnițe fioroase mă copleșea iremediabil. Am încercat să mă ridic, să dau din mâini și din picioare, să strig din toți rărunchii. Era cu neputință să fac ceva, însă mintea mi se părea nefiresc de limpede și, înțelegând pe deplin ce soartă îmi fusese hărăzită, în cele din urmă mi-am pierdut cunoștința și n-am mai știut de mine.

Balena a fost ucisă ceva mai târziu și urcată la bordul lui *Star of the East,* ai cărei marinari, neștiind cât de aproape de ei se găsea tovarășul dispărut, și-au petrecut tot restul zilei și o parte a nopții spintecând prada. În dimineața următoare, operațiunea a fost reluată. Ceva a părut a se mișca ușor și totodată spasmodic înăuntrul animalului. Așteptându-se să găsească un pește mare, eventual chiar un rechin, marinarii au despicat abdomenul și au dat peste James Bartley – fără cunoștință, cu gâtul și mâinile înălbite din cauza sucurilor gastrice, dar încă viu. Două săptămâni a delirat încontinuu, după care a început să-și revină. La un moment dat, starea sănătății lui s-a normalizat total, cu excepția pielii depigmentate sub acțiunea acizilor. De altfel, Bartley a rămas albinos până la sfârșitul vieții.

Domnul de Parville, redactorul științific de la *Journal des Débats,* a studiat cazul în 1914 și a conchis că relatarea furnizată de căpitan și de echipaj era „vrednică de crezare”. Savanții moderni ne spun acum că Bartley n-ar fi putut supraviețui mai mult de câteva minute și în niciun caz o jumătate de zi sau chiar mai mult, adică exact timpul scurs până când marinarii de pe vas l-au eliberat pe acest Iona modern din pură întâmplare. Dar oare e cazul să-i credem pe savanții moderni, dintre care niciunul nu s-a aflat înăuntrul unei balene? E limpede că putem ajunge la un compromis cu scepticismul științific dacă sugerăm existența unor goluri de aer (or fi având și

balenele gaze ca toată lumea?) sau a unor sucuri gastrice a căror eficiență a fost blocată de vreun deranjament specific cetaceelor.

Iar dacă sunteți savanți sau aveți dubii legate de varianta disfuncției gastrice, priviți altfel lucrurile. Mulți oameni (inclusiv eu însumi) cred în mitul lui Bartley la fel cum milioane și milioane au crezut în mitul lui Iona. E posibil să nu-i acordați credit; atâta doar că povestea a fost respusă, adaptată și reactualizată, iar în acest fel s-a furișat mai aproape de noi. Încercați acum ca în loc de Iona să citiți Bartley. Și într-o bună zi va exista un caz – pe care până și domniile voastre îl veți crede – al unui matelot rătăcit în gura unei balene și recuperat apoi din pântecele ei; poate nu după o jumătate de zi, ci doar după o jumătate de oră. Iar atunci oamenii vor crede în mitul lui Bartley, care va fi fost zămislit de mitul lui Iona. Fiindcă asta e de fapt ideea de bază: mitul nu ne trimite înapoi la un eveniment primar, care a fost transcris într-un mod fantezist, trecând prin memoria colectivă, ci ne împinge înainte, spre ceva care se va întâmpla, care *va trebui* să se întâmple. Mitul va deveni realitate, oricât am fi de sceptici.

III

În dimineața zilei de 13 mai 1939, într-o sâmbătă la ora opt, pachebotul *St Louis* a părăsit portul de reședință Hamburg. Era o navă de croazieră, iar majoritatea celor nouă sute treizeci și șapte de pasageri îmbarcați pentru această călătorie transatlantică primiseră vize care confirmau că erau „turiști care se deplasau cu scop de agrement”. Cu toate acestea, cuvintele reprezentau o eschivă, ca de altfel și motivul declarat al deplasării. Cu puține excepții, era vorba de evrei refugiați dintr-un stat nazist care avea de gând să-i deposedeze de bunuri, să-i dezrădăcineze și să-i extermine. La drept vorbind, mulți fuseseră deja deposedați, întrucât emigranților din Germania nu

li se permisese să ia cu ei decât zece Reichsmarks de persoană. Această sărăcie impusă i-a transformat în ținte facile pentru propagandă: dacă plecau având în buzunar alocația și nimic altceva, puteau fi descriși ca niște *Untermeschen* zdrențăroși, care mișunau aidoma șobolanilor; dacă reușeau să păcălească sistemul, erau vinovați de comiterea unor delicte economice și aveau în posesie bunuri furate. Era ceva normal.

St Louis arborase drapelul cu svastică, lucru de asemenea normal, iar în echipaj fuseseră infiltrați șase agenți ai Gestapoului, ceea ce iarăși era normal. Compania de navigație îi recomandase căpitanului să cumpere carne mai ieftină pentru această călătorie, să scoată produsele de lux din magazine și să renunțe la ilustratele gratuite din încăperile publice. Căpitanul a făcut abstracție în mare măsură de ordinele primite, hotărând că era o călătorie ca atâtea altele la bordul lui *St Louis* și că, pe cât posibil, totul trebuia să decurgă normal. Ca urmare, după ce au urcat la bord, părăsind un teritoriu unde fuseseră disprețuiți, umiliți sistematic și întemnițați, evreii au descoperit că, deși legal nava aparținea în continuare Germaniei, arbora drapelul cu svastică și avea câte-un portret mare al lui Hitler în fiecare încăpere publică, germanii cu care aveau de-a face erau curtenitori, atenți și chiar ascultători. Iar acest lucru era anormal.

Niciunul dintre acești evrei – dintre care jumătate erau femei și copii – nu avea intenția de-a se înapoia în Germania în viitorul apropiat. Cu toate acestea, conform regulamentului companiei de navigație, fuseseră obligați cu toții să cumpere bilete dus-întors, spunându-li-se că plata era menită să acopere așa-numitele „situații neprevăzute”. După ce debarcau la Havana, refugiații aveau să primească din partea biroului Hamburg-America o chitanță pentru partea nefolosită a biletului de călătorie. Banii fuseseră

deja depuși într-un cont special în Germania; dacă se întorceau vreodată acolo, puteau să-i ridice. Chiar și evreii eliberați din lagărele de concentrare cu condiția expresă de-a pleca imediat din *Vaterland* au fost siliți să plătească prețul întreg.

Odată cu biletele, refugiații cumpăraseră autorizații de debarcare de la directorul serviciului cubanez de imigrări, care garantase personal că nimeni nu va avea greutăți în a obține acces pe teritoriul țării sale. El fusese cel care-i etichetase drept „turiști care se deplasau cu scop de agrement", astfel încât pe durata călătoriei unii pasageri – îndeosebi cei tineri – au reușit să facă o remarcabilă trecere de la statutul unor *Untermenschen* disprețuiți la cel al unor turiști veniți să se simtă bine. Poate că felul cum scăpaseră din Germania era un miracol la fel de mare ca ieșirea lui Iona din pântecele balenei. În fiecare zi s-a mâncat, s-a băut și s-a dansat. În ciuda avertismentului dat echipajului de către facțiunea sa gestapovistă cu privire la încălcarea Legii pentru Protecția Sângelui și a Onoarei Germane, activitatea sexuală a continuat în ritmul normal pentru o croazieră. Spre sfârșitul traversării Atlanticului, a avut loc tradiționalul carnaval. Orchestra a cântat piese din repertoriul lui Glenn Miller, iar evreii au apărut costumați în marinari, pirați sau dansatoare din Hawaii. Câteva fete mai îndrăznețe s-au deghizat în femei de harem, croindu-și veșminte arăbești din cearșafuri, chit că au existat persoane mai conformiste, care au văzut în această transformare o necuviință.

Sâmbătă, 27 mai, *St Louis* a aruncat ancora în portul Havana. La patru dimineața a sunat deșteptarea, iar după o jumătate de oră s-a auzit gongul care anunța micul dejun. O mulțime de bărci mici s-au apropiat de pachebot, unele cu vânzători de nuci de cocos și banane, altele cu prieteni și rude care strigau diverse nume pentru urechile pasagerilor. Nava arborase între timp

drapelul de carantină, ceea ce era normal. Căpitanul trebuia să primească din partea medicului de port din Havana confirmarea că niciunul dintre cei aflați la bord nu era „idiot, nebun sau afectat de o maladie rușinoasă ori molipsitoare”. După această operațiune, ofițerii de la imigrări au început identificarea pasagerilor, examinându-le actele și indicându-le spre care din cheiuri să se îndrepte ca să-și ridice bagajele. Primii cincizeci de refugiați s-au strâns în capul scării, așteptând să vină barca și să-i ducă la țărm.

Ca și emigrarea, imigrarea este un proces în care banii contează la fel de mult ca principiile de drept și au adeseori o influență incomparabil mai mare. Banii garantează țării gazdă – sau, în cazul Cubei, țării de tranzit – că nou-veniții nu vor trăi pe cheltuiala statului. Toți banii servesc la mituirea celor care trebuie să ia această decizie. Directorul serviciului cubanez de imigrări adunase o groază de bani de la precedentele transporturi de evrei; președintele Cubei încă nu pusese deoparte mare lucru. Ca urmare, pe data de 6 mai, președintele emisese un decret de revocare a valabilității vizelor turistice în situațiile când scopul real al deplasării era imigrarea. Ei bine, se aplica sau nu acest decret celor aflați la bordul lui *St Louis?* Nava plecase din Hamburg după promulgarea legii; pe de altă parte, autorizațiile de debarcare fuseseră emise anterior. Era o chestiune care-ar fi putut necesita o mulțime de discuții și de bani. Numărul decretului prezidențial era 937, iar superstițioșii probabil că observaseră că era același cu numărul pasagerilor de pe *St Louis* înainte de plecarea din Europa.

Lucrurile au început să treneze. Nouăsprezece spanioli și cubanezi, precum și alți trei pasageri cu vize autentice, au primit permisiunea de-a debarca; restul de aproximativ nouă sute de evrei au așteptat vești de la negocierile care aveau loc chiar atunci și la care participau președintele cubanez,

directorul serviciului de imigrări, compania de navigație, comitetul local de sprijin, căpitanul navei și un avocat venit cu avionul de la cartierul general din New York al Comisiei Mixte de Repartiție. Convorbirile au durat câteva zile. Factorii de care trebuia să se țină cont erau banii, mândria, ambițiile politice și opinia publică din Cuba. Deși mefient atât față de politicienii de acolo, cât și față de propria companie de navigație, căpitanul lui *St Louis* s-a convins măcar de un lucru: în cazul în care Cuba se dovedea inaccesibilă, cu siguranță că Statele Unite, pentru care obținuseră dreptul de rezidență majoritatea pasagerilor, aveau să-i primească mai devreme decât conveniseră inițial.

O parte dintre pasagerii abandonați pe navă au început să-și piardă încrederea și să se sperie din cauza incertitudinilor, a întârzierii și a căldurii. Le trebuise extrem de mult timp ca să ajungă într-un loc sigur și mai aveau foarte puțin. Prietenii și rudele continuau să dea târcoale pachebotului în ambarcațiuni de dimensiuni reduse; un foxterier care fusese trimis din Germania mai înainte era scos în larg în fiecare zi și ridicat spre balustradă și spre stăpânii lui îndepărtați. A fost înființat un comitet al pasagerilor, căruia compania de navigație i-a oferit acces gratuit la telegraf; s-au făcut apeluri la diverși oameni influenți pentru eventuale demersuri, printre ei numărându-se și soția președintelui cubanez. În aceeași perioadă, doi pasageri au încercat să se sinucidă, unul cu o seringă cu tranchilizante, celălalt tăindu-și venele și aruncându-se în mare; ambii au supraviețuit. Ulterior, pentru împiedicarea altor tentative, pe timp de noapte și-au făcut apariția patrule de pază; bărcile de salvare erau gata de intervenție în orice moment, iar nava era luminată de reflectoare. Aceste măsuri le-au amintit unora dintre evrei de lagărele de concentrare din care tocmai plecaseră.

St Louis nu avea să plece gol din Havana după debarcarea celor nouă sute treizeci și șapte de imigranți. Cam două sute cincizeci de pasageri își luaseră bilet pentru Hamburg, via Lisabona. S-a avansat sugestia debarcării a cel puțin două sute cincizeci de evrei pentru a li se face loc celor care așteptau pe mare. Dar cum s-ar fi putut alege cei două sute cincizeci cărora să li se dea drumul de pe Arcă? Cine era în stare să-i despartă pe spurcați de nespurcați? Ar fi fost înțelept să se tragă la sorți?

Situația complicată a lui *St Louis* nu era un incident mărunt și nebăgat în seamă. Călătoria era urmărită de presa germană, engleză și americană. *Der Stürmer* a declarat că, dacă evreii se hotărau să se întoarcă în Germania, trebuiau cazați la Dachau și Buchenwald. Între timp, în portul Havana, reporterii americani au reușit să urce la bordul a ceea ce ei înșiși au numit, poate cu prea mare ușurătate, „nava care-a făcut de râs o lume-ntreagă”. Acest gen de reclamă nu e neapărat în folosul refugiaților. Dacă rușinea este a întregii lumi, atunci de ce trebuie ca o singură țară, care acceptase deja mulți refugiați evrei, să îndure atât de des o asemenea povară? Se părea că lumea nu resimțea această rușine suficient de puternic pentru a vârî mâna în buzunar. În consecință, guvernul cubanez a votat excluderea imigranților și i-a ordonat lui *St Louis* să părăsească apele teritoriale ale insulei. Asta nu însemna, a adăugat președintele, că se închisese ușa pentru negocieri, ci doar că nu era dispus să studieze alte oferte înainte ca nava să plece din port.

Care e prețul refugiaților? Depinde de gradul lor de disperare, de cât de bogați sunt stăpânii și cât de lacome gazdele. În lumea permiselor de intrare și a panicii produse de refuzarea lor, avem de-a face cu o piață prosperă. Prețurile sunt arbitrare, speculative, evanescente. Avocatul de la Comisia Mixtă de Repartiție a avansat o ofertă inițială de cincizeci de mii de dolari pentru debarcarea în

condiții de siguranță a evreilor și i s-a răspuns că n-ar fi rău să tripleze suma. Dar dacă tot s-ar tripla o dată, de ce nu s-ar tripla și a doua oară? Directorul serviciului de imigrări – care primise deja o sută cincizeci de dolari de persoană pentru niște autorizații de debarcare de care nu se ținuse cont – a sugerat companiei de navigație un tarif global de două sute cincizeci de mii de dolari în schimbul unor demersuri pentru abrogarea decretului 937. Un intermediar autorizat de președinte a lăsat să se înțeleagă că evreii puteau fi debarcați pentru un milion de dolari. În cele din urmă, s-a decis fixarea de către guvernul cubanez a sumei de cinci sute de dolari pe cap de evreu. Acest preț avea o logică a lui, reprezentând exact garanția pe care trebuia s-o depună fiecare lucrător de la imigrări din țară. Ca urmare, cei nouă sute treizeci și șapte de pasageri aflați la bord, care își plătiseră anticipat biletele dus-întors, își cumpăraseră autorizațiile de acces și fuseseră lăsați cu doar zece mărci în buzunar de persoană, aveau să coste patru sute cincizeci și trei de mii de dolari.

Pe când pachebotul își pornea motoarele, mai multe femei au dat buzna pe scara de bord și au fost respinse de câțiva polițiști cubanezi înarmați cu pistoale. În timpul celor șase zile de staționare în portul Havana, *St Louis* devenise o atracție turistică, iar la plecarea sa au asistat cam o sută de mii de persoane. Căpitanul primisese permisiunea de la superiorii lui din Hamburg de-a se deplasa spre orice port care i-ar accepta pe pasageri. La început, nava s-a mișcat alene în cercuri tot mai mari, așteptând să fie rechemată la Havana, după care s-a îndreptat spre nord, în direcția orașului Miami. Când a ajuns pe coasta americană, ea a fost întâmpinată de un cuter al Pazei de Coastă din Statele Unite. Numai că această aparentă manevră de bun venit era de fapt o respingere: cuterul se afla acolo ca să-l împiedice pe *St Louis* să pătrundă în apele teritoriale americane. Departamentul de

Stat hotărâse deja că, dacă evreii erau refuzați de Cuba, nu avea să li se acorde intrarea în Statele Unite. De data asta, banii au constituit un element secundar: rata ridicată a șomajului și xenofobia robustă a locuitorilor erau justificări imposibil de combătut.

Republica Dominicană s-a oferit să-i primească pe refugiați la prețul unitar de cinci sute de dolari bucata, dar asta nu făcea decât să repete suma solicitată de cubanezi. Au fost abordate apoi Venezuela, Ecuadorul, Chile, Columbia, Paraguayul și Argentina, însă fiecare a refuzat să îndure pe cont propriu rușinea unei lumi întregi. La Miami, inspectorul de la oficiul de imigrări a anunțat că *St Louis* nu va avea voie să andocheze în niciunul dintre porturile americane.

Refuzându-i-se accesul pe întregul continent american, pachebotul a continuat să se deplaseze încet către nord. Cei aflați la bord și-au dat seama că se apropiau de locul în care erau obligați să cotească spre est și să se întoarcă inevitabil în Europa. Pe urmă însă, într-o după-amiază de duminică, pe data de 4 iunie, la ora 16.50, nava a intrat în posesia unui nou comunicat oficial. Se părea că președintele cubanez aprobase debarcarea evreilor pe Insula Pinilor, locul unei foste colonii penitenciare. Căpitanul i-a schimbat cursul lui *St Louis* și a pornit din nou spre sud. Pasagerii și-au scos bagajele pe punte. Au urmat o seară și un dineu stropite cu aceleași băuturi consumate cu prilejul petrecerii de gală.

Dimineața următoare, la trei ore de mers de Insula Pinilor, nava a primit o cablogramă: permisiunea de debarcare încă nu fusese confirmată. Comitetul pasagerilor, care pe întreaga durată a crizei trimisese telegrame unor americani de vază și le ceruse să intervină, nu mai știa cu cine să ia legătura. Cineva l-a propus pe primarul din St Louis, Missouri, mizând pe eventuala compasiune stârnită în sufletul înaltului funcționar

de coincidență de nume dintre localitatea pe care-o administra și nava care nu avea unde să arunce ancora. I-a fost expediată și lui o cablogramă în cel mai scurt timp.

Președintele cubanez ceruse cinci sute de dolari pentru fiecare refugiat, la care se adăuga o garanție menită să acopere costurile de masă și cazare până la transferul pe Insula Pinilor. Avocatul american oferise (potrivit guvernului cubanez) o sumă totală de patru sute patruzeci și trei de mii de dolari, stipulând însă că târgul nu avea să-i cuprindă numai pe refugiații de pe *St Louis,* ci și alți o sută cincizeci de pasageri de pe alte două nave. Guvernului cubanez i-a fost imposibil să accepte contrapropunerea și și-a retras oferta. Avocatul Comisiei Mixte a răspuns acceptând întru totul pretențiile inițiale ale cubanezilor. În replică, guvernul și-a exprimat regretul că oferta fusese abandonată și că nu mai putea fi readusă în discuție. *St Louis* s-a întors cu o sută optzeci de grade și s-a îndreptat spre nord pentru a doua oară.

În vreme ce nava își începea călătoria de înapoiere în Europa, s-a procedat la o tatonare neoficială a guvernelor englez și francez, spre a se vedea dacă țările respective îi puteau primi pe evrei. Englezii au răspuns că ar prefera să analizeze prezenta dificultate în contextul mai larg al situației generale a refugiaților europeni, dar că ar putea fi gata să ia în calcul o eventuală acceptare a evreilor în Marea Britanie după ce se vor fi întors în Germania.

Existaseră oferte neconfirmate sau impracticabile de la președintele Hondurasului, de la un filantrop american și chiar de la un punct de carantină din zona Canalului Panama, dar nava și-a continuat deplasarea. Comitetul pasagerilor făcea mai departe apeluri la liderii politici și religioși din Europa, deși mesajele trebuiau să fie cât mai scurte, întrucât compania de navigație retrăsese gratuitățile pentru cablograme. Una dintre

sugestiile formulate atunci a fost ca evreii care înotau cel mai bine să sară pe rând peste bord din când în când, obligându-l pe *St Louis* să se oprească și să se întoarcă după ei. În acest fel, deplasarea spre Europa era încetinită și exista mai mult timp pentru negocieri. Ideea nu a fost pusă în practică. Posturile germane de radio au declarat că, din moment ce nicio țară nu era de acord să ofere adăpost navei cu pasageri evrei, *Vaterland*-ul va fi nevoit să-i revendice și să aibă grijă de ei. Nu erau deloc greu de imaginat locurile în care avea să se manifeste această grijă. Mai mult, dacă *St Louis* va trebui să debarce adunătura aceea de delincvenți și degenerați înapoi la Hamburg, se va dovedi că toată pretinsa preocupare a comunității internaționale fusese o ipocrizie și nimic altceva. Nimeni nu-i voia pe evreii zdrențăroși, așa că nimeni nu avea dreptul să critice forma de bun venit pe care-o va alege *Vaterland*-ul la întoarcerea acelor paraziți jegoși.

Acesta a fost momentul când câțiva evrei mai tineri au încercat să deturneze nava. Ei au ocupat puntea, însă căpitanul i-a convins să renunțe la alte acțiuni pe aceeași linie. Planul lui, în schimb, era să-i dea foc lui *St Louis* în apropiere de Beachy Head, fapt care ar fi obligat națiunea salvatoare să ofere adăpost pasagerilor. N-a lipsit mult ca să se treacă la aplicarea acestei soluții disperate. Într-un târziu, când mulți abandonaseră orice speranță, iar pachebotul se apropia de Europa, guvernul belgian a anunțat că era de acord să primească două sute de pasageri. În zilele următoare, Olanda a găzduit o sută nouăzeci și patru, Marea Britanie – trei sute cincizeci și Franța – două sute cincizeci.

După o călătorie de zece mii de mile, *St Louis* a acostat la Anvers, la trei sute de mile de portul de unde plecase. Asistenții sociali din cele patru țări implicate se întâlniseră deja pentru a stabili repartizarea evreilor. Majoritatea celor aflați la bord obținuseră dreptul de rezidență în Statele

Unite și în consecință primiseră un număr de ordine pe lista de așteptare a autorităților americane. S-a observat că asistenții sociali s-au luptat pentru pasagerii cu numere mici, întrucât aceștia erau refugiații care aveau să plece mai devreme din țările de tranzit.

La Anvers, o organizație de tineret pronazistă distribuise manifeste pe care se putea citi: „Și noi vrem să-i ajutăm pe evrei. Dacă ne vor vizita la sediu, vor primi gratuit un colac de funie și un piron.” Pasagerii au fost debarcați. Cei repartizați Belgiei au fost transferați într-un tren ale cărui uși au fost blocate și ale cărui ferestre au fost acoperite de scânduri bătute în cuie, spunându-li-se că aceste măsuri erau necesare pentru propria lor protecție. Cei trimiși în Olanda au fost mutați imediat într-un lagăr împrejmuit de sârmă ghimpată și străjuit de câini de pază.

Miercuri, 21 iunie, contingentul englez de pe *St Louis* a acostat la Southampton. Cei ajunși acolo au putut constata că peregrinările lor pe mare duraseră exact patruzeci de zile și tot atâtea nopți.

Pe 1 septembrie a izbucnit cel de-al Doilea Război Mondial, iar pasagerii de pe *St Louis* au împărtășit soarta evreimii europene. Șansele lor au crescut sau au scăzut, în funcție de țara unde fuseseră repartizați. Estimările referitoare la numărul supraviețuitorilor variază.

Opt
CONTRA CURENTULUI!

Ilustrată
În junglă

Scumpo,

Am timp doar pentru o vedere – plecăm peste o jumătate de oră – a fost ultima seară de Johnny Walker, acum ori trecem pe apa de foc de pe-aici, ori ne punem pofta-n cui – ține minte ce-am vorbit la telefon și nu-l tăia prea scurt. Te iubesc.

Masculul tău feroce

Scrisoarea 1

Draga mea,

Sunt după douăzeci și patru de ore de mers cu un autobuz al cărui bord era acoperit de iconițe cu Sfântul Cristopher sau cu omologul lui din zonă. N-ar fi fost rău dacă șoferul ar fi recurs la niște forme de magie mai puternice – creștinismul timpuriu nu pare să fi avut vreun efect asupra modului său de-a conduce. Dacă nu te gândești că la fiecare curbă în ac de păr îți vine să-ți verși mațele, peisajul e minunat. Copaci uriași, munți semeți – mă rog, tot tacâmul, am niște ilustrate. Trupa s-a cam încins la ora asta și cred că, dacă mai aud o dată bancul cu „ce e caș ca valul trece”, strâng pe cineva de gât. Deși poate că e normal pentru o treabă de soiul ăsta. Ce-i drept, n-am mai făcut așa ceva până acum și cred c-o să mă distrez grozav. Ar fi și cazul, după câte injecții mi-au făcut ca să nu mă căptușesc cu vreun beri-beri sau altceva din același registru.

În plus, e o ușurare să nu te mai întâlnești cu oameni care să te recunoască. Știi ceva, la Caracas

s-au prins cine sunt, chit că aveam barbă și ochelari. Asta pe aeroport, bineînțeles, și hai să zicem c-a fost normal. Ba nu, n-a fost, a fost ciudat. Ghici în ce mă văzuseră? Nu te gândi la rolul ăla bestial după un scenariu de Pinter, care a luat un Palme d'Or, nici pomeneală. Nu, e vorba de rahatul ăla siropos filmat în America pentru Hal Lua-l-ar Dracopulos. Rulează și azi, dacă-ți vine să crezi. Puștii îmi dau târcoale pe stradă și-mi spun: „Hei, domnu' Rick, ce mai faceți?" Ce zici? Sărăcia de aici e altă mâncare de pește. Totuși, după India, nu mă mai miră nimic. Așa, acum spune-mi ce ți-ai făcut la păr. Sper că nu te-ai apucat să faci vreo prostie doar ca să mi-o plătești fiindcă am plecat. Vă știu eu pe voi, fetele. La început ziceți că vă tundeți ca să vedeți cum vă stă, pe urmă Pedro de la coafor nu vă dă voie deocamdată să vi-l lăsați să crească, după aia cică trebuie să arătați bine la cine știe ce nuntă și nu puteți să vă duceți la el cu niciun chip și până la urmă pur și simplu nu-l mai lăsați lung. Dacă nu-ți aduc aminte în fiecare săptămână crezi că m-am obișnuit cu el așa, iar dacă-ți aduc aminte zici că te bat la cap, așa că nu mai scot o vorbă și rămâne ca la început. Dar nu-i corect să spui că e din cauza bărbii, fiindcă asta nu mai e vina mea, cei din junglă nu se rădeau când avea loc acțiunea filmului, indiferent de secol (depinde când o să ajungem acolo), și *știu* că mi-o lăsasem deja să crească din timp, însă ăsta sunt, îmi place să intru cât mai repede în pielea personajului. Cunoști doar teoria lui Dirk, cum că totul începe de la pantofi și că, dacă ți-ai ales încălțămintea cum trebuie, restul e simplu; ei bine, la fel fac și eu, atâta doar că pornesc de la figură. Îmi pare rău că ăsta e primul lucru pe care-l vezi dimineața, dar nu e la îndemâna oricui să spună că s-a culcat cu un iezuit. Unde mai pui că e și bătrân. Pe-aici e cald ca focul, așa că mă aștept la probleme cu lenjeria. Iau în continuare pastile pentru stomac. Am vorbit cu

Vic despre scenariu și mi-a zis să nu-mi fac griji, însă știu că, în stadiul în care ne aflăm, asta e placa pe care-o auzi de fiecare dată, nu? I-am spus ce ți-am zis și ție la telefon, că n-ar fi rău ca personajul să fie ceva mai uman, mai ales că-n ziua de azi preoții nu mai au atâta căutare, și m-a asigurat c-o să mai stăm de vorbă când o fi momentul. Cu Matt mă înțeleg bine – sigur c-o să ne arătăm mușchii după ce-o să începem lucrul, însă nu e nici pe jumătate atât de paranoic cum credeam; îi cam place să se tragă de șireturi cu toți, dar așa-s americanii, n-ai ce să le faci. I-am ciripit povestea mea cu Vanessa, el mi-a ciripit-o pe a lui și ne-am dat seama amândoi că o mai auziserăm și înainte! În ultima noapte în oraș, ne-am făcut mangă și ne-am trezit că ne jucăm de-a Zorba și de-a dansurile grecești într-un restaurant! Matt a încercat să spargă farfurii, dar i-au zis că nu ăsta era obiceiul prin partea locului și ne-au făcut vânt afară! Plus că ne-au pus să plătim farfuriile.

Știi cum i se zice poștei acolo? Doamna Noastră a Comunicațiilor. Probabil că trebuie să stai în genunchi ca să-ți parvină un mandat. Dar să nu crezi că am văzut vreun oficiu prin zonă. Dumnezeu știe dacă o să fiu în stare să pun scrisoarea asta la poștă înainte să intrăm în Junglă. Poate c-o să dau peste un băștinaș prietenos cu un băț în mână și, dacă merge în direcția bună, îi trag un zâmbet panoramic și i-o dau lui. (Glumă.) Nu-ți face griji pentru mine. Te iubesc.

Charlie

Scrisoarea 2

Iubito,

Dacă o să te uiți în albumul cu poze de la petrecerea aia trăsnet, o să vezi că lipsește ceva. Nu te speria, e la mine. E aia în care te-ai costumat în veveriță siberiană. Ne-am cam udat pe-aici prin bălării – de câteva zile plouă-n draci – , dar tot n-am uitat cât de bine e să te sărute cineva înainte de

culcare. De-acum încolo, cred c-o să ne șifonăm nițel, fiindcă am impresia că s-a zis cu hotelurile. Viață de cercetaș, bivuacuri și corturi, ăsta-i meniul zilei. Sper să dorm cât am nevoie. E greu să lucrezi și să te bată soarele-n scăfârlie dacă ai soilit doar câteva ore. Oricum, suntem deja în plină Junglă. Se întârzie în neștire. Textele clasice – aranjezi că în Ziua Z apari cu atâția oameni plus bagaje și tipul tocmit trebuie să transporte pe toată lumea până la următoarea destinație, iar când îți faci apariția, te trezești că-ți spune că lucrurile s-au schimbat, că n-ai zis cincizeci, ci cincisprezece, că prețurile au crescut oricum, și circul continuă până când individul se vede cu sacii-n căruță. Dumnezeule, când dau peste asemenea chestii, zău că-mi vine să strig „Vreau să lucrez” din toți rărunchii. Am și făcut-o la un moment dat, când lucrurile s-au nasolit mai mult ca de obicei. M-am apropiat de un bandit care încerca să ne jupoaie, am stat barbă-n barbă cu el și i-am strigat în meclă: Vreau Să Lucrez, Pentru Numele Lui Dumnezeu, Lasă-mă Să Lucrez, dar Vic mi-a zis că n-a prea folosit.

Mai târziu. Matt tocmai se pișa în apa râului, când a venit unul dintre crai și i-a zis că nu era o idee bună. Cică există un soi de peștișor pe care-l atrage căldura și care poate să-ți înoate pe jet chiar în timp ce te ușurezi. La început n-am crezut, dar, dacă te gândești la somon, poate că un sâmbure de adevăr tot există. Pe urmă peștișorul ajunge în puțulică, dă în lături câteva rânduri de nervuri și rămâne bine mersi acolo. Să te pișii pe tine și alta nu. Craiul zice că nu mai poți să-l scoți; e ca și cum ți s-ar deschide o umbrelă pe dinăuntru, așa că trebuie să te duci la spital și să intri la cuțit. Matt n-a știut ce să facă, să-l creadă sau nu? Pe de altă parte, poți să riști? Chestia e că la ora asta nu se mai pișă nimeni în apa râului.

Și mai târziu. Mergeam pe râu contra curentului, spre sfârșitul după-amiezii, soarele începea să

apună în spatele acelor copaci uriași, iar la un moment dat un stol de păsări mari, cred că bâtlani, s-au înălțat ca niște avioane roz, cum bine a zis cineva, și tot atunci al doilea asistent s-a ridicat brusc în picioare și a început să urle: raiul pe pământ, să fiu al naibii, raiul pe pământ și mai multe nu. Sincer să fiu, iubito, sunt un pic deprimat. Îmi pare rău că te încarc și pe tine, mai ales că, la ora când o să primești scrisoarea, mai mult ca sigur că o să fiu vesel ca un cintezoi. Afurisitul ăsta de Matt mă bagă-n boală. Are un eu cât postul Paștilor. Dacă stai să-l asculți, n-a mai făcut nimeni filme pe lumea asta în afară de el. Unde mai pui că se bate pe burtă cu toată trupa, ca să n-aibă niciun fel de probleme când filmează, așa că arată cu cinci ani mai tânăr și ăla care-o ia în freză sunt tot eu. Drept să-ți spun, Vic nu e destul de copt pentru treaba asta. Și nici destul de dur. Ne trebuie un regizor de platou ca pe timpuri, care să-i trateze pe toți ca pe niște sclavi, nu o mimoză de absolvent care s-a apucat de filme fiindcă i-au plăcut norii lui Antonioni, după care s-a transformat într-un *Deutscher* gen *nouvelle vague,* căzut în cap după *Truthspiel.* Poftim situație. Patruzeci de oameni în toată firea bat Jungla cu piciorul doar fiindcă i-au crezut aiurelile despre nevoia de-a se integra în realitatea câtorva iezuiți care sunt oale și ulcele de mult. Cum se aplică povestea asta echipei de filmare habar n-am, dar nu m-aș mira să-mi îndruge Vic o teorie și aici. Mergem pe jos, echipamentele vin cu avionul și chestia asta ne enervează de nu se poate. Nu ne lasă să folosim nici stația radio până nu ajungem la întâlnire. Prietena regizorului de montaj stă să nască. A vrut omul să sune la Caracas să vadă ce-i nou, dar Vic a zis nu.

Afurisită vreme. Căpiezi de cald cât e ziua de lungă. Transpiri mereu ca porcul, *comme un porco.* Încă-mi fac griji cu scenariul. Cred c-o să trebuiască să mi se rescrie rolul pe ici, pe colo.

Nicio șansă să ne spălăm țoalele dacă nu dăm peste vreun trib de spălătorese care să aștepte cuminți ritualul într-una dintre cocioabele de genul celor pe care le-am văzut în sătucul ăla din Provence, dacă mai ții minte. În schimb, de dimineață am dat cu ochii de o nenorocită de reclamă la coca-cola. Zi și tu, suntem la sute de kilometri de lumea civilizată și uite că ăia de la coca-cola au fost deja pe-aici și-au făcut ceva pe tot peisajul ăsta frumos. Dacă nu cumva o fi plantat-o vreun amic de-a lui Matt ca să-l facă să se simtă ca la el acasă. Îmi pare rău, n-am vrut.

Cu drag,
Charlie

Scrisoarea 3

Bună, frumoaso!

Iartă-mă că m-am văicărit la sfârșitul scrisorii trecute. Acum e mult mai bine. În primul rând, am reînceput să ne pișăm cu toții în râu. L-am întrebat pe Craiul Peștilor, cum îi zicem de-atunci, de unde știa de peștii care înotau pe jet și ne-a zis că văzuse un explorator grăsan care își făcuse nevoile și că de la el și-a dat seama. Până aici, toate bune. Însă după ce l-am mai descusut a scrântit-o. Cică îi spusese exploratorul că avea niște chiloți speciali și putea să se pișe în râu fără probleme. Chipurile, ar fi luat o minimască protectoare de la crosa de crichet, din care a tăiat partea din față și i-a lipit o strecurătoare de ceai. Auzi vorbă. Dacă tot torni brașoave, măcar nu te complica; parcă asta era regula de aur, nu? Nu pune în budincă mai multe ouă decât e cazul. Așa că ne-am hlizit cu toții pe seama Craiului, iar după aia ne-am descheiat la fermoare și ne-am ușurat în râu, indiferent că ne venea sau nu. Singurul care n-a făcut-o a fost Craiul Peștilor, care s-a ținut bățos și ne-a tot zis că era adevărul gol-goluț.

Îți închipui că ne-am mai înveselit nițel, însă chestia care ne-a binedispus cu adevărat a fost

contactul cu indienii. Altfel spus, dacă bandiții sunt cum sunt pe-aici („aici”, dacă vrei să te uiți în atlas, înseamnă undeva în apropiere de Mocapra), de ce și-ar fi respectat indienii cuvântul? Matt a zis după aceea că pe jumătate se aștepta să fie un fel de cai verzi pe pereți și i-am spus că la fel mă gândisem și eu. Totuși, i-am găsit. Patru la număr, exact acolo unde promiseseră că vor fi, într-o poieniță de lângă un cot al râului, goi puști, stând în poziție de drepți (deși nici așa nu erau foarte înalți) și uitându-se la noi fără urmă de frică. Și totodată fără curiozitate, ba chiar oarecum amuzați, ceea ce era ciudat de-a binelea. Te-ai fi așteptat să te pipăie sau mai știu eu ce. În loc de asta, au rămas pe loc și ne-au fixat cu privirea, de parcă noi am fi fost ăia ciudați – cu toate că, dacă te gândești bine, cam așa era. Ne-au așteptat să despachetăm și pe urmă au luat-o din loc. Nu s-au oferit să ne-ajute și să care una sau alta. Am fost cam mirați, dar asta e; nu erau șerpași, nu? Se pare că sunt două zile de mers întins până la restul tribului și până la râul pe care-l căutăm. Nici n-am văzut poteca pe care au ales-o – probabil că în Junglă trebuie să ai un simț de orientare brici. Te-ai rătăci pe-aici cât ai clipi din ochi, îngeraș, ascultă-mă pe mine, mai ales că habar n-ai cum să ajungi de la Shepherd’s Bush la Hammersmith fără să te conducă poliția.[3] Am mers vreo două ore, iar pe urmă am făcut popas pentru noapte și am mâncat peștii pe care i-au prins indienii din râu, în timp ce ne așteptau. Obosit foc, dar a fost o zi strașnică. Te pup.

Mai târziu. Am mers o zi întreagă. Îmi pare bine că am făcut orele alea de întreținere la sală. Unii dintre băieți au început să gâfâie cu limba scoasă după doar o jumătate de oră, ceea ce nu-i deloc de mirare, fiindcă singura lor activitate fizică e să-și vâre picioarele sub masă și să stea cu nasu-n farfurie. A, da, și să ridice mâna ca să mai comande o sticlă. Matt e destul de în formă (dar nu

chiar pe cât ar trebui) de la toate filmele alea în aer liber în care își toarnă ulei de măsline pe pectorali, iar eu și cu el le-am cam făcut celorlalți viața amară, spunându-ne că regulile solidarității nu erau valabile în Junglă și altele de soiul ăsta. Nu le place deloc să rămână în urmă! Craiului Peștilor, care e cam necăjit de când l-am prins cu mâța-n sac cu povestea aia, i s-a părut caraghios al naibii să le găsim porecle indienilor și să le zicem Taurul Neîntărcat sau Tonto, numai că porecliții firește că n-au priceput, iar noi ceilalți i-am tăiat macaroana. Oricum, n-avea niciun haz. Cât despre indienii ăștia, nu-ți vine să crezi. Merg goi prin pădure, sunt nemaipomenit de agili și nu obosesc niciodată. În plus, au ucis o maimuță dintr-un copac cu o țeavă de suflat și au servit-o la cină. Mă rog, n-au mâncat toți, ăștia mai fricoși din fire au deschis câte o conservă de vită cu porumb. Eu am mâncat din maimuță. Seamănă nițel cu coada de bou, doar că e mult mai roșie. Puțin cam ațoasă, dar avea un gust – jos pălăria.

Marți. Dumnezeu știe cum o să meargă poșta. Deocamdată toate scrisorile i le dăm lui Rojas, al patrulea asistent, care, fiind de prin partea locului, a fost numit poștaș. Asta înseamnă că pune scrisorile într-o pungă de plastic, ca să nu le mănânce cărăbușii, carii sau alte gângănii. Pe urmă, când ne întâlnim cu elicopterul, scoate recolta de plicuri și i-o pasează pilotului. Așa că numai bunul Dumnezeu știe când o să primești rândurile astea.

Mi-e dor de tine (o scurtă pauză, cât să scot urletul de mascul feroce). Astăzi ar fi trebuit să ne întâlnim cu restul tribului, dar nu suntem în cea mai bună formă. Pariez că unii au crezut c-o să mergem cu mașina până în inima Junglei și că, din cinci în cinci kilometri, o să existe furgonete cu mâncare de unde să comande hamburgeri și cartofi prăjiți, serviți de fete cu ghirlande de flori în jurul gâtului. Probabil că Dick, grăsanul de la

sonorizare, și-a luat cu el și o cămașă hawaiiiiiiană.

Revin la Vic. Ce-i al lui e pus deoparte. A plecat la drum cu cel mai redus echipaj posibil în limitele bugetului. Și eu, și Matt ne facem cascadoriile singuri (bătrânul Norman mi-a tras clapa la capitolul bani în legătură cu clauza asta). Și nici urgențele nu mai sunt asigurate zilnic – elicopterul vine doar din trei în trei zile, fiindcă Vic e de părere că altminteri o să ne distrugă puterea de concentrare sau altceva chiar mai sofisticat. Rapoartele vin prin stația radio, urgențele se rezolvă cu elicopterul, iar cei de la studio n-au avut nimic împotriva. Uluitor, nu?

Nu, nu-i deloc uluitor, scumpete, după cum știi prea bine. Cei de la studio cred că Vic e genial și i-au dat tot ce-a cerut până când au venit băieții de la asigurări, care s-au opărit când au văzut că exista riscul ca mai știu eu ce mari vedete să cadă din canoe, așa că au puricat lista până au dat peste doi amărâți care puteau să dispară fără să fie o dramă.[4] Oi fi fost eu mai cu moț altădată, dar bănuiesc că nu pot să refuz un rol dacă sunt în Junglă; iar Matt își iese din fire, ceea ce de cele mai multe ori înseamnă că nu vrea să se apuce de treabă până nu i se dă un coș cu pudră albă, numai că se pare că revine la sentimente mai bune, mai ales că nici nu se prea înghesuie plasatorii de droguri ca Tarzan din cracă-n cracă. Cât despre noi, acceptăm condițiile lui Vic fiindcă n-avem încotro, fir-ar să fie, și probabil că în forul nostru lăuntric credem la rândul nostru că Vic e un geniu.

Mă întreb dacă am greșit mâncând din maimuța aia aseară. În mod sigur, azi m-am mișcat mai încet ca de obicei, plus că și Matt a stat mai mult prin tufișuri.

Mai târziu. Pardon, miercuri. M-am întâlnit cu tribul. Cea mai măreață zi din viață. În afară de aceea în care te-am cunoscut, iubito, normal. Am dat pur și simplu peste ei dintr-odată, după ce am

coborât un deal și am văzut un râu chiar sub noi. Râul pierdut și, imediat alături, oamenii pierduți – uluitor. Sunt destul de scunzi și-ți vine să crezi că sunt dolofani, numai că, dacă te uiți bine, sunt numai fibră și nu poartă pe ei nici măcar un cârcel de viță. Și fetele arată bine (nu-ți face griji, îngeraș, sunt bolnave coapte). Chestia ciudată e că n-am văzut nici picior de bătrân. Sau, cine știe, i-or fi lăsat undeva în urmă. Atâta doar că înțeleseserăm că aveau obiceiul să meargă împreună. M-a pus pe gânduri figura. În plus, am rămas fără loțiune împotriva țânțarilor – pe-aia puternică am terminat-o, în orice caz. Care cum mă prinde mă înțeapă. Vic îmi spune să nu-mi fac probleme – ce, părintele Firmin avea așa ceva pe vremea când și-a dus traiul? I-am răspuns că înțelegeam nevoia de autenticitate, dar oare chiar le-ar fi plăcut fanilor mei devotați să mă vadă pe un ecran panoramic cu o mutră ca o tablă de țintar? Vic mi-a zis că trebuie să sufăr pentru artă. I-am spus să se ducă să se-mpuște. *Truthspiel* afurisit.

Joi. Între timp, ne-am instalat tabăra pe malul râului. De fapt, sunt două tabere, una pentru albi (dintre care majoritatea sunt ciocolatii și plini de pete roșii), cealaltă pentru indieni. Am întrebat de ce Dumnezeu nu aveam o singură tabără mai mare. O parte a echipei de filmare s-a împotrivit, fiindcă au fost unii care s-au temut să nu li se fure ceasurile (poftim situație), ceilalți s-au arătat de acord, fiindcă în felul ăsta puteau să se binocleze-n voie la femei (poftim altă situație). Vic a fost de părere că împărțirea în două tabere fusese o idee bună, întrucât oricum existase inițial o diferențiere, și pe deasupra chestia asta i-ar fi pregătit psihologic pe indieni să-și joace strămoșii, raționament pe care eu, unul, l-am acuzat de sminteală elitistă. Până la urmă, treaba a început să se-mpută, așa că l-au trimis pe unul dintre ghizi să stea de vorbă cu indienii, iar individul s-a întors și ne-a transmis că oricum nu le-ar fi trecut *lor* prin

cap să împartă tabăra cu noi, ceea ce, dacă stai să chibzuiești, e nostim foc.

Uite și elicopterul. Trebuie să pun punct.

Cu drag,
Charlie

Scrisoarea 4

Dragă Pips,

Primul rendez-vous! În sfârșit, au adus proviziile și restul de echipament cu elicopterul. Agitație mare (cu excepția indienilor, cărora nu le-a păsat nici cât negru sub unghie). Haleală și mahorci. Nimic contra țânțarilor – îți vine să crezi? Încă o chestie – Vic nu i-a lăsat să aducă ziare, lucru care m-a scos din pepeni. Cum să zic, nu suntem copii, nu? Să nu-mi spună nimeni că, dacă o să citesc un *The Independent* de-acum două săptămâni, n-o să mai știu să joc. Sau poate c-așa o fi, cine știe? Mă și mir că Vic ne-a dat voie să primim scrisori. Pentru Charlie, ioc. Țin minte că ți-am spus să nu-mi scrii decât în caz de forță majoră, dar n-am vorbit serios. Speram să te fi prins.

Vineri. Uite ce-i, știu că nu vrei să discutăm despre asta, însă cred că faptul că o să stăm atât timp departe unul de altul o să ne prindă foarte bine. În mai multe feluri. Serios. Oricum, sunt prea bătrân ca să-mi mai ardă de tărăboi. „s-a zis cu tĂrĂboiul”, declarĂ charlie, bĂiatul rĂu de la tv. Te iubesc.

Pippa scumpă, zău dacă nu cred că e efectul indienilor (era să uit, e sâmbătă). Sunt atât de deschiși, atât de direcți. Te uiți la ei și te crucești. Stau toată ziua goi pușcă, nu vorbesc pe ocolite, fac ce le place, mănâncă exact când le e foame, se giugiulesc ca și cum ar fi cel mai firesc lucru din lume[5] și se întind pe jos ca să moară când simt că le-a venit sorocul. Zău că e ceva. Nu vreau să spun că aș putea să fac la fel, în niciun caz nu așa, pe nepusă masă, dar pur și simplu încerc un mare

sentiment de camaraderie față de oamenii ăștia. Aproape că am impresia c-am fost trimis aici ca să mi se predea o lecție de viață. Are vreo logică toată povestea? Fii pe pace, iubito, n-o să ajung acasă cu un os care să-mi străpungă nasul, eventual doar cu un cap ceva mai limpede. Toată chestia aia cu Linda – știu că am convenit să nu mai aducem vorba, însă chiar mă simt de tot rahatul. Te-am rănit. Nu ți-am spus adevărul. Aici în sălbăticie, în timp ce râul pierdut îmi curge leneș pe la picioare, iar eu învăț denumirile unor păsări cărora habar n-am cum li se zice în engleză, încep să fiu convins că relația dintre noi e cum nu se poate mai bună.

Duminică. Nu e vorba doar de distanța care sporește vraja. E ceva legat de faptul că mă aflu *aici.* Ții minte cum s-au dus astronauții americani pe Lună și cum s-au întors total schimbați, uitându-se la Pământ și văzând în el doar o mică planetă ca atâtea altele, aflată la o distanță atât de mare? Unul parcă s-a țicnit, dacă-mi aduc bine aminte, altul a dat-o pe religie, însă important e că au venit din cosmos cu totul alții. Cam așa se întâmplă și cu mine, numai că, în loc să mă deplasez în viitorul tehnologic, a trebuit să mă întorc în timp. De fapt, nici nu cred că formula asta a întoarcerii în timp e cea mai potrivită. Toți băieții din echipa de filmare consideră că indienii sunt fantastic de primitivi fiindcă n-au radiouri. În ce mă privește, tocmai lipsa asta a radiourilor îi face să fie fantastic de avansați și de maturi. Mă învață ceva fără s-o știe. Încep să văd lucrurile mult mai în perspectivă decât până acum. Dumnezeule, rău îmi pare pentru Linda.

Luni. A durat destul până m-am instalat. Pe urmă a început ploaia. Una dintre fete mă învață limba. Nu-ți face griji, veverițo, precis că e bolnavă coaptă.[6] Am încercat să aflu cum își zic, mă rog, care e numele tribului. Ia ghicește. n-au niciun nume pentru ei ÎnȘiȘi!!! Și nici pentru limbă n-au vreo denumire. Nu e uimitor? O

maturitate incredibilă. Parcă vezi cum zboară naționalismul pe fereastră.

Marți. Acum că am început, atmosfera e într-adevăr de toată isprava. Am strâns rândurile. Am lăsat deoparte regulile stupide, doar nu suntem sindicaliști. Toată lumea *contribuie.* Sunt convins că e influența indienilor. Așa ar trebui să se întâmple mereu.

Miercuri. Cred că am un accent din ce în ce mai bun. Există pe-aici un fel de barză albă și mare, căreia i se zice *thkarni.* Bănuiesc că așa se scrie, nu sunt sigur. Oricum, rostesc *thkarni* ori de câte ori una dintre păsările astea își ia zborul sau aterizează pe apă, iar indienii se distrează de nu se poate. Se prăpădesc de râs și alta nu. Parcă ei sunt mai breji când îmi pronunță numele.

Joi. N-ar fi multe de zis. M-au înțepat vreo opt sute de miliarde de țânțari. Matt se ține de glume proaste. Nu m-am uitat atent la el, dar sunt sigur că e crăcănat.

Vineri. Dacă te gândești bine, e uluitor. Am în față un trib de indieni cu totul necunoscuți, care nici măcar nu-și zic în vreun fel. Cu două sute de ani în urmă, doi misionari iezuiți care încercau să se întoarcă pe Orinoco dau din greșeala peste ei, îi pun să le construiască o plută și să-i ducă vreo câteva sute de kilometri mai la sud, în vreme ce mesagerii divini le predică Evanghelia și încearcă să-i convingă să poarte Levi's. Cu puțin înainte de-a ajunge la destinație pluta se răstoarnă, misionarii sunt pe punctul de-a dispărea, iar indienii se fac nevăzuți. Se topesc în junglă și nu-i mai găsește nimeni până anul trecut, când îi descoperă unul dintre documentariștii lui Vic. Acum ne ajută să facem exact același lucru, întins pe durata a două secole. Ceea ce țin morțiș să aflu este dacă tribul își aduce aminte. Au membrii lui balade despre transportarea celor doi albi îmbrăcați în haine femeiești până la uriașa anacondă lichidă din sud, sau cum i-or fi spunând fluviului? Sau pur și

simplu albii s-au șters din memoria tribului la fel cum s-a șters tribul din memoria albilor? Te duce gândul la o grămadă de chestii. Și ce-o să se întâmple după plecarea noastră? O să dispară și ei din nou vreme de alte două-trei secole? Sau o să fie rași de pe fața pământului de un virus ucigaș, lăsând în urmă doar o rolă de film în care și-au jucat propriii strămoși? Nu sunt sigur că înțeleg totul cum se cuvine.

Fii binecuvântată, fiica mea, și stai departe de păcat.[7]

Cu drag,
Charlie

Nimic de la tine, nici duminică, nici miercuri. Sper ca mâine să aibă Rojas ceva și pentru băiatul. N-am vrut să scriu chiar tot ce mi-a trecut prin cap, dar oricum o să-ți trimit rândurile astea.

Scrisoarea 5

Iubito,

Probabil că veșmintele astea preoțești sunt cele mai incomode haine din lume pentru o călătorie în Junglă. Te fac să asuzi ca un porc, *comme un porco.* Mă tot întreb cum o fi reușit părintele Firmin să-și păstreze demnitatea. Probabil că se poate spune că a suferit pentru religie la fel cum sufăr eu pentru artă.

Duminică. Dumnezeule, ghici ce s-a întâmplat. Dick grăsanul, inginerul de sunet, se pișa în râu azi-noapte, când s-a trezit lângă el cu un indian agitat nevoie mare, care făcea o mulțime de gesturi și semne, uitându-se la el și prefăcându-se că înota. Dick nu se prinde. Mai mult, crede că indianul vrea să-și dea aere în fața cuconetului, chestie de tot hazul dacă știi cum arată femeile indiene, până când individul pleacă-n fuga mare și se-ntoarce cu Miguel, una dintre călăuze. Alte gesturi și explicații, după care Dick își trage rapid fermoarul. Ghicești au ba? Indianul tocmai îi spusese despre

peștișorul ăla care trăia în râu și… poți să continui și singură!!! E exclus ca *acest* membru al *acestui* trib să se fi uitat la un post britanic de televiziune în aceeași seară cu Craiul Peștilor. Și nici Craiul n-ar fi putut să învețe atât de bine dialectul tribului, încât să pună împreună la cale o asemenea farsă. Așa că nu ne-a rămas decât să acceptăm că omul a avut dreptate de la bun început! Îți dai seama cine a râs la urmă și cât de bine.

Luni. Se întâmplă ceva ciudat. Deși în linii mari par să înțeleagă ce facem – de pildă, nu-i deranjează când trebuie să tragem câte-o dublă și nu sunt intimidați de ochiul ăla mare ațintit asupra lor – , indienii nu dau impresia că ar ști ce înseamnă să joci un rol. Bineînțeles că își interpretează strămoșii și sunt dispuși (în schimbul unor cadouri cu Mickey Mouse) să ne construiască o plută, să ne transporte contra curentului și să se lase filmați. Însă altceva nu vor să facă. Dacă Vic îi roagă să folosească prăjinile într-un fel anume sau să-și schimbe poziția, demonstrându-le exact cum, nu-l ascultă. Refuză pur și simplu. Pluta se manevrează așa și numai așa, iar noi n-o să ne apucăm să facem lucrurile altfel numai fiindcă un alb se uită la noi printr-o sculă caraghioasă. Celălalt fapt e și mai greu de crezut. Indivizii cred că, atunci când Matt și cu mine ne costumăm în iezuiți, chiar suntem iezuiți! Sunt convinși că am plecat și că în locul nostru s-au ivit alți doi tipi îmbrăcați în negru! Pentru ei, părintele Firmin e o persoană la fel de reală ca Charlie, chit că – spre bucuria mea – de Charlie le place mai mult. Însă n-ai cum să le explici ce se întâmplă de fapt. Cei din echipa de filmare zic că sunt proști făcuți grămadă, dar mă întreb dacă nu cumva sunt fantastic de maturi. Băieții cred că alcătuiesc o civilizație atât de primitivă, încât nici măcar n-au descoperit actoria. În ce mă privește, nu știu dacă lucrurile nu stau taman pe dos, situație în care am avea de-a face cu o civilizație postactoricească, poate chiar

prima din lume. Asta ar însemna că actoria ar fi un lucru de care n-au mai avut nevoie, așa că l-au dat uitării, iar la ora asta nu-l mai pricep defel. Grozavă idee!

Miercuri. Ar fi trebuit să-ți spun mai multe despre ceea ce fac aici. Nu merge rău. Scenariul nu e cum îl țineam minte, dar așa se întâmplă mai mereu, fiindcă se umblă la el. Cu Matt se lucrează destul de bine. I-am cerut machiorului să-i facă și lui câteva mușcături de țânțari, însă nici n-a vrut să audă. Cică trebuie să fie și unul la care te poți uita. Nostim, n-am ce zice – e clar că, în forul lui lăuntric, e convins că arată al naibii de bine. Cred că n-ar fi înțelept să-i zic chestia aia pe care-ai spus-o tu, cum că are o mutră cioplită din carne de vită.

Joi. S-a întâmplat ceva cumplit. Cumplit de-a binelea. Unul dintre indieni a căzut de pe plută și s-a înecat. După care l-au luat apele. Ne-am uitat la râul care era destul de învolburat și l-am așteptat pe indian să iasă din nou la suprafață, însă degeaba. Bineînțeles că am propus să nu mai lucrăm toată ziua. Și ce crezi? Indienii n-au fost de acord. Ce oameni de ispravă!

Vineri. Mă tot gândesc la incidentul de ieri. Am fost mult mai amărâți decât indienii. Vreau să zic că e imposibil să nu fi fost fratele, soțul sau cumnatul cuiva, dar n-a vărsat nimeni o lacrimă. Mă așteptam ca, la lăsarea întunericului, să aibă loc un fel de ceremonial, să se ardă niște haine sau altceva de soiul ăsta. Când colo, nimic. Doar clasicul foc de tabără pe care-l aprindeam în fiecare seară. M-am întrebat dacă era posibil să nu-l fi putut suferi pe cel ce dispăruse, dar era o soluție simplistă. Poate că nu fac deosebirea dintre viață și moarte. Poate că nu cred, așa cum facem noi, că tipul „s-a dus” – sau cel puțin că nu s-a dus de tot. Și-or fi spunând că a plecat undeva unde râul e mai blând. Am tatonat terenul pe lângă Matt și m-am trezit că-mi zice: „Auzi, nu știam că ai

sânge de hippie.” Matt nu e tocmai simbolul spiritualității și al rafinamentului. Setul lui de valori înseamnă să-ți croiești drum prin viață singur, să mergi drept și cu capul sus, să tragi fix la țintă, să „frigi pipițe” (expresia e a lui) și să-i scuipi în ochi pe toți cei care te duc cu prețul. Cam în asta constă înțelepciunea lui existențială. Despre indieni crede că sunt niște puștani drăguți, care încă n-au inventat videorecorderul. Recunosc că e din cale-afară de nostim că unul ca el ajunge să joace rolul unui iezuit care susține dispute doctrinare în plină pădure tropicală. Adevărul este că face parte din categoria acelor actori americani extrem de eficienți, ale căror cariere sunt decise de cei care le construiesc imaginea. I-am sugerat să petreacă șase luni prin teatrele de provincie, ca să vadă exact ce înseamnă să joci în priză directă și să ai un public viu, dar s-a uitat la mine de parcă i-aș fi spus că a făcut o depresie nervoasă. Zică lumea ce-o zice, cred în continuare că scena e locul în care înveți cel mai bine să joci. Matt e în stare să taie tot felul de mutre și să-și mijească ochii în fel și chip, știind că pușlamalele lui de admiratori o să cadă pe spate oricum. Însă e oare capabil să joace folosindu-și tot corpul? N-ai decât să mă crezi demodat, dar sunt convins că majoritatea actorilor americani se bâțâie nițel de pe un picior pe altul și-atât. Am încercat să-i explic și lui Vic, numai că el mi-a zis că mă descurc de minune (Matt la fel) și că o să facem o pereche extrem de sudată pe ecran. Câteodată zău că aș vrea să asculte ce-i spun. Gata, vine poșta. Adică elicopterul. De la tine încă n-am primit nimic.

Cu drag,
Charlie

Scrisoarea 6

Pippa dragă,

Uite ce-i, știu că ne-am înțeles să nu vorbim despre asta și poate că nici nu-i cinstit, fiindcă

habar n-am în ce dispoziție o să fii când o să primești scrisoarea, dar ce-ar fi să ne mutăm la țară și să ne punem pe făcut copii? Nu, n-am căzut în râu și nici altceva n-am pățit. N-ai idee cât de bine mi-a făcut statul aici. Am renunțat la cafeaua de după prânz și nu mai fumez aproape deloc. Ia uită-te la indieni, îmi spun, ei nu pun țigară în gură. Nu găsesc de cuviință să susțină puternica firmă Philip Morris Inc. din Richmond, Virginia. Când lucrurile dau semne c-ar vrea să se nasolească, mestecă din când în când câte o frunzuliță verde, care bag seamă că e echivalentul țigării pe care-o fumezi când vezi că regizorul începe să se poarte ca un gogoman. Și-atunci, de ce să nu mă abțin, așa cum fac ei? Plus figura cu Linda. Știu, probabil că nu vrei să-i mai auzi numele, iar dacă așa stau lucrurile, ei bine, îți promit, dar totul este din cauza Londrei, nu? N-are nimic de-a face cu *noi.* De vină e numai și numai Londra asta afurisită, cu funinginea, băutura și străzile ei jegoase. Statului ăsta în oraș zi de zi nici nu mai poți să-i spui viață, nu găsești? De asemenea, consider că traiul citadin îi face pe oameni să se mintă unul pe altul. Îți vine să crezi? Indienii nu trombonesc niciodată. Nu știu s-o facă, la fel cum nu știu să joace un rol. La ei nu există prefăcătorie. Și zău că nu e deloc o dovadă de primitivism, ci dimpotrivă, de o nemaipomenită maturitate. Iar explicația – bag mâna-n foc – e că trăiesc în Junglă, nu în orașe. Își petrec tot timpul în mijlocul naturii și singurul lucru pe care nu e-n stare să-l facă natura e să mintă. Își vede liniștită de treabă, vorba lui Matt. Mersul drept și trasul la țintă, astea sunt regulile. Poate că nu e întotdeauna palpitantă sau frumoasă, dar cel puțin nu te minte. De-aia vin și zic că statul la țară și copiii reprezintă soluția. Și când spun „la țară”, nu mă gândesc la unul dintre satele alea de lângă șosea, pline de oameni ca noi, care cumpără chardonnay australian de la prăvălia din colț, și unde singura

dată când auzi ceva gutural e când tragi cu urechea la ce fac soții Archer în baie.

Mă refer la ceva netrucat și nepoluat, undeva departe de lume – Țara Galilor, eventual Yorkshire.

Duminică. Apropo de figura cu copiii. Într-un fel ciudat, se leagă și ea tot de indieni. Ții minte că ți-am zis că sunt formidabil de sănătoși și că nu vezi picior de bătrân printre ei, deși credeam că mergeau întotdeauna împreună? Ei bine, am reușit să-l fac să vorbească pe Miguel și am aflat că adevăratul motiv pentru care nu există bătrâni e că nimeni nu trăiește mai mult de treizeci și cinci de ani. Prin urmare, m-am înșelat când i-am considerat formidabil de sănătoși și un fel de reclamă vie pentru Junglă. Adevărul este că doar cei sănătoși tun reușesc să se descurce și să rămână în picioare. Ce întorsătură! Chestia care mă râcâie e că sunt deja peste limita de vârstă a majorității membrilor tribului și-am început să simt un fel de sloi pe șiră. Iar dacă am trăi la țară, atunci n-aș mai fi eu cel care ar veni acasă capsat în fiecare seară, dornic să fie îngrijit și dând în schimb peste un bebeluș care scâncește tot timpul. Dacă m-aș mulțumi cu rolurile babane și aș refuza porcăriile astea de la TV, m-aș duce frumos la filmări, iar când m-aș întoarce, s-ar cunoaște. Pricepi? I-aș construi plodului un țarc unde să se joace, i-aș cumpăra o arcă mare de lemn cu toate animalele și aș face rost de unul dintre sacii ăia în care își cară indienii copiii de sute de ani. Iar pe urmă aș lua-o la picior spre mlaștini, ca să ai și tu timp să răsufli și să nu-ți mai stăm pe cap, ce zici? Apropo, îmi pare rău că l-am lovit pe Gavin.

Luni. Sunt cam deprimat, scumpo. Am avut o ceartă ridicolă cu Vic pentru o replică. Șase cuvinte amărâte, dar *știam* că Firmin nu avea cum să le spună. Adică am intrat în pielea personajului acum trei săptămâni și vine Vic să mă-nvețe cum să vorbesc? Până la urmă mi-a zis, în regulă,

rescrie-le, eu am ținut pe toată lumea-n loc o oră și jumate și la finalul programului m-am trezit că-mi spune că tot nu l-am convins. Am făcut totuși o probă, fiindcă am insistat, și ce crezi? Nici blestematul de Matt nu era convins. Am spus că Matt nu știa să deosebească un rând de carte de un rând de porumb și că oricum avea o meclă cioplită în carne de vită, la care el m-a amenințat că-mi sparge nasul. Ce tâmpenie de film.

Marți. Încă fierb.

Miercuri. Ce chestie. Ții minte că ți-am spus că indienii nu știu ce înseamnă să joci un rol? Ei bine, în ultimele două zile Firmin și Antonio au devenit tot mai ostili unul față de altul (lucru foarte ușor de mimat, date fiind raporturile dintre Charlie și Matt) și am simțit cu toții cum indienii s-au implicat din ce în ce mai mult, rămânând pe plută și ascultând discuțiile cu sufletul la gură, ca și cum ar fi fost în joc însăși soarta lor – ceea ce, într-un fel, era adevărat, fiindcă mărul discordiei dintre noi era dacă aveau sau nu dreptul să fie botezați și să li se mântuiască sufletele. Cumva, nu știu în ce fel, s-au prins și ei. În orice caz, azi am filmat scena în care Matt trebuia să-mi dea una cu vâsla, chipurile fără să vrea. Bineînțeles că vâsla era făcută din cel mai bun lemn de plută, chestie pe care indienii n-aveau de unde s-o știe, iar eu m-am prăvălit conform scenariului, pe când Matt a început să susțină că fusese un accident. Indienii trebuiau să privească întregul episod ca și cum celor doi albi îmbrăcați în anterie le-ar fi filat o lampă. Cel puțin așa li se spusese. Însă au făcut cu totul altceva. Mulți s-au năpustit spre mine, au început să mă mângâie pe față, să-mi ude fruntea și să scoată niște sunete tânguitoare, după care trei dintre ei s-au întors spre Matt cu niște mutre de te apuca tremuriciul. Incredibil! Ba mai mult, cred că l-ar fi snopit în bătaie dacă el nu și-ar fi lepădat anteriul cu un gest teatral, care a avut darul de a-i potoli. Uimitor! Era doar bătrânul Matt, iar nesuferitul ăla de părinte

Antonio dispăruse. Pe urmă m-am ridicat încet în picioare și au râs cu toții fericiți, fiindcă, vezi Doamne, nu murisem. Partea bună a fost că Vic nu ne-a slăbit o clipă, așa că n-am pierdut nimic. Acum crede c-o să meargă, chestie care-mi convine fiindcă, dacă asta a fost reacția indienilor față de mine și de Matt, atunci poate că avem totodată și un indiciu despre atitudinea fanilor.

Joi. Vic spune că pe bandă cearta de ieri nu e prea clară. Fac pariu că afurisitul de Matt s-a dat la el – și-o fi dat seama că fusese surprins cu o mutră de ziceai că se scăpase-n izmene de frică. Am sugerat să așteptam versiunea finală, iar Vic a fost de acord, însă am simțit o reacție dușmănoasă. Ce ți-e și cu *Truthspiel*-ul ăsta: când nu-l ai, ți-l dorești, când îl ai, nu-ți mai trebuie.

Vineri. Nu cred că avem un scenariu grozav, bugetul e insuficient, însă lucrul cu adevărat important la filmul ăsta e că vorbește despre ceva. Vreau să zic că nu-i e frică de temele fundamentale. Majoritatea filmelor nu vorbesc despre nimic, nu? Eu, unul, descopăr acest lucru din ce în ce mai des. „Doi prelați în miezul Junglei” (bătrânul Crai al Peștilor cântă uneori chestia asta, pe melodia de la „Două pânze-n asfințit”) – așa o fi, dar totodată întâlnim un conflict care se regăsește în întreaga istorie a omenirii și în toate formele de civilizație. Disciplină sau permisivitate? Litera sau spiritul legii? Mijloace și scopuri. Să faci ce trebuie dintr-un motiv rău sau să faci ce nu trebuie dintr-un motiv bun? E un film despre felul în care marile idei, ca de pildă Biserica, se împotmolesc în birocrație. Despre felul în care creștinismul începe ca o religie a păcii, dar capotează în violență, ca și celelalte religii. Se poate spune același lucru despre comunism sau despre orice idee importantă. Cred că e un film care-ar putea fi cu adevărat subversiv în Europa de Est și asta nu doar fiindcă are în centru doi preoți. Cât despre difuzare, deja e

altă mâncare de pește. I-am spus Craiului Peștilor că există un mesaj până și pentru sindicate și mi-a promis c-o să-l caute mai departe. Pippa scumpă, gândește-te și la figura cu plodul, bine?

Charlie, al tău

P.S. Azi s-a întâmplat un lucru ciudat. N-a fost ceva grav, dar mi-a ridicat niște semne de întrebare despre indieni.

P.P.S. Habar n-am de ce nu mi-ai scris.

Scrisoarea 7

Pippa mea dragă,

Afurisită Junglă. Nori întregi de musculițe, gâze și alte insecte care te bâzâie și te înțeapă. Primele două săptămâni îți zici că e ceva extraordinar și că nu contează că te mușcă, vorba aia, o pățesc cu toții, în afară de Matt, care și-a adus o soluție testată la NASA și aprobată de Departamentul Sănătății și pe care oricum îl apără mutra aia cioplită în carne de vită. Numai că e un chin care pur și simplu nu se mai termină. Vine-o vreme când ți-ai dori ca Jungla să-și ia liber o zi. Hai, Junglă, du-te, e duminică – așa îți vine să strigi după ce te ciocnești de ea douăzeci și patru de ore pe zi. Știu și eu, poate că nici măcar nu e ea de vină, ci filmul. Simți în aer cum crește tensiunea. Matt și cu mine ne împungem din ce în ce mai des, indiferent dacă filmăm sau nu. Iar filmul începe să se reverse în absolut tot ce facem. Nici chiar indienii nu mai par atât de siguri că eu nu sunt în permanență Firmin și că Matt nu e Antonio. Din punctul lor de vedere, sunt Firmin și din când în când intru în pielea unui alb pe nume Charlie. E cu susu-n jos, ce mai.

Duminică. Povestea aia în legătură cu indienii. Drept să-ți spun, am fost nițel surprins când am prins de veste, dar acum încep să văd lucrurile și de pe poziția lor. Ți-am zis că m-am apucat să le învăț limba – fata e foarte cumsecade și umblă

mereu goală pușcă, dar, cum ți-am mai spus, n-are rost să-ți faci griji, iubito, precis e bolnavă coaptă. Ei bine, mi-am dat seama că jumătate din cuvintele pe care mi le-a dat să le-nvăț nu sunt bune. Adică există în limbă, însă înseamnă cu totul altceva. Primul pe care cică l-am învățat a fost *thkarni,* care era – cel puțin așa pretindea ea – barza aia albă pe care o vedeam aproape zilnic. Așa că, ori de câte ori vedeam câte una, începeam să strig *thkarni* și indienii se prăpădeau de râs. Până la urmă am aflat – nu de la Miguel, ci de la al doilea ghid, care până acum n-a prea deschis gura – că *thkarni* e denumirea indienilor – mă rog, una dintre ele, ca să fiu mai precis – pentru știi tu ce. Chestia pe care înoată peștișorul dacă te pișii în râu și nu ești atent. La fel se întâmplă cam cu jumătate din cuvintele învățate de la diavolița aia împielițată. În total, am memorat vreo șaizeci, dintre care treizeci sunt păcăleli – măscări sau cuvinte care în realitate au cu totul alt sens. Îți dai seama că la început am fost extrem de supărat, însă pe urmă am înțeles că de fapt asta demonstrează că au un extraordinar simț al umorului. În concluzie, m-am gândit să le arăt că nu m-a deranjat gluma și, la proxima apariție a unei berze mari, m-am prefăcut a nu ști cum i se spunea și am întrebat-o pe față. *Thkarni,* mi-a spus ea, cu o expresie impenetrabilă. Mi-am luat o mutră nedumerită, am clătinat din cap de câteva ori și am zis că nu putea să fie *thkarni,* fiindcă *asta* era *thkarni* (nu, n-am scos-o din pantaloni, doar am arătat-o cu degetul). Atunci s-a prins că jocul luase sfârșit, a chicotit, am chicotit și eu și în felul ăsta i-am arătat că nu-i purtam pică.

Luni. Ne apropiem de final. Mai avem scena cea mare. Însă înainte de asta, două zile libere. În ce mă privește, cred că-i o idee proastă, dar probabil că Vic a luat decizia la presiunea sindicatelor. Susține că e bine să ne reîncărcăm bateriile înainte de scena principală. Personal, aș spune că, dacă ai intrat în horă, trebuie să joci. Fii liniștită, scumpo,

dacă vorbesc așa, o fac doar ca să-l enervez pe Matt, chit că de obicei nu reușesc, fiindcă e genul care nu se prinde când e luat în balon și chiar i se pare normal să vorbească toți așa, ceea ce înseamnă că, până la urmă, o fac pentru propria mea distracție. „Hei, Matt", îi spun, „am intrat în horă, trebuie să jucăm", iar el dă din cap ca un profet bătrân, care se uită la cele zece porunci. Oricum, planul de bătaie e următorul: azi și mâine liber, după aceea două zile de repetiții pentru răsturnarea plutei, iar vineri punctul culminant. Poate că, în fond, Vic are dreptate, trebuie să fim cu toții în cea mai bună formă. Nu ne gândim doar să iasă cum se cade, ci să nu lăsam nimic la voia întâmplării. Conform contractului, suntem obligați să ne dotăm cu funii groase, în caz că se întâmplă ceva. Nu-ți face gânduri negre, iubito, *zău* că nu e periculos. Filmăm și pe o porțiune a râului unde există vârtejuri, dar răsturnarea propriu-zisă nici măcar n-o să aibă loc de-adevăratelea. Băieții au fel de fel de scule cu care pot imita orice, așa că n-are rost să intri la idei. Abia aștept filmarea, cu toate că am mai avut niște discuții în contradictoriu pe marginea ei. Ideea e că amândoi preoții se răstoarnă în apă, unul se lovește cu capul de o stâncă, iar celălalt îl salvează. Ei bine, aici e-aici: cine ce face? Tabloul e după cum urmează: cei doi se ceartă orbește în timp ce merg contra curentului și există un clivaj doctrinar foarte mare între ei, unul e adeptul liniei dure, autoritariste (eu), celălalt se arată foarte permisiv și lax la adresa indienilor (Matt). Din punctul meu de vedere, ar fi mult mai sugestiv ca reprezentantul poziției dure (de la care te-ai fi putut aștepta să-l lase pe celălalt să se înece) să joace rolul salvatorului și să-și scape confratele, deși crede în continuare că ideile lui despre indieni și planurile lui de a-i boteza odată ajunși în Orinoco sunt niște blasfemii. Dar nu, trebuie să fie invers, *Matt* mă salvează pe *mine.* Vic susține că ăsta e adevărul istoric, în timp ce

Matt spune că așa arăta scenariul când l-a citit în satul ăla de cretini unde s-a născut și că n-are de gând să se abată de la scenariu. *„Nimeni* nu-l salvează pe Matt Smeaton.” I-am spus că o să țin minte dacă o să-l văd vreodată atârnat de cablul unui telescaun în dreptul unei prăpăstii și ținându-se doar cu un deget. În concluzie, o să respectăm scenariul și basta.

Marți. Încă o zi liberă.

Mai târziu.

Mai târziu.

Și mai târziu.

Cu drag,
Charlie

Scrisoarea 8

Dumnezeule, Pippa! Dumnezeule mare! Pur și simplu n-am mai putut să merg până la capăt cu ultima scrisoare. În fiecare zi de filmare se întâmplă ceva. Dar n-am mai fost în stare, după ce s-a petrecut. Cât despre mine, sunt teafăr. N-am pățit nimic.

Mai târziu. Bietul Matt. Drace, zău că era un băiat bun. E drept că te mai călca pe nervi, dar probabil că și Sfântul Francisc din Assisi ar fi făcut la fel într-o asemenea conjunctură. Și-ar fi petrecut tot timpul zgâindu-se la păsările alea afurisite din Junglă, în loc să-și citească replicile. Iartă-mă, iubito. E de prost-gust, știu. Dar nu găsesc cuvinte. Trist, cumplit de trist. Nenorocitul de Matt. Mă întreb cum o să primești vestea și ce reacție o să ai.

Iisuse, indienii ăștia blestemați. Cred c-o să mor. Nici nu mai pot să țin pixul în mână. Transpir ca un porc, *comme un porco.* Dumnezeule, Pippa, te iubesc, e singurul lucru care mă face să rezist.

C.

Scrisoarea 9

Scot fotografia în care ești deghizată în veveriță siberiană și-o acopăr cu pupicuri. Doar asta

contează, tu, eu și copiii pe care o să-i avem. Hai s-o facem, Pippa. Și mamei tale i-ar plăcea, nu? L-am întrebat pe Craiul Peștilor dacă are copii. Mi-a răspuns că da și că sunt lumina ochilor lui. L-am luat pe după umeri și l-am strâns prietenește și cu tâlc. Lucrurile astea sunt cele care contează cu adevărat, nu crezi?

E adevărat ce se spune. Du-te în Junglă și abia atunci o să vezi cum sunt oamenii în realitate. Vic e plângăcios din naștere, am știut dintotdeauna. Se plânge mereu de filmul ăsta afurisit. I-am spus să nu-și facă probleme, fiindcă poate oricând să-și vândă memoriile unui ziar. Nu i-a plăcut.

De ce au făcut-o? De ce au făcut-o?

Cu drag,
C.

P.S. Aș fi vrut să-mi scrii. Mi-ar fi prins bine acum.

Scrisoarea 10

Aș fi putut fi eu în locul lui. Cum te văd și cum mă vezi. Oare cine decide? Decide într-adevăr cineva? Hei, tu ăla de-acolo din cer, e cineva acasă?

Toată ziua m-am gândit la asta. L-am întrebat pe Craiul Peștilor dacă are copii, mi-a răspuns da, sunt lumina ochilor mei, după aceea ne-am îmbrățișat în fața tuturor și din clipa aia n-am mai avut altceva în cap. Lumina ochilor mei. Ce înseamnă asta? Rostești niște cuvinte și toată lumea știe ce sens au, dar când le analizezi mai atent, îți dai seama că nu e deloc așa. La fel stau lucrurile cu filmul și cu toată călătoria asta. Te pui în mișcare convins că știi precis ce înseamnă fiecare lucru, pe urmă te oprești, cercetezi problema, vezi că nu e cum ți-ai închipuit și-ți spui că la început a fost altceva, fiindcă toată lumea s-a prefăcut a înțelege exact. Are vreun dram de logică? Exact așa s-a întâmplat cu indienii și cu stâncile de recuzită peste care a dat din greșeală

dulgherul. S-au tot uitat la ele și, cu cât s-au holbat mai mult, cu atât au înțeles mai puțin. La început au știut că erau stânci, la sfârșit au ajuns să nu mai aibă habar de nimic. Era suficient să le vezi fețele și te lămureai.

Mă duc la Rojas să-i dau scrisoarea. A trecut pe lângă mine acum câteva minute și mi-a zis, e a treia scrisoare pe ziua de azi, pune-le pe toate într-un plic și scutești din banii de timbre. M-am ridicat și – ce să vezi? – îți jur că m-am transformat în Firmin și i-am spus: „Ascultă, Doamna Noastră a Comunicațiilor, eu o să-i scriu și tu o să-i trimiți exact atâtea scrisori pe zi câte am chef să scriu, futu-i.” Sigur că Firmin n-ar fi zis „futu-i”, dar am reușit să folosesc exact tonul lui. Auster și agasat de tot ce nu e perfect pe lumea asta. Mă rog, ar fi bine să mă duc și să-mi cer iertare, altfel mă trezesc că le-aruncă.

Cu drag,
C.

Scrisoarea 11
Așteptând elicopterul

Pippa scumpă,

După ce-o să ne cărăm de-aici, o să fac anumite lucruri. O să beau cel mai mare whisky din tot Caracasul ăla blestemat. O să mă lăfăi în cea mai bună baie din tot Caracasul ăla blestemat. O să am cu tine cea mai lungă convorbire telefonică din lume. Parcă te aud răspunzând, de parcă m-aș fi dus până la debit după țigări și m-aș fi întors târziu acasă. Pe urmă o să mă duc la Ambasada Britanică, o să iau un număr din *Daily Telegraph,* poate să fie și de-acum câteva săptămâni, și o să citesc ceva la care de obicei nici nu mă uit, de pildă rubrica despre plante și animale, dacă o avea așa ceva. Vreau să mi se spună cum își fac lăstunii cuibul și cum poți să dai cu ochii de un viezure dacă ai noroc. Lucruri obișnuite, care se petrec tot timpul. O să mă uit la scorurile de crichet și-o să

mă prefac că sunt un vechi iubitor al acestui sport, îmbrăcat cu un blazer în dungi și ținând în mână un pahar cu gin. Poate o să arunc o privire și peste rubrica de nașteri. Emmei și lui Nicholas, o fiică, Suzie, soră cu Alexander și Bill. Ferice de voi, Alexander și Bill, acum puteți să vă jucați cu micuța Suzie, așa o să spun. Să vă purtați frumos cu ea, s-o apărați câte zile veți avea, doar e surioara voastră, lumina ochilor voștri. Dumnezeule, Pippa, uite că plâng, îmi curg lacrimi pe amândoi obrajii.

Cu drag,
C.

Scrisoarea 12

Caracas, 21 iulie

Pippa dragă, nu pot să cred, pur și simplu nu-mi vine să cred. Ajungem în fine la ceea ce numim în derâdere civilizație, găsim în fine un telefon de unde putem vorbi peste ocean, îmi vine în fine rândul, aud în fine că sună acasă și nu dau de tine. „Nu răspunde număr, domnu'." Mai încearcă. „Tot nu răspunde număr, domnu'." Încă o dată. „Bine, domnu', dar tot nu răspunde număr." Unde ești? Nu vreau să sun pe altcineva. Nu vreau s-o sun pe maică-ta și să-i spun, uite, am avut ceva necazuri, dar ne-am întors la Caracas, iar Matt a murit, așa cum ai auzit la știri, dar n-am chef să discut despre asta. E singurul lucru pe care mi-l doresc, iubito, să stau de vorbă cu tine, dar uite că nu pot.

Am mai încercat o dată.

Și încă o dată.

Asta e. Mi-am luat o sticla de whisky care costă cam cincizeci de lire (dacă nu-mi decontează cei de la studio, nici că mai lucrez pentru ei) și un teanc de hârtie subțire de scris, cu antetul hotelului. Ceilalți s-au risipit prin oraș. Eu n-am fost în stare. Îmi tot aduc aminte că, în ultima noapte când am stat aici – în același hotel – , Matt și cu mine ne-am dus la cârciumă, ne-am făcut

mangă, am început să dansăm sirtaki-ul ăla din *Zorba grecul,* am fost dați afară, Matt m-a arătat cu degetul, le-a zis chelnerilor „Ce, bă, nu-l recunoașteți pe domnu' Rick din Parkway Peninsula?", iar ăia nu m-au recunoscut și ne-au pus să plătim farfuriile.

Am terminat zilele de odihnă și mai avem trei zile de lucru. În prima dimineață, am repetat în apa aia albă și înspumată, dar trebuie să recunosc că am făcut-o destul de prudent. Vic și echipa de filmare stăteau pe mal, în vreme ce Matt și cu mine ne aflam pe plută, înconjurați de vreo zece indieni care vâsleau sau lăsau prăjinile în apă. Ca să evităm orice riscuri, aveam o funie lungă, fixată de plută și legată în jurul unui trunchi de copac de pe mal, așa încât, dacă indienii ar fi pierdut controlul, funia ar fi împiedicat deriva. Matt și cu mine eram încinși fiecare cu câte o altă funie, conform contractului. Am făcut o repetiție bună în cursul dimineții, iar după masă am intrat în râu cu dispozitivul de învolburare a apei. Aș fi preferat să mai avem câteva repetiții, dar Vic a insistat să ne grăbim. Prin urmare, a doua zi dimineață ne-am aventurat din nou, având de data asta și câte un microfon miniatural. Vic încă nu știa dacă era mai bine să dubleze vocile sau nu. Funia a fost legată în jurul copacului, echipa de filmare s-a instalat pe mal, iar Matt și cu mine ne-am pregătit pentru câteva duble în fața camerei, fiind atât de adânciți în controversa iscată de ideea de a-i boteza pe indieni, încât n-am sesizat pericolul care ne pândea, chiar dacă echipa îl observase. M-am gândit de un milion de ori la ce s-a întâmplat după aceea și tot n-am reușit să găsesc un răspuns. Știu că eram la a treia dublă. Am făcut semn că eram gata, am început să ne certăm și pe urmă am văzut ceva ciudat. În loc de cei zece indieni de pe plută erau doar doi, care stăteau în partea din spate și aveau câte-o prăjină și atât. Presupun că ne-am închipuit că Vic venise cu ideea să încercăm și așa

fiindcă Matt și cu mine începuserăm deja să ne ciorovăim, iar faptul că a continuat ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic arată că era profesionist până-n vârful unghiilor. Mă rog, și eu am procedat la fel. Însă la finalul scenei am observat că indienii nu făceau manevrele obișnuite, care se reduceau la cufundarea prăjinilor în apă pentru oprirea plutei. Își vedeau liniștiți de vâslitul lor, așa că Matt a trebuit să strige „hei, băieți", însă nu l-au băgat în seamă, iar eu țin minte că m-am gândit că poate voiau să verifice rezistența funiei, după care m-am întors în aceeași clipă cu Matt și abia atunci am văzut unde ne duceau indienii – direct spre o grămadă de stânci și un vârtej înspumat – , moment în care am fost convins că se rupsese funia. Am strigat la ei, dar fără rezultat, din cauza zgomotului și a faptului că nu le știam limba, și nu după mult timp ne-am trezit prinși în vârtej. În secunda când ne-am răsturnat, m-am gândit la tine, Pippa, pe cuvânt. Ți-am văzut chipul și am încercat să nu mă gândesc la altceva decât la tine. Pe urmă m-am chinuit să înot, dar n-am putut din cauza curenților și a anteriului ăluia afurisit, iar după aceea am simțit o lovitură în coaste, de parcă m-ar fi atacat cineva, am fost sigur că se zisese cu mine și că stânca de care probabil că mă izbisem avea să-mi fie fatală și am leșinat. În realitate, funia cu care mă încinsesem s-a strâns brusc în jurul meu. Următorul lucru pe care mi-l aduc aminte e că eram pe mal, scuipam apă și simțeam că-mi venea să vărs, în timp ce inginerul de sunet îmi căra ghionturi în spate și-mi masa burta. Funia mea a rezistat, a lui Matt, nu. Asta a fost, chestie de noroc. După cum îți dai seama, toată lumea a fost șocată. Câțiva băieți din echipa de filmare au încercat să se răspândească de-a lungul malului – știi că uneori găsești supraviețuitori atârnați de-o cracă deasupra apei, la un kilometru sau doi de locul accidentului, însă n-a fost cazul. Am impresia că poveștile astea sunt bune doar în filme.

Matt dispăruse și nici băieții n-au putut să se deplaseze mai mult de douăzeci-treizeci de metri din locul unde se instalaseră, fiindcă în Junglă nu există drumuri de edec. „De ce au fost doar doi?” se întreba Vic întruna. „De ce doar doi?” I-am căutat pe indienii care-i ajutaseră la instalare, dar nu i-am mai găsit. Pe urmă s-au întors la tabără și singura persoană peste care au dat acolo a fost Miguel, interpretul care avusese o discuție îndelungată cu unul dintre indieni și care, când s-a întors la rândul lui, a văzut că restul indienilor se făcuseră nevăzuți.

După aceea ne-am dus să vedem ce se întâmplase cu funia din jurul copacului și am constatat că nici ea nu mai era acolo. Ceea ce era destul de ciudat, fiindcă fusese fixată cu un nod complicat, care nu putea fi desfăcut așa ușor. Așa prevedea contractul. Dubios, foarte dubios. Apoi am vorbit iar cu Miguel și am aflat că indianul începuse discuția aceea îndelungată cu el înainte de accidentul nostru. Prin urmare, probabil că știau ce avea să se întâmple. Iar când am aruncat o privire prin tabără, am văzut că luaseră absolut tot – hainele, proviziile, echipamentele. La ce le-or fi trebuit hainele? Oricum nu i-am văzut vreodată purtând măcar un petic de pânză.

Am așteptat al naibii de mult sosirea elicopterului. Indienii ne-au luat stațiile radio (cred că ne-ar fi ușurat și de furgonetă dacă ar fi avut o macara), iar cei de la Caracas și-au zis că se întrerupsese legătura, ca de obicei. Am așteptat două zile cât două luni. Am fost convins că m-am ales cu o febră urâtă, cu toate injecțiile și pilulele alea. Se pare că, după ce m-au tras afară din apă și m-au făcut să scuip ce înghițisem, primul lucru pe care l-am zis a fost „precis că e bolnavă coaptă”, la care pe toți i-a apucat un râs isteric. Nu mai țin minte, dar a fost ceva în stilul meu caracteristic. Mi-a fost frică să nu mă pricopsesc cu vreun beri-beri. Pușchea pe limbă.

De ce au făcut-o? Mă tot întorc la asta. De ce? Majoritatea celorlalți cred că au făcut-o fiindcă sunt primitivi – cunoști figura, nu sunt albi, să n-ai niciodată încredere în băștinași și așa mai departe. Cu asta, sincer să fiu, nu sunt de acord. N-am fost niciodată de părere că ar fi primitivi, au spus întotdeauna adevărul (cu excepția felului în care m-au învățat limba lor) și au fost mult mai demni de încredere decât unii dintre albii care au făcut parte din echipă. Primul lucru la care m-am gândit a fost că-i jigniserăm fără să ne dăm seama – îi ofensaserăm pe zei sau ceva de genul ăsta. Însă nu mi-a venit nimic concret în minte.

Din punctul meu de vedere, nu știu dacă există sau nu o legătură cu ceea ce s-a petrecut acum două sute de ani. Poate că e o simplă coincidență. Întâmplător, descendenții primilor indieni a căror plută s-a răsturnat aveau în grijă o a doua plută care s-a răsturnat în același loc pe cursul râului. Poate că indienii ăștia suportă doar un număr limitat de iezuiți pe care să-i transporte contra curentului, după care își schimbă umoarea instinctiv și-i aruncă în apă pe următorii. Puțin probabil totuși, nu crezi? O altă explicație ar fi că *există* o legătură între cele două incidente. Eu cel puțin asta cred. Am impresia că indienii – ăștia ai noștri – erau la curent cu ce pățiseră părintele Firmin și părintele Antonio cu atâția ani în urmă. E genul ăla de chestii care se transmit, în timp ce femeile macină rădăcini de manioc sau mai știu eu ce. Probabil că iezuiții ocupaseră un loc important în istoria indienilor. Și când povestea era comunicată de la o generație la alta, fiecare mai adăuga ceva, exagerând lucrurile și sporindu-le culoarea. Iar pe urmă apărem noi, tot o adunătură de albi cu doi tipi în haine negre, care vor să fie duși cu pluta, tot contra curentului și tot pe Orinoco. Mă rog, există și diferențe, ăștia de-acum au o mașinărie cu un singur ochi, dar în principiu e același lucru. Unde mai pui că le spunem că o să se

termine la fel și că pluta o să se răstoarne. Cum să zic, e greu să te gândești la ceva echivalent, dar presupune că ai trăi în Hastings în 2066, te-ai duce într-o bună zi pe plajă, ai vedea o grămadă de corăbii apropiindu-se de mal, ai da cu ochii de o mulțime de războinici care ți-ar spune că au venit pentru Bătălia de la Hastings, ți s-ar cere să-l scoți pe interval pe regele Harold ca să-i tragă o săgeată între ochi și ți s-ar oferi un portofel burdușit cu bani ca să-ți joci rolul cum se cuvine. Într-o primă fază, te-ai simți tentată să accepți, nu? Abia după aceea te-ai gândi de ce anume vor respectivii s-o faci. Iar un posibil răspuns – e doar o idee a mea, Vic nu pare foarte convins – ar fi că ei (adică noi) s-au întors ca să practice din nou un ceremonial care, dintr-un motiv sau altul, e extrem de important pentru trib. Poate că indienii au considerat că era ceva de resort religios, de pildă, a cinci suta aniversare a unei catedrale.

Mai există o posibilitate – ca indienii să fi urmărit disputa dintre iezuiți și s-o fi înțeles mai bine decât ne-am fi închipuit. Albii – adică Matt și cu mine – ne certam pe tema botezării indienilor, iar în momentul când s-a răsturnat pluta se părea că balanța înclina în favoarea mea. În fond, eram mai important în ierarhie și mă declarasem împotriva botezului – cel puțin până când indienii vor fi pus ceva pe ei și vor fi renunțat la câteva dintre obiceiurile lor împuțite. Cine știe, poate că au înțeles și au răsturnat pluta încercând să-l ucidă pe părintele Firmin (adică pe mine!), în ideea ca părintele Antonio va supraviețui și-i va boteza. Ce zici? Atâta doar că prima dată au văzut că Firmin supraviețuise și au fugit de frică, în timp ce a doua oară și-au dat seama că-l uciseseră pe Antonio, motiv pentru care, văzând că nu ieșise cum și-ar fi dorit, s-au făcut nevăzuți și nu s-au mai uitat în urmă.

Așa o fi? Oricum, e mai complicat decât o să reiasă din ziare. N-o să mă mir dacă cei de la

Hollywood o să trimită un avion care să-i bombardeze pe indieni pentru moartea lui Matt. Sau dacă o să facă o versiune nouă – da, e mult mai probabil. Și te întreb, cine o să primească rolul lui Matt? Ce șansă pentru cine știe ce carieră personală, nu găsești?

Se pare că o să rămânem aici cam o săptămână. Studioul ăla afurisit, cu avocații lui blestemați cu tot. Cică trebuie să se pronunțe o decizie oficială de încetare a filmărilor și pentru asta e nevoie de timp.

O să duc personal scrisoarea asta la Doamna Noastră a Comunicațiilor. Să văd și eu cum mai arată un poștaș în carne și oase.

Cu toată dragostea,
Charlie

Scrisoarea 13

Dumnezeule, nu cumva să-mi mai faci una ca asta, ai înțeles? *Niciodată.* Nu trec două zile de când am scăpat din Jungla aia nenorocită, mai mult mort decât viu, și-mi închizi telefonul în nas? Uite ce-i, am încercat deja să-ți explic, am găsit-o lucrând aici, a fost o coincidență și-atâta tot. Știu că m-am purtat nițel ca un porc, *comme un porco,* dar te rog să citești toate scrisorile mele din Junglă și-o să vezi că sunt alt om. Între mine și Linda nu mai există nimic, doar ți-am spus și înainte de plecare. Dar nu pot să-i schimb locul de muncă, nu? Da, știam că o să fie în Caracas, nu, nu ți-am spus și da, am greșit, dar crezi c-ar fi fost mai bine dacă ți-aș fi zis? Că tot veni vorba, cum naiba ai aflat? Nu, nu-i aici, habar n-am, din partea mea poate să fie și în Indiile de Vest. Pentru Dumnezeu, Pippa, hai să nu aruncăm la coș cinci ani de viață.

Charlie, al tău

P.S. Vorbesc serios.

P.P.S. Caracas e o cloacă jegoasă. Trebuie să stau cel puțin până pe data de 4.

P.P.P.S. Te iubesc.

Telegramă

ROG SUNĂ-L PE CHARLIE LA HOTEL INTERCONTINENTAL URGENT. CU DRAG, CHARLIE.

Telegramă

PENTRU NUM. LUI DUM. ROG SUNĂ LA INTERCONTINENTAL. TREBUIE SĂ VORBIM URGENT. CU DRAG, CHARLIE.

Telegramă

SUN EU LA PRÂNZ ORA TA JOI. MULTE DE DISCUTAT. CHARLIE.

Telegramă

DAR-AR DRACII, PIPPA, RĂSPUNDE SAU SUNĂ-MĂ. CHARLIE

Scrisoarea 14

Dragă Pippa,

Fiindcă se pare că nu răspunzi la telegrame din motive pe care doar tu le știi, îți scriu ca să te anunț că nu mă întorc acasă imediat. Am nevoie de timp și spațiu nu doar ca să-mi revin după lucrurile îngrozitoare prin care am trecut și care am impresia că nu te interesează prea mult, ci și ca să mă gândesc unde a ajuns relația dintre noi. N-are rost să-ți spun că te iubesc în ciuda a tot ce s-a întâmplat, pentru că văd că asta nu face decât să te irite, din pricini pe care, fiind singura care le știe, nu găsești de cuviință să le explici. O să mai dau un semn de viață când o să știu în ce punct mă aflu și ce vreau să fac.

Charlie

P.S. Vorbesc serios.

P.P.S. Dacă povestea asta are o cât de mică legătură cu javra aia de Gavin, o să-i sucesc gâtul personal și fără anestezic. În primul rând că ar fi trebuit să-l bușesc mai tare. Iar dacă n-ai observat,

nu e-n stare să joace nici măcar un rol de solniță. N-are talent. Și nici *cojones.*

Scrisoarea 15
St Lucia
Dracu' știe în ce zi

Ascultă, curvă ce ești, ce-ar fi să te cari naibii din viața mea și să dispari odată? De când te știu, n-ai fost bună decât să dai cu bâta-n baltă, ăsta a fost marele tău talent. Mi-au zis prietenii că mă bag singur în belea și că n-ar trebui să te las să te muți cu mine, dar nu i-am ascultat, ca un bou. Și dacă crezi cumva că sunt egocentric, cască bine ochii-n oglindă, fetițo. Sigur că m-am îmbătat, altfel cum vrei să mi te scot din minte? Am de gând să mă fac cum e cuiul. *In vino veritas,* fir-ar mă-sa a dracu'.

Charlie „Tărăboi"

Telegramă

REVIN LA LONDRA LUNI DIMINEAȚĂ. FII BUNĂ ȘI DISPARI PÂNĂ ATUNCI CU TOT CU BAGAJE. LASĂ CHEIA. BASTA.

3 Glumă (n-am vorbit serios).

4 Glumă. Mă rog, într-un fel. Sunt sigur că nu există niciun pericol adevărat.

5 N-a fost o experiență personală. Charlie al tău s-a ținut deoparte.

6 Au băieții o vorbă. Cum începe o discuție despre sex sau cum se uită unul la o femeie indiană, cineva zice invariabil: „Precis că e bolnavă coaptă." Probabil că la Londra expresia nu-i la fel de amuzantă.

7 Glumă!!

PARANTEZĂ

Să vă spun ceva despre ea. Suntem în toiul nopții, când prin perdele nu pătrunde nicio geană de lumină, singurul zgomot care se-aude pe stradă e zgrepțănatul unui Romeo pe punctul de-a se întoarce în alcov, iar păsările încă nu și-au început recitalul obișnuit și totuși menit să înveselească. Stă întinsă pe o parte, cu spatele la mine. Nu văd pe întuneric, însă e suficient să-i simt răsuflarea ușoară ca să fiu în stare să-i trasez harta corpului. Când e fericită, doarme ore-n șir în aceeași poziție. Am vegheat-o în decursul diverselor perioade ale nopții și sunt gata să depun mărturie că nu se mișcă. Bineînțeles, se prea poate ca motivul să fie digestia bună și visele tihnite; însă prefer s-o iau ca pe un semn al fericirii.

Nopțile noastre nu seamănă între ele. Ea adoarme aidoma cuiva care se abandonează chemării blânde a unei maree calde și plutește încrezătoare până dimineață. Eu o fac după ce mă împotrivesc și mă lupt cu valurile, ceea ce înseamnă fie că nu vreau să mă despart de o zi bună, fie că bombăn în continuare din cauza uneia proaste. Perioadele noastre de inconștiență sunt străbătute de curenți diferiți. Adeseori mă trezesc țâșnind din pat și temându-mă de timp, de moarte și de golul necuprins care va să vină; cu picioarele pe podea și cu capul în mâini, slobozesc un „Nu, nu, nu” inutil (și dezamăgitor de neelocvent), în vreme ce mă trezesc. Iar pe urmă ea trebuie să alunge cu mângâieri groaza care a pus stăpânire pe mine, la fel cum scarpini între urechi un câine care s-a bălăcit într-o apă murdară și îți dă de știre cu un lătrat.

Sunt mai rare cazurile când somnul ei e întrerupt de un țipăt și când îmi revine mie sarcina să mă apropii de ea, lac de sudoare, și să încerc s-o apăr. Sunt cum nu se poate mai treaz și aflu de la buzele ei toropite și lenețe de ce a țipat. „Un *ditamai*

gândacul”, îmi spune, de parcă nici prin cap nu i-ar fi trecut să mă deranjeze pentru unul mai mic, eventual „Alunecam pe trepte” sau pur și simplu (un mesaj atât de criptic, încât mi se pare literalmente o tautologie) „Ceva urât”. Pe urmă, odată eliminat cheagul acesta de suferință și mizerie din organism, scoate un suspin și se cufundă la loc într-un somn purificat. Eu rămân treaz, strângând la piept un batracian cleios-alunecos, trecând niște resturi muiate de apă dintr-o mână în alta, alarmat și admirativ. (Apropo, nu revendic vise mai mărețe. Somnul democratizează teama. Aici teroarea unui pantof rătăcit sau a unui tren pierdut e la fel de mare ca aceea a unui atac al gherilelor sau a unui război nuclear.) O admir fiindcă a reușit să articuleze această îndeletnicire care se cheamă dormit – și pe care-o avem cu toții noapte de noapte, fără încetare, până când murim – mult mai bine decât am izbutit eu. Se comportă în fața lui ca un călător stilat, pe care nu-l inhibă un aeroport nou. Pe câtă vreme eu stau în puterea nopții cu un pașaport expirat și împing un cărucior cu bagaje, căruia îi scârțâie roțile, spre un alt carusel decât cel indicat.

Oricum… doarme și stă întoarsă cu spatele la mine. Stratagemele și repoziționările obișnuite nu m-au putut narcotiza, așa că m-am hotărât să mă apropii de corpul ei moale și curbat. În timp ce mă mișc și încep să-mi lipesc fluierul piciorului de o gambă ai cărei mușchi sunt relaxați în inconștiența somnului, simte ce am de gând și, fără să se trezească, își întinde mâna stângă și-și ridică părul de pe umeri, oferindu-mi ceafa goală ca să mă cuibăresc lângă ea. De câte ori face acest gest, simt un fior de dragoste și mă minunez în fața preciziei unei asemenea amabilități somnolente. În ochi îmi joacă lacrimi și fac eforturi să n-o trezesc ca să-i aduc aminte cât de mult o iubesc. În aceeași clipă, fără să-și dea seama, a ajuns la miezul secret al sentimentelor pe care mi le inspiră. Nu știe, firește;

nu i-am dezvăluit niciodată această plăcere discretă și fugară a nopții. Deși bănuiesc că acum exact asta fac…

Credeți că se trezește cu adevărat când face asta? Presupun că poate fi interpretat și ca un act de curtoazie conștientă – un gest agreabil, care însă nu înseamnă că dragostea are rădăcini mai adânci decât pragul conștiinței de sine. Aveți tot dreptul să fiți sceptici: s-ar cuveni să fim indulgenți doar până la un punct cu iubitele, ale căror orgolii rivalizează cu ale politicienilor. Totuși, pot să vă ofer și alte probe. Vedeți dumneavoastră, părul îi cade pe umeri. Dar cu câțiva ani în urmă, când ni s-a promis că vom avea parte de căldură estivală mai multe luni la rând, s-a tuns scurt. Și-a dezgolit ceafa și puteai s-o săruți cât era ziua de lungă. Iar în întuneric, pe când stăteam sub același cearșaf, iar eu emanam un fel de transpirație calabreză, pe când toiul nopții se comprima, dar era la fel de greu de străbătut – ei bine, când mă întorceam spre acel S desenat de corpul ei, scotea un murmur blând și încerca să-și dea de pe ceafă pletele la care renunțase deja în realitate.

„Te iubesc”, șoptesc în ceafa aceea mângâiată de umbra somnului, „te iubesc”. Toți romancierii știu că arta lor purcede prin abordare indirectă. Când ispita didacticismului îi dă târcoale, scriitorul ar trebui să-și imagineze un lup de mare privind cu ochi de oțel furtuna stârnită în față, deplasându-se precis de la un instrument la altul, într-o roată de foc de artificii tivită cu aur și rostind ordine scurte prin portavoce. Numai că sub punte nu se află nimeni; sala mașinilor nu a fost amenajată, iar cârma s-a stricat cu sute de ani în urmă. Este posibil să asistăm la un spectacol onorabil al căpitanului, care nu încearcă doar să se autosugestioneze, ci să-i convingă și pe unii pasageri, deși e limpede că menținerea liniei de plutire nu depinde de el, ci de vânturile turbate, de

mareea sălbatică, de aisberguri și de tancurile ivite în față pe nepusă masă.

Cu toate acestea, câteodată e normal ca romancierul să se arate nemulțumit de oblicitatea ficțiunii. În jumătatea de jos a *Înmormântării contelui de Orgaz* de El Greco, expusă la Toledo, există un șir de oameni uscățivi și abătuți care jelesc. Se uită încoace și încolo, într-o durere conformă momentului. Unul singur privește direct în afara tabloului și ne fixează cu un ochi întunecat și ironic – e imposibil să nu observăm totodată că e un ochi neutru, la care nu pot ajunge măgulelile celorlalți. Tradiția susține că personajul este El Greco însuși. Eu am făcut asta, ne spune el. Eu am pictat tabloul. Eu sunt răspunzător, așa că stau cu fața spre voi.

Se pare că poeților le vine mai ușor să scrie despre dragoste decât prozatorilor. Din capul locului, ei dispun de acel „eu" flexibil (iar când spun „eu", n-o să treacă un paragraf sau două și o să vreți să știți dacă mă refer la Julian Barnes sau la cineva care a fost inventat; poetul poate să-și croiască drum printre cei doi și în același timp să fie lăudat atât pentru profunzimea sentimentelor, cât și pentru obiectivitate). În al doilea rând, poeții par capabili să preschimbe iubirea nefericită – egoistă sau mizerabilă – într-o poezie de dragoste bună. Prozatorilor această putință a transformării admirabile, dar necinstită le lipsește. Din dragostea urâtă nu suntem în stare să facem decât proză de dragoste urâtă. Așa că suntem invidioși (și vag mefienți) când se-apucă poeții să ne vorbească despre iubire.

Unde mai pui că scriu ceva căruia-i zic poezie de dragoste și care e adunată în cărți cu titluri cum ar fi *Marea antologie universală a poeziei de dragoste* sau altele de soiul ăsta. Pe urmă mai sunt și scrisorile de dragoste, strânse la rândul lor în *Pana de aur: tezaur al scrisorilor de iubire* (disponibile prin comandă poștală). Însă nu există

niciun gen care să răspundă la numele de proză de dragoste. Sună prost, stângaci, și pare o contradicție în termeni. *Proză de dragoste: manualul truditorului.* Căutați-l la secțiunea tâmplărie.

Scriitoarea canadiană Mavis Gallant a avut următoarea formulare: „Misterul a ceea ce înseamnă cu adevărat o pereche e singura taină care ne-a rămas, iar când îi voi da de cap nu va mai fi nevoie de literatură – și mă tem că nici de dragoste.” Când am citit pentru prima dată aceste rânduri, am notat pe margine „?!” ca la șah, când te referi la o mutare care, deși poate fi strălucită, e mai mult ca sigur imprudentă. Însă e un punct de vedere din ce în ce mai convingător, motiv pentru care trebuie să schimb semnul: „!!”

„Căci doar iubirea va rămâne după noi.” Aceasta este concluzia la care ajunge, după tatonări precaute, Philip Larkin în poemul „Un mormânt din Arundel”. Versul ne surprinde, întrucât până la el poetul fusese branșat pe rostirea unei sumedenii de nemulțumiri și dezamăgiri. Suntem gata să ne lăsăm înveseliți. Dar mai întâi s-ar cuveni să mustăcim ca orice prozator care se respectă și să ne îndoim de acest arabesc poetic: Așa să fie? Oare chiar ne va supraviețui dragostea? Ar fi frumos să credem așa ceva. Ar fi reconfortant dacă dragostea ar fi o sursă de energie care ar continua să lumineze și după moartea noastră. Pe ecranul primelor tipuri de televizoare rămânea un punct în mijloc după ce le închideai, iar nucleul acela de lumină se micșora treptat, de la dimensiunea unui gulden la un fir abia vizibil. Când eram mic, asistam la acest proces seară de seară, animat de dorința nelămurită de a-l opri în loc (și văzându-l, cu o melancolie adolescentină, ca pe însuși centrul vieții omenești dispărând inexorabil într-un univers negru ca smoala). Tot așa trebuie să licărească și dragostea câtăva vreme după ce-a fost stinsă? Eu, unul, nu-mi dau seama. Când

supraviețuitorul unei perechi care s-a iubit moare, nici dragostea nu mai rezistă. Dacă rămâne ceva de pe urma noastră, acest lucru nu e nicidecum iubirea, ci altceva. De pe urma lui Larkin nu va rămâne dragostea, ci poezia, e limpede. Și ori de câte ori citesc sfârșitul de la „Un mormânt din Arundel", îmi aduc aminte de William Huskisson. Acesta era un politician și un bancher bine-cunoscut la vremea lui; însă astăzi ni-l amintim doar fiindcă, pe 15 septembrie 1830, la inaugurarea liniei ferate dintre Liverpool și Manchester, a devenit primul om călcat și ucis de tren (asta *a ajuns* să fie, în asta a fost preschimbat). Ce ziceți, a iubit William Huskisson? A rezistat iubirea lui în timp? Nu știm. Omului i-a supraviețuit doar clipa neatenției de pe urmă; moartea l-a înghețat ca pe o camee tematică despre natura progresului.

„Te iubesc." De la bun început, ar fi bine să plasăm aceste cuvinte pe un raft situat ceva mai sus, într-o casetă protejată de o vitrină pe care să trebuiască s-o spargem cu cotul, eventual într-o bancă. N-ar trebui să le lăsăm prin casă ca pe un flacon de vitamina C. Dacă aceste cuvinte ne sunt prea la îndemână, ajungem să le folosim fără să mai stăm pe gânduri; nu suntem în stare să rezistăm tentației. Mă rog, zicem c-o să fim, dar nu e adevărat. O să ne-mbătăm, o să rămânem singuri sau – cel mai probabil – o să începem să nutrim speranțe și gata, o să ne pomenim că manevrăm cuvintele acelea până la uzură și saturație. Credem că s-ar putea să ne fi îndrăgostit și să probăm cuvintele ca să vedem dacă sunt cele adecvate? Dar cum putem ști ce credem înainte de-a auzi ce avem de spus? Hai să fim serioși, nu ține. E vorba de cuvinte mari, fundamentale; trebuie să fim siguri că le merităm. Ia mai ascultați-le o dată: *I love you.* Subiect, predicat, complement: așa arată propoziția simplă, neclintită. Subiectul e un cuvânt scurt, care implică autoeclipsarea celui care

iubește. Predicatul este lung, însă neechivoc – un moment demonstrativ în care limba pleacă liniștită din cerul gurii pentru a da drumul vocalei. Complementul, ca și subiectul, nu are consoane și se rostește printr-o țuguiere a buzelor care te trimite cu gândul la un sărut. *I love you.* Cât de serios sună. Cât de echilibrat și încărcat de sensuri.

Îmi imaginez o conspirație fonetică a limbilor pământului. Acestea se întrunesc și decid că formula trebuie să sune de fiecare dată ca un lucru care se cere câștigat, la care se cuvine să năzuiești, pe care se cade să-l binemeriți. *Ich liebe dich:* o șoaptă nocturnă târzie, filtrată prin fum de țigară, unde subiectul și complementul rimează. *Je t'aime:* o procedură diferită, în care scăpăm de la bun început de subiect și de complement, în așa fel încât prelunga vocală adoratoare să poată fi savurată pe deplin. (Și gramatica este de tip asigurător: dată fiind prezența complementului în poziția a doua, e exclusă posibilitatea ca persoana iubită să devină brusc altcineva.) *Ia tebia liubliu:* și aici complementul ocupă un loc doi consolator, dar de data asta – în pofida rimei dintre subiect și complement – se subînțeleg greutăți și obstacole care se cer surmontate. *Ti amo:* poate că sună cam prea apropiat de un aperitiv, dar excelează în planul convingerii structurale, din moment ce subiectul și predicatul, făptuitorul și ceea ce se făptuiește, se regăsesc în același cuvânt.

Iertați-mi abordarea diletantistă. Îmi va face plăcere să încredințez proiectul unei fundații filantropice dedicate lărgirii cunoașterii omenești. Fie ca membrii ei să însărcineze o echipă de cercetători să examineze formula amintită în toate limbile lumii, să vadă ce variațiuni înregistrează, să descopere ce semnifică sunetele fiecăreia în conștiința auditoriului și să afle dacă măsura fericirii se schimbă în funcție de bogăția rostirii. O întrebare din public: mai există triburi din al căror

vocabular lipsesc cuvintele *te iubesc?* Sau au dispărut cu desăvârșire?

Hotărât lucru, trebuie să păstrăm aceste cuvinte într-o casetă protejată de o vitrină. Iar când le scoatem, e nevoie să umblăm cu grijă la ele. Bărbații le spun „te iubesc” femeilor ca să le convingă să se culce cu ei; femeile le spun „te iubesc” bărbaților ca să-i facă să se însoare cu ele; și unii, și alții spun „te iubesc” ca să țină la respect teama, ca să se încredințeze de consistența faptei prin cuvânt, ca să se asigure că acea condiție promisă e respectată întru totul și ca să se amăgească spunându-și că încă nu s-a risipit. E cazul să ne ferim de așa ceva. *Te iubesc* n-ar trebui să iasă în lume, să devină o monedă de schimb, un negoț sau o modalitate de-a obține profituri. Iar dacă le vom da voie, exact asta vor face. E preferabil să păstrezi această formulă docilă ca s-o șoptești cuibărit lângă o ceafă de pe care părul imaginar tocmai a fost dat în lături.

La ora asta nu mă aflu lângă ea, poate că v-ați dat seama. Telefonul transatlantic produce un ecou ironic, agasat din cauză că a auzit formula de atâtea și-atâtea ori. „Te iubesc” și, înainte ca ea să-mi răspundă, îmi aud celălalt eu rostind cu un glas metalic: „Te iubesc.” Nu pot să fiu mulțumit; cuvintele ecoului au devenit domeniu public. Mai fac o încercare, cu același rezultat. *Te iubesc te iubesc* – acum parcă e un cântec ale cărui cuvinte vibrează în clasamente o lună întreagă înainte de-a fi auzite doar în cluburi unde rockeri cu părul gras și vocea mustind de dorință vor recurge la ele ca să le bage-n boală pe fetele din primul rând. *Te iubesc te iubesc,* în timp ce chitara solo se vaită, iar bateristul își face numărul cu limba atârnându-i umedă în gura deschisă.

Trebuie să fim precișii cu dragostea, cu limbajul și gesturile ei. Dacă vrem să ne salveze, se cuvine s-o privim cu aceeași claritate cu care ar fi cazul să privim moartea. Ar fi indicat să se predea

dragostea la școală? Primul trimestru: prietenia; trimestrul doi: tandrețea; trimestrul trei: pasiunea. De ce nu? Copiilor li se arată cum să gătească, să repare mașini și să se trosnească fără să riște o sarcină nedorită; presupunem că se pricep deja la toate astea mai bine decât noi, dar ce rost are dacă nu știu tot ce trebuie despre dragoste? Sunt lăsați s-o scoată singuri la capăt. Se mizează pe intervenția Naturii, capabilă să preia controlul ca pilotul automat de la bordul unui avion. Cu toate acestea, Natura – în a cărei cârcă punem tot ce nu suntem în stare să pricepem – nu are o prestație foarte bună pe post de pilot automat. Fecioarele credule care au cedat tentației măritișului au descoperit, după ce au stins lumina, că Natura nu deținea răspunsuri la toate întrebările. Acestor fecioare credule li s-a spus că dragostea era tărâmul făgăduinței, o arcă la bordul căreia perechile puteau să scape de Potop. Era posibil să fie cu adevărat o arcă, însă una unde antropofagia era la ordinea zilei și unde cârmaciul era un bărbos nebun, care te lovea peste cap cu o doagă de butoi transformată în ciomag și care putea oricând să te azvârle peste bord.

Haideți să începem cu începutul. Te face dragostea fericit? Nu. O face dragostea fericită pe persoana pe care-o iubești? Nu. Îndreaptă dragostea toate lucrurile? Nici vorbă. Bineînțeles, a existat o vreme când exact asta credeam. Și cine oare n-a făcut la fel (unii o fac în continuare, în ungherele ascunse ale sufletului)? Nu putem deduce din însăși forța năzuințelor noastre că, odată atinsă, dragostea face durerile de zi cu zi mai suportabile și funcționează fără eforturi pe post de analgezic?

Doi membri ai unei perechi se iubesc, însă nu sunt fericiți. Ce concluzie tragem? Că unul dintre cei doi nu-l iubește cu adevărat pe celălalt? Că se iubesc până la un punct, dar nu suficient? Mi-aș permite să contest atât pe *cu adevărat,* cât și pe

suficient. Am iubit de două ori în viață (ceea ce mi se pare destul de mult) – o dată fericit, altă dată nefericit. Dragostea nefericită a fost aceea care m-a învățat multe lucruri despre ce anume înseamnă iubirea – deși asta nu s-a întâmplat pe loc, ci mult după aceea. Date și detalii – arhivați-le cum știți mai bine. Însă am fost îndrăgostit și am iubit o bună bucată de vreme, ani în șir. La început, am încercat o fericire aproape impertinentă, o bucurie nedomolită, colorată de accente solipsiste. Și totuși, în cea mai mare parte a timpului eram simultan nedumeritor, agasant și nefericit. Oare n-o iubeam suficient? Știam că o iubeam – altfel nu se explică faptul că am renunțat pe jumătate la perspectivele pe care le aveam de dragul ei. Nu mă iubea ea suficient? Am trăit ani de zile unul lângă altul, agitându-ne și încercând să aflm ce nu era în regulă cu ecuația pe care o inventaserăm împreună. Reciprocitatea în dragoste nu era unul și același lucru cu fericirea. Încăpățânați din fire, am susținut amândoi contrarul.

Abia mai târziu am descoperit ce credem într-adevăr despre dragoste. Ne-o reprezentăm ca pe o forță activă. Dragostea mea o *face* fericită; dragostea ei mă *face* fericit; cum ar fi cu putință să ne înșelăm? Ei bine, ne înșelăm. Nu facem decât să evocăm un fals model conceptual. Acesta sugerează că dragostea este o baghetă fermecată, capabilă să dezlege nodul cel mai strâns fără ajutorul mâinilor, să umple jobenul cu batiste și apoi să dea drumul unui stol de porumbei. Numai că acest model nu provine de pe tărâmul magiei, ci din domeniul fizicii atomice. Dragostea mea nu poate și nu are cum s-o facă fericită; ea este în stare doar să declanșeze în forul ei lăuntric capacitatea de-a fi fericită. Iar în felul ăsta lucrurile par mai ușor de înțeles. Din ce motiv nu pot s-o fac fericită, din ce motiv nu poate să mă facă fericit? Simplu: reacția atomică pe care-o așteptăm nu are loc, raza cu ajutorul căreia

bombardăm particulele se află pe o altă lungime de undă.

Însă dragostea nu e o bombă atomică, așa că haideți să luăm un exemplu mai domestic. Scriu aceste rânduri în casa unui prieten din Michigan. E o locuință americană obișnuită, cu toate dispozitivele oferite de ultimele cuceriri ale tehnologiei (cu excepția unui dispozitiv de fabricare a fericirii). Prietenul meu m-a adus ieri cu mașina de la aeroportul din Detroit. Pe când ne încadram pe aleea din dreptul casei, a întins mâna după telecomanda din torpedou. A urmat o atingere magică, iar ușile garajului s-au ridicat și au făcut loc mașinii. Acesta e modelul pe care-l propun. Vii acasă – sau cel puțin asta crezi – și, în timp ce te apropii de garaj, încerci să recurgi la procedeul magic de zi cu zi. Nu se întâmplă nimic; ușile rămân închise. Mai faci o încercare. Tot nimic. La început nedumerit, pe urmă neliniștit și finalmente înfuriat și nevenindu-ți să crezi, rămâi pe alee cu motorul în funcțiune; stai acolo săptămâni, luni, ani, doar-doar s-or deschide ușile. Numai că te afli într-o altă mașină, în fața unui alt garaj și așteptând în apropierea unei alte case. Inima nu are forma unei inimi, asta e una dintre probleme.

„Trebuie să ne iubim sau să murim”, a scris W.H. Auden, făcându-l pe E.M. Forster să declare: „Fiindcă a așternut pe hârtie cuvintele «Trebuie să ne iubim sau să murim», poate să-mi ordone să-l urmez.” Cu toate acestea, Auden în persoană a fost nemulțumit de celebrul vers din „1 septembrie 1939”. „E o minciună sfruntată! a comentat el, oricum trebuie să murim.” Prin urmare, la retipărirea poemului a modificat versul și i-a conferit o dimensiune mai logică: „Trebuie să ne iubim și să murim.” Ulterior, l-a scos cu totul din text.

Această trecere de la *sau* la *și* este unul dintre cele mai cunoscute corective ale poeziei. Când am dat cu ochii de el pentru prima oară, am aplaudat

rigoarea probată de Auden criticul în revizuirea lui Auden poetul. Dacă un vers sună bine și are muzicalitate, dar nu este adevărat, afară cu el – iată o abordare dezbărată curajos de narcisismul auctorial. Acum însă nu mai sunt atât de sigur. *Trebuie să ne iubim și să murim* are, evident, logica de partea sa; în același timp, e la fel de revelator și de frapant cu privire la condiția umană ca *Trebuie să ascultăm radioul și să murim* sau *Trebuie să decongelăm frigiderul și să murim.* Auden s-a arătat pe bună dreptate suspicios față de propria retorică; însă a spune că versul *Trebuie să ne iubim sau să murim* este neadevărat fiindcă murim oricum (sau fiindcă cei care nu iubesc nu se sting din viață pe loc) înseamnă a adopta un punct de vedere obtuz sau omisiv. Există modalități la fel de logice – și chiar mai convingătoare – de citire a variantei cu *sau.* Prima și cea mai la îndemână este următoarea: trebuie să ne iubim fiindcă, dacă n-o facem, am putea ajunge să ne ucidem unul pe altul. A doua sună astfel: trebuie să ne iubim fiindcă, în caz contrar, dacă viața noastră nu-și trage seva din dragoste, se cheamă că suntem deja morți. Iar dacă arăți că oamenii a căror satisfacție profundă provine din alte lucruri duc niște vieți serbede, ca racii care se fudulesc pe fundul mării în cochilii de împrumut, nu înseamnă defel că rostești „o minciună sfruntată”.

E un teritoriu delicat. Trebuie să fim precișii și nu avem voie să devenim sentimentali. Dacă e să opunem dragostea unor concepte perfide și robuste ca de pildă puterea, banii, istoria și moartea, atunci nu ne este permis să ne retragem în autocelebrare sau într-o ambiguitate snoabă. Dușmanii dragostei profită de cerințele ei imprecise și de marea ei capacitate de-a se izola. Și-atunci, de unde începem? Dragostea poate să producă sau să nu producă fericire; indiferent dacă în cele din urmă o face sau nu, principalul său efect este revitalizarea. Vi s-a întâmplat să vorbiți mai bine, să vă

mulțumiți cu somn mai puțin și să aveți chef de sex mai des decât atunci când v-ați îndrăgostit pentru întâia oară? Anemicii încep să strălucească, iar cei înzestrați cu o sănătate normală devin insuportabili. În al doilea rând, capeți o încredere colosală în forțele proprii. Ai sentimentul că ești vertical pentru prima dată în viață; atât timp cât impresia se menține, simți că ești în stare de orice, că poți să te iei de piept cu toată lumea. (N-ar fi nimerit să operăm o distincție, și anume că dragostea mărește încrederea, pe câtă vreme cucerirea sexuală nu face decât să dezvolte eul?) În al treilea rând, obții o claritate sporită a percepției vizuale, de parcă ochii ar avea ștergătoare aidoma celor de pe parbriz. Ați văzut vreodată lucrurile mai limpede ca atunci când v-ați îndrăgostit pentru prima oară?

Dacă studiem Natura, ne dăm seama unde apare dragostea? N-aș zice. Există câteva specii care se pare că se reproduc doar pentru perpetuare (deși gândiți-vă câte prilejuri de adulter oferă toate acele înoturi migratoare și zboruri de noapte); însă în ansamblu remarcăm doar exercitarea puterii, dominația și comoditatea sexuală. Feminiștii și șovinii interpretează altfel Natura. Feministul caută exemple de comportament dezinteresat în regnul animal și observă că nu știu care mascul îndeplinește activități care în societatea umană ar putea fi etichetate drept „femeiești”. Să luăm cazul pinguinului imperial: masculul este cel care clocește oul, împingându-l cu piciorul când se deplasează și culcându-se cu pântecele gras peste el, ca să-l apere luni în șir de gerurile polare… Hm, răspunde șovinul, dar elefantul-de-mare? Trândăvește pe plajă cât e ziua de lungă și, cum vede o femelă, cum i-o pune. Din păcate, se pare că norma de conduită o dă elefantul-de-mare, nu pinguinul imperial. Și dat fiind că-i știu pe cei de același sex cu mine, sunt înclinat să pun la îndoială motivația de suprafață a celui din urmă. E posibil

ca pinguinul mascul să fi calculat că, dacă tot trebuie să stai atâta amar de vreme în Antarctica, lucrul cel mai isteț e să rămâi acasă, să-ți vezi de ou și s-o trimiți pe femelă să prindă pește în apa aia rece sloi. N-ar fi de mirare să fi aranjat totul ca să-i fie lui bine.

Și-atunci, unde e locul dragostei? Nu e ceva strict necesar, nu? Putem să construim baraje și fără dragoste, aidoma castorului. Putem să organizăm societăți complexe și fără dragoste, ca albina. Putem să ne ascundem capul în nisip și fără dragoste, ca struțul. Putem să dispărem ca specie și fără dragoste, ca pasărea dodo.

Să fie oare vorba de o mutație utilă, care ajută la supraviețuirea rasei? Nu văd cum. Să fi fost dragostea inculcată pentru ca războinicii, bunăoară, să poată să se bată mai aprig, având undeva în străfunduri amintirea căminului care-i așteaptă, vegheat de flacăra lumânărilor? Peste poate. Istoria lumii ne învață că factorii decisivi dintr-un război sunt forma nouă a vârfului săgeții, generalul abil, stomacul plin și perspectiva jafului, nicidecum evocarea lacrimală a locului de unde ai plecat și căruia îi spui „acasă”.

În cazul ăsta, să fie oare dragostea un lux ivit pe timp de pace, la fel ca țesutul cuverturilor? Ceva plăcut și complex, însă neesențial? O dezvoltare accidentală, consolidată prin cultură și tradiții, care întâmplător e dragoste și nu altceva? Câteodată asta cred. A existat cândva un trib de indieni din nord-vestul îndepărtat al Statelor Unite (nu sunt invenția mea), care duceau o viață extraordinar de ușoară. Erau protejați de dușmani datorită izolării, iar pământul pe care-l cultivau era de o rodnicie fără margini. Era suficient să arunce o boabă de fasole uscată peste umăr și răsăreau imediat păstăi binecuvântate la vreme de ploi. Erau sănătoși, mulțumiți și nu aveau nici cea mai mică înclinație spre luptele intestine. Ca urmare, aveau foarte mult timp liber. Fără îndoială că ieșeau în evidență la

acele lucruri în care se specializează societățile indolente; nu încape discuție că împletitul coșurilor ajunsese o sursă de produse rococo, îndemânările erotice se apropiaseră de acrobațiile gimnaștilor, iar folosirea frunzelor strivite pentru obținerea unor transe care sunt de obicei rezultatul consumului de stupefiante dobândise o eficiență sporită. Nu știm în mod sigur cum arătau aceste aspecte ale vieții lor, însă cunoaștem țelul principal al numeroaselor ore când nu aveau nimic de făcut în mod special. Membrii tribului furau unul de la altul. Asta le plăcea să facă, asta sărbătoreau. Pe când ieșeau împleticindu-se din corturile sau colibele improvizate și o nouă zi perfectă prindea contur odată cu soarele care răsărea deasupra Pacificului, adulmecau aerul care parcă mirosea a miere și se întrebau reciproc ce puseseră la cale în cursul nopții. Răspunsul era, invariabil, mărturisirea sfioasă – sau lăudarea trufașă – a unei hoții. Bătrânului Față Roșie i-a fost șterpelită încă o dată pătura de către Lupul cel Sur. Nu mai spune, chiar așa? Mai încet, Lupul cel Sur tocmai se apropie. Dar tu cu ce te-ai ocupat? Eu? A, nimic deosebit, am șutit sprâncenele din vârful totemului. Aoleu, iar? Plictisitor de moarte.

Așa ar trebui să ne raportăm la dragoste? Dragostea așa cum o înțelegem nu ne ajută să supraviețuim nici măcar cât i-a ajutat furtul pe indieni. Cu toate acestea, ne conferă individualitate și un scop precis. Obligați-i pe indienii aceia să renunțe la zglobiile lor sfeteriseli și veți vedea că nu le va mai veni la fel de ușor să se autodefinească. Să fie, deci, doar o mutație a unor pungași? Nu avem nevoie de ea pentru extinderea rasei; mai mult, e chiar potrivnică civilizației ordonate. Dorința sexuală ar fi mult mai lesnicioasă dacă n-ar trebui să ne facem griji din cauza dragostei. Căsătoria la rândul ei s-ar dovedi mult mai directă – eventual și mai durabilă – dacă n-am sta ca pe ghimpi în fața dragostei, exultând

când o simțim că apare și temându-ne mereu ca nu cumva să se risipească.

Dacă studiem istoria lumii, includerea dragostei pare surprinzătoare. E o excrescență, o monstruozitate, o adăugare întârziată pe ordinea de zi. Îmi aduce aminte de acele jumătăți de casă care, conform criteriilor normale de citire a unei hărți, nici n-ar trebui să existe. Săptămâna trecută m-am deplasat la următoarea adresă nord-americană: Yonge Street 20411 / 2. Probabil că, la un moment dat, proprietarul de la 2041 vânduse o bucată de pământ, scoțând la vânzare și acea casă seminumerotată și semiidentificată. Și totuși, oamenii trăiau în continuare în ea, iar pentru ei locul acela era acasă… Tertulian a spus despre credința creștină că era adevărată fiindcă era imposibilă. Poate că dragostea este esențială fiindcă este inutilă.

Ea este centrul lumii mele. Armenii credeau că Araratul era centrul lumii. Însă muntele a fost împărțit între trei mari imperii, iar armenii nu s-au ales până la urmă cu nimic, așa că n-am să merg mai departe cu această comparație. *Te iubesc.* M-am întors acasă, iar cuvintele nu mai sunt însoțite de ecoul acela batjocoritor. *Je t'aime* (cu sifon). Și dacă n-ați avea o limbă prin care să articulați cuvintele sau un limbaj prin care să sărbătoriți evenimentul, ați proceda după cum urmează: v-ați încrucișa mâinile la nivelul încheieturilor, cu palmele spre voi, v-ați lipi încheieturile încrucișate pe inimă (mă rog, pe coșul pieptului), după care v-ați deplasa mâinile spre exterior pe o porțiune foarte scurtă și le-ați deschide spre obiectul dragostei voastre. E un procedeu la fel de elocvent ca vorbitul. În plus, imaginați-vă toate modulațiile tandre care sunt posibile, subtilitățile sugerate de sărutarea articulațiilor, de suprapunerea palmelor și de vârfurile jucăușe ale degetelor ale căror pernițe cărnoase și striate poartă pecetea individualității noastre.

Însă palmele suprapuse perfect sunt înșelătoare. Inima nu are forma unei inimi, iată una dintre problemele noastre. Ne închipuim, nu-i așa, o structură precisă, compusă din două valve, a cărei formă codifică modul în care dragostea contopește două jumătăți, două entități separate, într-un întreg. Ne imaginăm acest simbol precis, colorat într-o nuanță puternică de stacojiu provenită și din felul cum circulă sângele prin mădularul întărit. O privire într-un atlas anatomic nu destramă vraja imediat; aici, inima seamănă cu rețeaua metroului londonez. Aorta, arterele pulmonare stângă și dreaptă, arterele subclaviculare stângă și dreaptă, arterele coronariene stângă și dreaptă, arterele carotide stângă și dreaptă… totul pare elegant și bine determinat, o rețea solidă de vase cu program de funcționare non-stop. Ești convins că sângele circulă la timp și fără probleme.

Câteva informații revelatoare și de ținut minte:

— inima este primul organ care se dezvoltă în fază embrionară; când avem dimensiunile unei boabe de fasole, inima e vizibilă și pompează netulburată;

— proporțional, la copii inima este mult mai mare decât la adulți: a o sută treizecea parte din greutatea totală a corpului, față de a treia sută parte;

— în timpul vieții, mărimea, forma și poziția inimii sunt supuse unor variații considerabile;

— după moarte, inima ia forma unei piramide.

Inima de bivol pe care am cumpărat-o de la Corrigans cântărea douăsprezece livre și treisprezece uncii[8] și m-a costat două lire și patruzeci și doi de penny. A fost cel mai mare specimen animal, dar în același timp unul cu aplicabilitate umană. „Avea o inimă de bivol”: o expresie din literatura Imperiului, din cea de aventuri sau din cea a copilăriei. Acei cavaleriști

neînfricați care ucideau rinoceri cu un singur glonț bine țintit, în timp ce fata colonelului se pitea înfricoșată după baobab, aveau firea simplă, dar nu și inima, dacă stăm s-o comparăm cu organul analog al bivolului. Era un organ greu, masiv, însângerat și încleștat ca un pumn dornic de scandal. Spre deosebire de planșa din atlas, unde semăna cu rețeaua metroului, obiectul real se dovedea a fi ceva închis și ascunzând secrete pe care nu era dispus să le dezvăluie nimănui.

Am procedat la disecarea sa împreună cu o prietenă care era medic radiolog. „Oricum, animalul ăsta n-o mai ducea mult", a comentat ea. Dacă inima ar fi aparținut unuia dintre pacienții săi, acesta nu și-ar mai fi croit drum prin prea multe jungle. Mica noastră călătorie exploratoare a fost întreprinsă cu ajutorul unui cuțit de bucătărie Sabatier. Am pătruns în atriul stâng și în ventriculul stâng, admirând robustețea impunătoare a mușchilor. Am mângâiat învelișul protector moale ca mătasea și am pipăit cu degetele rănile de la ieșirea gloanțelor. Venele erau elastice și puteau fi întinse, arterele, rigide și groase ca tentaculele unei sepii. Un cheag de sânge roșu ca vinul de Burgundia stătea ascuns în ventriculul stâng. Ne-am rătăcit de multe ori în această structură de carne compactă. Cele două jumătăți ale inimii nu se despărțeau fără să opună rezistență, așa cum îmi plăcuse să-mi imaginez, ci se străduiau să rămână împreună, ca doi îndrăgostiți care se înecă îmbrățișați. Am pătruns de două ori în același ventricul, crezând că dăduserăm peste celălalt. Am apreciat inteligența sistemului bivalvic și acele *chordae tendineae* care împiedicau fiecare valvă să se deschidă prea mult – o pereche de hamuri de parașută miniaturală care nu permiteau supradesfășurarea pânzei.

După ce am terminat cu ea, inima a rămas pe niște hârtie de ziar pătată, pe toată durata zilei, redusă la perspectiva unei mâncări complet

neapetisante. Am răsfoit câteva cărți de bucate ca să văd ce-aș fi putut prepara din ea. Am găsit o rețetă de inimă umplută cu orez fiert și felii de lămâie, însă nu mi s-a părut foarte atrăgătoare. În mod sigur, nu merita numele pus de danezi, care au inventat acest fel de mâncare și i-au spus Dragostea Pătimașă.

Mai ții minte acel paradox al dragostei, al primelor săptămâni și luni de Dragoste Pătimașă (din capul locului, cuvintele se scriu cu majusculă, ca în rețetă), care e totodată și un paradox al timpului? Ești îndrăgostit și ai ajuns în faza când în tine se dă o luptă între mândrie și teamă. Pe de o parte, ai vrea ca timpul să-și încetinească scurgerea fiindcă, ai grijă să ți-o spui, e cea mai bună perioadă din viața ta. M-am îndrăgostit și vreau să savurez acest lucru, să-l studiez și să mă abandonez alături de el unei dulci toropeli; fie ca ziua de azi să nu se termine niciodată. Asta e latura ta poetică. Totuși, există și o latură a prozei, care nu îndeamnă timpul să treacă mai încet, ci dimpotrivă, îi cere să se grăbească. De unde știi că e dragoste? șoptește latura prozei, ca un avocat sceptic. Au trecut doar câteva săptămâni, câteva luni. N-o să-ți dai seama dacă e o dragoste adevărată decât dacă atât tu, cât și ea o să simțiți același lucru și peste – cât să zic? – cel puțin un an; e singurul mod de-a dovedi că nu trăiești o minciună gogonată și că nu comiți o mare greșeală. Treci prin perioada asta cât poți de repede, indiferent cât de mult îți place. Abia după aceea o să fii în stare să descoperi dacă te-ai îndrăgostit sau nu *cu adevărat.*

O fotografie prinde contur într-o baie de developat. Până în clipa asta, a fost o simplă hârtie închisă într-un plic care nu lasă să pătrundă lumină; acum are o funcție, o imagine, o certitudine. Mutăm rapid fotografia în baia de fixare ca să capturăm momentul acela clar și vulnerabil, ca să transformăm imaginea în ceva

concret, indestructibil și solid cel puțin câțiva ani de-acum încolo. Dar dacă o cufundăm în baia de fixare și substanța chimică nu funcționează? Exact la fel, e posibil ca această evoluție, această mișcare amoroasă pe care-o simți, să refuze să se stabilizeze. Ați văzut vreodată o fotografie developându-se necontenit până când întreaga ei suprafață e neagră, iar momentul ei sărbătoresc se dezintegrează?

Starea aceasta căreia-i spunem dragoste e normală sau anormală? Statistic, bineînțeles că este anormală. Într-o fotografie de nuntă, chipurile interesante nu sunt al miresei și al mirelui, ci ale invitaților care-i înconjoară: sora mai mică a miresei (o să mi se întâmple și mie chestia asta extraordinară?), fratele mai mare al mirelui (o să-l lase cu ochii-n soare, cum a făcut cățeaua aia cu mine?), mama miresei (când mă gândesc, parc-a fost ieri), tatăl mirelui (dacă ar ști băiatul ăsta ce știu eu – dacă aș fi știut *eu însumi* atunci ce știu acum), preotul (ciudat, aceste legăminte vechi de când lumea dezleagă până și limbile taciturnilor), adolescentul îmbufnat (ce le-o fi trebuit să se căsătorească?) și așa mai departe. Perechea centrală trăiește o stare profund anormală, dar ia încercați să le-o spuneți. Din punctul lor de vedere, condiția aceasta e mai normală ca niciodată. Abia *asta* e ceva normal, își spun unul altuia, tot ce s-a întâmplat până acum n-a fost deloc normal, chiar dacă ni s-a părut c-ar fi fost.

Iar această convingere a normalității, această certitudine că esența lor a fost dospită din dragoste și fixată de ea, le conferă o aroganță înduioșătoare. Ei bine, iată un lucru cu desăvârșire anormal: cum poate fi aroganța înduioșătoare? Mă rog, în cazul ăsta este. Mai uitați-vă o dată la fotografie; studiați, dincolo de dentiția dezvelită în surâsuri fericite, automulțumirea serioasă a momentului. Cum să nu fiți mișcați? Perechile care își clamează zgomotos dragostea (căci nimeni n-a mai iubit

până la ele, nu-i așa, sau în orice caz, nu așa cum se cuvine) pot să irite, însă n-au voie să fie ironizate. Chiar și atunci când există ceva menit să-l facă pe conformistul emoțional să zâmbească afectat – o flagrantă nepotrivire de vârstă, de înfățișare, de educație, de dorințe – , perechea are în ea ceva inatacabil, ca un smalț care nu poate fi distrus, iar chicotelile șugubețe n-au încotro și trebuie să înceteze. Tânărul la brațul unei femei mai în vârstă, hârca făcând pereche cu filfizonul, stăpâna casei alături de ascet – cu toții simt că sunt perfect normali. Iar asta ar trebui să ne înduioșeze. *Ei înșiși* vor fi indulgenți față de noi fiindcă nu suntem îndrăgostiți iremediabil și gălăgios ca ei, așa că n-ar fi rău ca – într-un mod discret – să arătăm la rândul nostru doza necesară de indulgență.

Să nu mă înțelegeți greșit. Nu recomand o formă de dragoste în detrimentul alteia. Nu știu dacă dragostea prudentă e mai bună decât cea nechibzuită, dacă dragostea care are sprijinul banilor e mai sigură decât cea consumată în sărăcie, dacă dragostea heterosexuală e mai sexy decât cea homosexuală, dacă dragostea consfințită prin căsătorie e mai puternică decât cea dintre persoane necăsătorite. S-ar putea să mă încerce tentația moralismului, dar asta nu e o pagină de sfaturi practice dintr-o revistă. Nu pot să vă spun dacă v-ați îndrăgostit sau nu. Dacă aveți nevoie să întrebați, probabil că nu v-ați îndrăgostit, asta e singura mea sugestie (deși chiar și ea ar putea fi greșită). N-am cum să vă spun pe cine să iubiți sau cum; dacă am ține cursuri pe această temă, ele s-ar ocupa în egală măsură de „cum să nu” și de „cum să” (la fel ca la cursurile de compoziție – nu-i poți învăța pe cursanți cum sau ce să scrie, ci doar le arăți când o iau razna și-i faci să câștige timp). Însă vă pot spune de ce să iubiți. Fiindcă istoria lumii, care se oprește în dreptul jumătății de casă a dragostei doar ca s-o distrugă cu buldozerul și s-o

prefacă în moloz, e ridicolă fără ea. Istoria lumii dobândește o suficiență brutală în absența dragostei. Mutația noastră fortuită este esențială fiindcă e inutilă. Dragostea nu va schimba istoria lumii (aiurelile despre nasul Cleopatrei sunt bune doar pentru sentimentalii incurabili), însă va înfăptui ceva mult mai important: ne va învăța cum să înfruntăm istoria și cum să-i ignorăm mersul țanțoș și bărbia ridicată cu trufie. Nu-ți accept condițiile, spune dragostea. Îmi pare rău, nu mă impresionezi și dă-mi voie să-ți spun că uniforma aia e de-a dreptul caraghioasă. Firește că nu ne îndrăgostim ca să ajutăm lumea să rezolve problema propriului eu, însă indirect acesta e unul dintre efectele cele mai sigure ale dragostei.

Dragostea și adevărul, iată legătura vitală, dragostea și adevărul. Ați spus vreodată mai multe adevăruri ca atunci când v-ați îndrăgostit pentru prima oară? Ați mai văzut vreodată lumea atât de limpede? Dragostea ne face să vedem adevărul și ne impune rostirea lui ca pe o datorie. Stând în pat; fiți atenți la avertismentul implicit al acestor cuvinte. Stând în pat, spunem adevărul[9]: seamănă cu un paradox de genul celor din cursurile de introducere în filozofie. Dar e mai mult (și totodată mai puțin) decât atât: e o descriere a datoriei morale. Nu vă dați ochii peste cap, nu gemeți ca să-i faceți plăcere celuilalt, nu simulați orgasmul. Spuneți adevărul cu ajutorul corpului, chiar dacă – sau mai cu seamă dacă – acest adevăr nu este melodramatic. Patul este unul dintre primele locuri în care poți să minți fără să fii prins, unde poți să gemi și să urli pe întuneric, pentru ca mai târziu să te lauzi cu „prestația pe care ai avut-o”. Sexul nu e teatru (indiferent cât de mult ne admirăm propriile scenarii); sexul se referă la adevăr. Felul cum te cuibărești cu lumina stinsă decide modul în care înțelegi istoria lumii. Simplu ca bună ziua.

Ne speriem din cauza istoriei și ne lăsăm intimidați de date.

În ’92, sub nori de plumb,
La drum s-a așternut
Columb.

Iar pe urmă? S-a deșteptat toată lumea? Au încetat oamenii să construiască noi ghetouri în care să practice vechile persecuții? Au încetat să comită greșeli noi, greșeli vechi sau variante noi ale unor greșeli vechi? (Și dacă istoria se repetă, prima dată ca tragedie, a doua oară ca farsă? Nu, e un proces prea cuprinzător, prea pretențios. Istoria nu face decât să râgâie, iar nouă ne revine gustul acelui sendviș cu ceapă crudă pe care l-a înfulecat cu secole în urmă.)

Datele nu spun adevărul. Se răstesc la noi, atâta tot – stân’, drep’, stân’, drep’, țineți aproape, nenorociților! Vor să ne facă să credem că evoluăm în permanență, că mergem întotdeauna înainte. Dar ce s-a întâmplat după 1492?

Iar dup-un an, sub
blândul soare,
Acasă s-a întors pe mare.

Ăsta e genul care-mi place. Haideți să-l sărbătorim pe 1493, nu pe 1492; întoarcerea, nu descoperirea. Ce s-a petrecut în 1493? Gloria previzibilă, bineînțeles, augustele măguleli, înnobilările heraldice ale blazonului lui Columb. Dar a mai fost ceva. Înainte de plecare, i se promisese un premiu de zece mii de maravedi primului om care avea să zărească Lumea Nouă. Răsplata fusese câștigată inițial de un simplu matelot; cu toate acestea, la înapoierea expediției ea a fost revendicată personal de Columb (porumbelul care-l alungă în continuare pe corb din istorie). Dezamăgit, matelotul a plecat în Maroc, unde se spune că a ajuns un renegat. Interesant an, 1493.

Istoria nu este ceea ce s-a întâmplat, ci doar ce ne spun istoricii că s-a întâmplat. A existat un tipar, un plan, o mișcare, o extindere, un marș al

democrației; există o tapiserie, un flux al evenimentelor, o narațiune complexă, conectată, explicabilă. O poveste bună atrage după sine o alta. La început au fost regii și episcopii, cu niște cârpăceli divine din culise, pe urmă marșul ideilor și mișcările de mase, iar după ele mici întâmplări pe plan local, care au avut de fapt o semnificație mai amplă; însă în permanență e vorba de conexiuni, de progres și de sensuri – asta a dus la asta, asta a avut loc datorită ăsteia. În timp ce noi, cititorii de istorie, suferinzii din pricina istoriei, cercetăm tiparul cu speranța că vom descoperi concluzii optimiste și că vom ști încotro să ne îndreptăm. Ne agățăm de istorie ca de o serie de tablouri expuse în cadrul unui salon, ca de niște crâmpeie de conversație ale unor participanți pe care ne vine ușor să ni-i reimaginăm în viață, când de fapt totul aduce mai mult cu un colaj multimedia, unde vopseaua nu e aplicată de pensula din păr de cămilă, ci de ruloul decoratorului.

Istoria lumii? Doar voci ale căror ecouri se aud în întuneric; imagini care ard câteva secole și apoi se pierd; povești, povești vechi, care par uneori să se suprapună; verigi bizare, conexiuni nepotrivite. Zăcem aici, pe patul nostru de spital din prezent (ce cearșafuri frumoase și curate primim în ziua de azi), iar perfuziile din brațe conțin știri zilnice, picurate una câte una. Credem că știm cine suntem, deși nu prea avem idee de ce ne aflăm aici sau cât va trebui să rămânem. Iar în timp ce ne agităm și ne zvârcolim într-o nesiguranță bandajată – suntem cumva pacienți voluntari? – , nu facem decât să fabulăm. Inventăm o poveste despre acele fapte pe care nu le cunoaștem sau nu le putem accepta; păstrăm câteva lucruri așa cum au fost și brodăm ceva nou în jurul lor. Panica și durerea noastră sunt domolite doar printr-o fabulație alinătoare; e ceea ce numim istorie.

Există un singur lucru pe care trebuie să-l spun în favoarea istoriei. Se pricepe de minune să găsească lucruri. Încercăm să le acoperim, însă nu cedează. Are timpul de partea ei, timpul și știința. Indiferent cu câtă ardoare ne ascundem primele gânduri, găsește o modalitate de-a ni le citi. Ne îngropăm victimele în taină (prinților sugrumați, reni expuși radiațiilor), dar tot descoperă ce le-am făcut. Am pierdut *Titanicul,* se părea că pentru totdeauna în adâncurile ca de cerneală, dar oamenii au dat de el. Au reperat epava *Meduzei* nu cu mult timp în urmă, în largul coastei Mauritaniei. Nu exista nicio speranță legată de-o eventuală comoară, au știut de la bun început; tot ce-au scos la suprafață după o sută șaptezeci și cinci de ani au fost câteva cuie de aramă din coca fregatei și două tunuri. Însă tot s-au pus pe treabă și au găsit-o.

Ce altceva mai poate face dragostea? Dacă o vindem, e bine să arătăm că este un punct de plecare pentru virtutea civică. Nu poți iubi pe cineva fără înțelegere imaginativă, fără a începe să vezi lumea și din alt unghi. Nu poți să fii un amant, un artist sau un politician de ispravă fără această capacitate (poți să te descurci, dar nu asta am vrut să spun). Arătați-mi-i pe tiranii care au fost buni amanți. Nu mă refer la marii futangii; știm cu toții că puterea este un afrodiziac (și totodată un autoafrodiziac). Până și eroul nostru democrat Kennedy se ocupa de femei ca un muncitor de pe linia de asamblare care șprițuiește caroseriile.

Există o dezbatere intermitentă, în aceste ultime și muribunde milenii de puritanism, despre legătura dintre ortodoxia sexuală și exercițiul puterii. Dacă un președinte nu se poate abține să umble la fermoar, își pierde oare dreptul de-a ne conduce? Dacă un reprezentant ales își înșală soția, nu înseamnă asta o probabilitate sporită de mințire a electoratului? În ce mă privește, prefer să fiu condus de un bărbat adulter, de un desfrânat

sexual, decât de un celibatar auster sau de un soț inflexibil. Așa cum răufăcătorii se specializează în anumite delicte, politicienii corupți se exersează în domenii specifice ale corupției: ticăloșii dedați la sex se limitează să reguleze, cei care iau mită se mulțumesc cu șpaga. Așa stând lucrurile, ar fi mai logic să-i alegem în funcție pe vinovații de adulter dovediți decât să-i izgonim din viața publică. Nu spun că se cuvine să-i iertăm – dimpotrivă, vina lor trebuie popularizată. Însă prin strunirea acestei emoții utile le restrângem păcatele la sfera erotică și producem o integritate compensatorie a modului lor de-a conduce. În orice caz, asta ar fi teoria pe care-o am.

În Marea Britanie, unde majoritatea politicienilor sunt bărbați, există în cadrul Partidului Conservator o tradiție de intervievare a soțiilor candidaților potențiali. Inițiativa este, firește, înjositoare, dat fiind că soția se vede examinată de membrii comunității pentru a i se stabili gradul de normalitate. (E întreagă la minte? Dă dovadă de echilibru? Are culoarea corespunzătoare? Nutrește vederi sănătoase? E cumva ușuratică? Va arăta bine în fotografii? O putem folosi în campania electorală?) Li se adresează numeroase întrebări acestor soții care, conștiincioase, fac corp comun cu soții lor și se susțin reciproc, jurând solemn că vor lupta împotriva armelor nucleare și vor milita în favoarea unității sfinte a familiei. Însă nu li se pune întrebarea cea mai importantă: soțul dumneavoastră vă iubește? Se cuvine ca întrebarea să nu fie interpretată – greșit – ca o formalitate practică (nu a existat niciun scandal în căsnicie?) sau sentimentală; ea este doar o încercare de-a afla exact în ce măsură candidatul merită să-i reprezinte pe alții. E un test al înțelegerii imaginative.

Trebuie să fim exacți cu privire la dragoste. A, să nu-mi spuneți că vreți o descriere. Vă

interesează cumva cum arată sânii ei, picioarele, buzele și ce culoare are părul? (În cazul ăsta, îmi pare rău.) Nu, a fi exacți cu privire la dragoste înseamnă a avea grijă de inimă, de pulsul, certitudinile, adevărul, puterea și – ei bine, da – imperfecțiunile de care dă ea dovadă. După moarte, inima devine o piramidă (a fost întotdeauna una dintre minunile lumii); însă nici măcar în cursul vieții ea n-a avut vreodată forma unei inimi.

Așezați inima lângă creier și sesizați singuri diferența. Creierul este simplu, segmentat, împărțit în cele două jumătăți, așa cum ne imaginăm că ar trebui să arate de fapt inima. Conchideți că în fond creierul e abordabil; este un organ receptiv, care invită la înțelegere. Creierul pare rezonabil. În realitate, e complicat fiindcă are o mulțime de șănțulețe, cute, circumvoluțiuni și scizuri; seamănă cu un recif de corali și te face să te-ntrebi dacă nu cumva se deplasează pe furiș în permanență, crescând de la sine fără să-ți dai seama. Are secretele lui, deși cu siguranță că misterele vor fi rezolvate după ce criptanaliștii, constructorii de labirinturi și neurochirurgii își vor da mâna. Cum spuneam, cu creierul te poți descurca; dă impresia că e rezonabil. Pe când inima, în special cea a omului, mă tem că arată ca o chisăliță afurisită.

Dragostea este antimecanică și antimaterialistă; iată de ce până și dragostea nereușită e în ultimă analiză bună. Chiar dacă ne face să fim nefericiți, ea insistă să demonstreze că nici latura mecanică, nici cea materială nu sunt stăpâne pe situație. Religia a ajuns să fie cumplit de prozaică, dementă sau pur și simplu funcțională, confundând spiritualitatea cu acțiunile caritabile. Stimulată de declinul religiei, arta anunță că transcende lumea (și rezistă, chiar rezistă! arta înfrânge moartea!), însă acest anunț nu le este accesibil tuturor, sau – dacă le *este* accesibil – nu e întotdeauna binevenit și de natură să inspire. Prin urmare, religia și arta

trebuie să cedeze în fața dragostei. De aici provin atât omenia, cât și misticismul. Sensul nostru depășește corsetul strâmt al propriei ființe.

Punctul de vedere materialist atacă dragostea, firește; de fapt, atacă totul. Dragostea se reduce la hormoni, susțin adepții lui. Această înflăcărare a inimii, această limpezime a viziunii, această energizare, această certitudine morală, această exaltare, această virtute civică, acest *te iubesc* murmurat – toate sunt provocate de mirosul discret al unui partener, adulmecat subconștient de celălalt. Suntem doar o versiune la scară lărgită a cărăbușului care se dă cu capul de pereții unei cutii când bate cineva cu creionul. Credem așa ceva? Ei bine, haideți deocamdată să credem, fiindcă triumful dragostei va fi cu atât mai mare. Din ce e construită o vioară? Din bucăți de lemn și intestine de oaie. Înseamnă asta o înjosire și o banalizare a muzicii? Dimpotrivă, esența ei e chiar mai înălțătoare.

Dar nu spun că dragostea vă va face fericiți – asta în niciun caz. Ba chiar aș fi înclinat să cred că veți fi nefericiți: fie imediat, fiindcă suferiți din cauza nepotrivirii, fie mai târziu, după ce ani în șir carii vor fi rontăit lemnul, iar tronul episcopal se va fi prăbușit. Însă chiar crezând un asemenea lucru, tot puteți să insistați că dragostea e singura noastră speranță.

E singura speranță chiar dacă ne trădează, în vreme ce ne trădează, tocmai fiindcă ne trădează. Îmi pierd cumva precizia? Lucrul pe care-l caut e comparația cea mai nimerită. Dragostea și adevărul, da, asta e prima legătură. Știm cu toții că adevărul obiectiv nu poate fi obținut, că atunci când vor surveni diverse întâmplări vom avea o multitudine de adevăruri subiective, pe care le vom analiza și apoi le vom transpune prin fabulație în istorie, într-o versiune divină a ceea ce s-a petrecut „cu adevărat”. Această versiune divină este un fals, un fals încântător și imposibil, ca acele picturi

medievale care arată toate patimile lui Hristos având loc simultan în părți diferite ale tabloului. Dar, conștienți de acest lucru, trebuie în continuare să credem că adevărul obiectiv nu poate fi obținut, că în proporție de 99 la sută este de neatins sau, dacă nu putem crede așa ceva, că 43 la sută adevăr obiectiv e mai bine decât 41 la sută. Trebuie să procedăm așa fiindcă, în caz contrar, cădem într-un relativism înșelător, apreciem la fel o versiune mincinoasă și o altă versiune mincinoasă, ne predăm în fața acestei nedumeriri insurmontabile și recunoaștem că învingătorului i se cuvin nu doar prăzile de război, ci și adevărurile. (Apropo, pe care dintre adevăruri îl preferăm? Au mândria și compasiunea o influență deformatoare mai mare decât rușinea și frica?)

La fel se întâmplă și cu dragostea. Trebuie să credem în ea, altminteri suntem pierduți. E posibil să nu ajungem la ea sau s-o cucerim și să ne dăm seama pe urmă că ne face nefericiți, însă tot trebuie să credem în ea. Dacă nu, capitulăm în fața istoriei lumii și a adevărului altcuiva.

Va da greș, dragostea asta, probabil că așa se va întâmpla. Acel organ contorsionat, ca o bucată de carne de vită, este perfid și închis. Actualul nostru model universal este cel al entropiei, ceea ce în traducere curentă înseamnă că lucrurile o dau în bară. Însă și atunci când dragostea ne trădează, tot trebuie să credem mai departe în ea. Stă oare scris în codul fiecărei molecule că lucrurile o dau în bară, că dragostea ne va trăda? Posibil. Cu toate acestea, se cuvine să credem în continuare în dragoste la fel cum credem în liberul-arbitru și în adevărul obiectiv. Iar când dragostea dă greș, s-ar cădea să dăm vina pe istoria lumii. Dacă ne-ar fi lăsat în pace, am fi putut fi (și rămâne) fericiți. Dragostea noastră s-a destrămat și vinovată e istoria lumii.

Însă pentru asta trebuie să mai așteptăm. Poate că nu se va întâmpla niciodată. Noaptea, lumea

poate fi sfidată. Da, așa e, este posibil, suntem capabili să înfruntăm istoria. Ațâțat, mă mișc și dau din picioare. Ea scoate un oftat subteran și subacvatic. N-o treziți. Acum ceea ce vorbim pare un adevăr măreț, dar s-ar putea ca de dimineață să nu mai credeți c-ar fi meritat s-o deranjați. Suspină din nou, de data asta mai ușor. Îi simt harta corpului lângă mine, pe întuneric. Mă întorc pe o parte, mă încolăcesc simetric cu ea și aștept să mă fure somnul.

8 O livră = 453,6 grame; o uncie = 28,35 grame (n. tr.).

9 Joc de cuvinte intraductibil. *To lie* (participiul prezent: *lying),* înseamnă „a sta întins”, dar și „a minți”. *Lying in bed* poate fi tradus prin „Stând în pat”, dar și prin „Mințind în pat” (n. tr.).

Nouă
PROIECTUL ARARAT

E o după-amiază frumoasă și ocolești cu mașina Carolina de Nord prin Outer Banks – o repetiție austeră pe coasta Atlanticului, în vederea întâlnirii cu Florida Keys. Străbați Currituck Sound de la Point Harbor la Anderson, pe urmă cotești spre sud pe autostrada 158 și în scurt timp ajungi la Kitty Hawk. Dincolo de dune o să găsești Monumentul Național al Fraților Wright, dar poate c-o să te folosești de un bilet cu care să intri și a doua oară, fiindcă prima dată a început să plouă, și oricum nu asta o să-ți rămână în minte din Kitty Hawk. Nu, o să-ți amintești de altceva: pe partea dreaptă a drumului, în cartierul de vest, se află o arcă a cărei provă înaltă e îndreptată spre ocean. E cât un hambar de mare, are părțile laterale construite din plăci lemnoase și e vopsită în maro. Trecând pe lângă ea, întorci amuzat capul și-ți dai seama că e o biserică. În locul în care ar trebui să se afle numele vasului și eventual portul de origine dai cu ochii de funcția arcei: CENTRU DE CULT. Ai fost prevenit să te aștepți la toate tipurile de excrescențe religioase în cele două Caroline, iar ceea ce vezi ți se pare o mostră de rococo fundamentalist, drăguță în felul ei, însă nu e cazul să te oprești.

Pe înserat, iei feribotul de ora șapte de la Hatteras la Ocracoke Island. E rece ca orice început de primăvară, ți-e nițel cam frig și te simți oarecum pierdut în întuneric, pe apele negre, pe când Carul Mare stă cu susul în jos pe un cer învăpăiat, închiriat parcă de la Universal Pictures. Feribotul încearcă aceeași neliniște, iar proiectorul lui uriaș cercetează apa la douăzeci de metri în față, croindu-și drum cu zgomot, dar fără convingere, printre semnalele luminoase roșii,

verzi și albe. Abia acum, când cobori pe punte și scoți aburi pe gură, gândul îți fuge înapoi la acea replică a arcei. Bineînțeles că a fost ridicată acolo cu un scop anume, și dacă ai fi chibzuit câteva minute în loc să ridici piciorul de pe frână în felul acela vesel și nepăsător, poate că i-ai fi descifrat sensul. Ai venit cu mașina în locul în care Omul s-a lansat pentru prima oară în spațiu și, când colo, ți se evocă episodul mult mai vechi și însemnat al Omului care a pornit pentru prima oară pe mare.

Arca însă nu se afla acolo în 1943, când Spike Tiggler, abia ieșit din vârsta pantalonilor scurți, a fost dus la Kitty Hawk de către tatăl lui. Îl mai țineți minte pe Spike Tiggler? Ce naiba, toată lumea îl ține minte. Tipul care a aruncat mingea de fotbal american pe Lună. Zău, individul care-a azvârlit mingea aia afurisită pe Lună? Exact. Cea mai lungă pasă din istoria NFL[10], de aproape patru sute de metri, până în mâinile ridicate ale unui crater vulcanic. *Touchdown!*[11] Asta a strigat, iar cuvântul ni s-a întors celor de pe Pământ ca și cum ar fi fost înconjurat de un câmp de electricitate statică. Touchdown Tiggler, cel care a expediat mingea în naveta spațială (cum o fi făcut-o?). Mai țineți minte când a fost întrebat de ce-a făcut-o și și-a păstrat mutra aia inexpresivă? „Mereu am vrut să dau o probă pentru Redskins. Sper să se fi uitat și ei”, ăsta a fost răspunsul. Cei de la Redskins s-au uitat la tot, inclusiv la conferința de presă, și i-au scris lui Touchdown ca să-i ceară mingea de fotbal, oferindu-i o sumă care și-n ziua de azi mi se pare mai mult decât îndestulătoare. Dar Spike o lăsase în craterul acela îndepărtat și plin de cenușă – în caz că se întorcea cineva de pe Marte sau de pe Venus.

Touchdown Tiggler a fost numele care a apărut și pe bannerul ridicat pe deasupra străzii principale din Wadesville, Carolina de Nord, un orășel cu o singură bancă, unde stația de benzină funcționa în același timp ca magazin de băuturi alcoolice ca să

poată fi cât de cât rentabilă. WADESVILLE ÎȘI ÎNTÂMPINĂ CU MÂNDRIE CEL MAI BUN FIU, TOUCHDOWN TIGGLER. Toată lumea a ieșit din case în acea dimineață caldă din 1971, când Tiggler a trecut prin oraș într-o limuzină decapotabilă cum aveau vedetele de film. Până și Mary-Beth, care cu douăzeci de ani în urmă îi îngăduise lui Spike anumite libertăți și își făcuse griji o săptămână sau două, neavând nicio vorbă bună pentru el până la alegerea pentru Proiectul Apollo, a apărut cu acest prilej și le-a reamintit celor din jur – deși o mai făcuse de câteva ori și înainte – că existase o vreme când ea și Spike fuseseră… mă rog, foarte apropiați. Chiar de pe-atunci, a mărturisit ea, și-a dat seama că va ajunge departe. Cât de departe a ajuns cu tine, Mary-Beth? a întrebat-o una dintre soțioarele mai istețe din oraș, iar Mary-Beth a surâs serafic, ca o Fecioară dintr-o carte de colorat, știind prea bine că, oricum ar fi stat lucrurile, ea n-ar fi avut decât de câștigat.

Între timp, Touchdown Tiggler ajunsese la capătul străzii principale și făcuse cale întoarsă în dreptul unei frizerii pe a cărei firmă scria Shear Pleasure și care avea grijă și de pudelul tău dacă-l duceai prin spate, iar în timp ce în urechile tuturor răsunau niște versuri dintr-un cântec – „Sunt un tânăr de la țară / Vesel că se-ntoarce iară / La căminul părintesc…” – , Spike Tiggler a fost ovaționat de trei ori dintr-o direcție și de tot atâtea ori din cealaltă. Mașina decapotabilă mergea încet, fiindcă după primul tur triumfal Spike se suise pe locurile din spate, ca să-l vadă toată lumea, și de fiecare dată când limuzina trecea agale prin dreptul benzinăriei combinate cu magazinul de spirtoase, Buck Weinhart, proprietarul, striga din toți rărunchii „Calc-o sau mulge-o”, în amintirea obiceiului lui Spike de a-i lua la rost pe cei care conduceau încet în zilele de odinioară, când cei doi băteau orașul în lung și-n lat. De șase ori a urlat

Buck „Hei, Spike, calc-o sau mulge-o!”, iar Spike cel voinic și brunet i-a făcut un semn prietenesc, dând din cap ca un băiat bun ce era. Mai târziu, cu ocazia unei mese festive care a avut loc la restaurantul din Wadesville, un loc despre care Spike crezuse cândva că era grozav, dar care acum îi amintea de un salon mortuar, eroul revenit acasă, părând într-o primă fază străin din cauza tunsorii de astronaut și a costumului care-l făcea să se simtă ca o dublură a președintelui Eisenhower, a ținut un discurs despre cât de important era să nu uiți de unde-ai plecat, indiferent cât de departe vei fi ajuns, ceea ce a produs o bună impresie auditoriului și l-a făcut pe unul dintre cei prezenți să propună spontan ca, în cinstea celor realizate de preaiubitul fiu al comunității, numele de Wadesville să fie înlocuit cu Moonsville, idee care a avut o viață de câteva săptămâni și pe urmă s-a stins discret, parțial și în urma opoziției bătrânei Jessie Wade, singura nepoată în viață a lui Ruben Wade, un bărbat căruia îi plăcea să călătorească și căruia, la începutul secolului, îi venise ideea să crească dovleci chiar pe aceste meleaguri. Întâmplător, dovlecii n-au crescut, dar ăsta nu era un motiv să te-apuci acum și să-i știrbești prestigiul omului.

Spike Tiggler nu fusese întotdeauna la fel de popular în Wadesville ca în ziua aceea din 1971, iar mama lui Mary-Beth nu era singura care-l considera necioplit și care regreta că războiul se terminase prea repede și că, în felul ăsta, tânărul Tiggler nu mai fusese trimis în Orient să se bată cu japonezii, rămânând astfel acasă și încăierându-se cu jumătate din oraș. Avea cincisprezece ani când a fost bombardată Hiroshima, eveniment pe care mama lui Mary-Beth l-a deplâns din motive strict locale; însă până la urmă Spike tot a fost trimis la război și s-a trezit pilotând avioane F-86 pe cursul superior al fluviului Yalu. Douăzeci și opt de misiuni, două avioane MiG-15 doborâte.

Suficiente motive de sărbătoare în Wadesville, deși Tiggler nu s-a întors nici atunci și nici imediat după aceea. Așa cum avea să explice în 1975, când a încercat pentru prima dată să strângă fonduri la Moondust Diner (o schimbare a denumirii restaurantului aprobată până și de Jessie Wade), ciclul vieții omului, a fiecărui om, era marcat de fugă și întoarcere. Fugă și întoarcere, fugă și întoarcere, ca fluxul care pleacă din Albermale Sound prin Pasquotank River și până la Elizabeth City. Cu toții plecăm cu fluxul și ne întoarcem tot cu el. Unii membri ai auditoriului nu ieșiseră în viața lor din Wadesville, așa că nu puteau avea păreri, iar Jeff Clayton a remarcat după aceea că, un an mai târziu, când se plimbase cu mașina prin Fayeteville și ocolise Fort Bragg ca să viziteze Galeria Marilor Jucători de Golf din Pinehurst, întorcându-se acasă la timp ca să-și facă provizii de bere de la Alma, nu avusese impresia că era purtat de fluxul din Pasquotank River. Mă rog, ce știa Jeff Clayton; toată lumea a decis să-l creadă pe Spike, fiindcă acesta nu numai că ieșise *în* lume, dar – așa cum memorabil s-a exprimat bătrâna Jessie Wade – ieșise și *din* lume.

Spike Tiggler a stabilit că prima dată în viață când a avut de-a face cu acest ciclu al fugii și al întoarcerii a fost în ziua când tatăl lui l-a dus la Kitty Hawk, cu mult înainte de ridicarea arcei folosite pe post de centru de cult. Pe vremea aceea existau doar o pistă netedă, cerul liber de deasupra, iar de partea cealaltă a unui drum aproape pustiu, pe care foarte rar se deslușea conturul îndepărtat al unui camion, câteva dune aride și foșnetul molcom al mării. În vreme ce pe alți puștani îi atrăgea tumultul citadin, Spike prefera simplitatea calmă a pământului, a mării și a cerului de la Kitty Hawk. Cel puțin așa a prezentat el însuși lucrurile la un alt dineu de caritate, iar ceilalți l-au crezut, deși la momentul respectiv nici Mary-Beth și nici Buck Weinhart nu-l auziseră susținând asemenea teorii.

Orașul natal al lui Spike era un redutabil nucleu al democraților și un adevărat bastion al baptiștilor. În duminica de după plimbarea la Kitty Hawk, Spike a fost auzit dând glas unui entuziasm oarecum lipsit de respect față de Frații Wright chiar în dreptul bisericii Sfintei Aghesme, iar bătrâna Jessie Wade i-a comunicat băiețandrului de treisprezece ani că, dacă ar fi vrut să ne vadă zburând, Dumnezeu ne-ar fi dăruit aripi. „Dar a vrut să ne vadă mergând cu mașina, nu?" a replicat tânărul Spike, nu din cale-afară de politicos și arătând spre Packard-ul strălucitor la volanul căruia se deplasase vârstnica lui detractoare pe distanța celor două sute de metri care trebuiau parcurși până la biserică, moment în care tatăl lui i-a amintit că, dacă n-ar fi fost ziua de Sabat, s-ar fi putut ca Dumnezeu să vrea să-l vadă pe Spike primind vreo două după cap. Astea erau cuvintele pe care și le aduceau aminte locuitorii din Wadesville cu privire la Spike Tiggler în anul de grație 1943 și nicidecum discursurile despre pământ, mare și cer.

Au mai trecut câțiva ani, bomba a căzut asupra Hiroshimei prea devreme pentru mama lui Mary-Beth, iar Spike a descoperit că, dacă Dumnezeu nu-i dăruise roți, măcar putea să le împrumute din când în când de la taică-său. În serile calde, el și cu Buck Weinhart recurgeau la jocul lor clasic, luau urma cuiva care mergea încet cu mașina pe câte-un drum lăturalnic și se postau în spatele lui până când grilajul radiatorului lor aproape că atingea bara de protecție a celuilalt. Apoi, pe când se pregăteau să-l depășească, strigau amândoi odată „Calc-o sau mulge-o, nene!" În aceeași mașină și cam în aceeași perioadă, cu ochii holbați de speranță și dorință, Spike s-a trezit spunându-i lui Mary-Beth: „Păi, dacă Dumnezeu nu voia s-o folosim, de ce crezi c-a mai pus-o acolo?" – o observație care l-a dat înapoi cu câteva săptămâni bune, dat fiind că Mary-Beth era ceva mai

bisericoasă decât tânărul Spike, și în orice caz era o stratagemă prost aleasă și neconvingătoare în eforturile lui de a-i face curte tinerei. Cu toate acestea, după alte câteva săptămâni, Spike a ajuns să murmure, tolănit pe bancheta din spate: „Zău că nu cred c-aș putea trăi fără tine, Mary-Beth”, iar cuvintele acestea au avut, în fine, efectul scontat.

Spike a plecat din Wadesville nu mult după aceea și una dintre primele vești care au ajuns pe urmă la urechile localnicilor a fost că pilota un avion F-86 Sabre deasupra Coreei și nu lăsa MiG-urile comuniștilor să survoleze fluviul Yalu. Ca să ajungă acolo, avusese nevoie de o serie de momente și emoții aparte, fără să existe o înlănțuire logică a tuturor, iar dacă Spike însuși ar fi încercat să-și reducă existența la niște benzi desenate, cum de fapt avea obiceiul, în primul rând ar fi trebuit să se vadă tronând deasupra dunelor de la Kitty Hawk și scrutând întinderea mării, apoi mângâindu-i sânii lui Mary-Beth fără a fi respins și zicându-și „Dumnezeu nu poate să mă lase lat pentru atâta lucru, pur și simplu nu poate”, iar în cele din urmă mergând cu mașina la ora asfințitului, avându-l alături pe Buck Weinhart și așteptând ivirea primelor stele. În aceeași ecuație mai intrau dragostea pentru mașini, firește, patriotismul și un puternic sentiment care-i spunea că arăta bine în uniforma albastră; într-un fel însă, lucrurile pe care și le amintea cel mai bine se întâmplaseră cel mai devreme. La asta se gândise în 1975, cu ocazia primului apel caritabil, când spusese că viața se întorcea în punctul de plecare. Evident, fusese suficient de isteț și nu tradusese acest sentiment în amintiri precise, fiindcă altminteri Mary-Beth nici nu s-ar fi gândit să contribuie la campania lui de strângere de fonduri.

Pe lângă mașina tatălui și o Mary Beth pradă resentimentelor, Spike își lăsase de asemenea în urmă propria credință la plecarea din Wadesville. Deși a scris conștiincios cuvântul „baptist” în toate

formularele Marinei, nu i-a păsat de cele zece porunci, de iertarea divină sau de mântuire, nici chiar în zilele nefaste când unul dintre camarazii lui aviatori – unul dintre prieteni, ce mai – a cumpărat ferma. A rămas cu un prieten mai puțin, dar nu putea să-l cheme pe Domnul prin stația radio. Spike era pilot, om de știință și mecanic. Puteai foarte bine să-l recunoști pe Dumnezeu în tot felul de formulare cu aceeași frecvență cu care-i salutai pe ofițerii superiori din cadrul bazei; totuși, momentul când erai cu adevărat tu însuți, când erai nimeni altul decât Spike Tiggler, puștiul care trecuse de la mașina împrumutată pentru drumurile lăturalnice la un bombardier care stăpânea cerul pustiu, era acela când tocmai urcaseși brusc și îndreptai aripile argintii ale aparatului în aerul rece și limpede de la sud de fluviul Yalu. Atunci erai stăpân pe situație și singurul care te putea trăda erai tu însuți. Pe botul avionului F-86 Spike scrisese cu vopsea deviza „Calc-o sau mulge-o!” ca pe un avertisment la adresa oricărui MiG suficient de ghinionist ca să simtă în ceafă răsuflarea locotenentului Tiggler.

După Războiul din Coreea, Spike s-a transferat la Academia Navală a Piloților de Încercare din Patuxent River, Maryland. Când rușii au lansat primul Sputnik și a fost demarat Proiectul Mercury, s-a oferit ca voluntar, deși ceva înăuntrul lui și un mare număr de aviatori în afara lui au insistat că pentru primul zbor era preferabil să folosească un cimpanzeu, ba chiar erau *hotărâți* să folosească un cimpanzeu. Fișa postului spunea că trebuia să te afli la bordul unei rachete; erai o încărcătură din care ieșeau câteva fire, un boț de carne pe care urmau să-l studieze savanții. Spike a fost pe de o parte dezamăgit, pe de alta împăcat cu gândul că nu intrase în primii șapte ca să poată fi ales; la următorul zbor s-a oferit din nou și a fost acceptat. A ajuns pe prima pagină din *Fayetteville Observer* și i s-a publicat poza, ceea ce a făcut-o

pe Mary-Beth să-l ierte și să-i scrie; cum însă noua lui soție, Betty, tocmai trecea printr-o perioadă de gelozie crâncenă, Spike s-a prefăcut c-a uitat-o pe fata aceea din Wadesville și nu i-a răspuns la scrisoare.

În vara lui 1974, Spike Tiggler a poposit pe suprafața Lunii și a pasat cu mâna o minge de fotbal la aproape patru sute cincizeci de metri. Eseu! Evenimentul a avut loc într-un răgaz de treizeci de minute când nu au existat sarcini precise, iar cei doi temerari de pe Lună au avut voie să facă orice pentru a-și domoli curiozitatea. Ei bine, Spike fusese dintotdeauna curios să afle cât de departe putea arunca o minge de fotbal în atmosfera aceea rarefiată și iată că acum știa. Eseu! Vocea de la Centrul de Control al Misiunii a părut indulgentă, ca de altfel și aceea a colegului de zbor Bud Stomovicz, când Spike a anunțat că avea de gând să țopăie până la minge și s-o aducă înapoi. A străbătut peisajul lipsit de viață ca un iepuroi conectat la tuburi. Luna i se părea neprimitoare și urâtă, iar praful pe care-l stârnea mișcându-se cu încetinitorul semăna cu nisipul de pe o plajă neîngrijită și murdară. Mingea lui de fotbal se oprise lângă un mic crater. A lovit-o ușor și a trimis-o în scobitura aceea aridă, după care s-a întors să vadă ce distanță parcursese. Modulul lunar aproape ieșit din câmpul vizual părea mic și nesigur, aducând cu un păianjen de jucărie căruia i se montase o baterie șuierătoare. Spike nu avea obiceiul să gândească pe durata misiunilor – și oricum programul de lucru era alcătuit în așa fel încât să descurajeze introspecția – , însă a avut revelația că el și cu Bud (cărora li se adăuga Mike, care se învârtea în cerc deasupra lor în modulul de comandă) se aflau la cea mai mare distanță posibilă de restul speciei umane. Ieri se uitaseră la Pământul care se ridica și, în ciuda glumelor, fusese o imagine impresionantă, care te întorcea pe dos. Acum, în locul ăsta, avea sentimentul că se

afla la marginea tuturor lucrurilor. Dacă mai mergea zece metri, cădea din lume și se prăbușea cu totul într-un spațiu nemărginit. Asta simțea Spike Tiggler, chiar dacă era vorba de ceva imposibil din punct de vedere științific.

Exact în clipa aceea a auzit o voce care i-a spus:

— Găsește Arca lui Noe.

— Nu te-am auzit, a răspuns Spike, crezând că era Bud.

— N-am spus nimic.

De data asta, chiar fusese vocea lui Bud. Spike a recunoscut-o și oricum o auzise în căști, ca de obicei. Cealaltă voce păruse a-l aborda direct și dăduse impresia că era în jurul lui, înăuntru, aproape de el, răspicată și totuși intimă.

A apucat să facă vreo zece metri în direcția modulului lunar, când vocea și-a repetat porunca.

— Găsește Arca lui Noe.

Spike a continuat să țopăie pe suprafața Lunii, întrebându-se dacă se ținea cineva de bancuri. Dar nimeni nu i-ar fi putut amplasa un minicasetofon în cască – nu era loc, ar fi observat, iar cei de la centru oricum n-ar fi fost de acord. Puteai să scoți din minți pe oricine cu o asemenea șmecherie, și chiar dacă unul sau doi dintre colegii lui astronauți aveau un simț al umorului destul de bizar, tot ce puteai aștepta de la ei era să-ți decupeze o nișă în felia de pepene, s-o umple cu muștar și să pună bucățica lipsă la loc. Însă nu recurgeau la trucuri atât de sofisticate.

— O s-o descoperi pe Muntele Ararat, în Turcia, a continuat vocea. Găsește-o, Spike.

Majoritatea reacțiilor fizice ale lui Spike erau monitorizate de electrozi, iar el a presupus că toți aveau să vadă acele oscilând în salturi pe foile de hârtie la trecerea în revistă a acestui episod al misiunii. Dacă așa ar fi stat lucrurile, nu s-ar fi dat în lături de la inventarea unei povești pe măsură. Deocamdată însă, voia doar să se gândească la cele auzite și la ce-ar fi putut să însemne. Prin urmare,

după ce s-a întors în modulul lunar, a meșterit ceva la receptorul principal și apoi a redevenit un astronaut normal, adică un pilot de încercare transformat în cimpanzeu transformat în erou național transformat în cascador transformat în congresmen potențial sau măcar în viitor membru decorativ în consiliul de conducere a zece corporații. Nu fusese primul om de pe Lună, dar nici nu vor exista atât de mulți încât să înceteze să fie o raritate, sau o celebritate demnă de recompensă. Spike Tiggler știa să tragă diverse sfori, iar Betty era o adevărată expertă, ceea ce fusese de folos mariajului lor în câteva rânduri. Spike credea că se însurase cu o fată înaltă, atletică și arătoasă, care citea *Bucuria de-a găti* în luna de miere și nu-și exterioriza temerile care-o cuprindeau ori de câte ori el se întorcea târziu de la bază; când colo, Betty s-a dovedit mult mai familiarizată decât el cu obiceiurile reproducătoare ale dolarului. „Tu zboară și lasă gânditul în seama mea”, îi spunea, din când în când, având aerul că-l tachina; în fond, amândoi susțineau că era vorba de o tachinare și nimic mai mult. În consecință, Spike Tiggler s-a întors la misiunea lui, s-a conformat programului de lucru și n-a lăsat pe nimeni să suspecteze că se schimbase ceva, că de fapt se schimbase totul.

După aterizare au venit vorbele frumoase adresate personal de la Casa Albă, vizita medicală, raportul final, prima convorbire cu Betty, prima *noapte* petrecută din nou cu Betty… și gloria; în orașele pline de viață în care nu avusese încredere niciodată – îngâmfatul Washington, cinicul New York, aiuritorul San Francisco – , Spike Tiggler era mare; în Carolina de Nord, era uriaș. A fost îngropat sub ploi de confetti, ca și cum oale întregi de spaghete i s-ar fi vărsat în cap, mâna lui dreaptă a descoperit extenuarea provocată de avalanșa de felicitări, iar el s-a văzut sărutat, îmbrățișat, pipăit, bătut pe umăr și lovit prietenește în plex. Puștii îi

cotrobăiau prin buzunarele sacoului și-i cereau pulbere selenară fără pic de jenă. Mai presus de orice, oamenii voiau să fie *cu* el sau lângă el câteva minute, să respire împreună același aer și să se minuneze în fața acestui om venit din cosmos, unul și același cu individul blajin din statul învecinat. Abia după câteva luni de răsfăț febril de la o coastă la alta a Americii, autoritățile din Carolina de Nord, mândre de fiul lor iubit și întru câtva geloase fiindcă acesta părea să fi devenit pe nesimțite un bun de patrimoniu național, au anunțat producerea unei medalii care urma să fie decernată în cadrul unei ceremonii speciale. Și ce loc putea fi mai bun, au convenit cu toții, decât Kitty Hawk, cu întinderile sale netede de sub cerul albastru și necuprins?

În după-amiaza respectivă s-au rostit cuvinte simțite, dar Spike nu le-a auzit decât pe jumătate; Betty își cumpărase un costum nou, cu tot cu pălărie, și trebuia să i se spună că arăta grozav. N-a primit asigurările dorite, chiar dacă într-adevăr îi stătea bine. O medalie mare de aur, având pe față Kitty Hawk și pe revers modulul Apollo, a fost atârnată de gâtul lui Spike, care și-a simțit din nou mâna dreaptă prinsă în tot felul de strângeri și a început să se gândească, pe când afișa un zâmbet amabil și dădea politicos din cap, la clipa aceea când rămăsese singur pe pistă și când începuse întreaga aventură.

Cât timp stătuse pe bancheta din spate a limuzinei guvernatorului, atmosfera fusese cordială, dacă nu chiar flatantă, Betty arătase nemaipomenit și aproape că i-o spusese cu voce tare, numai că nu-i venise s-o facă de față cu guvernatorul și soția lui. A urmat obișnuita conversație despre gravitație, pasul săltat de pe Lună, desprinderea de Pământ și alte chestii gen, ia spune-mi, dacă trebuia să te duci la closet ce făceai? când deodată, în timp ce se apropiau de Kitty Hawk, a văzut Arca undeva la marginea

drumului. O arcă uriașă, eșuată la țărm, cu ambele capete înălțate și cu părțile laterale acoperite de plăci lemnoase. Guvernatorul a întors indulgent capul cam cu o sută optzeci de grade, imitându-l pe Spike, după care a răspuns la întrebare înainte ca aceasta să fie pusă.

— Un soi de biserică, a zis el. Au ridicat-o nu de mult. O fi plină de animale, mai știi?

A început să râdă, iar Betty i-a urmat exemplul cu prudență.

— Credeți în Dumnezeu? a întrebat Spike pe nepusă masă.

— Dacă nu credeam, n-ajungeam guvernator al Carolinei de Nord, a răspuns jovial cel interpelat.

— Nu, am întrebat dacă credeți în *Dumnezeu,* a repetat Tiggler pe un ton atât de direct, încât putea fi foarte ușor confundat cu ceva de care se puteau lipsi în clipa aceea.

— Iubitule, a șoptit Betty.

— Aproape că am ajuns, așa cred, a intervenit soția guvernatorului, netezind o cută dublă cu o mână ascunsă într-o mănușă albă.

În seara aceleiași zile, la hotel, Betty a început prin a se arăta împăciuitoare. Probabil că se acumulează tot felul de tensiuni, oricât de mare te-ai da, și-a zis ea. Eu, una, știu că nu mi-ar plăcea să urc la tribună și să le spun tuturor pentru a cincizecea oară cum a fost și cât de mândră m-am simțit, chit că m-aș fi simțit cu adevărat mândră și chiar aș fi fost dispusă să vorbesc despre asta pentru a cincizecea oară. Așa că a fost un pic mămoasă cu el, s-a interesat dacă era obosit și a încercat să-i smulgă o explicație pentru faptul că nici măcar o dată, *cât a fost ziua de lungă, fir-ar să fie,* n-a pomenit de costumul ei, știind prea bine că nu era sigură dacă galbenul-pal i se potrivea sau nu. Însă tactica a dat greș, iar Betty, care nu putea să adoarmă dacă nu era totul clar, l-a întrebat dacă voia ceva de băut și ce-l apucase chiar înainte de ceremonie, pentru că, în caz că-l interesa părerea ei

sinceră, cel mai sigur mod de a-și ruina viitoarea carieră, asupra căreia tocmai conveniseră, era să-i întrebe pe guvernatorii diverselor state dacă credeau în Dumnezeu, Iisuse Hristoase! Cine se credea?

— Viața mea s-a schimbat, a rostit Spike.

— Încerci să-mi spui ceva?

Betty era suspicioasă de la natură și-i fusese imposibil să nu observe câte scrisori putea primi un bărbat renumit de la femei pe care nu le cunoșteau, de la toate Mary-Beth-ele reale și potențiale din întreaga lume.

— Da, a răspuns el. Te întorci de unde-ai plecat. Am făcut trei sute optzeci și patru de mii de kilometri ca să văd Luna – și până la urmă, cel la care a meritat să mă uit a fost tot Pământul.

— Ți-ar prinde bine ceva de băut.

Betty s-a oprit la jumătatea drumului spre barul frigorific, însă Spike nu scosese un cuvânt, nu făcuse un gest și nu se mișcase de la locul lui.

— La naiba, mie mi-ar prinde și mai bine.

S-a așezat lângă soțul ei cu un pahar de *sour mash* în mână și a așteptat.

— Când eram copil, tata m-a dus la Kitty Hawk. Aveam doișpe sau treișpe ani. Atunci am început să vreau să ajung aviator. Din ziua aia, n-am mai visat altceva.

— Știu, iubitule, a spus ea, luându-i mâna.

— M-am dus la Marină. Eram un pilot de ispravă. M-am transferat la Pax River. M-am oferit voluntar pentru Proiectul Mercury. La început n-am fost acceptat, dar am insistat și până la urmă m-au primit. Am fost pe listă pentru Proiectul Apollo. Am parcurs toate etapele de pregătire. Am aterizat pe Lună…

— Știu, iubitule.

— …iar acolo… *acolo,* a continuat el, strângând-o de mână pe Betty, în timp ce se pregătea să-i mărturisească pentru prima oară, Dumnezeu mi-a spus să găsesc Arca lui Noe.

— Aha.

— Tocmai aruncasem mingea de fotbal. O azvârlisem, o găsisem, îi trăsesem un șut ca să intre într-un crater mic și mă întrebam dacă ieșisem din câmpul vizual al camerei și dacă o să mă observe cineva, când m-am trezit că Dumnezeu îmi vorbește. *Găsește Arca lui Noe.*

I-a aruncat o privire soției.

— Ești ditamai omul, ajungi pe Lună și ce-ți vine să faci? Să arunci mingea de fotbal. Ei bine, a venit momentul să lași deoparte copilăriile, asta mi-a spus Dumnezeu.

— Cât ești de sigur că a fost Dumnezeu, iubitule?

Spike a ignorat întrebarea.

— N-am spus nimănui. Știu că n-am halucinații, știu c-am auzit de-adevăratele cuvintele alea, dar nu vreau să spun. Poate că nu sunt foarte sigur, poate că am de gând să uit. Și ce se întâmplă? Chiar în ziua când mă întorc la Kitty Hawk, unde a început totul cu atâția ani în urmă, chiar atunci văd afurisita aia de Arcă. *Nu uita ce ți-am zis* – ăsta e mesajul Lui, nu? Clar și răspicat. Asta înseamnă și nimic altceva. *Du-te și ia-ți medalia, dar nu uita ce ți-am zis.*

Betty a luat o gură de whisky.

— Și ce-o să faci, Spike?

În mod normal, când vorbea despre cariera lui, avea obiceiul să spună *facem* în loc de *faci;* de data asta, îl lăsa să se descurce pe cont propriu.

— Nu știu. Încă nu știu.

Psihiatrul de la NASA consultat de Betty a dat vârtos din cap, ca și cum ar fi vrut să-i sugereze că trebuia să-i comunice lucruri mult mai scandaloase înainte de a-l face să depună armele și să admită că individul era țăcănit și-i fila o lampă. A încuviințat din cap și a declarat că anticipase, împreună cu colegii lui, anumite *probleme de adaptare,* fiindcă la urma urmei cineva care a fost pe Lună și s-a uitat de-acolo la Pământ trebuie să semene nițel cu

primul om care a stat în cap și a privit lucrurile din această perspectivă, fapt care poate afecta *tiparele comportamentale,* iar dacă luăm în calcul stresul zborului și uriașa publicitate care înconjoară aceste misiuni, nu e deloc de mirare că ar fi putut avea loc unul sau două *transferuri de realitate,* însă nu existau motive serioase care să ne facă să credem că efectele lor aveau să fie grave sau de lungă durată.

— Nu mi-ați răspuns la întrebare.

— Ce întrebare? a rostit psihiatrul, nedându-și seama că i se pusese așa ceva.

— Este soțul meu – nu știu care e termenul tehnic la care ați putea recurge, domnule doctor – este soțul meu sărit de pe șină?

Au urmat noi semne din cap, de data asta mai mult pe orizontală decât pe verticală, după care s-au dat exemple de *dezorientare perceptuală,* au fost examinate fișele lui Spike, care scrisese pe toate cuvântul *baptist* cu litere apăsate, lui Betty i s-a părut că psihiatrul ar fi fost mai surprins dacă Spike *nu* l-ar fi auzit pe Dumnezeu adresându-i-se, iar când l-a întrebat: „Dar a avut Spike halucinații?", el s-a mulțumit să răspundă: „Dumneavoastră ce credeți?", ceea ce lui Betty nu i s-a părut a fi un pas înainte în discuția respectivă, făcând-o să nutrească sentimentul că *ea* era nebună, fiindcă se îndoia de propriul soț. Unul dintre rezultatele întâlnirii a fost că Betty a plecat convinsă că își trădase bărbatul în loc să-l ajute; celalalt a fost că, trei luni mai târziu, când Spike a solicitat scoaterea din programul de cercetări spațiale, cererea lui n-a întâmpinat mai deloc obiecții, în condițiile în care totul se desfășura discret, întrucât din raportul psihiatrului rezulta că lui Spike *îi lipsea o doagă,* îi fila o lampă, era țăcănit și era animat de convingerea, provenită probabil dintr-o atentă analiză personală, că Luna era alcătuită din brânză cu mărar. Au urmat în consecință replierea la o muncă de birou în

domeniul publicitar și un transfer prin intermediul Marinei înapoi la prima etapă de pregătire, însă după nici un an de orbecăială Spike a redevenit civil, iar Betty a început să se întrebe ce se întâmpla când ți se lua șunca din fasole.

Însă abia anunțul potrivit căruia Spike închiriase Moondust Diner pentru prima dintre reuniunile lui caritabile a făcut-o să chibzuiască dacă nu cumva cea mai cuminte variantă era să închidă *Bucuria de-a găti* și să încerce obținerea unui divorț rapid. În ultimul an, Spike aproape că nu făcuse nimic altceva decât să se ducă într-o bună zi și să cumpere o Biblie. Seara dispăruse, iar ea îl găsise în spatele casei, cu Sfânta Scriptură deschisă pe genunchi și cu ochii ridicați spre stele. Prietenii ei s-au arătat epuizant de înțelegători: în fond, era extrem de greu să te întorci *de acolo de sus* și să trebuiască să te readaptezi la zgura vieții de zi cu zi. Pentru Betty era limpede că faima lui Touchdown Tiggler se mai putea autoîntreține destui ani fără să se mai pompeze benzină în rezervor; era la fel de limpede că se putea bizui pe sprijin – fiindcă gloria urmată de decădere nu era ceva doar americănesc, ci de-a dreptul patriotic – , însă chiar și așa, se simțea păcălită. Ani de zile făcuse ce trebuia ca să-l ajute pe Spike să aibă o carieră, cutreierase de-a lungul și de-a latul țării și nu avusese un cămin propriu-zis, așteptând să înceapă să curgă banii… iar acum, când în sfârșit se dă drumul la robinet și dolarii năvălesc pe țeavă, Spike ce face? În loc să-ntindă pălăria și să-și facă mâna greblă, o zbughește-n spate și se uită la stele. Vi-l prezint pe soțul meu, e cel cu Biblia pe genunchi, cu pantalonii rupți și cu o privire rătăcită. Nu, nu l-a atacat nimeni, atâta doar că a rămas fără șunca din fasole.

Când Betty l-a întrebat pe Spike ce i-ar plăcea să pună pe ea pentru prima reuniune de la Moondust Diner, a făcut-o cu o doză de sarcasm în voce; iar când Spike i-a răspuns că dintotdeauna îi

plăcuse costumul acela galben-pal pe care și-l cumpărase pentru festivitatea de decernare a medaliei de la Kitty Hawk, a auzit din nou în forul ei lăuntric o voce care nu-i aparținea Atotputernicului și care i-a repetat în șoaptă cuvântul *divorț.* Lucrul cu adevărat ciudat era că Spike vorbise serios și-i spusese de două ori cât îi venea de bine, o dată înainte de plecare, a doua oară chiar când ieșiseră de pe autostradă. Fusese un lucru nou, pe care Betty nu putuse să nu-l observe. În ultima vreme, soțul ei începuse să vorbească serios și să fie serios când vorbea, atât și nimic mai mult. Dădea impresia că abandonase hazul, tachinările și cutezanța la un loc cu mingea de fotbal în craterul acela celebru (dacă stătea să se gândească, fusese un artificiu nereușit, care ar fi trebuit s-o îngrijoreze mai din timp). Devenind serios, Spike începuse totodată să fie plictisitor. Încă îi spunea c-o iubește, lucru pe care Betty îl credea, deși se întreba uneori dacă era suficient pentru o fată. Atâta doar că își pierduse vitalitatea. Dacă asta însemna să renunți la copilării, ei bine, aceste copilării aveau multe virtuți nebănuite.

Moondust Diner a fost plin-ochi în acea seară de aprilie a anului 1975, când Spike Tiggler și-a lansat prima campanie de strângere de fonduri. Cei mai mulți dintre localnici au fost de față, lor adăugându-li-se câțiva ziariști și un fotograf. Betty s-a temut de ce era mai rău. Parcă vedea ziarele cu manșete gen „DUMNEZEU MI-A VORBIT”, SUSȚINE ASTRONAUTUL LĂSAT LA SOL sau OMULUI DIN WADESVILLE ÎI LIPSEȘTE O DOAGĂ. S-a așezat lângă soțul ei, pe când pastorul din localitate i-a urat bun venit în rândul comunității în mijlocul căreia crescuse. S-au auzit ropote de aplauze, iar Spike i-a prins încet mâna soției într-a lui și i-a dat drumul abia când s-a ridicat în picioare ca să ia cuvântul.

— Mă bucur că m-am întors, a spus el, plimbându-și ochii prin încăpere și salutându-i din

cap pe cei pe care-i recunoștea. Vreau să vă spun că nu mai departe de ieri stăteam în spatele casei unde locuiesc, mă uitam la stele și mă gândeam la anii din copilărie petrecuți în Wadesville. Cred că n-aveam mai mult de cinșpe-șaișpe ani, eram destul de pipernicit și țin minte că bătrâna Jessie Wade, pe care socot că n-ați uitat-o, Dumnezeu s-o aibă în pază, mi-a zis: „Tinere, dac-o s-o ții tot așa într-un țipăt și un zbieret, într-o bună zi o să-ți iei zborul" – bag seamă că știa bătrâna ce spunea, fiindcă după ani de zile tocmai asta am făcut, chit că, din păcate, n-a mai apucat să-și vadă profeția împlinită, Dumnezeu să-i ocrotească sufletul.

Betty a rămas cu gura căscată. Soțul ei dădea spectacol. Juca teatru în fața celorlalți și mai multe nu. De obicei, nu vorbea cu atâta căldură despre Wadesville, iar ea, una, nici măcar nu mai auzise până atunci povestea cu Jessie Wade, dar iată că Spike își aducea aminte de toate și pedala pe coarda sensibilă a celor de acasă. Le-a spus o mulțime de povești despre copilăria lui, iar pe urmă le-a explicat ce înseamnă să fii astronaut, fiindcă probabil că de asta și veniseră cei mai mulți, însă a avut grijă ca mesajul să fie că, de fapt, fără acești oameni, bătrânul Spike n-ar fi plecat mai departe de Fayetteville și că ei îl ajutaseră să ajungă pe Lună, nicidecum isteții de la Centrul de Control al Misiunii, cărora le ieșeau tot felul de fire din urechi. O surpriză la fel de mare pentru Betty a fost că Spike și-a rostit această parte a discursului recurgând la tot șarmul de altădată, de care nu-l mai crezuse capabil. După aceea a ajuns la teoria care zicea că viața fiecărui om ar fi un proces de fugă și întoarcere, asemenea lui Pasquotank River (aici a fost contrazis de Jeff Clayton, care tocmai se pregătea să vadă Galeria Marilor Jucători de Golf din Pinehurst), explicându-le celorlalți cum te întorceai întotdeauna la lucrurile și locurile de unde plecaseși. El însuși, bunăoară, plecase cu ani în

urmă din Wadesville și se înapoiase, se dusese la biserica Sfintei Aghesme cât timp fusese copil, mai târziu se abătuse de la calea Domnului, iar acum se întorsese pe drumul bun, ceea ce pentru Betty reprezenta ceva nou, dar deloc neașteptat.

Spike a continuat pe același ton până a ajuns la partea serioasă a întrunirii (moment în care Betty și-a ținut răsuflarea, și-a zis în gând *e sărit de pe șină* și s-a întrebat cum vor reacționa ceilalți când vor afla chiar de la el că Dumnezeu îi spusese să lase mingea în crater și să se ducă să caute Arca). Însă și de data asta și-a subestimat consortul. Acesta nu s-a referit nici măcar o dată la poruncile lunare ale Atotputernicului, ci și-a invocat în câteva rânduri propria credință, a spus din nou că, mai devreme sau mai târziu, te întorceai de unde plecaseși și a amintit de dificultățile care trebuiau surmontate în cadrul programului spațial; în consecință, când a început într-un târziu să explice în ce fel se gândise la aceste lucruri stând în spatele casei și uitându-se la stele, când a arătat că după părerea lui era momentul să vedem de unde venim de fapt și când a declarat că plănuia să organizeze o expediție de recuperare a ceea ce se mai putea găsi din Arca lui Noe, care, așa cum știa toată lumea, poposise în vârful Muntelui Ararat, lângă granița dintre Turcia și Iran, demersul a părut logic și bine-venit. Mai mult, Proiectul Ararat putea fi considerat drept următoarea țintă viabilă pentru NASA, iar cei care-l ascultau pe Spike aveau libertatea să conchidă că NASA era nițel cam egoistă, materialistă și obtuză, fiindcă se concentra doar asupra zborurilor spațiale, când existau și alte proiecte, mai aproape de inima și de sufletul contribuabilului, care ar fi putut fructifica mult mai cu folos tehnologia aceea sofisticată.

A făcut spectacol, a făcut un spectacol pe cinste, și-a zis Betty când soțul ei s-a așezat în mijlocul unui zumzet de voci. Nici măcar nu pomenise de bani, ci doar le ceruse să-l onoreze cu prezența cât

timp avea să le împărtășească două-trei gânduri și, dacă erau de părere că avea o judecată sănătoasă, ei bine, era gata să se pună în mișcare și să-i caute pe oamenii care l-ar fi putut ajuta. Bravo, Spike, s-a trezit murmurând Betty, deși era vorba de o persoană complet diferită de cea cu care se măritase.

— Doamnă Tiggler, ce părere aveți despre proiectul soțului dumneavoastră? a fost ea întrebată, în timp ce-l ținea de mână pe Spike în fața fotografului de la *Fayetteville Observer.*

— Îl susțin sută la sută, a răspuns ea, ridicându-și ochii spre bărbatul ei cu un zâmbet de mireasă în noaptea nunții.

Observer a citat-o la rândul său, iar ziaristul a găsit de cuviință să sublinieze cât de bine arăta doamna Tiggler în rochia aceea de culoarea mușchiului, cu pălărie asortată *(Mușchi!* i-a zis Betty lui Spike, *în cazul ăsta sunt curioasă cu ce-și mănâncă friptura de vită, probabil cu primule galben-pal).* Când au ajuns acasă în seara aceea, Spike părea ațâțat cum nu mai fusese de mai bine de un an și nici prin cap nu i-a trecut s-o zbughească în spatele casei și să se uite la stele cu Biblia pe genunchi; în schimb, a luat-o pe sus pe Betty și a dus-o în dormitorul unde, în ultima vreme, nu făcuseră decât să doarmă, iar Betty, care s-a arătat surprinsă, dar în același timp plăcut impresionată, a îngăimat ceva în codul lor personal despre mersul la baie, fără sorți de izbândă, fiindcă Spike n-a mai avut răbdare pentru așa ceva, făcându-și soția să-i aprecieze și mai mult dorința și finețea.

— Te iubesc, i-a spus el ceva mai târziu în cursul nopții.

Cele câteva rânduri din *Fayetteville Observer* s-au transformat în articol în toată regula în *Greensboro News and Record* și au devenit ulterior un mic bun gazetăresc comun. A urmat o perioadă de liniște, însă Spike a rămas încrezător și și-a

amintit de focurile în aer liber la care se uita în copilărie, când avea de asemenea impresia că nu urma să se întâmple nimic până la izbucnirea pălălăii; intuiția lui a fost corectă, fiindcă a apărut simultan pe prima pagină a ziarelor *Washington Post* și *New York Times.* Pe urmă au venit cei de la televiziune, care la rândul lor au atras un nou grup de jurnaliști, urmați de posturi TV și oameni din presa scrisă din alte țări, și în tot acest timp Betty și Spike au tras din greu (formau din nou o echipă, exact ca la început) pentru demararea Proiectului Ararat. Reporterii au primit liste cu cele mai recente contribuții și atitudini favorabile, indiferent că era vorba de cincizeci de dolari de la parohia învecinată sau de o donație de frânghii și foi de cort din partea unui magazin de renume. În scurt timp, pe peluza din fața casei lui Betty și Spike a apărut un așa-numit termometru de campanie din lemn; în fiecare luni dimineață, cu pensula în mână, Spike ridica nivelul mercurului cu câțiva centimetri.

Deloc surprinzător, celor doi le plăcea să compare acest punct critic cu lansarea unei rachete: numărătoarea inversă e palpitantă, momentul aprinderii îți dă fiori, dar până nu vezi că tubul acela argintiu, uriaș și greu începe să se miște și să-și croiască drum spre ceruri, știi că există posibilitatea jenantă de-a o da în bară cu martori. Iar Betty numai asta nu dorea, mai cu seamă după ce se hotărâse să-și susțină soțul sută la sută. Nu avea defel o fire bisericoasă și, în forul ei lăuntric, nu prea știa cum să descifreze experiența trăită de Spike pe Lună, însă știa să profite de prilejurile care i se ofereau. După un an de studiu îmbufnat al Bibliei și de compasiune atât de intensă din partea prietenilor, încât îi venea să urle, reapariția lui Spike în prim-planul știrilor i s-a părut de bun augur. După Proiectul Apollo, Proiectul Ararat – ce putea fi mai evident decât această evoluție, acest minuscul pas înainte

alfabetic? Unde mai pui că niciunul dintre ziare n-a sugerat că lui Spike i-ar lipsi o doagă sau că ar fi sărit de pe șină.

Spike s-a descurcat de minune și n-a amintit niciodată cum îl convinsese Dumnezeu pe președintele Kennedy să pună totul în mișcare. În acest fel, lui Betty i-a venit mai ușor să atragă oameni care ar fi fost sceptici dacă ar fi sesizat un cât de mic element ciudat sau nelalocul lui în acest proiect. Până și guvernatorul din Carolina de Nord a fost convins să uite curiozitatea bruscă a lui Spike față de autenticitatea credinței sale și a acceptat să prezideze un dineu de caritate de o sută de dolari tacâmul, care a avut loc la Charlotte. La aceste ocazii, Betty a venit îmbrăcată în galben-pal cu o regularitate pe care prietenii au considerat-o nu doar inutilă, ci și în contradicție cu moda, dar Spike a susținut că era culoarea lui norocoasă. Când stătea de vorbă cu reporterii, el îi ruga uneori să pomenească și de rochia soției, care era de culoarea mușt arului, după cum fără îndoială că observaseră și ei. Unii dintre ziariști, leneși sau incapabili de diferențieri cromatice, s-au conformat sugestiei, iar Spike a chicotit pe înfundate când a citit presa.

De asemenea, a fost invitat să participe la câteva emisiuni TV pe teme religioase. Câteodată, pe Betty o apuca tremuratul de frică atunci când, imediat după reclame, se mai trezea câte-un comis-voiajor îmbrăcat în costum și vestă să anunțe, pe un ton triumfal, că iubirea lui Dumnezeu continua să semene cu centrul liniștit al unui vârtej de vânt, iar unul dintre invitați chiar trecuse printr-o asemenea experiență și putea să confirme pacea deplină care exista în acel punct, însă acest fapt nu explica de ce creștinismul era o credință care te făcea să înaintezi în permanență, când nici măcar nu puteai să rămâi pe loc într-un vârtej, iar asta ne aducea la cel de-al doilea invitat, Spike Tiggler, care la vremea lui a călătorit chiar mai repede ca

vântul, numai că acum a ajuns și el să caute acel centru liniștit, acel calm deplin, lăudat fie numele Domnului. Iar Spike, care trecuse din nou la tunsoarea de astronaut și la costumul bleumarin, a răspuns politicos întotdeauna și n-a amintit nici măcar o dată – așa cum tare și-ar mai fi dorit comis-voiajorul – că Dumnezeu fusese *exact acolo,* înăuntrul căștii, și-i șoptise la ureche. Prestația lui a fost bună, onestă și simplă, ceea ce a dus la înmulțirea cecurilor pentru Proiectul Ararat, cu ajutorul lui Betty Tiggler, care firește că a trebuit să-și fixeze un salariu pentru munca depusă.

S-a procedat la înființarea unui comitet compus din: reverendul Lance Gibson, respectat sau cel puțin cunoscut în cea mai mare parte a statului, puțin cam fundamentalist pentru unii, însă nu atât de stângist încât să-i îndepărteze pe cei dispuși să contribuie cu bani frumoși, doctorul Jimmy Fulgood, fostă vedetă a echipei de baschet a colegiului, la ora actuală geolog și scafandru amator, care avea să confere respectabilitate științifică expediției, și Betty însăși, pe post de purtător de cuvânt, coordonator și trezorier al grupului. Guvernatorul a acceptat să apară în documentele oficiale în ipostaza de protector emerit și singura fisură a întregii Operațiuni Ararat a fost neputința de-a asigura Proiectului statutul unei instituții caritabile.

Unora dintre ziariștii mai citiți le plăcea să-l întrebe pe Spike cum putea fi atât de sigur că Arca urma să fie găsită pe Muntele Ararat. Nu scria în Coran că se oprise pe Muntele Judi, la câteva sute de kilometri distanță, lângă granița irakiană? Dar tradiția evreiască nu era la rândul ei diferită, situând locul de popas undeva în nordul Israelului? Moment în care Spike făcea din nou un apel discret la șarmul personal și răspundea că fiecare avea, firește, dreptul la opinie, iar dacă un astronaut israelian voia să caute Arca în Israel, sau

un altul care credea în Coran făcea același lucru în Irak, nu era absolut nicio problemă. Reporterii sceptici plecau de fiecare dată convinși că Tiggler era un tip simplu, dar nu și naiv.

O altă întrebare care i se punea din când în când era dacă nu cumva Arca – presupunând că putea fi localizată – putrezise în decursul ultimelor mii de ani sau fusese mâncată de termite. Nici cu aceste prilejuri Spike nu se lăsa atras în speculații, ferindu-se mai cu seamă să dezvăluie că *știa* că n-ar fi putut fi nici putredă și nici roasă de termite, întrucât porunca lui Dumnezeu de găsire a Arcei însemna că rămăsese în mod sigur ceva din ea. În schimb, prefera să-l trimită pe cel care pusese întrebarea la Biblia pe care se părea că n-o avea la el și unde se arăta că Arca fusese construită din lemn de gofer, despre care toată lumea știa că era o esență dură și probabil rezistentă la asaltul termitelor și la putrezire. Pe urmă dădea exemple de diverse lucruri păstrate miraculos de-a lungul secolelor – mamuți descoperiți în ghețari, cu carnea la fel de fragedă ca friptura de la restaurantul din colț – și încheia sugerând că, dacă exista ceva care s-ar fi putut conserva ca prin minune în timp, grație voinței atotputernice a lui Dumnezeu, de ce n-ar fi fost și Arca unul dintre candidații cu șanse reale?

Reverendul Lance Gibson a consultat istorici ai Bisericii din universitățile baptiste, ca să le afle părerea despre locul în care se găsea Arca, în timp ce Jimmy Fulgood a efectuat un calcul de probabilitate pentru vântul și fluxul din perioada Potopului. Punând cap la cap rezultatele cercetărilor, cei doi au început să se concentreze asupra unei porțiuni din partea sud-estică a muntelui, la vreo doi kilometri de vârf. Sigur, a încuviințat Spike, de acolo se va purcede, dar cum rămânea cu planul lui de-a porni chiar din vârf, urmând să coboare în spirală, ca să fie siguri că vor lucra metodic și nu vor lăsa nimic neexplorat?

Jimmy a apreciat mecanismul de gândire al lui Spike, însă n-a fost de acord din punctul de vedere al alpinistului, iar Spike a fost nevoit să cedeze. Contrapropunerea lui Jimmy a fost ca Spike să-și folosească relațiile de la NASA și din Marină ca să procure un set de fotografii de recunoaștere a muntelui făcute de sus, iar pe urmă să le mărească și să vadă dacă se putea observa ceva care să semene cât de cât cu Arca. Spike a admis că era o abordare logică, dar s-a întrebat dacă Dumnezeu le-ar fi îngăduit s-o ia pe scurtătură. Nu era întreaga viziune a Proiectului un fel de pelerinaj creștin, iar pelerinii de demult nu avuseseră parte de condiții vitrege? Deși era de acord să ia ce era mai bun în materie de corturi, funii, ghete și ceasuri de mână, Spike simțea că trebuiau să spere cu toții că, odată ajunși acolo, nu aveau să se lase călăuziți de tehnologia modernă, ci de altceva.

Reverendul Lance Gibson a anunțat că activitățile preoțești îl împiedicau să facă deplasarea în Turcia; în schimb, va oferi de acasă un neîncetat reazem spiritual și-i va reaminti necontenit Atotputernicului, prin intermediul rugăciunilor, de modul în care îndeplineau ceilalți doi membri ai Comitetului lucrarea Sa într-un ținut îndepărtat. Betty va rămâne pe loc și va face față întrebărilor presei, care mai mult ca sigur că vor fi din ce în ce mai insistente. Expediția propriu-zisă – compusă din Spike și Jimmy – urma să se pună în mișcare în luna iulie a anului 1977. Amândoi au refuzat să facă previziuni despre cât de mult aveau să fie plecați. Cine are capul bine înșurubat pe umeri nu caută să se pună cu Domnul, afară de cazul că vrea neapărat un glonț în burtă, a declarat reverendul Gibson.

Au lăsat acasă o mulțime de haine vechi, câteva arme automate, patru grenade lacrimogene, o garotă și câteva pastile cu cianură dăruite de un fanatic. Încărcătura lor utilă includea echipament de camping ușor, pilule vitaminizante, un aparat

japonez de fotografiat cu zoom, cărți de credit, cecuri de călătorie American Express, o pungă mare de tărâțe, care să le asigure un scaun regulat, tablete împotriva diareii, ochelari cu infraroșu pentru vederea pe timp de noapte, pilule de purificare a apei, mâncare ambalată în vid și congelată, o potcoavă aducătoare de noroc, lanterne, paste antitartru, baterii de rezervă pentru aparatele de ras electrice, două cuțite vârâte în teci și suficient de ascuțite ca să taie lemnul de gofer sau să-i spintece pe eventualii agresori, un spray împotriva țânțarilor, o loțiune pentru combaterea arsurilor și Biblia. Când Jimmy a verificat pe furiș bagajele, a descoperit o minge de fotbal dezumflată și un mic dispozitiv cu aer comprimat, pentru umflarea ei rapidă, pe care le-a ambalat la loc cu grijă, schițând un zâmbet indulgent. Când Spike a făcut același lucru, a găsit o cutie cu prezervative pe care a aruncat-o imediat, fără să mai aducă vreodată vorba de ea de față cu Jimmy. Comitetul a discutat ce fel de simboluri ale bunelor intenții trebuia să dăruiască expediția țăranilor din estul Turciei. Betty a opinat pentru niște ilustrate color cu Spike pe suprafața Lunii, însă lui Spike i s-a părut că ar fi fost o notă falsă, întrucât nu plecau ca să-și satisfacă orgoliul personal, ci pentru a desăvârși lucrarea Domnului. După ce s-au gândit mai bine, cei doi au luat cu ei două sute de butoni produși cu ocazia începerii mandatului președintelui Jimmy Carter și al Primei lui Doamne, simpatica Rosalynn, pe care un prieten al reverendului Gibson îi vânduse mult sub prețul real, zicând bogdaproste că scăpase de ei.

Au mers cu avionul la Ankara, unde au fost nevoiți să închirieze fracuri pentru dineul somptuos oferit de ambasador. Spike și-a ascuns dezamăgirea produsă de faptul că majoritatea musafirilor voiau să vorbească despre astronautică și nu manifestau niciun fel de tragere de inimă în a-i pune întrebări despre Proiectul Ararat. Mai

târziu, respectivii s-au arătat neimpresionați, dacă nu chiar meschini, când Spike a făcut un apel patriotic la fonduri suplimentare, cu ocazia discursului rostit la încheierea mesei.

Probabil că mesajul trimis de Betty la Erzurum prin Interchurch Travel, în care se solicita închirierea unui Jeep sau a unui Land Rover, nu ajunsese la destinație, motiv pentru care expediția s-a așternut drumului folosindu-se de un Mercedes încăpător. S-a mers spre est, în direcția localității Horasan, după care s-a cotit spre est-sud-est, cu destinația Dogubayazid. Peisajul rural era obișnuit și conținea o combinație cromatică de verde-pal și cafeniu-deschis. Cei doi au mâncat caise proaspete și au împărțit fotografii cu familia Carter zâmbind mai multor copii mici, dintre care unii au părut mulțumiți, în timp ce alții au continuat să ceară dolari sau, dacă nu, măcar stilouri cu pastă. Militarii erau peste tot, ceea ce l-a făcut pe Spike să mediteze pe seama însemnătății strategice a zonei. Pentru Jimmy a fost o noutate faptul că, în urmă cu aproximativ o sută de ani, Muntele Ararat, sau Agri Dagi, cum insistau să-i spună localnicii, fusese punctul de întâlnire a trei mari imperii – Rusia, Persia și Turcia – și trebuise să fie împărțit între ele.

— Nu mi se pare corect c-au avut și sovieticii o parte, a comentat Jimmy.

— Pe atunci nu cred că erau sovietici, a răspuns Spike. Când erau ruși și nimic altceva, erau creștini la fel ca noi.

— Poa’ că Domnul le-a luat bucata de munte când au devenit sovietici.

— Poa’ că, a zis Spike, fără să știe exact când avusese loc modificarea granițelor.

— Ca să nu-și lase muntele sfânt pe mâna păgânilor, cum ar veni.

— Știu ce vrei să spui, a rostit Spike, oarecum iritat. Dar nici turcii nu cred că erau tocmai creștini.

— Nu sunt la fel de necredincioși ca sovieticii, a decis Jimmy, care nu părea dispus să renunțe la o întreagă teorie doar în fața unei prime obiecții.

— Șah etern.

Pe drumul de la Dogubayazid spre nord, Spike i-a strigat lui Jimmy să oprească mașina. S-au dat jos, iar Spike a arătat spre un pârâiaș. Încet, dar fără putință de tăgadă, apa aceea curgea în sus și nu în jos.

— Lăudat fie numele Domnului, a spus Spike Tiggler și a îngenuncheat ca să se roage.

Jimmy și-a înclinat ușor capul, însă a rămas în picioare. După câteva minute, Spike s-a întors la locul în care se afla Mercedesul și a umplut două sticluțe de plastic cu apă din pârâu.

— E tărâmul miracolelor, a anunțat el, în timp ce se puneau din nou în mișcare.

Jimmy Fulgood, geolog și scafandru amator, a tăcut cale de câțiva kilometri, după care a încercat să explice că nu era imposibil din punct de vedere științific ca un curs de apă să se deplaseze în sus. Totul depindea de o anumită greutate și presiune a apei în partea superioară a muntelui, precum și de faptul că acea mică porțiune suitoare făcea parte dintr-o porțiune coborâtoare mult mai amplă. Din câte știa el, fenomenul fusese semnalat și cu alte prilejuri. Spike, care trecuse la volan, a tot dat din cap cât se poate de binedispus.

— Dacă vrei neapărat, bănuiesc că poți să explici lucrurile și așa, a comentat el într-un târziu. Problema este, cine-a făcut apa să curgă în sus? Cine-a pus-o acolo ca s-o vedem în timp ce ne îndreptăm spre Ararat? Bunul Dumnezeu, nimeni altul. Pe tărâmul miracolelor, a repetat el, încuviințând din cap cu satisfacție.

Jimmy îl considerase dintotdeauna pe Spike un tip optimist; aici, în Turcia, era de-a dreptul debordant. Nu-l supărau nici țânțarii, nici ghinioanele, bacșișurile pe care le împărțea arătau o generozitate creștină adevărată și avea obiceiul

ca, ori de câte ori trecea pe lângă o vacă, să coboare geamul și să-i strige proprietarului, sau chiar peisajului în general, „Calc-o sau mulge-o, nene!” La un moment dat, chestia asta te scotea din pepeni, numai că Jimmy era plătit cu normă întreagă de Proiectul Ararat, așa că trebuia să reziste la toate manifestările de veselie cu același stoicism cu care ar fi îndurat niște crize de nervi.

Au mers cu mașina până când au ajuns la capătul drumului, iar cele două forme ale Marelui și Micului Ararat li s-au ridicat în fața ochilor.

— Ca soțul și soața, nu? a remarcat Spike.

— Cum adică?

— Fratele și sora, Adam și Eva. Cel mai mare de-acolo și cel mai mic de lângă el. Nu pricepi? *El a creat bărbatul și femeia.*

— Crezi că Domnul chiar s-a gândit la așa ceva în momentul acela?

— Domnul se gândește la toate, a spus Spike Tiggler. În permanență.

Jimmy Fulgood s-a uitat la cele două forme gemene din fața lor și s-a abținut să spună cu voce tare că Betty Tiggler era cu vreo trei-patru centimetri mai înaltă decât Spike.

Și-au sortat echipamentul înainte de-a se lăsa doar în grija celor două picioare cu care-i înzestrase Dumnezeu. Au lăsat whisky-ul în portbagaj, dându-și seama că nu se cuvenea să consume băuturi alcoolice pe muntele Domnului, și n-au avut nevoie nici de butonii cu soții Carter. Și-au luat cu ei cecurile de călătorie, potcoava norocoasă și Biblia. În timpul transferului de provizii, Jimmy l-a surprins pe Spike furișându-și mingea de fotbal dezumflată în rucsac. Pe urmă s-au îndreptat spre latura sudică a muntelui, fostul jucător de baschet înalt și costeliv rămânând la câțiva metri în spatele astronautului exuberant, ca un ofițer de rang inferior, care nu cutează să meargă umăr la umăr cu generalul. Din când în când, Jimmy ar mai fi vrut să se oprească și să

examineze diverse stânci de interes geologic, însă Spike a insistat de fiecare dată să meargă mai departe.

Erau singuri pe munte, iar solitudinea li s-a părut exaltantă. La începutul suișului au văzut câteva șopârle, locul lor fiind luat de caprele sălbatice, pe măsură ce urcau. Au trecut de altitudinea devenită obișnuită pentru șoimi și șorecari și s-au îndreptat spre locul în care vârful era tivit cu zăpadă și unde singurele mișcări erau zvâcnirile neașteptate și rare ale unor vulpi mici. În serile reci, Jimmy completa jurnalul expediției, în timp ce Spike citea din Biblie la lumina unei lămpi cu gaz care scotea un șuierat ca de șarpe.

Au început de pe panta sud-estică, din acea zonă care făcuse posibil un acord relativ între Biserică și știință. Au explorat nișele stâncoase și au cercetat cu privirea peșterile pustii. Jimmy nu știa dacă se presupunea că vor găsi întreaga Arcă păstrată ca la începuturi – caz în care probabil că le-ar fi fost imposibil să n-o observe – sau doar câteva părți semnificative: cârma, eventual două-trei scânduri acoperite de bitumul rezistent la proba timpului.

Prima căutare de ansamblu n-a dus la nicio descoperire, lucru care nici nu i-a surprins, nici nu i-a dezamăgit. Au trecut de tivul de zăpadă și s-au îndreptat spre vârf. Spre sfârșitul ascensiunii, cerul a început încet să-și schimbe culoarea, iar în clipa când cei doi au ajuns sus de tot, nuanța lui părea a fi un verde strălucitor. Era un loc plin de miracole. Spike a îngenuncheat ca să se roage, iar de data asta Jimmy i s-a alăturat pentru câteva secunde. Chiar sub ei se întindea o vale blândă acoperită cu zăpadă, care făcea legătura cu cel de-al doilea pisc. Ar fi putut fi un loc de popas pentru Arcă, fără îndoială, dar cercetările efectuate n-au dus la niciun rezultat.

Partea nordică a muntelui era tăiată în două de o fisură uriașă. Spike a arătat cu mâna spre locul în care se termina genunea, la mai bine de o mie de

metri dedesubt, și a spus că acolo existase cândva o mănăstire, cu călugări adevărați și toate cele. Pe urmă, a adăugat el, în 1840 muntele a căzut pradă unui cutremur violent, care l-a scuturat ca un câine care ar fi zgâlțâit un șobolan, iar mica mănăstire s-a năruit, ca de altfel și satul de dedesubt, al cărui nume parcă începea cu A. Se părea că fuseseră uciși toți cei din zonă și, chiar dacă n-ar fi pierit atunci, ar fi pățit-o ceva mai târziu. Fiindcă la patru-cinci zile după cutremur zăpada și apa s-au strâns în fisura asta și au început s-o ia la vale, măturând tot ce-au întâlnit în drum. Ca o răzbunare a Domnului. Atât mănăstirea, cât și sătucul au fost șterse de pe fața pământului.

Jimmy Fulgood a ascultat cu atenție relatarea și a dat din cap, ca pentru sine, cu o expresie serioasă, spunându-și în gând că toate acestea se petrecuseră când partea aceea a muntelui le aparținuse sovieticilor. Bineînțeles că pe vremea aceea erau ruși și creștini, dar asta arăta că Dumnezeu nu-i putea suferi pe sovietici și le pregătise o pedeapsă chiar înainte de-a începe să-și spună altfel.

Căutările au durat trei săptămâni. Jimmy s-a întrebat dacă era posibil ca Arca să fie îngropată în cornișa de gheață care înconjura muntele ca un inel; Spike a acceptat că era și asta o posibilitate, dar firește că, dacă așa ar sta lucrurile, Domnul le-ar da cumva de știre. Nu-i stătea în fire bunului Dumnezeu să-i trimită pe munte și după aceea să ascundă de ochii lor tocmai motivul pentru care-i adusese acolo; așa ceva era cu desăvârșire imposibil. Jimmy a trebuit să admită că, de data asta, Spike avea dreptate. Au căutat mai departe cu ochiul liber, cu binoclul și cu ajutorul ochelarilor pentru vederea pe timp de noapte, dotați cu infraroșu. Spike aștepta un semn. Dar oare avea să-l recunoască în clipa când avea să i se-arate? Poate că era mai bine să caute în direcția pe care le-o sugera vântul. Au făcut și asta, dar tot fără rezultat.

În fiecare zi, pe măsură ce soarele încălzea podișul de sub ei și aerul cald se ridica, un halo din nori prindea contur în jurul vârfului muntelui, făcându-i să nu mai poată vedea partea inferioară a versanților, iar noaptea, când aerul se răcea, norii se făceau nevăzuți. După cele trei săptămâni, Spike și Jimmy s-au întors în locul în care lăsaseră Mercedesul ca să-și mai ia provizii din portbagaj. Au mers cu mașina până la primul sat, de unde Spike i-a trimis lui Betty o carte poștală pe care scria „Dacă n-ai auzit nimic, e de bine” și care lui Betty i s-a părut mai puțin lămuritoare decât s-ar fi așteptat. Pe urmă s-au întors pe munte și și-au continuat cercetările încă trei săptămâni. A fost o perioadă cu lună plină, iar Spike și-a ridicat ochii spre ea noapte de noapte, aducându-și aminte cum începuse misiunea de față chiar acolo sus, în pulberea selenară care se mișca dintr-un loc în altul. Într-una dintre nopți, Jimmy i s-a alăturat în contemplare și s-a uitat și el la astrul îndepărtat.

— Zău că arată ca o plăcintă cu cremă de ouă, a conchis Jimmy cu un râs neliniștit.

— Când ajungi acolo, îți dai seama că seamănă mai mult cu nisipul neîngrijit de pe-o plajă, a murmurat Spike.

A continuat să privească în sus, așteptând un semn care refuza să-și facă apariția.

Abia în timpul celui de-al treilea ciclu de cercetare de pe munte – asupra căruia cei doi conveniseră că avea să fie ultimul pentru anul respectiv – , Spike a făcut descoperirea decisivă. Se aflau cam la o mie de metri mai jos de vârf și tocmai străbătuseră o porțiune dificilă de grohotiș, când au ajuns în dreptul a două mici peșteri situate una lângă alta. Ca și cum Dumnezeu și-ar fi înfipt două degete în stânca muntelui, au fost de acord cei doi. Cu optimismul incorigibil pe care Jimmy fusese obligat să-l suporte, fostul astronaut a dispărut cât ai clipi înăuntrul primei peșteri. Au urmat câteva secunde de liniște absolută, iar pe

urmă un strigăt care și-a găsit ecou. Jimmy s-a gândit la urși – ba chiar și la înspăimântătorul om al zăpezilor – până când sunetul a început să se moduleze de la sine, aproape fără să se audă nicio respirație, transformându-se într-o serie de chiote victorioase.

La mică distanță de intrarea în peșteră, Jimmy l-a găsit pe Spike Tiggler îngenuncheat în rugăciune. În fața lui se afla un schelet omenesc. Jimmy s-a așezat lângă Spike. Chiar și în genunchi, fostul baschetbalist păstra un avantaj de înălțime considerabil în fața astronautului de altădată. Spike și-a stins lanterna, iar Jimmy i-a urmat exemplul. În întunericul rece s-au consumat câteva minute de tăcere deplină, după care Spike a rostit încet:

— L-am găsit pe Noe.

Jimmy n-a răspuns. După câtva timp, cei doi și-au aprins din nou lanternele ale căror raze au explorat cu venerație scheletul aflat în fața lor. Picioarele lui erau îndreptate spre gura peșterii și, din câte-și dădeau seama amândoi, păreau intacte. Între oase rămăseseră câteva zdrențe învechite, unele albe, altele cenușii.

— Lăudat fie numele Domnului, a spus Spike Tiggler.

Și-au ridicat cortul câțiva metri mai încolo și după aceea au cercetat și cea de-a doua peșteră. Spike spera în sinea lui s-o găsească pe soața lui Noe, eventual jurnalul de bord al Arcei, însă n-a mai avut parte de nicio descoperire. Mai târziu, pe când întunericul devenea din ce în ce mai dens, în interiorul cortului s-a auzit un zgomot de aer comprimat, după care Spike Tiggler și-a aruncat mingea de fotbal peste câteva dintre stâncile de pe Marele Ararat până în brațele ezitante ale lui Jimmy Fulgood. Mișcarea s-a repetat de mai multe ori, fostul baschetbalist cu brațe lungi fiind de fiecare dată la primire. Pasele lui înapoi nu erau de fiecare dată grozave, însă asta nu l-a deranjat deloc pe Spike. A continuat să arunce mingea până când

aerul a devenit rece, iar cele două siluete au ajuns să fie luminate doar de razele lunii care se ridicase pe cerul nopții. Chiar și așa, ochiul lui Spike n-a comis nici cea mai mică greșeală, iar Jimmy a simțit de fiecare dată apropierea mingii cu acea acuratețe nocturnă tipică liliecilor.

— Hei, Spike, a strigat el la un moment dat, sper că nu te folosești de ochelarii cu infraroșu, nu?

Partenerul lui aproape invizibil s-a mulțumit să chicotească și să arunce mai departe.

După ce-au mâncat, Spike și-a luat lanterna și s-a întors la locul pe care-l denumiseră mormântul lui Noe. Din motive legate de tact sau poate de superstiții, Jimmy a preferat să rămână în cort. Cam după o oră, Spike a declarat că poziția scheletului i-ar fi permis muribundului Noe să-și fixeze privirea asupra ieșirii din peșteră și să vadă Luna – aceeași Lună pe a cărei suprafață stătuse Spike Tiggler cu atât de puțin timp în urmă.

— Lăudat fie numele Domnului, a repetat el, înainte de-a trage fermoarul cortului și de-a se pregăti de culcare.

După câtva timp, fiecare dintre cei doi și-a dat seama că partenerul lui nu dormea. Jimmy a tușit ușor și și-a dres vocea.

— Spike, a început el pe un ton prudent. Mă bate gândul… mă rog, am impresia… că avem o problemă.

— Avem o problemă? Avem un *miracol!* a replicat Spike.

— Sigur că avem un miracol. Dar în același timp avem o problemă.

— Ia spune-mi cum vezi tu problema asta, Jimmy.

Tonul lui Spike era amuzat, tolerant, aproape condescendent; era vocea unui fundaș care știa că se putea bizui pe forța propriilor brațe.

Jimmy a continuat cu grijă, neștiind nici el prea bine ce să creadă.

— Ei bine, hai să zicem că gândesc cu voce tare, Spike, și hai să presupunem că la ora asta am o crampă de negativism.

— În regulă.

Nimic nu putea distruge starea de spirit a lui Spike. Combinația de emoție puternică și ușurare îi aducea aminte de momentele aselenizării.

— Am plecat în căutarea Arcei, da? Ți s-a… *spus* că vom găsi Arca.

— Sigur. Și o vom găsi. Dacă nu acum, poate data viitoare.

— Da, dar am plecat să căutăm Arca, a insistat Jimmy. Ni… ți s-a… *spus* că trebuie căutată Arca.

— Am plecat după argint și-am dat de aur.

— Mda. Numai că mă întreb și eu… Noe n-a mai făcut nimic după ce s-a oprit Arca? Parcă în Biblie scrie c-a mai trăit câteva sute de ani, nu?

— Ba da. Trei sute cincizeci, sigur ca da. Ții minte satul ăla de care ți-am povestit când eram sus? Arghuri. Acolo și-a ridicat Noe prima așezare. Tot acolo a plantat și via. În plus, a construit prima fermă. Cu alte cuvinte, și-a reclădit casa.

— Ăla era satul lui *Noe?*

— Cum să nu. Mă rog, în sectorul sovietic, a adăugat Spike, ca să-și tachineze partenerul.

Pentru Jimmy, lucrurile deveniseră și mai încurcate.

— Și Dumnezeu a lăsat ca așezarea lui Noe să fie distrusă de-un cutremur?

— O fi avut un motiv. Întotdeauna are. Oricum, nu asta contează. Important este că Noe a ridicat o așezare pe locul ăla. Poate că a luat-o din loc, poate că nu. În orice caz, nu e plauzibilă varianta conform căreia s-a întors pe Ararat ca să fie îngropat acolo? Atunci când a simțit că nu mai poate îndura povara Timpului? Probabil c-a scobit peștera asta imediat după ce s-a dat jos din Arcă. A decis ca, în semn de recunoștință și supunere față de Dumnezeu fiindcă l-a lăsat să trăiască, să-și târască oasele bătrâne sus pe munte când își va fi

dat seama că-i venise sorocul. Ca elefanții din junglă.

— Spike, oasele din peșteră… nu ți se par… nu ți se pare că arată puțin cam – cum să zic? – prea bine păstrate? Mă rog, fac și eu pe avocatul diavolului, înțelegi.

— Stai liniștit, Jimmy, te descurci minunat.

— Dar par foarte bine conservate, nu?

— Jimmy, aici e vorba de miracole și de semne. E *normal* să fie bine păstrate, nu crezi? Noe a fost un tip cu totul aparte. Ia să vedem, câți ani avea când a murit? Nouă sute cincizeci. S-a bucurat de deplina binecuvântare a Domnului. Iar dacă a avut niște oase atât de rezistente încât l-au ținut aproape o mie de ani, parcă nu e firesc să se degradeze la fel de repede ca oasele obișnuite, nu-i așa?

— Așa mai vii de-acasă, Spike.

— Te mai frământă și altceva?

Părea să nu fie câtuși de puțin încurcat de îndoielile lui Jimmy, convins că era în stare să prindă toate mingile care i se aruncau.

— Bine, și ce-o să facem?

— O să spunem lumii întregi, asta o să facem. Iar lumea o să se bucure. Ca rezultat al acestei descoperiri, multe suflete o să îmbrățișeze calea credinței. Totodată, aici pe munte o să se înalțe încă o biserică, de data asta chiar deasupra mormântului lui Noe. Poate că-o să aibă forma unei Arce. Sau chiar a unei nave spațiale Apollo. Ar fi cel mai indicat, ar închide complet cercul.

— Am înțeles exact repercusiunile, Spike. Dar dă-mi voie să-ți spun ceva. Și tu, și eu suntem oameni credincioși.

— În același timp, oameni de știință, i-a spus astronautul geologului.

— Exact. Iar ca oameni credincioși, bineînțeles că trebuie să avem grijă ca această credință să nu aibă de suferit niciun fel de jigniri inutile.

— Sigur.

— Ei bine, atunci poate c-ar trebui să amânăm anunțarea a ceea ce-am descoperit ca oameni credincioși până după ce-o să facem o verificare atentă în calitate de oameni de știință.

— Adică?

— Adică sunt de părere c-ar trebui să ne punem fermoar la gură înainte de-a analiza hainele lui Noe în laborator.

În cealaltă parte a cortului s-a lăsat liniștea, în timp ce Spike și-a dat seama pentru prima oară că nu era obligatoriu ca toți oamenii să-i aplaude pe cei doi așa cum procedaseră în cazul astronauților întorși de pe Lună.

— Cred c-ai gândit bine, Jimmy, a spus el în cele din urmă. În plus, acum m-ai pus și pe mine pe gânduri și nu știu zău dacă n-o să avem o problemă cu hainele.

— Ce vrei să spui?

Acum era rândul lui Spike să joace rolul scepticului.

— Fac niște presupuneri, atâta tot. Ții minte povestea goliciunii lui Noe? Și cum l-au acoperit fiii lui? Ei bine, putem fi siguri că oasele lui Noe reprezintă ceva cu totul special, dar oare e valabil lucrul ăsta și pentru haine?

Spike s-a întrerupt pentru câteva clipe, după care și-a reluat ideea.

— Cred că nu e bine să le cântăm în strună celor care vor să fie ca Toma necredinciosul. Dar dacă Noe a fost depus aici în veșmintele de îngropăciune, iar după câteva secole veșmintele s-au făcut praf și pulbere? Să zicem că după aceea apare un pelerin – unul care n-a mai reușit să se întoarcă din cauza triburilor de necredincioși – și găsește corpul. Ca și cum l-ar surprinde încă o dată pe Noe gol pușcă. Ce face pelerinul? Îl acoperă pe Noe cu hainele *lui* – lucru care explică de ce n-a mai reușit să se întoarcă și să spună lumii întregi ce descoperire făcuse. Atâta doar că asta înseamnă

că rezultatele de după testarea cu carbon o să arate altfel.

— Ai dreptate, a confirmat Jimmy.

A urmat o tăcere lungă, de parcă fiecare îl aștepta pe celălalt să facă următorul pas logic. Într-un târziu, Jimmy și-a luat inima în dinți.

— Mă întreb cum arată lucrurile din punct de vedere juridic.

— Mmm, a făcut Spike, încercând să pară încurajator.

— Cui crezi că-i aparțin oasele lui Noe? În afară de Dumnezeu Atotputernicul, s-a grăbit Jimmy să adauge.

— Dacă te duci în instanță, poate să dureze ani de zile. Știi cum sunt avocații.

— Sigur, a spus Jimmy, care nu fusese în viața lui într-o sală de judecată sau într-un tribunal. Nu cred că Dumnezeu așteaptă de la noi să procedăm pe cale juridică. Să facem apel la Cezar sau ceva de genul ăsta.

Spike a încuviințat din cap și și-a coborât vocea, deși erau singuri pe muntele Domnului.

— Tipii ăia n-ar avea nevoie de foarte mult, nu?

— Nu, nu cred, a spus Jimmy, renunțând la scurta viziune a unui elicopter al Marinei venit să încarce tot ce descoperiseră acolo.

Fără altă discuție, fostul astronaut și geologul scafandru amator s-au întors în peșteră cu lanternele aprinse în mâinile tremurânde și au încercat să vadă care erau părțile din scheletul lui Noe care puteau fi scoase mai ușor din Turcia de Răsărit. Hotărârea lor a fost guvernată deopotrivă de pioșenie, lăcomie și pragmatism. În cele din urmă, au scos un oscior de la mâna stângă, plus o vertebră cervicală care căzuse de la locul ei și ajunsese să se sprijine pe clavicula dreaptă. Jimmy a luat bucățica de deget, iar Spike vertebra, convenind că ar fi fost o nebunie să plece amândoi cu același avion.

Spike a încercat să circule deviat prin Atlanta, însă ziarele i-au dat de urmă. Nu, la ora asta nu putea spune nimic. Da, Proiectul Ararat demarase conform așteptărilor. Nu, niciun fel de probleme. Nu, doctorul Fulgood va veni cu un alt avion, a trebuit să pună la punct niște lucruri la Istanbul înainte de plecare. Ce fel de lucruri? Da, se va organiza o conferință de presă la momentul oportun, și da, Spike Tiggler spera ca atunci când va avea loc această conferință, să le poată da informații precise, poate chiar îmbucurătoare. Cum vă simțiți (îmbrăcată toată în galben-pal), doamnă Tiggler? Ah, îmi susțin soțul sută la sută și nici nu știți ce bine-mi pare că s-a întors.

După ezitări și numeroase rugăciuni, reverendul Gibson a acceptat ca porțiunile din scheletul lui Noe să fie supuse unei analize științifice. Vertebra cervicală și fragmentul de deget au fost trimise la Washington, prin intermediul unui personaj de încredere, care a susținut că le descoperise el însuși în Grecia. Betty era curioasă dacă Spike reușise să-și recupereze șunca din fasole.

Washingtonul a declarat că oasele trimise spre examinare aveau cam o sută cincizeci de ani, cu o marjă de eroare de douăzeci. Totodată, cei de acolo au adăugat că vertebra cervicală aparținea aproape sută la sută unei femei.

O perdea de aburi se ridică încet deasupra apelor negre, în timp ce feribotul de ora șapte se deplasează de la Cape Hatteras spre Ocracoke Island. Farurile luminează apa undeva în față. În fiecare noapte vasul trebuie să-și croiască drum în felul acesta, de parcă ar face-o pentru prima oară. Indicatoarele albe, verzi și roșii îl ajută să găsească direcția cuvenită, în ciuda mișcărilor ușor nesigure. Ieși pe punte, te înfiori din cauza frigului și îți ridici privirile; numai că, de data asta, stelele nu se mai văd din pricina aburilor și e imposibil să-ți dai seama dacă o să fie sau nu o noapte cu lună. Te

scuturi încă o dată și te întorci în cușeta îmbâcsită și plină de fum.

La peste o sută cincizeci de kilometri vest, în localul Moondust Diner, Spike Tiggler ține în mâna ridicată o sticluță de plastic plină cu apă dintr-un pârâu care curge în sus și anunță lansarea celui de-al doilea Proiect Ararat.

10 National Football League (n. tr.).

11 Eseu (n. tr.).

Zece
VISUL

Am visat că mă trezisem. Este cel mai vechi vis din câte există și tocmai am avut parte de el. Am visat că mă trezisem.

Eram la mine în pat. Lucrul ăsta mi s-a părut oarecum surprinzător, dar, după ce-am chibzuit câteva clipe, totul a început să se lege. În patul cui aș fi vrut să mă trezesc, dacă nu în al meu? Am aruncat o privire în jur și mi-am spus „măi, să fie". Recunosc că n-a fost o cugetare dintre cele mai profunde. Totuși, de câte ori ni se întâmplă să găsim cuvintele potrivite în asemenea ocazii însemnate?

Am auzit o bătaie în ușă și în cadrul ei și-a făcut apariția o femeie care a intrat din profil și cu spatele în același timp. Ar fi fost normal să pară caraghioasă, însă nici vorbă de așa ceva; mai mult, mișcările ei au avut ceva elegant și stilat. Ducea în mână o tavă și de aceea fusese nevoită să recurgă la poziția aceea bizară pentru a pătrunde în încăpere. Când s-a întors, am observat că purta un fel de uniformă. Să fi fost o soră? Nu, arăta mai degrabă ca o stewardesă a unei companii aeriene de care nu auzise nimeni vreodată.

— Serviciul la cameră.

A rostit cuvintele cu un zâmbet discret. Fie că nu era obișnuită să apară în această ipostază, fie că eu nu eram obișnuit să mă aștept la un tratament de felul ăsta, fie și una, și alta.

— Serviciul la cameră? am repetat.

În locul din care vin eu, asemenea lucruri se întâmplă doar în filme. M-am ridicat în capul oaselor în pat și mi-am dat seama că nu eram îmbrăcat cu nimic. Unde îmi dispăruse pijamaua? Ei bine, asta chiar era o schimbare. O a doua a survenit în clipa în care am priceput că putea să mă

vadă dezbrăcat până la brâu și când… cum să vă spun, nu m-am simțit deloc jenat. Era tare bine.

— Hainele le găsești în dulap, a spus ea. Nu te grăbi, ai la dispoziție toată ziua. Și chiar și ziua de mâine, a adăugat ea, permițându-și un surâs ceva mai larg.

Mi-am coborât privirile spre tavă. Dați-mi voie să mă opresc asupra acestei mese fiindcă, fără niciun fel de exagerare, aveam în fața ochilor cel mai gustos mic dejun din viața mea. În primul rând, grepfrutul. Mă rog, știm cu toții cum arată un grepfrut, cum țâșnește sucul din el exact pe cămașa celui care-l consumă, cum îți alunecă mereu dintre degete până când îl fixezi cu o furculiță, cum rămâne pulpa fructului lipită de pielițele acelea opace, cum se desprinde apoi, împreună cu jumătate din nervurile albe și ațoase, și cum are de fiecare dată un gust acru-amărui, deși ori de câte ori îți vine să torni zahăr peste el, te cuprind părerile de rău. Cam asta se poate spune despre un grepfrut, nu? Ei bine, stați să vă povestesc câte ceva despre *acest* grepfrut. De la bun început, trebuie să vă anunț că avea carnea trandafirie și nu galbenă și că fiecare felie fusese curățată cu grijă de toate pielițele. Fructul în sine fusese ancorat de farfurie cu dinții unei furculițe, așa că nu era nevoie să-l țin și nici măcar să-l ating. Am căutat din priviri zahărul, însă nici nu putea fi vorba de aducerea lui la masă. După prima înghițitură, am avut impresia că până și gustul a fost împărțit în două – o senzație înțepătoare, menită să-mi alunge și ultimele umbre ale somnului, urmată de o dulceață care mi-a luat imediat în stăpânire întreg cerul gurii și în care fiecare dintre globulele acelea mici (cam de mărimea unor mormoloci) a părut să-mi explodeze separat pe limbă. Nu mă sfiesc să vă spun că a fost grepfrutul visurilor mele.

Aidoma unui împărat, am dat deoparte coaja goală a fructului și am ridicat capacul din argint care acoperea o farfurie zimțată pe margini.

Bineînțeles că știam ce urma să găsesc dedesubt. Trei felii de slănină cu câteva straturi subțiri de carne, fripte la grătar și fără niciun fel de zgârci, pe care grăsimea lucea ca un foc care ardea mocnit undeva în pădure. Alături se lăfăiau două ochiuri la capac, cu gălbenușurile lăptoase, fiindcă grăsimea fusese turnată cum se cuvine peste ele cu o lingură, și cu niște margini ale albușului care trimiteau cu gândul la un chenar în filigran aurit. Lângă ele trona o roșie pe care pot să v-o descriu doar spunându-vă ce *nu* era. Nu era o grămadă informă și alcătuită din tulpină, sâmburi, fibre și un lichid roșiatic, ci o legumă compactă, ușor de tăiat, bine gătită și având un gust – da, ăsta e lucrul de care îmi aduc aminte cel mai bine – având un gust de roșie. Să trecem la cârnat. Nici urmă de acel odios cilindru din carne călduță de cal vârâtă într-un prezervativ; locul ei fusese luat de ceva închis la culoare și suculent… un… cârnat în adevăratul sens al cuvântului. Toți ceilalți din care mă înfruptasem până atunci în viață nu făcuseră decât să încerce să ajungă la nivelul ăstuia; dăduseră niște probe, dar niciunul nu reușise să obțină rolul. În imediata apropiere a cârnatului se afla o farfurioară pentru garnituri, în formă de semilună și acoperită cu un capac asemănător. L-am ridicat cu un gest nerăbdător: iată și șoriciul, pus la frigare separat și parcă așteptând să fie rontăit.

Pâinea prăjită, marmelada… mă rog, puteți să vi le imaginați și singuri, doar sunteți în stare să vi le aduceți pe ecranul minții și fără ajutorul meu. Însă trebuie să vă povestesc despre ceainic. Ceaiul era, firește, autentic, cu un gust cu totul special, de-ai fi zis că fusese cules de însoțitorii apropiați ai mai știu eu cărui rajah. Cât despre ceainic… Cândva, cu ani în urmă, m-am dus la Paris cu un bilet în circuit. M-am îndepărtat de restul grupului și m-am îndreptat spre zona unde trăiesc cei avuți. Sau, cel puțin, unde își fac cumpărăturile și iau masa. La un colț de stradă, am trecut prin fața unui

restaurant. Nu mi s-a părut deosebit de pretențios și, preț de o clipă, mi-a trecut prin minte să mă opresc și să mă așez la o masă. Însă n-am făcut-o fiindcă am dat chiar atunci cu ochii de un bărbat aflat la o altă masă și care își bea ceaiul. În momentul în care și-a turnat din nou în ceașcă, am observat un obiect micuț, care mi s-a părut aproape definiția luxului: chiar la gâtul ceainicului, fixat de acesta cu trei lănțișoare delicate de argint, se afla o sită. Când bărbatul a ridicat ceainicul și a ajuns cu el în unghiul optim de turnare, sita și-a schimbat brusc poziția, ca să oprească frunzele să se strecoare în ceașcă odată cu lichidul. Nu mi-a venit să cred că existase cineva care chiar se gândise la o modalitate de a-l scuti pe acel gentleman care-și bea ceaiul de cumplitul chin de-a lua o sită normală și de-a o ține în mâna rămasă liberă. M-am îndepărtat de restaurant și am făcut nițeluș pe ipocritul. Și iată că pe tava pe care-o aveam acum în fața ochilor se găsea un ceainic cu emblema unuia dintre localurile pariziene cele mai șic. De gâtul lui atârna o sită în miniatură, susținută de trei lănțuguri de argint. Dintr-odată, mi-am dat seama că obiectul acela avea rostul lui și nu mi s-a mai părut nimic ciudat.

După micul dejun, am pus tava pe măsuța de lângă pat și m-am apropiat de dulap. Aici erau, iată-le: hainele mele preferate. Jacheta sport care continua să-mi placă și după ce oamenii începuseră să spună vai, ce neobișnuit, ai cumpărat-o de la solduri, nu? Încă douăzeci de ani și o să fie din nou la modă. Perechea de pantaloni din catifea reiată pe care nevastă-mea îi aruncase fiindcă turul se destrămase aproape de tot, dar pe care cineva reușise să-i peticească și să-i facă să pară suficient de noi și totodată de uzați încât să-mi fie drag de ei. Cămășile își întindeau brațele spre mine și aveau toate motivele s-o facă, întrucât nu mai fuseseră atât de răsfățate niciodată și nu mai avuseseră prilejul să stea aliniate pe atât de

multe umerașe îmbrăcate într-un material care imita catifeaua. Dedesubt se aflau pantofi la moartea cărora vărsasem lacrimi, ciorapi cârpiți până la ultima gaură și cravate pe care le văzusem doar în vitrine. Nu era o garderobă de invidiat, însă nu asta era problema. Mă liniștisem. Aveam să fiu din nou eu însumi, dacă nu cumva chiar mai mult.

La căpătâiul patului se găsea un clopoțel cu pompon, pe care nu-l observasem până atunci. Am tras de el, după care m-am simțit oarecum stânjenit și m-am vârât la loc sub cearșafuri. Când sora-stewardesă și-a făcut din nou apariția, m-am plesnit ușor peste burtă și i-am zis:

— Știi ceva? Aș putea să mai mănânc câte-o porție din tot ce-am avut pe tavă.

— Nu mă mir, mi-a răspuns ea. Chiar mă așteptam să-mi spui chestia asta.

Nu m-am dat jos din pat toată ziua. Am mai mâncat un mic dejun pe post de prânz și un al treilea pe post de cină. Mi se părea un sistem convenabil. Puteam să aștept până a doua zi și abia atunci să mă gândesc la masa de prânz. Deși era preferabil să mi-o scot din minte. În fond, parcă n-aveam chef să mă gândesc la nimic în ziua următoare. Între micul dejun / prânz și micul dejun / cină (începusem să apreciez avantajele sitei de la gâtul ceainicului – poți să mănânci liniștit un corn și în același timp să-ți torni în cană) am tras un somn zdravăn, după care am făcut un duș. Puteam să fac și baie dacă voiam, dar am recurs la varianta dușului fiindcă, din câte se pare, am petrecut decenii întregi în baie. Am găsit un halat matlasat pe al cărui buzunar de la piept erau înscrise inițialele mele. Halatul îmi venea bine, însă literele acelea două mă făceau să am sentimentul că mă întinsesem mai mult decât mă ținea plapuma. Nu venisem aici ca să mă afișez ca o vedetă de cinema. În timp ce mă holbam la șerpișorii aceia care îmi alcătuiau inițialele, nu știu cum se face, dar mi-au dispărut din fața ochilor. Am clipit de

câteva ori și ia-le de unde nu-s. Mă simțeam mult mai bine într-un halat de baie cu un buzunar normal.

În ziua următoare, am făcut ochi și… am mai mâncat un mic dejun. A fost la fel de gustos ca precedentele trei. Era limpede că încă nu izbutisem să rezolv problema micului dejun cu tot ce însemna el.

Când a venit să-mi ia tava, Brigitta mi-a murmurat o întrebare.

— Cumpărături?

— Sigur că da.

Exact la asta mă gândeam.

— Vrei să mergi la cumpărături sau preferi să stai la cumpărături?

— Să merg, am răspuns imediat, fără să pricep care era deosebirea.

— Se face.

Fratele soției mele se întorsese la un moment dat, după zece zile petrecute în Florida, și declarase în gura mare:

— Când o să mor, nu vreau să mă duc în Rai, vreau să merg la cumpărături în America.

În acea a doua dimineață, am început să înțeleg ce voise să spună. Când am ajuns la magazinul universal, Brigitta m-a întrebat dacă preferam să merg pe jos sau cu mașina. Am spus hai cu mașina, cred că o să fie distractiv – și cred că asta se și așteptase să audă. Dacă stau bine să mă gândesc, probabil că o bună parte din îndatoririle ei de serviciu sunt plictisitoare peste măsură – bănuiesc că reacționăm cu toții cam în același mod, nu găsiți? Oricum, ne-am suit la volan. Mașinuțele de cumpărături sunt de fapt niște cărucioare cu sârmă electrică, asemănătoare celor din parcurile de distracții, dar care nu se ciocnesc niciodată între ele datorită unui sistem de monitorizare prin celulă fotoelectrică. Chiar când ești sigur că o să dai bot în bot cu mașinuța din față, te trezești că virezi

brusc și că te îndrepți spre o alta. Să vrei să te ciocnești și să nu poți, e o distracție întreagă.

Sistemul funcționează cu o relativă ușurință. Ai o cartelă de plastic pe care-o introduci într-o fantă de lângă mărfurile pe care vrei să le cumperi, după care tastezi cantitatea de care ai nevoie. După două secunde poți să-ți iei cartela înapoi și, în scurt timp, primești produsele a căror contravaloare a fost deja calculată. Mi-a plăcut în mașinuța cu sârmă electrică. Țin minte că, pe vremuri, când mergeam la cumpărături și vedeam copii instalați în cărucioare ca într-o cușcă și manevrați de părinți prin tot magazinul, mă simțeam cuprins de invidie. Ei bine, sentimentul ăsta nu-și mai avea rostul acum. Și dacă nici eu n-am cumpărat în dimineața aceea, atunci zău că nu mai știu cine a făcut-o! Practic, i-am curățat de toate grepfruturile cu miez trandafiriu sau, cel puțin, așa am avut impresia. Am cumpărat alimente pentru mic dejun, prânz și cină, sărățele pentru gustarea de la ora zece, ceaiuri pentru după-masă, gustări și tot felul de produse ambalate pentru festinul de la miezul nopții. Am cumpărat fructe cărora nu le putusem găsi un nume, legume pe care nu le mai văzusem în viața mea, hălci curios porționate din animale familiare și hălci familiar porționate din animale din care nu avusesem prilejul să gust vreodată. La raionul australian am găsit biftec din coadă de crocodil, file de bizon de apă, *terrine de kangarou.* Le-am cumpărat pe toate. Am dat iama prin raionul mâncărurilor rafinate. Sufleu de homari de la gheață cu glazură de cireșe: cum aș fi putut să rezist la așa ceva?

Cât despre sectorul rezervat băuturilor… nu-mi trecuse prin cap că se inventaseră atât de multe metode de pierdere a minților. În ce mă privește, prefer de obicei să consum bere sau tărie, dar n-am vrut să dau impresia că aș avea idei fixe, așa că am cumpărat și câteva lăzi cu vin și cocteiluri. Etichetele de pe sticle erau cum nu se poate mai

utile, dându-ți instrucțiuni amănunțite în legătură cu gradul de beție la care urma să ajungi, în funcție de o serie de factori, ca de pildă sexul, greutatea și cantitatea de grăsimi din corp. Am văzut la un moment dat o marcă de alcool transparent cu o etichetă extrem de belicoasă. Băutura se numea Stinko-Paralytico, era produsă în Iugoslavia și era recomandată astfel: „Această sticlă vă va face să fiți mai beat decât ați fost vreodată.” Păi n-aveam cum să nu iau o ladă întreagă pentru acasă, nu?

A fost o dimineață grozavă. Nu-i deloc exclus să fi fost cea mai rodnică dimineață din câte există. Și vă poftesc să nu mă priviți de sus. Să nu-mi spuneți că n-ați fi procedat la fel. Ia să vă văd, ce-ați fi făcut dacă n-ați fi vrut să mergeți la cumpărături? V-ați fi întâlnit cu niște celebrități? Ați fi făcut dragoste? Ați fi jucat golf? Să știți că nu există o gamă nesfârșită de posibilități – iar ăsta este unul dintre lucrurile pe care trebuie să le țineți minte în legătură cu locul ăsta și cel în care vă aflați voi. Iar dacă am preferat să încep prin a merge la cumpărături, ei bine, probabil că asta ar fi făcut cei mai mulți oameni de genul meu. Eu nu mă uit de sus la voi fiindcă v-ați fi putut gândi să începeți prin a vă întâlni cu diverse celebrități, prin a face dragoste sau prin a juca golf. În orice caz, la momentul oportun le-am făcut și pe-astea. Cum vă spuneam, nu suntem chiar atât de diferiți.

Când am ajuns acasă eram… nu tocmai obosit – e anapoda să ostenești după așa ceva – , ci mai degrabă saturat. Mașinuțele alea au fost de tot hazul. Nu cred că o să-mi mai vină vreodată cheful să merg pe jos la cumpărături; de fapt, dacă mă gândesc bine, n-am văzut pe nimeni folosindu-și propriile picioare în incinta supermarketului. Imediat s-a făcut ora prânzului, iar Brigitta s-a înființat ca la un semn, aducându-mi… micul dejun. Pe urmă am mai tras un pui de somn. M-am așteptat să visez, fiindcă așa pățesc de fiecare dată

când dorm după masă. Însă n-am visat. Și chiar m-am întrebat de ce.

Brigitta m-a trezit și mi-a adus ceaiul și fursecurile pe care eu însumi le alesesem. Erau fursecuri cu stafide, făcute în mod special pentru cei ca mine. Habar n-am ce credeți voi despre chestia asta, dar, în ce mă privește, mă plâng de-o viață că nu se pun destule stafide în fursecurile astea care chiar așa se cheamă: „cu stafide." Bineînțeles că nu e cazul să existe *prea multe* stafide per fursec, fiindcă în acest caz n-ați mai avea un fursec propriu-zis, ci un ciorchine de stafide, dar am fost întotdeauna convins că se poate umbla la proporțiile ingredientelor. În favoarea stafidelor, firește – să zicem jumi-juma cu cantitatea de cocă. Și dacă nu mă înșel, chiar așa se și chemau fursecurile astea: jumi-jumauri. Am cumpărat trei mii de pungi.

Am deschis ziarul pe care Brigitta se gândise să mi-l pună pe tavă și am fost la un pas de a-mi vărsa ceaiul. La drept vorbind, chiar l-am vărsat, numai că în ziua de azi nu se mai sinchisește nimeni de asemenea amănunte. Motivul se afla pe pagina întâi. Și pe bună dreptate, nu credeți? Leicester City câștigase Cupa Ligii. Fără niciun fel de glumă, Leicester City făcuse bine și pusese mâna pe afurisita de Cupă a Ligii! N-ați fi crezut, nu-i așa? Sau poate că ați fi crezut, dacă nu v-ați fi priceput deloc la fotbal. Numai că eu mai știu câte ceva despre sportul ăsta și, deși țin cu Leicester City de când mă știu, n-aș fi crezut nici în ruptul capului una ca asta. Să nu mă înțelegeți greșit, departe de mine gândul de a-mi bate joc de echipa favorită. Leicester e o formație bună, uneori chiar foarte bună, dar nu reușește să câștige niciodată meciurile decisive. Au fost de nu știu câte ori câștigători ai diviziei secunde, dar n-au luat niciodată campionatul în prima divizie. Sunt specialiști în locul doi, asta da. Cât despre Cupă… e un fapt incontestabil că, în toată această perioadă

în care am ținut cu Leicester City (și în toți anii de dinainte), echipa n-a obținut niciodată Cupa Ligii. După război, ea a reușit performanța de-a ajunge de câteva ori în finală și contraperformanța de-a nu și-o adjudeca niciodată. 1949, 1961, 1963 și 1969, ăștia sunt anii negri din istoria clubului, iar după părerea mea una sau două dintre înfrângeri au fost în bună măsură rezultatul ghinionului, ba chiar aș spune că… Am înțeles, gata, văd că nu vă interesează fotbalul. Nu contează, atât timp cât ați reținut ideea de bază, și anume că Leicester City nu câștigase până în acest sezon decât meciuri fără miză, iar acum își așezase în vitrină Cupa Ligii pentru prima dată în istoria clubului. Potrivit ziarului, meciul a fost de infarct: City a câștigat cu 5–4 după prelungiri și după ce-a reușit să întoarcă scorul de nu mai puțin de patru ori. Ce performanță! Ce îmbinare de măiestrie și putere de luptă! M-am simțit mândru de băieți. Brigitta îmi promisese că în ziua următoare avea să-mi aducă și caseta video; sunt sigur că o să facă rost de ea. Între timp, m-am hotărât să beau și puțină șampanie la micul dejun pe care-l mâncam pe post de cină.

Ziarele astea sunt nemaipomenite. Într-un fel, de ele îmi amintesc cel mai bine. Leicester City a câștigat Cupa Ligii, așa cum poate că v-am spus deja. S-a descoperit un remediu în lupta împotriva cancerului. Partidul al cărui membru sunt a câștigat alegerile generale de fiecare dată, până când toată lumea și-a dat seama că ideile lui erau cele mai sănătoase, iar majoritatea membrilor opoziției au trecut de partea noastră. Niște bătrânici s-au îmbogățit jucându-și banii la cazinou câteva săptămâni la rând. Șase delincvenți s-au căit pentru faptele comise, au fost redați societății și au dus o viață fără pată. Piloții de avioane au învățat cum să salveze aparatele de eventualele coliziuni în aer. Toată lumea s-a descotorosit de armamentul nuclear. Antrenorul naționalei Angliei a desemnat

echipa Leicester City *en bloc* pentru a juca la Cupa Mondială, iar băieții s-au întors victorioși, cu trofeul Jules Rimet în brațe, după o memorabilă finală în care au învins Brazilia cu 4–1. Citind unul dintre aceste ziare, literele nu ți se șterg pe mâini și nici evenimentele descrise nu ți se șterg din minte. Copiii redevin creaturi inocente, bărbații și femeile se poartă frumos unii cu alții, lumea nu mai trebuie să meargă la dentist și ciorapii de damă nu se mai deșiră. Ce altceva am mai făcut în acea primă săptămână? Cum am spus, am jucat golf, am făcut dragoste, m-am întâlnit cu oameni celebri și nu m-am simțit niciodată stingher. Hai să încep cu golful. Sincer să fiu, n-am fost niciodată prea priceput la sportul ăsta, dar îmi plăcea să dau din crosă pe un teren aflat undeva în oraș, a cărui suprafață de joc semăna cu coaja unei nuci de cocos; țin minte că nu se sinchisise nimeni să recondiționeze gazonul, care era atât de plin de găuri, încât era imposibil să-ți dai seama câte din ele făceau parte din circuit și câte erau accidente ale naturii. Cu toate acestea, văzusem la televizor majoritatea terenurilor de golf consacrate și eram nerăbdător să joc… cum să vă spun… golful visurilor mele. Și de îndată ce am fost conștient de contactul crosei cu mingea pe care am văzut-o zburând aproape două sute de metri prin aer înainte de-a ajunge în preajma primei ținte, m-am simțit în al nouălea cer. Crosele mele păreau croite pentru acest gen de lovituri, gazonul era neted ca o masă de biliard, dând impresia că-ți oferă mingea pentru execuție aidoma unui chelner care-ți așază sub nas o tavă cu băuturi, iar băiatul care îmi ducea crosele și îmi aduna mingile (era prima oară că aveam parte de așa ceva și eram tratat de parcă aș fi fost Arnold Palmer) nu pridideа cu indicațiile de joc, deși știa să nu fie băgăreț. Regiunea părea să aibă de toate – pârâiașe, lacuri și poduri vechi de sute de ani, câteva sute de metri de litoral ca în Scoția, porțiuni populate de sângeri și azalee

înflorite, aduse din Augusta, fagi, pini, ferigi și jnepeni. Era un traseu dificil, dar care-ți oferea niște șanse. În dimineața aceea însorită, am reușit să fac șaizeci și șapte de puncte, cu doar cinci mai puțin decât mă așteptam și reușind douăzeci de lovituri pe care nu le putusem efectua pe terenul acela din oraș.

Am fost atât de mulțumit de succesul repurtat, încât imediat după ce m-am întors am întrebat-o pe Brigitta dacă voia să se culce cu mine. Ea mi-a răspuns că i-ar face plăcere, că mă consideră un tip atrăgător și că, deși nu avusese ocazia să-mi vadă decât jumătatea de sus a corpului, era convinsă că și restul se afla în stare de funcționare. Firește că existau câteva probleme minore: era profund îndrăgostită de un alt bărbat, în contractul de muncă exista o clauză care prevedea concedierea în cazul relațiilor sexuale cu nou-veniții și nu stătea prea bine cu inima, ceea ce însemna că orice solicitare suplimentară i-ar fi putut fi fatală. Cu toate acestea, mi-a cerut câteva minute ca să se îmbrace în niște haine ceva mai sexy. Ei bine, am chibzuit câtăva vreme pe marginea părților bune și a celor rele pe care le conținea propunerea făcută și, când Brigitta s-a întors, parfumată și afișând un decolteu seducător, i-am comunicat că, la o analiză mai atentă, nu era bine s-o las să se ambaleze. S-a arătat destul de dezamăgită; s-a așezat lângă mine și și-a pus picior peste picior, dar, deși priveliștea oferită făcea toți banii, am rămas ferm pe poziție. Abia mai târziu – în dimineața următoare, ca să fiu sincer – mi-am dat seama că *ea* mă refuzase *pe mine.* Nu mai fusesem niciodată refuzat cu atâta eleganță. Aici până și lucrurile rele par frumoase.

În noaptea aceea, am mâncat morun și cartofi prăjiți și am profitat de faptul că în locul ăsta nu aveai cum să fii mahmur, dând pe gât o sticlă de șampanie de doi litri. Tocmai simțeam cum mă cuprinde somnul și cum îmi revine în minte imaginea frumoasei lovituri de rever pe care o

executasem înaintea celei de-a șaisprezecea porți, când mi s-a părut că umblă cineva la cearșafuri și le ridică. La început am crezut că era Brigitta și am încercat un sentiment de vinovăție la gândul că era bolnavă de inimă, că își putea pierde postul și că era îndrăgostită de altcineva; dar, după ce i-am trecut un braț după umeri și am șoptit întrebător „Brigitta?", o voce mi-a răspuns tot în șoaptă „Nu, nu e Brigitta", iar eu am deslușit un accent diferit, ceva mai puternic și aparținând unei străine, urmată de alte câteva lucruri care m-au făcut să mă conving că nu era Brigitta, chiar dacă reîncepusem să tânjesc după corpul ei ispititor. Ceea ce s-a întâmplat pe urmă – iar prin acest „pe urmă" nu mă refer la o perioadă scurtă de timp – este… mă rog, greu de descris. Tot ce pot să vă spun e că, prin comparație cu dimineața în care izbutisem șaizeci și șapte de puncte și douăzeci de lovituri neexecutate până atunci, ce-a urmat în noaptea aceea nu a fost cu nimic mai prejos. Ați înțeles, cred, că nu-mi vine s-o critic pe scumpa mea soție în această privință; e vorba doar de faptul că, după atâția ani în care ești din ce în ce mai obosit și trebuie să mai ai grijă și de copii, e inevitabil ca prezența celuilalt să te lase rece. Încă ar fi frumos să mai poți să te comporți ca odinioară, dar în primul rând trebuie să faci ce e neapărată nevoie, nu? Lucrul pe care nu-l pricepusem e că membrii unei perechi pot nu doar să se sature unul de celălalt, ci și să se trezească reciproc la viață. Ce chestie! Nu știam că mai eram în stare de așa ceva! În același timp, nu știam că mai putea cineva să nimerească pe lungimea mea de undă! Mi s-a părut că fiecare dintre noi știa exact ce-și dorea celălalt. Era prima oară că mi se întâmpla un asemenea lucru. Asta nu înseamnă, repet, că vreau să dau cumva impresia că aș critica-o pe draga mea soție.

Mă așteptam să mă trezesc obosit, dar am încercat încă o dată acel plăcut sentiment de saturație pe care l-am avut și după ce m-am întors

de la cumpărături. Oare visam toate cele întâmplate? Nu, pe perna pe care îmi odihneam capul se aflau două fire de păr lung și roșcat, care confirmau că totul fusese aievea. Pe de altă parte, culoarea lor demonstra limpede că musafirul meu nocturn nu fusese Brigitta.

— Ai dormit bine? m-a întrebat ea, schițând un surâs ușor impertinent și aducându-mi micul dejun.

— Una peste alta, a fost o zi bună, i-am răspuns, poate cu prea multă emfază, fiindcă am avut impresia că știa. Mai puțin cele auzite despre inima ta. Chiar îmi pare rău pentru asta, am adăugat.

— A, mă descurc, n-ai grijă, a rostit ea. E un motor făcut să reziste încă vreo câteva mii de ani.

Ne-am dus la cumpărături (încă nu lenevisem într-atât încât să vreau să „stau" la cumpărături), după care am citit ziarul, am mâncat de prânz, am jucat golf, am încercat să-mi recuperez rămânerile în urmă pe tărâm cultural uitându-mă la niște ecranizări după Dickens, am înfulecat iarăși niște morun cu cartofi prăjiți, am stins lumina și nu după multă vreme am făcut dragoste. Era un program cât se poate de nimerit pentru întreaga durată a zilei – drept să vă spun, mie mi s-a părut perfect – și am atins din nou pragul celor șaizeci și șapte de puncte. Dacă n-aș fi expediat mingea undeva între sângeri la a optsprezecea poartă – cred că am fost prea montat – , mi-aș fi putut depăși recordul personal.

Și-am încălecat pe-o șa, și-am trăit cam tot așa, cum s-ar zice. Povestea asta a durat în mod sigur câteva luni, poate chiar mai mult; după o vreme, începi să nu te mai uiți la data de pe manșeta ziarelor. Mi-am dat seama că luasem o decizie înțeleaptă când refuzasem să fac dragoste cu Brigitta. Am devenit buni prieteni.

— Ce-o să se întâmple când o să vină nevastă-mea? am întrebat-o într-o bună zi.

Poate că s-ar cuveni să spun că, la momentul acela, soția mea nu era alături de mine, draga de ea.

— Eram sigură că o să-ți faci griji în legătură cu asta.

— A, nu despre *asta* îmi fac griji, am răspuns, referindu-mă la oaspetele meu din timpul nopții și având sentimentul că trăisem exact genul de experiență prin care trecea un om de afaceri plecat într-o călătorie peste hotare. Vorbeam așa, în general.

— Nu amesteca generalul. Depinde de tine, atâta tot. Și de ea.

— O s-o deranjeze? am întrebat, referindu-mă de data asta și mai clar la musafira mea.

— O să știe?

— Cred că o să fie probleme, am declarat, gândindu-mă la un cadru și mai general.

— Acesta e locul în care se rezolvă problemele, a răspuns ea.

— Dacă zici.

Începusem să mă conving treptat că nu era exclus ca lucrurile să ia întorsătura dorită. De pildă, mă tot gândesc la visul ăsta. Mă rog, nu e vorba de un vis în adevăratul sens al cuvântului, ci mai degrabă de un lucru pe care mi l-am dorit din suflet. Visul de-a fi judecat. Nu, sună anapoda, de parcă aș vrea să fiu ghilotinat sau legat de un stâlp și biciuit. La altceva mă gândesc. Am vrut dintotdeauna să fiu *judecat,* înțelegeți? În fond, asta ne dorim cu toții, nu-i așa? Tânjeam… cum să vă spun, după un fel de evaluare; voiam ca viața mea să fie analizată. E un lucru care nu ni se întâmplă decât dacă apărem în instanță sau ne lăsăm examinați de un psihiatru, iar eu nu aveam voie să mă declar decepționat de ratarea unor astfel de confruntări, întrucât asta însemna că nu eram nici delincvent și nici țăcănit. Nu, sunt o persoană normală și am nutrit o dorință la fel de normală nu

doar pentru mine, ci și pentru mulți alții. Am vrut să-mi fie analizată viața. Acum pricepeți?

Într-una din zile, am început să-i explic această dorință prietenei mele Brigitta. Nu eram deloc sigur că puteam să formulez mai coerent decât tocmai am făcut-o, însă ea a înțeles imediat. Mi-a spus că era o solicitare foarte frecventă și că lucrurile aveau să se aranjeze fără mari eforturi. Prin urmare, după câteva zile mi-am luat inima în dinți și m-am prezentat la examinare. Am rugat-o să vină cu mine ca să-mi susțină moralul și a acceptat.

La început, lucrurile au arătat exact cum mă așteptasem. M-am trezit în fața unei clădiri vechi și elegante, susținută de o sumedenie de coloane pe a căror parte superioară fuseseră gravate o mulțime de cuvinte care cred că erau în greacă sau latină, iar valeții îmbrăcați în livrea se aflau peste tot, făcându-mă să mă felicit fiindcă insistasem să-mi pun un costum nou pentru această ocazie. Înăuntru se afla o scară uriașă, dintre cele care se despart în două, descriu o spirală amplă și revin la structura inițială undeva sus. Peste tot dădeai cu ochii de marmură, de obiecte din alamă recent lustruite și de piese de mobilier din lemn de mahon, pe care știai cu siguranță că nu aveau să le atace carii.

Încăperea nu era imensă, dar asta nu conta. Lucrul cu adevărat important mi s-a părut atmosfera pe care-o degaja, oficială, însă fără să te intimideze. Era un aer aproape intim. În jurul meu se găseau fel de fel de piese îmbrăcate într-o catifea care nu mai era nici pe departe nouă, însă cert este că în această încăpere aveau loc lucruri literalmente serioase. Cât despre gentlemanul care s-a ocupat de mine, era un domn în vârstă și cumsecade. Semăna puțin cu tata… ba nu, mai degrabă cu unchiul meu. Avea niște ochi prietenoși și se uita la tine când vorbea, dar era ușor să-ți dai seama că nu puteai să-l duci cu preșul. Mi-a spus

că deja citise toate hârtiile pe care le înnegrisem. Și într-adevăr, le-am văzut strânse într-un teanc și puse chiar lângă unul dintre coatele lui – istoria propriei vieți, tot ce făcusem, gândisem, spusesem și simțisem, întreaga tărășenie afurisită, lucrurile bune laolaltă cu cele rele. După cum vă închipuiți, teancul ajunsese la niște dimensiuni respectabile. Nu eram sigur că aveam voie să mă adresez acestui domn, dar până la urmă am făcut-o, spunându-i că, în acest caz, era un cititor al naibii de rapid. Mi-a răspuns că avea antrenament în materie și pe urmă am râs amândoi ca de o glumă bună. Apoi s-a uitat la ceas – a, nu, a fost cât se poate de politicos – și m-a întrebat dacă mă interesa verdictul la care se ajunsese. M-am trezit că mă îndrept din umeri, îmi încleștez pumnii și îmi țin degetele mari afară, paralel cu cusătura pantalonilor. Pe urmă am încuviințat din cap, am spus „da, domnule” și – nu mă deranjează că trebuie să vă mărturisesc – m-am simțit destul de neliniștit.

Mi-a spus că sunt în regulă. Nu, nici vorbă să glumesc, exact așa mi-a zis: „Ești în regulă.” Am așteptat câteva clipe să continue, dar și-a coborât privirile și l-am văzut că întinde mâna spre primul document dintr-un alt dosar. După aceea și-a ridicat din nou ochii spre mine, a schițat un zâmbet și a confirmat: „Vorbesc serios, ești în regulă.” Am dat din cap încă o dată și de data asta mi-am dat seama că voia să-și vadă de treburi, așa că m-am întors pe călcâie și am plecat. După ce-am ieșit împreună cu Brigitta din clădire, i-am mărturisit că eram într-o oarecare măsură dezamăgit, la care ea mi-a replicat că majoritatea oamenilor încercau același sentiment și că nu era cazul să fac niciun fel de legături pripite. I-am dat ascultare.

Cam tot atunci am început să mă întâlnesc cu diverse celebrități. În prima fază, am fost relativ timid și am solicitat doar întrevederi cu vedete de cinema și sportivi pe care-i admiram. De pildă, m-

am întâlnit cu Steve McQueen și Judy Garland, iar apoi cu John Wayne, Maureen O'Sullivan, Humphrey Bogart, Gene Tierney (întotdeauna am avut o idee fixă cu Gene Tierney) și Bing Crosby. În același timp, am făcut cunoștință cu Duncan Edwards și cu ceilalți jucători de la Manchester United care muriseră în catastrofa aeriană de la München. Am dat mâna și cu o sumedenie de jucători care activaseră la Leicester City la începuturi și ale căror nume vă sunt, probabil, cu totul străine.

După un timp mi-am dat seama că puteam să mă întâlnesc cu oricine aș fi vrut. În consecință, i-am bifat conștiincios pe John F. Kennedy și Charlie Chaplin, pe Marilyn Monroe, președintele Eisenhower, papa Ioan al XXIII-lea, Winston Churchill, Rommel, Stalin, Mao Zedong, Roosevelt, generalul de Gaulle, Lindbergh, Shakespeare, Buddy Holly, Patsy Cline, Karl Marx, John Lennon și regina Victoria. În linii mari, cei mai mulți dintre ei au fost foarte amabili, s-au comportat normal și nu m-au privit de sus. Erau exact ca niște oameni obișnuiți și nu făceau deloc pe nebunii. Am cerut o întâlnire și cu Iisus Hristos, dar ceilalți mi-au șoptit că era ceva mai greu, așa că n-am insistat. L-am cunoscut în schimb pe Noe, însă – așa cum era de așteptat – am avut ceva probleme cu limba în care am fi putut comunica. La unii dintre acești oameni am vrut doar să mă uit. Pe de altă parte, Hitler era un tip căruia merita să-i strângi mâna, numai că scenariul prevedea să stau ascuns în spatele unor tufișuri, iar el să defileze prin fața mea, în uniforma aia călcată până la disperare și arătând mai impunător decât mi-aș fi putut închipui.

Ia ghiciți ce s-a întâmplat după aceea? Am început să-mi fac griji. Mă trezeam că mă preocupau lucruri dintre cele mai ridicole, cum ar fi, de exemplu, propria sănătate. Nu-i așa că eram alăturea cu drumul? Poate că totul mi se trăgea de

la faptul c-o ascultasem pe Brigitta spunându-mi că suferea de inimă, însă dintr-odată am început să-mi închipui că nici a mea nu era tocmai în regulă. Cine-ar fi crezut? Mi-am dat seama brusc că am toane și că mă gândesc din ce în ce mai des la regim. Am inaugurat un program de exerciții la bară și la bicicleta medicală, am ridicat haltere, am renunțat la sare, zahăr, grăsimile animale și prăjiturile cu frișcă și chiar am redus porția de jumi-jumauri la o jumătate de pachet pe zi. În același timp, m-am surprins făcându-mi griji în legătură cu începutul de calviție, cu mașinuțele de cumpărături din supermarket (oare chiar erau sigure sârmele alea electrice?), cu randamentul sexual și cu contul din bancă. Ce mi-o fi venit să mă gândesc la credit, când nici măcar nu exista vreo bancă? Mi-am închipuit tot felul de situații în care cartea de credit nu era valabilă la magazin, simțindu-mă vinovat pentru faptul că mi se acordase un credit nemeritat de mare. Ce făcusem, mă rog, ca să beneficiez de el?

Bineînțeles că în cea mai mare parte a timpului mă simțeam bine, din motivele deja menționate: golful, sexul și întâlnirile cu oameni celebri. Însă începeam să mă gândesc din ce în ce mai des cum ar fi dacă n-aș reuși să parcurg toate cele optsprezece porți sau dacă nu mi-aș putea permite pungile de jumi-jumauri? În cele din urmă, i-am mărturisit și Brigittei grijile care mă frământau. Mi-a răspuns că, din punctul ei de vedere, venise vremea să încap pe mâinile altcuiva, ținând cont de faptul că munca ei luase sfârșit. Am încercat un sentiment de tristețe și am întrebat-o ce să-i cumpăr ca să-mi arăt recunoștința. Mi-a spus că avea tot ce-și dorea. Am încercat să scriu o poezie, fiindcă Brigitta rimează cu „dichisita”, însă după aceea n-am mai găsit alte rime, în afară de „otita” și „tâmpita”, așa că m-am văzut nevoit să renunț; oricum, mi-am făcut socoteala că primise și alte poezii până atunci.

Cea care urma să se ocupe de mine în continuare era Margaret. Aceasta părea mai serioasă decât Brigitta. Era îmbrăcată sobru în permanență, avea o coafură impecabilă și arăta a finalistă a tuturor concursurilor rezervate femeilor care voiau să facă repede carieră. Eram nițel speriat de ea – nu puteam nici în ruptul capului să mă imaginez propunându-i să se culce cu mine, așa cum procedasem cu Brigitta – și mă așteptam întru câtva să dezaprobe vehement stilul de viață în care mă complăcusem până în clipa aceea. Firește însă că n-a făcut așa ceva. Nu, s-a mărginit să declare că era sigură că mă acomodasem cu traiul plin de desfătări din acest loc și că îmi stătea la dispoziție dacă aveam nevoie de ajutor concret.

— Spune-mi un lucru, i-am cerut cu ocazia primei noastre întâlniri. E o prostie să-mi fac griji legate de sănătate, nu?

— Cu desăvârșire inutil.

— Dar legate de bani?

— Cu desăvârșire inutil, a repetat ea.

A existat ceva în tonul vocii ei care parcă îmi dădea de înțeles că, dacă mă uitam atent, puteam să găsesc și lucruri pentru care să merite să-mi fac probleme, însă am lăsat-o baltă pe moment. Aveam timp berechet. Unul dintre puținele lucruri de care nu aveam cum să mă plâng că se epuizau era timpul.

În altă ordine de idei, probabil că nu sunt nici pe departe cel mai ager om din lume, iar în viața mea de până atunci m-am mulțumit doar să fac ceea ce trebuia sau ce voiam, fără să-mi pun niciun fel de întrebări. E ceva normal, nu găsiți? Însă ia dați-le oamenilor timp suficient și o să vedeți că o să știe să-și pună gândurile în ordine și să înceapă să rostească măcar câteva dintre marile întrebări. De pildă, cine era proprietarul acestui domeniu și de ce nu dădusem ochii cu el? Presupusesem de la bun început că admiterea aici avea să se facă pe baza unui examen, sau că șederea în acest loc urma

să fie rezultatul unor analize individuale foarte frecvente. Cu toate acestea, cu excepția acelui domn bătrân (care, sincer să vă spun, deși m-a declarat în regulă, a avut darul să mă deziluzioneze), încă nu fusesem deranjat de nimeni. Am fost lăsat să hoinăresc în fiecare zi și să-mi perfecționez loviturile de golf. Oare mi se permitea să cred că mi se cuvenea într-adevăr totul? Sau trebuia să ofer ceva în schimb?

Pe urmă a intervenit și povestea asta cu Hitler. Am așteptat pitit după un tufiș, iar el a trecut țanțoș prin fața mea – o siluetă robustă, îmbrăcată într-o uniformă destul de sumbră, și cu un zâmbet prefăcut, întipărit pe figura pe care-o știam cu toții atât de bine. În primă instanță, lucrurile păreau corecte: îl văzusem și îmi potolisem curiozitatea. Dar, vedeți dumneavoastră, n-am putut să nu mă întreb: el ce căuta aici? A comandat micul dejun ca toți ceilalți? Sesizasem deja că i se dăduse voie să rămână îmbrăcat cu hainele preferate. Dar asta însemna că, la cerere, i se permitea de asemenea să joace golf și să facă dragoste? Oare cum mergeau lucrurile, de fapt?

În plus, au mai apărut și grijile legate de sănătate, bani și mașinuțele din supermarket. Acum nu mai eram îngrijorat de ele în sine, ci de faptul că fusesem îngrijorat. Ce era chestia asta? Să fi fost vorba de ceva mai mult decât de-o simplă problemă de adaptare, așa cum sugerase Brigitta?

Cred că golful a fost cel care m-a făcut, în cele din urmă, s-o abordez pe Margaret și să-i cer anumite explicații. Nu exista niciun dubiu: în toate lunile și în toți anii în care am jucat pe suprafața aceea bine întreținută, frumoasă și plină de surprize și tentații (de câte ori trimisesem mingea în apă la cea de-a unsprezecea poartă!), jocul meu s-a îmbunătățit la nesfârșit. Într-o bună zi, chiar i-am spus lui Severiano, băiatul de mingi de care mă atașasem: „Jocul meu s-a îmbunătățit la nesfârșit.”

A fost de acord și abia mai târziu, între cină și sex, am început să mă gândesc la ceea ce spusesem. Prima dată când îmi făcusem apariția pe gazon avusesem nevoie de șaizeci și șapte de lovituri, după care începusem să le reduc treptat numărul. Nu cu mult timp în urmă, ajunsesem la cincizeci și nouă, iar acum, sub cerul ăsta fără pic de nor, eram foarte aproape de pragul celor cincizeci. Eram în stare să parcurg peste trei sute de metri de traseu fără probleme, loviturile mi se îmbunătățiseră, iar mingile intrau în gaură ca și cum ar fi fost atrase de un magnet. Mă și vedeam scăzând până la patruzeci, iar apoi – un moment psihologic de maximă importanță – ajungând la cota treizeci și șase, ceea ce însemna două lovituri pentru fiecare poartă. În cele din urmă, atingeam după multă muncă și pragul de douăzeci. *Jocul meu s-a îmbunătățit la nesfârșit,* mi-am spus, având grijă să-mi repet în gând cuvintele *la nesfârșit.* Bineînțeles însă că tocmai acest lucru era imposibil: perfecționarea mea trebuia să aibă și un sfârșit. La un moment dat, o să am nevoie de optsprezece lovituri pentru tot parcursul, o să-i dau de băut lui Severiano, o să sărbătoresc ulterior evenimentul în maniera obișnuită – morun, cartofi prăjiți și sex – și pe urmă? Existase cineva, chiar și aici, care izbutise să treacă pe la optsprezece porți doar din șaptesprezece lovituri? Spre deosebire de Brigitta, Margaret nu putea fi chemată trăgând de clopoțelul cu pompon. Dacă voiai să stai de vorbă cu ea, trebuia să formulezi o cerere prin intermediul videofonului.

— Mă îngrijorează golful, am declarat pentru început.

— Nu face parte din specialitatea mea.

— Nu, dar stai să vezi. Imediat după ce-am ajuns aici, am avut nevoie de șaizeci și șapte de lovituri. Acum sunt aproape de cincizeci.

— Asta nu pare să fie o problemă.

— Și-o să mă perfecționez în continuare.

— Felicitări.

— Iar în cele din urmă o să vină o zi când o să parcurg tot traseul cu optsprezece lovituri.

— Dispui de o ambiție remarcabilă, a rostit ea, pe o voce care m-a făcut să mă întreb în gând dacă nu cumva își bătea joc de mine.

— Dar ce fac după aceea?

Margaret a stat câteva clipe pe gânduri.

— Ce-ar fi să încerci să te limitezi de fiecare dată la optsprezece lovituri?

— Nu merge-așa.

— De ce?

— Pur și simplu nu merge.

— Sunt sigură că există multe alte terenuri…

— E aceeași problemă, am spus, întrerupând-o într-un mod care mi s-a părut imediat după aceea destul de nepoliticos.

— Păi, ai putea să treci la alt sport, nu? Și să revii la golf abia după ce te-ai plictisit de celălalt.

— Dar tot n-am rezolvat problema. Tot se cheamă că am parcurs circuitul cu doar optsprezece lovituri, caz în care golful devine ceva de domeniul trecutului.

— Există o mulțime de alte sporturi.

— Ar avea aceeași soartă.

— Ce mănânci în fiecare dimineață la micul dejun?

Am fost sigur că știa răspunsul din felul în care a dat din cap când i-am spus.

— Vezi? Mănânci același lucru zi de zi. Și nu te saturi de micul dejun.

— Nu.

— În cazul ăsta, gândește-te la golf la fel cum te gândești la micul dejun. Poate că n-o să te plictisești niciodată să termini parcursul din optsprezece lovituri.

— Poate, am repetat, lăsând să se înțeleagă din tonul vocii că aveam mari îndoieli. Am impresia că n-ai jucat golf în viața ta. Și oricum, asta e o altă problemă.

— Care anume?

— Plictiseala. Aici oamenii nu se plictisesc.

— Să înțeleg că e vorba de-o plângere?

— Nu știu.

— Există leac împotriva plictiselii.

— Sunt convins, am răspuns. Dar pun pariu că e tot un soi de plictiseală. Ceva mai plăcută, atâta tot. Spre deosebire de plictiseala aceea sâcâitoare, care te face să-ți dorești moartea.

— Nu ți se pare că ești prea capricios? m-a întrebat ea pe un ton sec, aproape nerăbdător. Ce ți-ai fi dorit? Ce sperai să găsești aici?

Am dat din cap ca pentru mine și am hotărât că era bine să mă opresc. Viața mea mergea înainte. Și asta era una dintre formele care reușeau să-mi smulgă din când în când câte-un zâmbet. Viața mea mergea înainte, iar jocul meu de golf se îmbunătățise la nesfârșit. Prin urmare, aflați că am făcut o grămadă de alte lucruri:

— am efectuat câteva croaziere;

— am învățat să merg cu barca, să fac alpinism și să călătoresc cu balonul;

— am intrat în tot felul de primejdii și am scăpat cu bine;

— am explorat jungla;

— am asistat la un proces (unde nu am fost de acord cu verdictul pronunțat);

— am încercat să devin pictor (n-a fost chiar atât de rău pe cât crezusem!) și chirurg;

— am avut ocazia să mă îndrăgostesc, bineînțeles, de o mulțime de ori;

— am pornit de la ideea că aș fi ultimul om de pe pământ (sau, pentru variație, primul).

Asta nu înseamnă că am renunțat să fac lucruri cărora m-am dedat din clipa când am pus piciorul aici. Am făcut dragoste cu un număr din ce în ce mai mare de femei, câteodată în același timp, am consumat alimente mai rare și mai ciudate, și m-am întâlnit cu atât de mulți oameni celebri, încât memoria mea abia mai poate să-i cuprindă pe toți.

De pildă, am făcut cunoștință cu toți fotbaliștii care au existat vreodată. Am început cu cei renumiți și am continuat cu cei pe care-i admiram și care nu erau vestiți, cu cei de valoare medie și cu cei cărora le țineam minte numele, însă nu și figura sau stilul de joc. În cele din urmă, i-am solicitat pe singurii pe care încă nu-i întâlnisem, respectiv pe fotbaliștii impulsivi, mediocri și violenți, pe care nu i-am admirat deloc. Nu mi-a făcut niciun fel de plăcere să-i întâlnesc – erau la fel de impulsivi, mediocri și violenți în afara terenului cum erau și în joc – , însă n-am vrut să rămân fără jucători. Cu toate acestea, până la urmă am rămas. M-am dus din nou să stau de vorbă cu Margaret.

— M-am întâlnit cu toți fotbaliștii, i-am răspuns.

— Mă tem că nici despre fotbal nu știu mare lucru.

— Și nu am niciun fel de vis, am adăugat, cu o doză evidentă de reproș.

— Ce să-ți spun, taman asta-ți lipsea. Chiar așa, la *ce* te-ar ajuta?

Mi-am dat seama că, de fapt, voia să mă pună la încercare, ca să vadă cât eram de serios. Era o simplă problemă de adaptare sau avea de-a face cu ceva mai grav?

— Cred că mi se datorează o explicație, am declarat pe un ton – recunosc – prețios și oarecum pompos.

— Întreabă orice dorești, m-a invitat ea, lăsându-se în scaunul din spatele mesei de lucru.

— Uite ce-i, vreau să lămuresc niște chestii.

— O ambiție demnă de admirație.

Ăsta era felul ei de-a vorbi, din vârful buzelor și cam de sus. Mi-am spus că era bine să încep cu începutul.

— Ascultă-mă, ăsta de-aici e Raiul, nu-i așa?

— Da, cum să nu.

— Și-atunci, cum rămâne cu duminicile?

— Nu înțeleg.

— Din câte-mi dau seama, am spus în continuare, și ținând cont de faptul că nu prea mai am o evidență riguroasă a zilelor, în fiecare duminică joc golf, mă duc la cumpărături, mănânc zdravăn, fac dragoste și nu mă simt deloc stânjenit.

— Și nu crezi că e… perfect?

— Nu vreau să par nerecunoscător, am rostit prudent, dar unde e Dumnezeu?

— Dumnezeu. Carevasăzică, asta vrei? Pe Dumnezeu?

— Așa se pune problema? Ce vreau?

— Exact așa. Îl vrei pe Dumnezeu?

— Cred că mi-am format o altfel de imagine. Bănuiesc că mi-am spus că el fie că există, fie că nu și că urma să descopăr singur cum stau lucrurile. Nu mi-a trecut prin cap c-ar putea să depindă de mine.

— Dar firește că depinde.

— Aha.

— În vremurile astea Raiul s-a democratizat, a spus Margaret, adăugând după o clipă: Mă rog, poate fi și democratic, ca să mă exprim mai exact. Dacă asta vrei.

— Cum adică, democratic?

— Nu mai impunem Raiul nimănui, a rostit ea. Luăm în considerare dorința fiecăruia. Cine îl dorește, îl are. Cine nu, nu. În plus, fiecare primește exact tipul de Rai pe care-l vrea.

— Și ce vor cei mai mulți?

— Ei bine, din câte-am văzut până acum, își doresc o continuare a vieții. Însă… ceva mai bună, inutil de precizat.

— Sex, golf, cumpărături, mâncare, întâlniri cu celebrități și absența oricărei jene? am întrebat, bătând ușor în retragere.

— Preferințele variază. Dar ca să fiu cinstită până la capăt, aș spune că variațiile nu sunt deloc semnificative.

— Nu mai e ca pe vremuri.

— Ah, pe vremuri, a suspinat ea, îngăduindu-și un surâs. Bineînțeles că pe-atunci nu eram aici, dar, hotărât lucru, visurile despre Rai erau mult mai ambițioase.

— Și Iadul? am întrebat.

— Ce-i cu el?

— Există?

— O, nu, a răspuns Margaret. Asta a fost doar o propagandă necesară.

— Vezi tu, n-am putut să nu mă întreb. Nu de alta, dar m-am întâlnit cu Hitler.

— Ca mulți alții. La drept vorbind, e un fel de… punct de atracție turistică. Ce impresie ți-a făcut?

— A, păi, n-am făcut cunoștință, am spus pe un ton ferm. Pentru nimic în lume n-aș da mâna cu el. Am stat după un tufiș și l-am văzut trecând prin fața mea.

— A, da. Mulți, chiar foarte mulți oameni preferă metoda asta.

— Și mi-am făcut socoteala că, dacă și el e-aici, înseamnă că Iadul nu există.

— O deducție cât se poate de inteligentă.

— Din simplă curiozitate, el *ce* face toată ziua? m-am interesat.

Mi-l imaginam ducându-se în fiecare după-amiază să asiste la Jocurile Olimpice de la Berlin, din 1936, și să-i vadă pe nemți cum câștigau tot, în timp ce Jesse Owens se chinuia de unul singur să umfle și el ceva medalii, după care îl vedeam întorcându-se să înfulece un cârnat, să asculte niscai Wagner și să-și potolească poftele carnale în compania unei blonde cu sâni mari și sânge arian.

— Mă tem că suntem nevoiți să respectăm intimitatea fiecăruia.

— Desigur.

Femeia avea dreptate. La urma urmelor, nici mie nu mi-ar fi plăcut să știe toți ceilalți cu ce îmi omoram timpul.

— Prin urmare, Iadul nu există?

— Mă rog, există ceva căruia îi *spunem* Iad. Dar seamănă mai mult cu un parc de distracții: schelete care îți ies în față și te sperie, crengi îndoite de vânt care-ți intră în ochi, bombe cu hidrogen sulfurat, lucruri de genul ăsta. Cât să te-alegi c-o spaimă strașnică.

— O spaimă strașnică se deosebește de-o spaimă nenorocită, nu? am remarcat.

— Întocmai. Am descoperit că în ziua de azi oamenii doar asta vor.

— Ai idee de Raiul de-altădată?

— Adică Raiul cel Vechi? Da, îl cunoaștem. Scrie despre el în o mulțime de hârțoage.

— Ce s-a ales de el?

— Păi, a fost închis. Oamenii nu l-au mai dorit. Altfel spus, n-au mai avut nevoie de el.

— Dar am cunoscut oameni care mergeau la biserică, își botezau copiii și nu vorbeau urât niciodată. Cu ei ce s-a întâmplat?

— A, au ajuns la noi, a spus Margaret. Sunt îngrijiți cum trebuie. Așa cum tu joci golf și faci dragoste, ei înalță rugăciuni și mulțumiri. Dau impresia că se simt bine și că au primit ce și-au dorit. Le-am construit câteva biserici foarte frumoase.

— Pentru ei Dumnezeu există? am întrebat.

— O, bineînțeles.

— Dar pentru mine nu.

— Așa se pare. În afară de cazul că vrei ca Raiul să-ți ofere altceva. Însă în cazul ăsta nu pot să fac nimic. Trebuie să te încredințez altcuiva.

— Probabil că deocamdată am suficiente lucruri la care să mă gândesc.

— În regulă. Ei bine, ne mai vedem.

În noaptea aceea am dormit prost. Mintea mea nu s-a mai concentrat asupra dragostei carnale, deși toată lumea și-a dat silința. Făcusem cumva vreo indigestie? Sau mâncasem morunul prea repede? Poftim, iar îmi făceam griji legate de sănătate.

În dimineața următoare, m-am înființat pe terenul de golf și am avut nevoie de șaizeci și șapte de lovituri. Severiano, băiatul de mingi și ajutorul meu, a reacționat ca și cum asta ar fi fost cea mai bună performanță de care eram în stare, prefăcându-se că nu știa că puteam să-mi simplific parcursul cu douăzeci de lovituri. Pe urmă am cerut câteva îndrumări și am mers cu mașina spre singurul loc vizibil unde vremea era urâtă. Așa cum mă așteptam, Iadul s-a dovedit a fi o cruntă dezamăgire: probabil că furtuna din parcarea auto a fost realizarea cea mai reușită. Am văzut niște actori șomeri care-i împungeau pe alți actori șomeri cu niște furci lungi și-i împingeau în niște cazane pe care scria „ulei încins”. Alături de ei, câteva animale bizare, cu ciocuri de plastic montate la repezeală, ciuguleau, chipurile, niște cadavre în curs de descompunere. L-am zărit și pe Hitler călătorind cu Trenul Fantomelor și ținând pe după umeri o domnișoară cu codițe. Peste tot se găseau lilieci, capace de coșciug care scârțâiau și niște scânduri care miroseau a putregai. Oare asta voiau oamenii?

— Povestește-mi despre Raiul cel Vechi, i-am cerut lui Margaret în săptămâna următoare.

— Semăna destul de bine cu ce mi-ai spus tu despre el. Cum să-ți zic, ăsta e și principiul Raiului: primești ceea ce dorești și ceea ce aștepți. Știu că unii oameni își închipuie că lucrurile stau un pic altfel și că primești doar ce meriți, dar nu s-a întâmplat așa niciodată. Trebuie să le deschidem ochii.

— Și se supără?

— Majoritatea, nu. Oamenii preferă să capete ce vor decât ce merită. Cu toate acestea, au fost câțiva care s-au enervat fiindcă alții n-au fost maltratați suficient. Într-o oarecare măsură, mi se pare că lucrul pe care-l așteaptă ei de la Rai e confirmarea faptului că semenii lor au ajuns în Iad. N-aș zice că e foarte creștinesc.

— Și au fost… despărțiți de corp? S-a întâmplat chestia tradițională cu viața spiritului?

— Exact. Asta și voiau. În anumite epoci, cel puțin. De-a lungul secolelor, atitudinea oamenilor față de decorporalizare a fost destul de schimbătoare. La ora asta, de pildă, se pune un mare accent pe păstrarea propriului trup și a propriei personalități. E posibil, ce-i drept, să fie doar o etapă ca atâtea altele.

— De ce zâmbești? am întrebat-o.

Eram destul de surprins. Credeam că Margaret se afla acolo doar ca să furnizeze informații, la fel ca Brigitta. Totuși, iată că avea păreri personale și nu se sfia defel să le împărtășească.

— Pentru simplul fapt că uneori mi se pare ciudată insistența anumitor oameni de-a nu-și modifica deloc aspectul fizic. E adevărat că se mai întâmplă ca unii dintre ei să solicite intervenții chirurgicale minore. Însă, după ce te uiți atent, începi să crezi că singurul lucru care stă între ei și propria lor reprezentare despre perfecțiune este o cută de pe obraz, un nas mai coroiat decât e normal sau câteva zeci de grame de silicon.

— Ce s-a întâmplat cu Raiul cel Vechi?

— A supraviețuit câtva timp după ridicarea celui nou, dar a fost din ce în ce mai puțin căutat. Oamenii au părut mult mai interesați de Raiul cel Nou. Nu pot să spun că ne-a mirat peste măsură. Să știi că avem niște vederi destul de largi.

— Ce s-a ales de locuitorii Raiului celui Vechi?

Margaret a ridicat din umeri, oarecum indulgent, ca un director de producție ale cărui previziuni au fost confirmate de realitate până la ultima virgulă.

— S-au stins.

— Așa, pur și simplu? Vrei să spui că le-ați închis Raiul și din cauza asta s-au stins?

— Nu, deloc, dimpotrivă. Nu așa merge treaba. Din punct de vedere constituțional, Raiul cel Vechi ar fi existat atât timp cât ar fi fost dorit de locuitorii lui.

— Mai e vreunul pe-aici?

— Cred că au rămas câțiva.

— Pot să mă întâlnesc și eu cu unul dintre ei?

— Mă tem că nu primesc vizite. Au făcut-o cândva, însă ocupanții Raiului celui Nou s-au comportat de parcă ar fi fost duși la un film de groază, arătând întruna cu degetul și punând tot felul de întrebări prostești. Așa că locuitorii din Raiul cel Vechi au refuzat să-i mai primească și chiar au hotărât să nu mai stea de vorbă decât cu alți vecini de rai. Iar pe urmă au început să se stingă. N-au rămas prea mulți. Fiecare are câte-un număr, firește.

— Sunt despărțiți de corp?

— Unii da, alții nu. Depinde de sectă. Și bineînțeles că cei care sunt despărțiți n-au niciun fel de probleme când vor să-i evite pe cei din Raiul cel Nou.

Mă rog, ăsta părea un lucru logic. De fapt, cam toate dădeau această impresie, cu excepția problemei principale.

— Și ce anume ai vrut să spui când mi-ai zis că restul s-au stins?

— Fiecare e îndreptățit să se stingă dacă dorește.

— Asta n-am știut-o.

— Nu, mai avem și surprize. Oare chiar voiai să fii în stare să prevezi tot?

— Și cum se sting? Se sinucid? Îi omorâți voi?

Margaret a părut întru câtva șocată de ideea mea nefericită.

— Dumnezeule, nici vorbă. Cum ți-am mai spus, azi trăim într-un regim democratic. Vrei să te stingi, te stingi. Singura condiție e să dorești lucrul ăsta o perioadă de timp destul de mare și ți se face voia. Moartea nu mai este o problemă de hazard sau de inevitabilitate sumbră, așa cum se întâmplă prima oară. După cum poate că ți-ai dat seama, aici procedăm pe baza voinței lipsite de constrângeri.

Nu eram foarte sigur că înțelegeam tot ce mi se spunea. Trebuia să petrec o bună bucată de vreme cugetând la cele auzite.

— Încă ceva, am spus. În legătură cu problemele pe care le-am avut. Golful și felul în care îmi făceam griji. Mai sunt oameni care reacționează așa?

— Ba bine că nu. De multe ori ni se cere să facem rost de vreme urâtă, de exemplu, sau să dispunem să se întâmple ceva neplăcut. Oamenilor le e foarte dor de întâmplările neplăcute. Unii solicită dureri.

— Dureri?

— Sigur. Uite, nu mai departe de ieri te plângeai că nu te simțeai atât de plictisit încât să-ți dorești moartea. Parcă așa ai spus. Mi s-a părut o formulare interesantă. Pe de altă parte, faptul că oamenii solicită dureri nu e extraordinar. Unii dintre ei ne-au cerut și să le facem operații. Nu de chirurgie estetică, ci din celelalte.

— Și le faceți pe plac?

— Doar dacă insistă la modul serios. Încercăm să le dăm de înțeles că dorința de-a fi supuși unei operații e un simptom care indică altceva. De obicei, sfârșesc prin a fi de acord cu noi.

— Și cam ce procent din oameni preferă să se stingă?

Margaret mi-a aruncat o privire fixă, iar ochii ei m-au făcut să pricep că trebuia să rămân calm.

— Sută la sută, firește. De-a lungul multor mii de ani și calculând în funcție de timpul vechi. Însă, mai devreme sau mai târziu, este opțiunea tuturor.

— Înseamnă că e la fel ca prima oară, nu? Mori întotdeauna până la urmă?

— Da, dar nu uita că aici calitatea vieții e mult mai bună. Oamenii mor abia când au ajuns la concluzia că s-au săturat și nicidecum înainte. Iar a doua oară e și mai mulțumitor, fiindcă intervine propria voință, a spus ea, adăugând imediat: Cum ziceam, servim pe toată lumea după preferințe.

Departe de mine gândul s-o condamn, mai ales că nu sunt genul. Voiam doar să aflu cum funcționează sistemul.

— Cu alte cuvinte… până și oamenii cucernici, care vin aici ca să-l proslăvească pe Dumnezeu întru veșnicie… până și ei sfârșesc prin a arunca prosopul după câțiva ani, câteva sute sau câteva mii?

— Exact. Așa cum ți-am spus, încă există câțiva ocupanți ai Raiului celui Vechi, însă numărul lor e din ce în ce mai mic.

— Și care sunt cei care cer să moară cel mai devreme?

— Cred că nu e bine spus „cer”. Aici e vorba de un lucru pe care-l dorești. Nu se comit greșeli. Dacă vrei cu adevărat, atunci mori – ăsta a fost principiul nostru călăuzitor dintotdeauna.

— Ei bine?

— Ei bine, ca să-ți răspund la întrebare, mă tem că oamenii care cer să moară primii seamănă oarecum cu tine. Sunt acei indivizi care vor s-o țină întruna în sex, bere, droguri, mașini rapide și alte chestii de genul ăsta. La început nu le vine să creadă c-au fost atât de norocoși, iar apoi, după câteva sute de ani, nu le vine să creadă c-au avut un asemenea ghinion. Își dau singuri seama ce fel de oameni sunt. Sunt ei înșiși și n-au încotro. Trebuie să se suporte așa mileniu după mileniu. Ăștia au tendința să se stingă primii.

— Eu nu consum droguri, am spus, destul de supărat. Și nu am decât șapte mașini, ceea ce văd că nu înseamnă mare lucru pe-aici. În plus, nici măcar nu merg cu viteză mare.

— Nu, bineînțeles că nu. N-am făcut decât să gândesc cu ajutorul unor categorii generale ale plăcerilor, dacă mă înțelegi.

— Și cine rezistă cel mai mult?

— Câțiva dintre ocupanții Raiului celui Vechi au fost destul de greu de urnit. Venerația a fost cea care i-a ajutat să rămână așa. Cât despre ziua de

azi… cel mai bine se descurcă avocații. Le place la nebunie să-și treacă în revistă cazurile care le-au fost încredințate, iar pe urmă se apucă să le cerceteze pe-ale altora. Iar asta poate dura o veșnicie, metaforic vorbind. Nici cu învățații nu mi-e rușine. Le place să se așeze pe câte-un scaun și să citească toate cărțile pe care pun mâna. Totodată, îi amuză să se contrazică. Am avut divergențe care-au durat câteva milenii, a spus Margaret, ridicându-și ochii spre cer. Nu știu cum se face, dar faptul că discută în contradictoriu le conservă tinerețea.

— Dar cei care scriu cărțile?

— A, nu rezistă nici pe jumătate, în comparație cu cei care le interpretează. Valabil și pentru pictori și compozitori. Au un fel anume în care își dau seama când au realizat opera vieții, după care… cum să-ți spun… se fac treptat nevăzuți.

Îmi închipuisem că aveam să fiu deprimat, însă nici pomeneală.

— Oare n-ar trebui să fiu deprimat?

— Firește că nu. Te afli aici ca să te simți bine și ai căpătat ce-ai dorit.

— Da, probabil că așa e. Poate că nu reușesc să mă obișnuiesc cu ideea că o să vină o zi când o să doresc să mor.

— Lasă timpul să lucreze, m-a sfătuit Margaret pe un ton vioi, dar prietenos. Lasă timpul să lucreze.

— Încă ceva. O ultimă întrebare, am spus, văzând că începea să se joace cu creioanele și să le alinieze în fața ei. Cine sunteți, de fapt?

— Noi? O, semănăm remarcabil de mult cu voi. Am putea chiar să *fim* voi. Cine știe, poate suntem.

— O să revin dacă o să mi se dea voie, am rostit.

Pe durata următoarelor câtorva secole – nu-i exclus să fi trecut o perioadă și mai lungă, am renunțat să țin socoteala anilor pe stil vechi – , am lucrat serios la perfecționarea stilului de joc la

golf. După o vreme, am început să parcurg de fiecare dată traseul doar din optsprezece lovituri, iar uimirea inițială a ajutorului meu a făcut loc indiferenței. Imediat după aceea, am trecut la tenis și i-am învins pe toți monștrii sacri în domeniu, indiferent de suprafața de joc pe care au ales-o – zgură, iarbă, parchet, suprafață sintetică, ciment. Am renunțat și la acest sport. Am jucat pentru Leicester City în finala Cupei și am obținut medaliile de învingători (al treilea gol marcat de mine cu o puternică lovitură de cap de la zece metri a stabilit scorul final). L-am pus jos pe Rocky Marciano în repriza a patra a unui meci disputat la Madison Square Garden (și l-am plimbat din colț în colț în ultimele două reprize), am fost primul care-a alergat maratonul în douăzeci și opt de minute, am câștigat titlul mondial la aruncat săgeți, iar cele șapte sute cincizeci de repuneri consecutive ale mingii în joc cu ocazia meciului de crichet disputat împotriva Australiei la Lords vor constitui un record greu de egalat și cu atât mai greu de depășit. După un timp, am început să consider medaliile olimpice de aur drept niște lucruri neînsemnate și în cele din urmă am abandonat definitiv sportul.

M-am apucat serios de cumpărături. Am mâncat mai multe creaturi decât au existat vreodată pe Arca lui Noe. Am băut toate mărcile de bere din lume, am devenit cunoscător de vinuri și-am degustat cele mai alese soiuri pe care le poate imagina mintea omului, însă până la urmă și ele s-au epuizat. M-am întâlnit cu o sumedenie de celebrități. Am făcut dragoste cu un număr sporit de partenere într-un număr sporit de modalități, dar nici acestea nu s-au dovedit nesfârșite. N-aș vrea să mă înțelegeți greșit: nu mă plâng. Am savurat fiecare afurisită de clipă. Tot ce vreau să spun e că, făcând aceste lucruri, am avut un scop precis: am căutat o cale de ieșire.

Am încercat să combin plăcerile și am început să fac dragoste cu celebrități (nu, n-am să vă divulg niciun nume, m-au rugat să le respect intimitatea). Am recurs într-un târziu și la citit. Mi-am amintit ce-mi spusese Margaret și am încercat – timp de câteva secole – să discut în contradictoriu despre cărți cu alți oameni care le-au citit. Însă mi s-a părut o variantă de existență relativ aridă, mai cu seamă dacă o comparam cu viața adevărată, și n-am considerat că merita s-o prelungesc. Am avut chiar și o tentativă de-a mă alătura celor care cântau și se rugau la biserică, însă nu era de mine. Am bifat și domeniul ăsta doar fiindcă nu am vrut să las nimic neexplorat înainte de-a purta ceea ce știam că avea să fie ultima discuție cu Margaret. Aceasta arăta cam la fel ca în ziua în care ne întâlnirăm pentru prima oară, cu câteva milenii în urmă; ce-i drept, nici eu nu mă schimbasem prea mult.

— Mi-a venit o idee, am spus.

Asta e, după atât timp e și normal să-ți treacă ceva prin cap, nu credeți?

— Ascultă, dacă tot capeți ce dorești în Rai, atunci ce-ar fi să vrei să fii cineva care nu se plictisește niciodată de veșnicie?

M-am lăsat în fotoliu, mândru de mine și de ce-mi ieșise pe gură. Spre surprinderea mea, Margaret a încuviințat din cap, cu un gest aproape încurajator.

— Ești liber să faci o încercare, a spus ea. Nu mi-e greu să-ți fac rost de transfer.

— Dar…? am întrebat, știind că trebuia să existe și un „dar”.

— O să-ți asigur transferul, a repetat ea. E doar o formalitate.

— Întâi și-ntâi, spune-mi ce și cum în legătură cu acel „dar”.

Nu voiam să fiu bădăran. Pe de altă parte însă, nu-mi convenea să mai pierd câteva milenii dând din colț în colț, dacă puteam să câștig timp.

— Oamenii au încercat deja acest lucru, a rostit Margaret, pe un ton lipsit de echivoc și înțelegător, ca și cum n-ar fi vrut să-mi facă niciun rău.

— Și care-i problema? Unde se ascunde acel „dar”?

— Ei bine, se pare că există o dificultate de ordin logic. Nu poți să devii altcineva fără să încetezi să fii cine ești. Iar chestia asta e de nesuportat. Cel puțin rezultatele noastre așa ceva arată, a spus ea, dându-mi de înțeles că existau totuși șanse să fiu prima persoană capabilă să depășească acest obstacol. Cineva… cineva căruia probabil că i-a plăcut sportul, ca și ție, a declarat că s-a transformat dintr-un alergător într-o mașinărie aflată în permanentă mișcare. Iar după o vreme pur și simplu vrei să fugi din nou. Ți se pare logic?

Am încuviințat din cap.

— Și toți cei care au încercat au cerut să fie retransferați?

— Da.

— Iar după aceea au preferat cu toții să se stingă?

— Întocmai. Și nu mai târziu, ci mai devreme. S-ar putea să mai existe câțiva pe-aici prin apropiere. Dacă vrei să le pui întrebări, spune-mi și ți-i chem.

— Te cred pe cuvânt. Parcă am știut că era o idee prea bună ca să nu aibă și un punct vulnerabil.

— Îmi pare rău.

— Nu, te rog să nu te scuzi.

Era la mintea cocoșului că n-aveam voie să mă plâng de felul în care fusesem tratat. Toată lumea se arătase sinceră cu mine de la bun început. Am tras adânc aer în piept și mi-am continuat gândul.

— Am impresia că Raiul e o idee foarte bună, ba chiar perfectă, dar nu pentru noi. Cel puțin nu așa cum suntem acum.

— Nu ne place să influențăm concluziile nimănui, a spus Margaret. Cu toate acestea, sunt

sigură că ți-am înțeles punctul de vedere.

— Dar atunci, la ce bun toate? De ce mai avem parte de Rai? De ce nutrim asemenea visuri legate de el?

N-a părut dispusă să răspundă imediat; sau poate că nu dorea să-și depășească atribuțiile. În orice caz, am simțit că era de datoria mea să insist.

— Hai, dă-mi câteva idei.

— Poate fiindcă ai nevoie de ele, a sugerat ea. Fiindcă nu poți să te descurci fără visuri. Nu trebuie să-ți fie rușine de lucrul ăsta, mi se pare absolut normal. Deși cred că, dac-ai ști dinainte cum arată Raiul, nu te-ai mai înghesui să râvnești la el.

— Mă rog, nu sunt foarte sigur.

La drept vorbind, totul fusese extrem de plăcut: cumpărăturile, golful, sexul, întâlnirile cu oameni celebri, faptul că nu mă simțisem stânjenit și – nu în ultimul rând – faptul că nu murisem cu adevărat.

— După un timp, îți vine greu să-ți dai seama dacă ai primit ce ți-ai dorit sau nu.

În ziua următoare, de dragul vremurilor de odinioară, m-am apucat din nou de golf. Nu-mi pierdusem deloc îndemânarea: optsprezece porți, optsprezece lovituri. Pe urmă am mâncat un mic dejun pe post de prânz și încă unul în loc de cină. M-am uitat la caseta video în care Leicester City învingea cu 5– 4 în finala Cupei Ligii, deși n-a mai fost același lucru, dat fiind că știam ce se întâmplase.

Am băut o ceașcă de cacao în compania Brigittei, care a avut amabilitatea să-mi mai facă o vizită, iar mai târziu am făcut dragoste, nu doar cu o singură femeie. După aceea am scos un suspin și m-am rostogolit cu fața în sus, știind că în dimineața următoare trebuia să mă gândesc ce hotărâre să iau.

Am visat că mă trezisem. Este cel mai vechi vis din câte există și tocmai am avut parte de el.

Nota autorului

Capitolul 3 se bazează pe proceduri juridice și cazuri concrete, descrise în *The Criminal Prosecution and Capital Punishment of Animals* de E.P. Evans (1906). Prima parte a capitolului 5 își extrage faptele și limbajul din traducerea cărții lui Savigny și Corréard sub titlul *Narrative of a Voyage to Senegal,* apărută la Londra în 1818; partea a doua se sprijină masiv pe exemplara lucrare a lui Lorenz Eitner, *Géricault: His Life and Work* (Orbis, 1982). Partea a treia a capitolului 7 își adună informațiile din *The Voyage of the Damned* de Gordon Thomas și Max Morgan-Witts (Hodder, 1974). Le sunt recunoscător Rebeccăi John pentru marele ajutor acordat în problemele de cercetare, Anitei Brookner și lui Howard Hodgkin pentru că mi-au verificat cunoștințele de istoria artei, lui Rick Chiles și Jay McInerney fiindcă au vegheat asupra încercărilor mele de engleză americană, doctorului Jacky Davis pentru asistența chirurgicală de specialitate, lui Alan Howard, Galen Strawson și Redmond O'Hanlon, precum și lui Hermione Lee.

J.B.

Table of Contents

Titlu
Colectie
Casuta redactionala
Despre autor
Unu. PASAGERUL CLANDESTIN
Doi. MUSAFIRII
Trei. RĂZBOAIELE RELIGIOASE
Patru. SUPRAVIEȚUITOAREA
Cinci. NAUFRAGIUL
Șase. MUNTELE
Șapte. TREI ISTORII SIMPLE
Opt. CONTRA CURENTULUI!
PARANTEZĂ
Nouă. PROIECTUL ARARAT
Zece. VISUL
Nota autorului

Table of Contents

Titlu	1
Colectie	2
Casuta redactionala	3
Despre autor	4
Unu. PASAGERUL CLANDESTIN	5
Doi. MUSAFIRII	41
Trei. RĂZBOAIELE RELIGIOASE	76
Patru. SUPRAVIEȚUITOAREA	99
Cinci. NAUFRAGIUL	137
Șase. MUNTELE	165
Șapte. TREI ISTORII SIMPLE	197
Opt. CONTRA CURENTULUI!	220
PARANTEZĂ	256
Nouă. PROIECTUL ARARAT	286
Zece. VISUL	327
Nota autorului	366